

Kultura i dziedzictwo narodowe w 2023 r.

Culture and national heritage in 2023

Kultura i dziedzictwo narodowe w 2023 r.

Culture and national heritage in 2023

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Warszawa, Kraków 2024

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

pod kierunkiem
supervised by

Piotr Łysoń, Agnieszka Szlubowska

Zespół autorski

Editorial team

Główny Urząd Statystyczny:
Statistics Poland:

Izabela Jakubowska, Wacława Kraśniewska, Marek Więckowski

Urząd Statystyczny w Krakowie:
Statistical Office in Kraków:

Grzegorz Ruta, Ewa Bińczycka, Mariusz Cembruch-Nowakowski, Agnieszka Czekaj, Magdalena Czwartkowska, Magdalena Gielowska, Łukasz Jagła, Bożena Jędrzychowska, Małgorzata Kajzer, Sabina Kluza, Małgorzata Kolczyk, Anna Kowacka, Dorota Maćkowska-Cichosz, Elżbieta Nogalska, Joanna Sanetra-Szeliga, Dominika Skrzypek, Klaudia Więzik, Marcin Wiśniewski, Maria Zygmunt-Rola

Narodowy Instytut Dziedzictwa:
National Institute of Cultural Heritage:

Anna Borkowska-Kniołek, Barbara Furmanik, Karolina Grabowska-Garczyńska, Paulina Surowiec-Rozwadowska, Anna Hanaka, Ligia Kwiatkowska, Agnieszka Makowska, Anna Marconi-Betka, Zbigniew Misiuk, Joanna Piotrowska, Piotr Porowski, Grzegorz Urbański, Hanna Zaborowska

Narodowy Instytut Muzeów:
National Institute for Museums:

Antonina Hejwowska

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych:
State Archives Head Office:

Ewa Rosowska, Konrad Szuba

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi:
National Institute of Culture and Rural Heritage:

Małgorzata Jaszczółt

Prace redakcyjne

Editorial works

Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy GUS, Wydział Statystyki Dziedzictwa Narodowego i Analiz Przekrojowych
Statistics Poland, Social Surveys and Labour Market Department, National Heritage Statistics and Cross Sectional Analyses Section

Urząd Statystyczny w Krakowie, Ośrodek Statystyki Kultury
Statistical Office in Kraków, Centre for Cultural Statistics

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marcin Marosz

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura>

ISSN 2956-3305 (wersja drukowana printed version)

ISSN 2956-3798 (wersja elektroniczna online version)

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. Niepodległości 208.

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji GUS — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10

Przedmowa

Publikacja „Kultura i dziedzictwo narodowe w 2023 r.”, przedstawia wybrane informacje o działalności podmiotów w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego w Polsce oraz wskaźniki dotyczące uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Źródłem prezentowanych danych jest roczna sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego, dotycząca działalności: artystycznej i rozrywkowej, wystawienniczej, biblioteczno-informacyjnej, działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów, świetlic, a także jednostek zajmujących się produkcją oraz publiczną projekcją filmów. Wielkości charakteryzujące aktywność kulturalną, uzupełniają dane o organizacji imprez masowych, pozyskiwane z urzędów miast i gmin. W opracowaniu wykorzystano również dane pochodzące z badania rynku dzieł sztuki i antyków. W publikacji, oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, wykorzystano informacje statystyczne Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Biblioteki Narodowej, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej i Urzędu Komunikacji Elektronicznej oraz dane Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Ks. W. Zdaniewicza.

Analiza dotycząca archiwów państwowych została opracowana przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych, informacje z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa narodowego – przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, a tekst dotyczący działalności muzeów – przez Narodowy Instytut Muzeów. Po raz drugi w publikacji zamieszczono informację Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi na temat prowadzonej działalności.

Publikacja składa się z części analitycznej (wraz z uwagami metodologicznymi) dostępnej w wersji elektronicznej i drukowanej oraz z części tabelarycznej, dostępnej wyłącznie w formie elektronicznej na stronie internetowej GUS <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/>.

Część analityczna publikacji zawiera charakterystykę odnoszącą się do ochrony zabytków, funkcjonowania archiwów państwowych, bibliotek, działalności wydawniczej, centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, szkolnictwa artystycznego, wystawiennictwa (muzeów i instytucji paramuzealnych oraz galerii sztuki), działalności scenicznej, kinematografii, abonentów radiowych i telewizyjnych oraz imprez masowych, a także wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz wydatków na kulturę w gospodarstwach domowych. Opracowanie zostało wzbogacone dodatkowo o informacje charakteryzujące funkcjonowanie przemysłów kultury i kreatywnych w 2022 r. oraz podstawowe wyniki satelitarne rachunku kultury za 2019 r.

W opracowaniu zaprezentowana została także analiza rozkładu terytorialnego podmiotów działających w obszarze kultury w poszczególnych województwach. Dodatkowo, niektóre zjawiska z obszaru kultury, zostały przedstawione na mapie Polski w ujęciu powiatowym, co pozwala lepiej przeanalizować rozkład terytorialny dziedzictwa narodowego i aktywności w dziedzinie kultury.

Serdecznie dziękujemy wszystkim Respondentom oraz Pracownikom GUS i US w Krakowie oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa, Narodowemu Instytutowi Muzeów oraz Narodowemu Instytutowi Kultury i Dziedzictwa Wsi, którzy przyczynili się do zebrania i opracowania danych przedstawionych w niniejszej publikacji.

Dyrektor
Departamentu Badań Społecznych i Rynku Pracy

dr Piotr Łyson

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Preface

Publication “Culture and National Heritage in 2023” presents selected information about activity of entities operating in the field of culture and national heritage in Poland and indicators of participation in cultural projects.

The source of presented data is yearly reporting, carried out by the Statistics Poland, concerning activities: art and entertainment, exhibition, library and information, activity of cultural centres and establishments, centres of culture, clubs and community centres, as well as entities involved in production and public projection of films. Figures characterising cultural activity are supplemented with data on organisation of mass events, obtained from city councils and municipal offices. In publication were also used data from the report on the market of works of art and antiques. The publication, besides of data of the Statistics Poland, uses statistical information from the Ministry of Finance, the Ministry of National Education, the Ministry of Science and Higher Education, the National Library of Poland, the National Institute of Cultural Heritage, the Polish Film Institute, the State Archives Head Office, the Polish Post, the Office of Electronic Communications and data from the Institute for Catholic Church Statistics.

The analysis on the state archives was elaborated by the State Archives Head Office, the information about protection of monuments and national heritage was prepared – by the National Institute of Cultural Heritage and the text about museums – by the National Institute for Museums. For the second time, the publication contains information from the National Institute of Culture and Rural Heritage on its activities.

Publication consists of analytical part (with methodological notes) available in electronic and printed version and tabular part available only in electronic form on the Statistics Poland website <https://stat.gov.pl/en/topics/culture-tourism-sport/>.

The analytical part of the publication contains characteristics relating to the protection of monuments, functioning of state archives, libraries, publishing activity, cultural centres and establishments, centres of culture, clubs and community centres, artistic education, exhibitions (museums, institutions related to museums, art galleries), performing activities, cinematography, radio and television subscribers and mass events, also expenditure on culture and protection of national heritage and expenditure on culture in households. Publication was additionally enriched with information characterising the functioning of cultural and creative industries in 2022 and the basic results of the culture satellite account for 2019.

The publication also presents an analysis of the territorial distribution of entities operating in the field of culture in individual voivodships. Additionally some cultural phenomena were presented on the map of Poland in terms of powiats, which allows for better analysis of territorial dissemination of national heritage and cultural activity.

We sincerely thank all respondents and employees of the Statistics Poland and the Statistical Office in Kraków as well as the State Archives Head Office, the National Institute of Cultural Heritage, the National Institute for Museums, and the National Institute of Culture and Rural Heritage, who contributed to collection and compilation of data presented in this publication.

Director
of the Social Surveys and Labour Market Department

Piotr Łysoń, Ph.D.

Director
of the Statistical Office in Krakow

Agnieszka Szlubowska

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty	26
Symbols and major abbreviations	26
Synteza	27
Executive summary	34
1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	41
1. Expenditure on culture and protection of national heritage.	41
1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	41
1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage.	41
1.2. Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych.	44
1.2. Household expenditures on culture	44
2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe.	51
2. Protection of monuments and cultural heritage	51
2.1. Rejestr zabytków.	51
2.1. Register of monuments	51
2.2. Zabytki nieruchome	51
2.2. Immovable monuments	51
2.3. Zabytki ruchome	59
2.3. Movable monuments.	59
2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	62
2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments	62
2.5. Pomniki historii.	68
2.5. Monuments of history	68
2.6. Polskie wpisy na Liście światowego dziedzictwa UNESCO	69
2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List	69
2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbany”	70
2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage and General Conservator of Monuments “Well-protected monument”	70
2.8. Dziedzictwo niematerialne	72
2.8. Intangible heritage	72
3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w roku 2023	77
3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023.	77
3.1. Historia i misja	77
3.1. History and mission	77
3.2. Działalność merytoryczna.	77
3.2. Substantive activity	77
3.3. Wsparcie	83
3.3. Support	83
3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW).	86
3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)	86

3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza.	86
3.5. Central Library of Agricultural	86
3.6. System Informacji Gospodarki Żywnościowej	86
3.6. Food Economy Information System.	86
3.7. Biura Regionalne NIKiDW	87
3.7. Regional Offices of the NIKiDW.	87
4. Archiwa państwowe	88
4. State archives	88
4.1. Podstawy prawne i organizacja archiwów państwowych	88
4.1. Legal basis and organization of state archives	88
4.2. Zasób archiwów państwowych	89
4.2. State archives holdings.	89
4.3. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego	94
4.3. Shaping the national archival fond	94
4.4. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych.	96
4.4. Access to the state archives holdings.	96
4.5. Zabezpieczenie zasobu archiwów państwowych	97
4.5. Protection of state archives holdings.	97
4.6. Infrastruktura archiwów państwowych	99
4.6. State archives infrastructure	99
4.7. Informatyzacja i infrastruktura IT archiwów państwowych.	100
4.7. Computerization and IT infrastructure of state archives.	100
4.8. Kadra i finanse archiwów państwowych.	102
4.8. Personel and finances of state archives	102
4.9. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna	104
4.9. Popularisation and education	104
4.10. Współpraca międzynarodowa	106
4.10. International cooperation	106
4.11. Program „Wspieranie działań archiwalnych”.	108
4.11. „Support of Archival Activities” Programme.	108
5. Działalność bibliotek.	109
5. Activity of libraries	109
5.1. Sieć placówek bibliotecznych.	110
5.1. Network of libraries	110
5.2. Czytelnicy i wypożyczenia	112
5.2. Library users and loans.	112
5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki.	118
5.3. Access to electronic services offered by libraries	118
5.4. Digitalizacja zbiorów	119
5.4. Digitisation of library collections	119
5.5. Biblioteki parafialne.	120
5.5. Parish libraries	120
6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych	127
6. Activity of socio-cultural institutions	127
6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	127
6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres	127
6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego	133
6.2. Extracurricular education establishments.	133

7. Działalność sceniczna i wystawiennicza.	136
7. Stage and exhibition activity.	136
7.1. Teatry i instytucje muzyczne	136
7.1. Theatres and music institutions.	136
7.2. Muzea.	141
7.2. Museums.	141
7.3. Instytucje paramuzealne.	148
7.3. Institutions related to museums	148
7.4. Galerie sztuki	154
7.4. Art galleries	154
8. Rynek dzieł sztuki i antyków.	157
8. Market of the works of art and antiques	157
9. Kinematografia	159
9. Cinematography	159
9.1. Produkcja filmowa	159
9.1. Film production	159
9.2. Działalność kin	160
9.2. Activity of cinemas	160
10. Środki komunikacji masowej.	165
10. Means of mass communication	165
10.1. Działalność wydawnicza	165
10.1. Publishing activity	165
10.2. Radiofonia i telewizja	171
10.2. Radio and television.	171
11. Imprezy masowe.	173
11. Mass events.	173
12. Szkolnictwo artystyczne.	175
12. Art education.	175
12.1. Szkoły artystyczne	175
12.1. Art schools	175
12.2. Szkolnictwo wyższe artystyczne	177
12.2. Higher artistic education	177
13. Ekonomiczny wymiar kultury	182
13. Economic aspects of culture	182
13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury	182
13.1. Financial results of cultural institutions	182
13.2. Przemysły kultury i kreatywne w 2022 r.	186
13.2. Culture and creative industries in 2022	186
13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2019 r.	191
13.3. Culture satellite account for 2019.	191
14. Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury	198
14. Territorial dissemination of entities conducting activity in the field of culture.	198
Aneksy	201
Annexes	201
Uwagi metodologiczne	226
Methodological notes	226

Spis tablic

List of tables

	Tablica Table	Strona Page
Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków	1	52
Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of the decision of voivodship conservators of monuments	1	52
Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2023 r.	2	55
Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship in 2023	2	55
Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2023 r.	3	56
Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship in 2023	3	56
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru według czasu powstania i województw w 2023 r.	4	57
Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship in 2023	4	57
Zabytki ruchome według województw	5	60
Movable monuments by voivodship	5	60
Zabytki ruchome techniki według województw w 2023 r.	6	61
Movable technical monuments by voivodship in 2023	6	61
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków	7	62
Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments	7	62
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w 2023 r.	8	65
Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments in 2023	8	65
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2023 r.	9	66
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2023	9	66
Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw	10	71
Applications rated in the competition “Well-protected Monument” by category and voivodship	10	71
Zasób archiwalny w 2023 r.	11	90
Total state archives holdings in 2023	11	90
Zasób archiwalny według rodzajów materiałów archiwalnych w 2023 r.	12	91
Total state archives holdings by types of archival materials in 2023	12	91
Digitalizacja zabezpieczająca w 2023 r.	13	98
Protective digitisation in 2023	13	98
Obiekty i pomieszczenia archiwalne w 2023 r.	14	99
Total archival facilities and repositories in 2023	14	99
Założenia i cele Planu Transformacji Cyfrowej Sieci Archiwów Państwowych 2023-2030	15	101
Assumptions and goals of the Digital Transformation Plan of the State Archives Network 2023-2030	15	101
Wykonanie wydatków w podziale na grupy w 2023 r.	16	103
Expenditure performance by group in 2023	16	103
Projekty dofinansowane w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2023”.	17	108
Projects co-financed under the “Supporting archival activities 2023” competition	17	108
Placówki biblioteczne według województw	18	110
Libraries by voivodship	18	110
Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw	19	113
Public libraries (including branches) by voivodship	19	113
Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w placówkach biblioteczno-informacyjnych	20	115
Collection, library users and loans in libraries and information units	20	115

	Tablica Table	Strona Page
Odsetek bibliotek publicznych oferujących usługi elektroniczne	21	118
Public libraries (%) offered electronic services.....	21	118
Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne.....	22	119
Materials digitised by libraries.....	22	119
Biblioteki parafialne według województw	23	120
Parish libraries by voivodship.....	23	120
Zarejestrowani użytkownicy bibliotek parafialnych według województw.....	24	121
Registered users of parish libraries by voivodship.....	24	121
Czytelnicy w bibliotekach parafialnych według województw.....	25	122
Library users in parish libraries by voivodship.....	25	122
Wypożyczenia w bibliotekach parafialnych według województw.....	26	122
Loans at parish libraries by voivodship.....	26	122
Pomieszczenia w bibliotekach parafialnych według województw	27	123
Rooms at parish libraries by voivodship.....	27	123
Powierzchnia użytkowa pomieszczeń bibliotek parafialnych według województw (w m ²).....	28	124
Usable area of parish library premises by voivodship (in square meters).....	28	124
Pracownicy bibliotek parafialnych wg województw	29	124
Employees in parish libraries by voivodship.....	29	124
Wolontariusze w bibliotekach parafialnych według województw.....	30	125
Volunteers in parish libraries by voivodship.....	30	125
Wskaźniki odnoszące się do wolontariuszy w bibliotekach parafialnych.....	31	126
Indicators relating to volunteers in parish libraries	31	126
Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach	32	130
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres ..	32	130
Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć.....	33	133
Extracurricular education establishments and participants of classes	33	133
Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	34	138
Activity of theatres and music institutions by locality.....	34	138
Muzea według województw	35	147
Museums by voivodship	35	147
Instytucje paramuzealne według województw	36	149
Institutions related to museums by voivodship	36	149
Galerie sztuki według województw.....	37	156
Art galleries by voivodship	37	156
Kina według województw.....	38	162
Cinemas by voivodship	38	162
Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2023 r.....	39	164
Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2023.....	39	164
Produkcja wydawnicza książek i broszur wydań pierwszych i wznowień	40	165
Publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions	40	165
Tytuły książek i broszur według tematyki	41	165
Titles of book and pamphlets by subject.....	41	165
Tytuły książek i broszur według tematyki (w odsetkach).....	42	166
Titles of book and pamphlets by subject (in percentages)	42	166
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO	43	167
Books and pamphlets published by UNESCO classification division.....	43	167
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO	44	168
Magazines published by UNESCO classification divisions	44	168

	Tablica Table	Strona Page
Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2023 r. według województw.	45	170
Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2023 by voivodship	45	170
Szkoły artystyczne według województw	46	175
Art schools by voivodship	46	175
Absolwenci szkół artystycznych	47	177
Graduates of art schools	47	177
Studenci uczelni artystycznych	48	179
Students of higher schools of arts	48	179
Absolwenci uczelni artystycznych	49	180
Graduates from higher schools of arts	49	180
Podstawowe dane o finansach instytucji kultury	50	182
Basic data on the finances of cultural institutions	50	182
Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD w 2023 r.	51	184
Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD classification in 2023	51	184
Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2022 r. ...	52	186
Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2022.	52	186
Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2022 r.	53	189
Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2022 (in PLN)	53	189
Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2022 r. (mln zł)	54	191
Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2022 (PLN millions)	54	191
Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2019 r.	55	196
Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2019	55	196
Podmioty działające w obszarze kultury według województw w 2023 r.	56	199
Entities operating in the field of culture by voivodship in 2023.	56	199

Spis wykresów i map Charts and maps

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. (mapa)	1	41
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2023 (map)	1	41
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (wykres)	1	42
Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage (chart)	1	42
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego (wykres).....	2	43
Expenditure on culture and protection of national heritage in local government units (chart)	2	43
Wydatki budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. (wykres).....	3	43
State budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2023 (chart)	3	43
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. (wykres)	4	44
Local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2023 (chart)	4	44
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2023 r. (wykres)	5	45
Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2023 (chart)	5	45
Wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2023 r. (wykres)	6	46
Expenditure on culture per 1 person in a household in 2023 (chart).....	6	46
Wydatki gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2023 r. (wykres)	7	47
The households' expenditure on selected cultural goods and services in 2023 (chart)	7	47
Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi (wykres).....	8	48
Households equipped with computer in urban and rural area (chart)	8	48

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz dostęp do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2023 r. (wykres)	9	49
Percentage of households equipped with personal computers and Internet access by socioeconomic groups in 2023 (chart)	9	49
Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł (wykres)	10	49
Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN (chart)	10	49
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2023 r. (mapa)	2	53
Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2023 (map)	2	53
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km ² w 2023 r. (mapa)	3	53
Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km ² in 2023 (map)	3	53
Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2023 r. (mapa)	4	58
Immovable monuments in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2023 (map)	4	58
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2023 r. (mapa)	5	64
Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2023 (map)	5	64
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2023 r. (mapa)	6	64
Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2023 (map)	6	64
Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2023 r. (mapa)	7	68
Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2023 (map)	7	68
Lokalizacja archiwów państwowych w Polsce (mapa)	8	88
Location of state archives in Poland (map)	8	88
Struktura zasobu archiwalnego w postaci tradycyjnej w j.a. w 2023 r. (wykres)	11	93
Structure of the holdings in traditional form in archive units in 2023 (chart)	11	93
Struktura zasobu archiwalnego w postaci elektronicznej w j.a. w 2023 r. (wykres)	12	93
Structure of the holdings in electronic form in archive units in 2023 (chart)	12	93
Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w m.b. w 2023 r. (wykres)	13	94
Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2023 (chart)	13	94
Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w 2023 r. (wykres)	14	95
Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in 2023 (chart)	14	95
Struktura tematyczna kwerend archiwalnych w 2023 r. (wykres)	15	96
Structure of archival research by subject in 2023 (chart)	15	96
Liczba j.a. poddanych zabiegom konserwatorskim i profilaktycznym w 2023 r. (wykres)	16	97
Number of archival units under conservation and preventive treatments in 2023 (chart)	16	97
Przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych w 2023 r. według rodzaju działalności (wykres)	17	102
Average employment in the network of state archives in 2023 by type of activity (chart)	17	102
Główne źródła dochodów sieci archiwów państwowych w 2023 r. (wykres)	18	103
Main sources of income of the state archives network in 2023 (chart)	18	103
Struktura wydatków sieci archiwów państwowych w 2023 r. (wykres)	19	104
Expenditure structure of the state archives network in 2023 (chart)	19	104
Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2023 r. (mapa)	9	111
Population per 1 public library in 2023 (map)	9	111
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2023 r. (mapa)	10	112
Library users in public libraries per 1,000 population in 2023 (map)	10	112
Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2023 r. (mapa)	11	114
Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2023 (map)	11	114

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2023 r. (mapa)	12	114
Public libraries with branches and library users in 2023 (map)	12	114
Struktura bibliotek według rodzajów w 2023 r. (wykres)	20	116
The structure of libraries by type in 2023 (chart)	20	116
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2023 r. (mapa)	13	127
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023 (map)	13	127
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2023 r. (wykres)	21	128
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023 (chart)	21	128
Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2023 r. (mapa)	14	129
Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2023 (map)	14	129
Imprezy i ich uczestnicy w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2023 r. (wykres)	22	131
Events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2023 (chart)	22	131
Członkowie zespołów artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2023 r. (wykres)	23	132
Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023 (chart)	23	132
Uczestnicy zajęć artystycznych w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2023/2024 (wykres)	24	134
Participants of artistic classes in extracurricular education institutions in 2023/2024 school year (chart)	24	134
Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2023/2024 (wykres)	25	134
Participants of extracurricular education in schools for children and youth in 2023/2024 school year (chart)	25	134
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2023 r. (wykres)	26	137
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2023 (chart)	26	137
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2023 r. (mapa)	15	139
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2023 (map)	15	139
Widzowie i słuchacze według rodzajów instytucji w 2023 r. (wykres)	27	139
Audience by type of institution in 2023 (chart)	27	139
Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2023 r. (mapa)	16	140
Population per 1 seat in a fixed hall in theatres and music institutions in 2023 (map)	16	140
Muzea i zwiedzający w 2023 r. (wykres)	28	142
Museums and visitors in 2023 (chart)	28	142
Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2023 r. (mapa)	17	143
Geographical distribution of museums and their branches in 2023 (map)	17	143
Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2023 r. (mapa)	18	143
Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2023 (map)	18	143
Wystawy stałe i czasowe organizowane przez muzea w 2023 r. (wykres)	29	144
Permanent and temporary exhibitions organized by museums in 2023 (chart)	29	144
Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2023 r. (wykres)	30	145
The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2023 (chart)	30	145
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2023 r. (wykres)	31	146
The structure of museums visitors in 2023 (chart)	31	146
Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2023 r. (mapa)	19	146
Powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2023 (map)	19	146
Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2023 r. (wykres)	32	150
Institutions related to museums and visitors in 2023 (chart)	32	150

	Wykresy i mapy Charts and maps	Strona Page
Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2023 r. (wykres)	33	150
Permanent and temporary exhibitions organized by institutions related to museums in 2023 (chart)	33	150
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2023 r. (wykres)	34	151
The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2023 (chart)	34	151
Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2023 r. (wykres)	35	152
The structure of visitors in institution related to museums in 2023 (chart)	35	152
Muzea i instytucje paramuzealne w 2023 r. (mapa)	20	153
Museums and institutions related to museums in 2023 (map)	20	153
Galerie i salony sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2023 r. (mapa)	21	154
Art galleries by ownership sectors and visitors in 2023 (map)	21	154
Wystawy w galeriach sztuki w 2023 r. (wykres)	36	155
Exhibitions in art galleries in 2023 (chart)	36	155
Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2023 r. (wykres) ...	37	157
The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2023 (chart)	37	157
Struktura sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2023 r. (wykres) ...	38	158
The structure of sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2023 (chart)	38	158
Filmy wyprodukowane w 2023 r. (wykres)	39	159
Films produced in 2023 (chart)	39	159
Filmy wyprodukowane według rodzajów w 2023 r. (wykres)	40	159
Films produced by type in 2023 (chart)	40	159
Ludność na 1 kino stałe w 2023 r. (mapa)	22	160
Population per 1 indoor cinema in 2023 (map)	22	160
Kina stałe i miejsca na widowni w 2023 r. (wykres)	41	161
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2023 (chart)	41	161
Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2023 r. (wykres)	42	162
Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2023 (chart)	42	162
Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej (wykres)	43	163
Audience at indoor cinemas and on Polish production films (chart)	43	163
Filmy i widzowie na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2023 r. (wykres)	44	163
Films and audience at full-length films premiere screenings by country of production in 2023 (chart)	44	163
Książki i broszury wydane w 2023 r. (mapa)	23	168
Books and pamphlets published in 2023 (map)	23	168
Czasopisma i gazety wydane w 2023 r. (mapa)	24	170
Newspapers and magazines published in 2023 (map)	24	170
Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2023 r. (mapa)	25	171
Radio subscribers per 1,000 population in 2023 (map)	25	171
Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2023 r. (wykres)	45	172
Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2023 (chart)	45	172
Imprezy artystyczno-rozrywkowe w 2023 r. (wykres)	46	173
Art and entertainment mass events in 2023 (chart)	46	173
Imprezy masowe i uczestnicy w 2023 r. (mapa)	26	174
Mass events and participants in 2023 (map)	26	174
Studenci kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2023/2024 (wykres)	47	178
Students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2023/2024 academic year (chart) ..	47	178
Struktura studentów uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2023/2024 (wykres)	48	178
The structure of students of higher schools of arts by type of school in 2023/2024 academic year (chart)	48	178

Nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelniach artystycznych w roku akademickim 2023/2024 (wykres)	49	181
Academic teachers employed in higher schools of arts in 2023/2024 academic year (chart)	49	181
Przychody ogółem w instytucjach kultury w 2023 r. (wykres)	50	183
Total revenues in cultural institutions in 2023 (chart)	50	183
Koszty ogółem w instytucjach kultury w 2023 r. (wykres)	51	183
Total costs in cultural institutions in 2023 (chart)	51	183
Aktywa obrotowe instytucji kultury w 2023 r. (wykres)	52	185
Current assets in cultural institutions in 2023 (chart)	52	185
Pasywa instytucji kultury w 2023 r. (wykres)	53	185
Liabilities in cultural institutions in 2023 (chart)	53	185
Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2022 r. (wykres)	54	186
Entities belonging to the cultural and creative industries by domains of culture in 2022 (chart)	54	186
Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2019 r. (wykres)	55	193
Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2019 (chart)	55	193
Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD w 2019 r. (wykres)	56	194
Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2019 (according to PKD 2007) (chart)	56	194
Rodzaje podmiotów działających w obszarze kultury w 2023 r. (wykres)	57	198
Types of entities operating in the field of culture in 2023 (chart)	57	198
Przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów działających w obszarze kultury w 2023 r. (mapa)	27	200
Spatial differences in number of entities operating in the field of culture in 2023 (map)	27	200

Spis tablic (w Internecie)

List of Tables (on the Internet)

Dział I. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. – wybrane dane

Chapter I. Public expenditure on culture and protection of national heritage in 2023 – selected data

Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według źródła finansowania	1
Public expenditure on culture and protection of national heritage by source of finance	1
Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej.	2
Expenditure of the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	2
Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej.	3
Current expenditure of the state and local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification	3
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według wybranych rozdziałów klasyfikacji budżetowej i województw	4
Expenditure of the local government units budgets on culture and protection of national heritage according to selected sections of the budget classification and by voivodship	4
Udział wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na wybrane formy działalności kulturalnej w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według województw.	5
The share of expenditure on selected forms of cultural activity in the local government units budgets expenditure on culture and protection of national heritage by voivodship.	5
Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego poszczególnych województw na wybrane formy działalności kulturalnej z budżetów jednostek samorządu terytorialnego	6
The structure of voivodship expenditure on selected forms of cultural activity from the local government units budget	6

Dział II. Wybrane dane o gospodarstwach domowych

Chapter II. Selected data on households

Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych	1(7)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups.	1(7)
Udział wydatków na wybrane artykuły i usługi kulturalne w przeciętnych wydatkach na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych.	2(8)
The share of expenditure on selected cultural goods and services as compared with the average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups	2(8)
Przeciętne wydatki na kulturę na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych i klasy wielkości miejscowości.	3(9)
Average per capita expenditure on culture in households by socio-economic groups and class of locality.	3(9)
Przeciętne wydatki na wybrane artykuły użytku kulturalnego na 1 osobę rocznie w gospodarstwach domowych według klasy wielkości miejscowości	4(10)
Average per capita expenditure on selected cultural goods in households by class of locality.	4(10)
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według grup społeczno-ekonomicznych	5(11)
Households equipped with selected audio-visual articles by socio-economic groups	5(11)
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrany sprzęt audiowizualny według klasy wielkości miejscowości.	6(12)
Households equipped with selected audio-visual articles by class of locality	6(12)

Dział III. Biblioteki

Chapter III. Libraries

Sieć i działalność bibliotek publicznych w 2023 r.	1(13)
Network and activity of public libraries in 2023	1(13)
Sieć i działalność bibliotek publicznych w miastach w 2023 r.	2(14)
Network and activity of public libraries in urban areas in 2023.	2(14)
Sieć i działalność bibliotek publicznych na wsi w 2023 r..	3(15)
Network and activity of public libraries in rural areas in 2023.	3(15)
Biblioteki publiczne. Stan w dniu 31 grudnia	4(16)
Public libraries. As of 31 December	4(16)
Biblioteki publiczne w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	5(17)
Urban public libraries. As of 31 December.	5(17)
Biblioteki publiczne na wsi. Stan w dniu 31 grudnia	6(18)
Rural public libraries. As of 31 December	6(18)
Zbiory bibliotek publicznych. Stan w dniu 31 grudnia	7(19)
Collections of library materials in public libraries. As of 31 December	7(19)
Zbiory bibliotek publicznych w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	8(20)
Collections of library materials in urban public libraries. As of 31 December	8(20)
Zbiory bibliotek publicznych na wsi. Stan w dniu 31 grudnia.	9(21)
Collections of library materials in rural public libraries. As of 31 December	9(21)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według wieku	10(22)
Library users of public libraries by age	10(22)
Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych według zajęcia	11(23)
Library users of public libraries by occupation	11(23)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych.	12(24)
Library users and out-of-library loans in public libraries	12(24)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych w miastach	13(25)
Library users and out-of-library loans in urban public libraries.	13(25)
Czytelnicy i wypożyczenia na zewnątrz w bibliotekach publicznych na wsi.	14(26)
Library users and out-of-library loans in rural public libraries.	14(26)

Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych.	15(27)
Loans to library users in reading rooms of public libraries.	15(27)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych w miastach.	16(28)
Loans to library users in reading rooms of urban public libraries	16(28)
Udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych na wsi	17(29)
Loans to library users in reading rooms of rural public libraries	17(29)
Punkty biblioteczne.	18(30)
Library service points	18(30)
Komputeryzacja bibliotek publicznych	19(31)
Computerisation of public libraries	19(31)
Komputeryzacja bibliotek publicznych w miastach	20(32)
Computerisation of public libraries in urban areas	20(32)
Komputeryzacja bibliotek publicznych na wsi	21(33)
Computerisation of public libraries in rural areas	21(33)
Inne formy działalności bibliotek publicznych	22(34)
Other forms of public libraries activities	22(34)
Inne formy działalności bibliotek publicznych w miastach	23(35)
Other forms of public libraries activities in urban areas	23(35)
Inne formy działalności bibliotek publicznych na wsi.	24(36)
Other forms of public libraries activities in rural areas	24(36)
Biblioteki publiczne według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3) – wybrane dane	25(37)
Selected data on public libraries by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	25(37)
Biblioteki naukowe. Stan w dniu 31 grudnia	26(38)
Scientific libraries. As of 31 December	26(38)
Zbiory bibliotek naukowych. Stan w dniu 31 grudnia	27(39)
Collections of library materials in scientific libraries. As of 31 December.	27(39)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	28(40)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in scientific libraries	28(40)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach naukowych	29(41)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of scientific libraries	29(41)
Inne formy działalności bibliotek naukowych	30(42)
Other forms of activity of scientific libraries.	30(42)
Komputeryzacja bibliotek naukowych	31(43)
Computerisation of scientific libraries	31(43)
Biblioteki pedagogiczne. Stan w dniu 31 grudnia	32(44)
Pedagogic libraries. As of 31 December	32(44)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych	33(45)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in pedagogic libraries.	33(45)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach pedagogicznych	34(46)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of pedagogic libraries	34(46)
Zbiory bibliotek pedagogicznych. Stan w dniu 31 grudnia	35(47)
Collections of library materials in pedagogic libraries. As of 31 December	35(47)
Inne formy działalności bibliotek pedagogicznych	36(48)
Other forms of activity of pedagogic libraries	36(48)
Komputeryzacja bibliotek pedagogicznych.	37(49)
Computerisation of pedagogic libraries	37(49)
Biblioteki fachowe/zakładowe. Stan w dniu 31 grudnia	38(50)
Specialised/factory libraries. As of 31 December.	38(50)

Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych/zakładowych.	39(51)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in specialised/factory libraries	39(51)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowych/ zakładowych	40(52)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of specialised/factory libraries	40(52)
Zbiory bibliotek fachowych/zakładowych. Stan w dniu 31 grudnia.	41(53)
Collections of library materials in specialised/factory libraries. As of 31 December	41(53)
Komputeryzacja bibliotek fachowych/zakładowych	42(54)
Computerisation of specialised/factory libraries	42(54)
Ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE). Stan w dniu 31 grudnia	43(55)
Centres of scientific, technical and economic information (INTE). As of 31 December	43(55)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	44(56)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in INTE centres	44(56)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w ośrodkach INTE	45(57)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of INTE centres.	45(57)
Zbiory ośrodków INTE. Stan w dniu 31 grudnia	46(58)
Collections of library materials of INTE centres. As of 31 December	46(58)
Komputeryzacja ośrodków INTE	47(59)
Computerisation of INTE centres	47(59)
Biblioteki fachowo-beletrystyczne. Stan w dniu 31 grudnia	48(60)
Fiction and specialised libraries. As of 31 December	48(60)
Zbiory bibliotek fachowo-beletrystycznych. Stan w dniu 31 grudnia.	49(61)
Collections of library materials in fiction and specialised libraries. As of 31 December	49(61)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych	50(62)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in fiction and specialised libraries	50(62)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach fachowo-beletrystycznych.	51(63)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of fiction and specialised libraries	51(63)
Komputeryzacja bibliotek fachowo-beletrystycznych	52(64)
Computerisation of fiction and specialised libraries	52(64)
Biblioteki towarzystw naukowych. Stan w dniu 31 grudnia.	53(65)
Libraries of scientific societies . As of 31 December	53(65)
Zbiory bibliotek towarzystw naukowych. Stan w dniu 31 grudnia	54(66)
Collections of library materials in libraries of scientific societies. As of 31 December	54(66)
Wypożyczenia na zewnątrz czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	55(67)
Out-of-library loans to library users actively borrowing items in libraries of scientific societies	55(67)
Udostępnianie zbiorów na miejscu czytelnikom aktywnie wypożyczającym w bibliotekach towarzystw naukowych	56(68)
Loans to library users actively borrowing items in reading rooms of libraries of scientific societies	56(68)
Komputeryzacja bibliotek towarzystw naukowych	57(69)
Computerisation of scientific societies libraries	57(69)

Dział IV. Wydawnictwa
Chapter IV. Publications

Książki i broszury wydane	1(70)
Books and pamphlets published	1(70)
Książki i broszury według języka wydania.	2(71)
Books and pamphlets by language of publication	2(71)
Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO.	3(72)
Published books and pamphlets by UNESCO classification divisions	3(72)

Książki i broszury wydane według miejsca wydania – tytuły	4(73)
Books and pamphlets published by place of edition – titles	4(73)
Gazety (periodyki informacji ogólnej) i czasopisma (inne periodyki) wydane	5(74)
Newspapers (containing general information) and magazines (other periodicals) published	5(74)
Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO	6(75)
Published magazines by UNESCO classification divisions	6(75)
Gazety i czasopisma wydane według miejsca wydania – tytuły	7(76)
Newspapers and magazines published by place of edition – titles	7(76)

Dział V. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

Chapter V. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2023 r.	1(77)
Activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023	1(77)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach w 2023 r.	2(78)
Activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023	2(78)
Działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi w 2023 r.	3(79)
Activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023	3(79)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	4(80)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December.	4(80)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	5(81)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December	5(81)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według organizatorów i województw. Stan w dniu 31 grudnia	6(82)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centres by organiser and voivodship. As of 31 December.	6(82)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw. Stan w dniu 31 grudnia	7(83)
Stand-alone building used by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs, community centers by voivodship. As of 31 December	7(83)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	8(84)
Stand-alone building used by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	8(84)
Odrębny budynek użytkowany przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	9(85)
Stand-alone building used by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	9(85)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² według województw i powiatów. Stan w dniu 31 grudnia	10(86)
Gross floor area of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat. As of 31 December.	10(86)
Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² w miastach według województw i powiatów. Stan w dniu 31 grudnia	11(87)
Gross floor area of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat. As of 31 December	11(87)

Całkowita powierzchnia centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w m ² na wsi według województw i powiatów. Stan w dniu 31 grudnia	12(88)
Gross floor area of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in m ² by voivodship and powiat. As of 31 December	12(88)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	13(89)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship. As of 31 December	13(89)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	14(90)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship. As of 31 December.	14(90)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	15(91)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres situated in buildings adapted to the needs of the disabled people by voivodship. As of 31 December.	15(91)
Pracownie specjalistyczne według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	16(92)
Specialised workshops by voivodship. As of 31 December	16(92)
Pracownie specjalistyczne w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	17(93)
Urban specialised workshops by voivodship. As of 31 December	17(93)
Pracownie specjalistyczne na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	18(94)
Rural specialised workshops by voivodship. As of 31 December	18(94)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	19(95)
Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship. As of 31 December.	19(95)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	20(96)
Urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship. As of 31 December	20(96)
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi posiadające salę widowiskową według województw. Stan w dniu 31 grudnia	21(97)
Rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres with theatre hall by voivodship. As of 31 December	21(97)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw.	22(98)
Events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	22(98)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	23(99)
Events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	23(99)
Imprezy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	24(100)
Events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	24(100)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	25(101)
Participants of events organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	25(101)
Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	26(102)
Participants of events organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	26(102)

Uczestnicy imprez zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	27(103)
Participants of events organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	27(103)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	28(104)
Artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	28(104)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	29(105)
Artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	29(105)
Grupy artystyczne w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	30(106)
Artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	30(106)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	31(107)
Members of artistic groups in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	31(107)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	32(108)
Members of artistic groups in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	32(108)
Członkowie grup artystycznych w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	33(109)
Members of artistic groups in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	33(109)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	34(110)
Groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	34(110)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	35(111)
Groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	35(111)
Koła/kluby/sekcje w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia	36(112)
Groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	36(112)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	37(113)
Members of groups (clubs/sections) in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	37(113)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w miastach według województw. Stan w dniu 31 grudnia	38(114)
Members of groups (clubs/sections) in urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	38(114)
Członkowie kół/klubów/sekcji w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na wsi według województw. Stan w dniu 31 grudnia.	39(115)
Members of groups (clubs/sections) in rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship. As of 31 December	39(115)

Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	40(116)
Courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	40(116)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	41(117)
Courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	41(117)
Kursy zorganizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	42(118)
Courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	42(118)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice według województw	43(119)
Graduates of courses organised by centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	43(119)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w miastach według województw	44(120)
Graduates of courses organised by urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	44(120)
Absolwenci kursów zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na wsi według województw	45(121)
Graduates of courses organised by rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship	45(121)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według województw	46(122)
Publishing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	46(122)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według województw	47(123)
Publishing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	47(123)
Działalność wydawnicza centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według województw	48(124)
Publishing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by voivodship.	48(124)
Wybrane dane o działalności centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	49(125)
Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	49(125)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	50(126)
Selected indicators describing activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	50(126)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic w miastach według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	51(127)
Selected indicators describing activity of urban centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3).	51(127)
Wybrane wskaźniki charakteryzujące działalność centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na wsi według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	52(128)
Selected indicators describing activity of rural centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	52(128)

Dział VI. Szkolnictwo artystyczne w roku szkolnym 2023/2024

Chapter VI. Art education in 2023/2024 school year

Szkoły podstawowe – artystyczne według województw	1(129)
Primary art schools by voivodship	1(129)
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe według województw	2(130)
Art schools leading to professional certification by voivodship	2(130)
Uczniowie ogólnokształcących szkół artystycznych według klas	3(131)
Students of general art schools by grade	3(131)
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych według województw	4(132)
Art schools not leading to professional certification by voivodship	4(132)
Policealne szkoły artystyczne według województw	5(133)
Post-secondary art schools by voivodship	5(133)
Studenci uczelni artystycznych według województw. Stan w dniu 31 grudnia	6(134)
Students of higher schools of arts by voivodship. As of 31 December	6(134)
Absolwenci uczelni artystycznych według województw	7(135)
Graduates of higher schools of arts by voivodship	7(135)
Studenci kierunków artystycznych. Stan w dniu 31 grudnia	8(136)
Students of art fields of education. As of 31 December	8(136)
Absolwenci kierunków artystycznych	9(137)
Graduates of art fields of education	9(137)

Dział VII. Wystawiennictwo

Chapter VII. The art of exhibition

A. MUZEA

A. MUSEUMS

Muzea	1(138)
Museums	1(138)
Sieć i działalność muzeów według organizatorów i województw	2(139)
Network and activity of museums by governing authorities and voivodship	2(139)
Sieć i działalność muzeów w miastach według województw	3(140)
Network and activity of urban museums by voivodship	3(140)
Sieć i działalność muzeów na wsi według województw	4(141)
Network and activity of rural museums by voivodship	4(141)
Muzea według rodzajów i województw w 2023 r. Stan w dniu 31 grudnia	5(142)
Museums by type and voivodship in 2023. As of 31 December	5(142)
Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów i województw w 2023 r.	6(143)
Attendance in museums and museum exhibitions by type of museum and voivodship in 2023	6(143)
Wystawy za granicą zorganizowane przez muzea według krajów	7(144)
Exhibitions organised by museums abroad by country	7(144)
Działalność kulturalna, naukowa i edukacyjna muzeów według województw w 2023 r.	8(145)
Educational activity of museums by voivodship in 2023	8(145)
Lekcje muzealne i warsztaty zrealizowane według rodzajów muzeów i województw w 2023 r.	9(146)
Museums lessons and workshops realised by type of museum and voivodship in 2023	9(146)
Działalność wydawnicza muzeów według województw w 2023 r.	10(147)
Publishing activity of museums by voivodship in 2023	10(147)
Muzea samorządów terytorialnych według rodzajów muzeów i województw w 2023 r.	11(148)
Museums of local government units by type of museum and voivodship in 2023	11(148)
Wybrane dane o działalności muzeów według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	12(149)
Selected data on activity of museums by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	12(149)

B. INSTYTUCJE PARAMUZEALNE

B. INSTITUTIONS RELATED TO MUSEUMS

Institucje paramuzealne.	13(150)
Institutions related to museums	13(150)
Sieć i działalność instytucji paramuzealnych według organizatorów i województw	14(151)
Network of institutions related to museums and their activity by organiser and voivodship	14(151)
Rodzaje instytucji paramuzealnych – sieć i zwiedzający według województw	15(152)
Institutions related to museums by type – network and visitors by voivodship	15(152)
Działalność oświatowa instytucji paramuzealnych według województw w 2023 r.	16(153)
Educational activity of institutions related to museums by voivodship in 2023	16(153)
Działalność wydawnicza instytucji paramuzealnych według województw w 2023 r.	17(154)
Publishing activity of institutions related to museums by voivodship in 2023	17(154)

C. GALERIE

C. ART GALLERIES

Galerie według organizatorów. Stan w dniu 31 grudnia	18(155)
Art galleries by governing authority. As of 31 December	18(155)
Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych. Stan w dniu 31 grudnia.	19(156)
Collection of state and local government art galleries. As of 31 December	19(156)
Działalność wystawiennicza w Polsce	20(157)
Exhibition activity in Poland	20(157)
Działalność wystawiennicza galerii	21(158)
Exhibition activity of art galleries	21(158)
Działalność wydawnicza galerii	22(159)
Publishing activity of art galleries	22(159)
Inne formy działalności galerii	23(160)
Other forms of activity of art galleries	23(160)
Wybrane dane o działalności galerii według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3) . . .	24(161)
Selected data on activity of art galleries in by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3) . .	24(161)

Dział VIII. Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Chapter VIII. Theatres, music institutions and entertainment enterprises

Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	1(162)
Activity of theatres and music institutions by locality	1(162)
Teatry i instytucje muzyczne według siedziby. Stan w dniu 31 grudnia	2(163)
Theatres and music institutions by locality. As of 31 December	2(163)
Sceny w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	3(164)
Stages in theatres and music institutions by locality	3(164)
Miejsca na widowni w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby. Stan w dniu 31 grudnia.	4(165)
Seats for audience in fixed halls of the theatres and music institutions by locality. As of 31 December	4(165)
Przedstawienia i koncerty w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	5(166)
Performances and concerts in theatres and music institutions by locality	5(166)
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	6(167)
Audience in theatres and music institutions by locality	6(167)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w stałych salach teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	7(168)
Performances and concerts, audience in fixed halls of theatres and music institutions by locality	7(168)
Teatry dramatyczne według siedziby.	8(169)
Dramatic theatres by locality	8(169)

Teatry lalkowe według siedziby	9(170)
Puppet theatres by locality	9(170)
Teatry muzyczne według siedziby.	10(171)
Music theatres by locality	10(171)
Filharmonie, orkiestry oraz chóry według siedziby	11(172)
Philharmonic, orchestras and choirs by locality	11(172)
Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	12(173)
Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by locality	12(173)
Działalność wydawnicza teatrów i instytucji muzycznych według siedziby	13(174)
Publishing activity of theatres and music institutions by locality	13(174)
Inne formy działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według siedziby	14(175)
Other forms of activity organised by theatres and music institutions by locality.	14(175)
Uczestnicy innych form działalności organizowanej przez teatry i instytucje muzyczne według siedziby	15(176)
Participants of other forms of activity organised by theatres and music institutions by locality	15(176)
Przedstawienia i koncerty zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby	16(177)
Performances and concerts by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	16(177)
Widzowie i słuchacze na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych według siedziby.	17(178)
Audience on performances by foreign ensembles and artists in theatres and music institutions by locality	17(178)
Działalność przedsiębiorstw (agencji) estradowych	18(179)
Activity of entertainment enterprises (agencies)	18(179)
Wybrane wskaźniki dotyczące teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych	19(180)
Selected indicators concerning theatres, music institutions and entertainment enterprises	19(180)
Działalność za granicą teatrów, instytucji muzycznych i estradowych według krajów.	20(181)
Activity of Polish theatres, music institutions and entertainment enterprises abroad by country	20(181)
Przedstawienia zrealizowane za granicą według rodzajów instytucji i województw	21(182)
Performances realised abroad by type of institution and voivodship	21(182)
Wybrane dane o działalności teatrów i instytucji muzycznych według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	22(183)
Selected data on activity of theatres and music institutions by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	22(183)

Dział IX. Kina

Chapter IX. Cinemas

Kina i miejsca w kinach stałych. Stan w dniu 31 grudnia	1(184)
Cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	1(184)
Kina i miejsca w kinach stałych w miastach. Stan w dniu 31 grudnia	2(185)
Urban cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	2(185)
Kina i miejsca w kinach stałych na wsi. Stan w dniu 31 grudnia	3(186)
Rural cinemas and seats in indoor cinemas. As of 31 December	3(186)
Kina stałe według liczby sal projekcyjnych w 2023 r. Stan w dniu 31 grudnia.	4(187)
Indoor cinemas by number of screens in 2023. As of 31 December	4(187)
Kina według form własności. Stan w dniu 31 grudnia	5(188)
Cinemas by type of ownership. As of 31 December	5(188)
Działalność kin ruchomych	6(189)
Activity of mobile cinemas	6(189)
Seanse w kinach	7(190)
Screenings in cinemas	7(190)

Seanse w kinach stałych	8(191)
Screenings in indoor cinemas	8(191)
Widzowie w kinach	9(192)
Attendance in cinemas	9(192)
Widzowie w kinach stałych	10(193)
Attendance in indoor cinemas	10(193)
Inne formy działalności w kinach	11(194)
Other forms of cinemas' activity	11(194)
Wybrane dane o działalności kin według makroregionów (NUTS 1), regionów (NUTS 2) i podregionów (NUTS 3)	12(195)
Selected data on cinemas' activity by macroregion (NUTS 1), region (NUTS 2) and subregion (NUTS 3)	12(195)

Dział X. Abonenci radiowi i telewizyjni według województw

Chapter X. Radio and television subscribers by voivodship

Abonenci radiowi. Stan w dniu 31 grudnia	1(196)
Radio subscribers. As of 31 December	1(196)
Abonenci telewizyjni. Stan w dniu 31 grudnia	2(197)
Television subscribers. As of 31 December	2(197)

Dział XI. Imprezy masowe

Chapter XI. Mass events

Imprezy masowe według rodzaju organizatora i województw	1(198)
Mass events by organiser and voivodship	1(198)
Uczestnicy imprez masowych według województw	2(199)
Mass events participants by voivodship	2(199)
Rodzaje imprez artystyczno-rozrywkowych według województw	3(200)
Art and entertainment events by type and voivodship	3(200)

Dział XII. Digitalizacja

Chapter XII. Digitisation

Digitalizacja w 2023 r.	1(201)
Digitisation in 2023	1(201)

Objaśnienia znaków umownych i ważniejsze skróty

Symbols and major abbreviations

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
„w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all the components of the sum are given
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand	GB	gigabajt gigabyte
mln	milion million	MB	megabajt megabyte
tabl.	tablica table	AP	Archiwum Państwowe State Archive
cd. cont.	ciąg dalszy continued	AGAD	Archiwum Główne Akt Dawnych Central Archives of Historical Records
dok. cont.	dokończenie continued	AAN	Archiwum Akt Nowych Archives of Modern Records
p. proc. pp.	punkt procentowy percentage point	NAC	Narodowe Archiwum Cyfrowe National Digital Archives
r.	rok year	m ²	metr kwadratowy square meter
j.a.	jednostka archiwalna archive units	PLN	polska waluta (złotówka) Polish currency (złoty)
m.b.	metrów bieżących linear metres	vol.	wolumen volume

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2023 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 25,1% i wyniosły 17 846,3 mln zł, co w odniesieniu do PKB stanowiło 0,52%.

Wydatki z budżetu państwa wyniosły 4 447,1 mln zł. Największą część wydatków z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. przeznaczono na inwestycje i funkcjonowanie muzeów (34,5%). Ponadto na teatry – 7,5%, na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – 7,1%, centra kultury i sztuki – 6,9% oraz na archiwa – 6,1%. W 2023 r. na działalność radiowo-telewizyjną przeznaczono 3,7% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 23,9% i wyniosły 13 909,3 mln zł, co stanowiło 3,6% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych.

Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych w 2023 r. wyniosły 395,52 zł (wobec 383,04 zł w 2022 r.) na 1 osobę w gospodarstwie domowym i zwiększyły się nominalnie o 12,48 zł (tj. o 3,3%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,0%. Udział tych wydatków wahał się od 1,5% (w gospodarstwach pracujących na stanowiskach robotniczych) do 2,5% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek).

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

W rejestrze zabytków do końca 2023 r. znajdowało się 79 357 zabytków nieruchomych (w porównaniu z 2022 r. przybyły 243 obiekty). Na 100 km² przypadało 25,4 zabytków nieruchomych wobec 25,3 w roku poprzednim.

Największa liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w województwach: dolnośląskim (9 018 zabytków stanowiących 11,4% całego zasobu), mazowieckim (8 115 zabytków – 10,2%), wielkopolskim (7 943 zabytki – 10,0%), warmińsko-mazurskim (6 455 zabytków – 8,1%) i małopolskim (6 328 zabytków – 8,0%); łącznie stanowią one blisko połowę (47,7%) wszystkich zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru.

Spośród 276 868 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków, podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomych, najbardziej obfitującymi w zabytkowe wyposażenie ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Najwięcej zabytków ruchomych znajduje się w województwie podkarpackim (54 395) oraz w województwie dolnośląskim (43 114).

Najcenniejsze stanowiska archeologiczne objęto wpisem do rejestru zabytków, w sumie jest to 7 818 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 480 – 19,0% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (682 – 8,7%).

Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r. Do końca 2023 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 126 pozycji, przy czym w 2023 r. przybyło 7 nowych obiektów.

W Polsce w 2023 r. na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajdowało się 17 wpisów¹. Są to miejsca kulturowe i przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach.

¹ Pierwszy wpis z Polski na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO pochodzi z 1978 r.

Inwentaryzacja zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Polski na Krajowej liście rozpoczęła się w 2013 r., a pierwszego wpisu dokonano w 2014 r. Lista służy nie tylko identyfikacji, promocji i wzmacnianiu dziedzictwa, ale stanowi też podstawę do wnioskowania o dokonanie wpisu na jedną z list międzynarodowych prowadzonych przez UNESCO. Krajowa lista jest prowadzona przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Na liście tej znajduje się 85 pozycji (stan w dniu 31 grudnia 2023 r.).

Do krajowego rejestru dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego do końca 2023 r. zostało wpisane 10 działań.

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi (NIKiDW) ma za zadanie wspieranie i ochronę kultury wsi oraz jej dziedzictwa w wymiarze historycznym i współczesnym oraz promocję tego dziedzictwa wśród społeczeństwa polskiego. Prowadzi działania, mające na celu zachęcanie społeczności lokalnych do poznawania i kontynuowania elementów własnej tradycji związanych z pokoleniowym przekazem dziedzictwa w zakresie kultury materialnej i niematerialnej, a poprzez programy stypendialne wspiera twórców ludowych. Z kolei promocja dziedzictwa wsi oraz kultury tradycyjnej i ludowej poprzez organizację i wspieranie różnorodnych wydarzeń prezentujących folklor, jest skierowana do mieszkańców dużych i małych miast. Ważną rolę odgrywa także działalność wydawnicza, skierowana do grup odbiorców w różnym wieku.

Ważną rolę w działaniach NIKiDW odgrywa segment popularyzatorski i edukacyjny. Jednym z filarów działalności merytorycznej NIKiDW jest Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michała Oczapowskiego, oddział w Puławach oraz Staromiejski Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie o profilu humanistyczno-przyrodniczym.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. funkcjonowało 5 Biur Regionalnych NIKiDW.

Archiwa państwowe

Archiwa państwowe tworzą sieć 33 placówek, składającą się z 3 archiwów o charakterze centralnym oraz 30 archiwów o regionalnym zasięgu działania. Zasób archiwów, obejmujący archiwalia od XII w. do czasów współczesnych w 2023 r. wynosił 45,6 mln jednostek archiwalnych (384,7 tys. metrów bieżących) dokumentów w postaci tradycyjnej oraz 44 tys. GB dokumentacji elektronicznej.

Wśród dokumentacji tradycyjnej, najwięcej – 31,7 mln jednostek archiwalnych stanowi dokumentacja aktowa, 11,0 mln jednostek archiwalnych to archiwalia fotograficzne. W odniesieniu do dokumentacji elektronicznej większość jednostek archiwalnych – 73,9 tys. stanowi dokumentacja fotograficzna w postaci cyfrowej.

W 2023 r. pod nadzorem archiwów państwowych znajdowało się 10,3 tys. jednostek państwowych i samorządowych, będących twórcami państwowego zasobu archiwalnego. W podmiotach nadzorowanych według stanu na koniec 2023 r. znajdowało się 8,0 mln jednostek materiałów archiwalnych.

Archiwa państwowe mieściły się w 96 obiektach, których łączna powierzchnia wynosiła ok. 213 tys. m², w tym ok. 97 tys. m² powierzchni magazynowej.

W 2023 r. czytelnie i pracownie naukowe archiwów państwowych odwiedziło 19,5 tys. użytkowników, składając w nich 48,3 tys. wizyt i korzystając z 474,3 tys. j.a.

W 2023 r. przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych (z uwzględnieniem Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych) wynosiło 1 580,73 etatu – 1 661 osób.

Działalność bibliotek

W 2023 r. w Polsce działało 8 876² placówek bibliotecznych (w 2022 r. – 8 964; spadek o 88). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne.

² 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

W 2023 r. funkcjonowało 7 570 bibliotek publicznych, w tym 4 955 filii bibliotecznych. Biblioteki publiczne prowadziły 871 oddziałów dla dzieci i młodzieży oraz 751 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło swoją działalność na wsi (64,6%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,5% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Na 1 bibliotekę publiczną lub filię w 2023 r. przypadało przeciętnie 4 972 osoby (w roku poprzednim – 4 945 osób), w mieście 8 349, a na wsi 3 121. W ujęciu według województw największą liczbą ludności przypadało na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 636), a najmniej w województwie opolskim (3 122).

W 2023 r. odnotowano 5,3 mln zarejestrowanych użytkowników aktywnie wypożyczających w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami). Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało w 2023 r. z zasobów bibliotek w dwóch największych pod względem liczby ludności województwach – mazowieckim (890,1 tys.) i śląskim (645,3 tys.), a na trzecim miejscu uplasowało się województwo małopolskie (621,1 tys.).

Biblioteki parafialne

W 2023 r. odnotowano 761 bibliotek parafialnych, co stanowiło spadek o ponad 14% w porównaniu z 2020 r. Najwięcej bibliotek parafialnych znajdowało się na terenie województw: śląskiego (120), mazowieckiego (98 placówek) i małopolskiego (96). Najmniejszą liczbę bibliotek parafialnych odnotowano na terenie województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego (po 9).

W 2023 r. odnotowano 82 013 zarejestrowanych użytkowników bibliotek parafialnych, co stanowiło spadek o 6,6% w porównaniu z 2020 r. Największą liczbę zarejestrowanych użytkowników posiadały biblioteki parafialne w województwach: mazowieckim (blisko 25 tys. użytkowników), pomorskim i śląskim (w obu przypadkach po ok. 9 tys.).

Liczba pojedynczych wypożyczeń w bibliotekach parafialnych w 2023 r. wynosiła blisko 103 tys., co stanowi spadek o 15% wobec 2020 r.

Działalność placówek społeczno-kulturalnych

W 2023 r. w Polsce funkcjonowało 3 961 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (32,9% wszystkich podmiotów), a najmniej klubów (7,3%). W 2023 r. w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 7,5 tys. pracowni specjalistycznych. Wszystkie placówki zorganizowały łącznie 258,8 tys. imprez, w których uczestniczyło 33,5 mln osób. Według stanu na koniec 2023 r. w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało 14,3 tys. grup artystycznych oraz 25,0 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji. Zgromadziły one odpowiednio 250,3 tys. osób oraz 504,8 tys. osób. Ponadto wszystkie placówki zorganizowały 5,2 tys. kursów, które w 2023 r. ukończyło 73,3 tys. absolwentów.

Działalność sceniczna i wystawiennicza

W 2023 r. działalność sceniczną prowadziło 207 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 182 posiadające własny zespół artystyczny. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 59,2 tys. przedstawień i koncertów (53,0 tys. w 2022 r., wzrost o 11,6%), w których uczestniczyło 12,3 mln widzów i słuchaczy (9,3 mln w 2022 r., wzrost o 31,7%).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 369 scen i 102,7 tys. miejsc na widowniach w stałych salach. W porównaniu z rokiem poprzednim przybyło 4,6 tys. miejsc na widowniach w stałych salach.

Najwięcej widzów i słuchaczy odwiedziło teatry i instytucje muzyczne w województwie mazowieckim – 4,0 mln osób (32,3% ogólnej liczby, 718 widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1 000 ludności). Najmniej widzów i słuchaczy było w teatrach i instytucjach muzycznych województwa lubelskiego – 144,4 tys. (1,2% ogólnej liczby widzów i słuchaczy, 72 osoby w przeliczeniu na 1 000 ludności).

Prowadzenie działalności muzealnej w 2023 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziły 682 muzea (974 razem z oddziałami). Największa grupa z nich (licząc razem z oddziałami) reprezentuje województwa: mazo-

wieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i śląskie – i są one siedzibą ponad 50% muzeów w Polsce, co wskazuje na nierównomierne rozłożenie geograficzne jednostek muzealnych w Polsce.

Muzea w 2023 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 21,4 mln sztuk muzealiów. Muzea eksponowały łącznie 2 698 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 596 wystaw czasowych w kraju oraz 52 wystawy czasowe za granicą.

W 2023 r. muzea odwiedziło 42,3 mln osób, z czego blisko 762 tys. osób w trakcie „Nocy Muzeów”. Spośród wszystkich osób odwiedzających muzea w 2023 r. w zorganizowanych grupach wizytę odbyło 18,2%, a 30,2% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych.

W 2023 r. zarejestrowano działalność 349 instytucji paramuzealnych (18 ogrodów zoologicznych, 37 ogrodów botanicznych oraz 294 pozostałe instytucje), z których 64,2% należało do sektora publicznego, a 35,8% do sektora prywatnego.

Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4,8 mln eksponatów (bez okazów przyrody eksponowanych w ogrodach botanicznych) i prezentowane były w ramach wystaw stałych oraz poprzez organizowanie wystaw czasowych. Najwięcej muzealiów i okazów żywych zlokalizowanych było w województwie małopolskim – 2,7 mln (56,1%). W 2023 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 20,8 mln osób, w tym 17,5 mln w sektorze publicznym i 3,3 mln w sektorze prywatnym.

Ogrody zoologiczne odwiedziło 7,9 mln osób (38,2% ogółu zwiedzających instytucje paramuzealne), ogrody botaniczne 4,2 mln osób (20,1% zwiedzających instytucje paramuzealne), a 8,7 mln osób – pozostałe instytucje paramuzealne (41,7%).

W 2023 r. w Polsce działało 317 galerii sztuki prowadzących działalność wystawienniczą. Większość z nich należała do sektora publicznego (63,1%), w ramach którego dla 87,0% galerii organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego.

W 2023 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 3 731 wystaw, w tym 3 353 krajowe (3 186 w 2022 r.), 237 międzynarodowych (223 w 2022 r.) oraz 141 zagranicznych (139 w 2022 r.). Ponadto, polskie galerie sztuki zorganizowały 55 wystaw za granicą (59 w 2022 r.).

Wystawy w Polsce zwiedziło 4,0 mln osób (o 34,9% więcej niż w 2022 r.), w tym 1,3 mln osób obejrzało wystawy plenerowe (o 53,7% więcej niż w 2022 r.). Wystawy w państwowych i samorządowych galeriach sztuki zwiedziło 3,7 mln osób, tj. 91,9% ogólnej liczby zwiedzających.

Rynek dzieł sztuki i antyków

Z informacji otrzymanych od 200 podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków (m.in. domów aukcyjnych, galerii sztuki i antykwariatów) wynika, że 58,0% z nich zajmowało się wyłącznie sprzedażą dzieł sztuki i antyków, natomiast pozostałe prowadziły dodatkowo działalność wystawienniczą. W 2023 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 567,7 mln zł i w porównaniu z 2022 r. zmniejszyła się 12,8%.

Najwięcej podmiotów na rynku dzieł sztuki i antyków prowadziło działalność w województwie mazowieckim – 52 (26,0% ogólnej liczby podmiotów), w tym 45 podmiotów zajmowało się sprzedażą dzieł sztuki i antyków w Warszawie. Podobnie jak w poprzednim roku, większość podmiotów (71,0%) zajmujących się sprzedażą dzieł sztuki i antyków miała swoje siedziby w stolicach województw.

Największą część łącznej kwoty ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez aukcje – 350,6 mln zł (w tym internetowe – 26,7 mln zł), co stanowiło 61,8% ogólnej wartości sprzedaży (66,7% w 2022 r.). Znaczącym kanałem dystrybucji pod względem łącznej wartości sprzedaży była także sprzedaż w placówkach handlowych. Jej wartość wyniosła 188,8 mln zł (33,2% łącznej kwoty sprzedaży, 27,0% w 2022 r.). Za pośrednictwem Internetu sprzedano dzieła sztuki i antyki na łączną kwotę 21,9 mln zł, co w porównaniu z 2022 r. było kwotą mniejszą o 34,2%. Najmniejszą wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez inne kanały dystrybucji – 2,1 mln zł, co w porównaniu z 2022 r. było wartością mniejszą o 38,3%.

Kinematografia

W 2023 r. wyprodukowano w Polsce 106 filmów pełnometrażowych przeznaczonych do prezentacji w telewizji i kinach, w tym 71 filmów fabularnych. Do rozpowszechniania w kinach przewidziano 63 filmy pełnometrażowe, w tym 47 filmów fabularnych. Ponadto wyprodukowano 256 filmów krótko- i średnometrażowych przeznaczonych do prezentacji w telewizji i kinach, w tym 175 filmów dokumentalnych.

Według stanu na koniec 2023 r. w Polsce działało 535 kin stałych, które posiadały 1,6 tys. sal projekcyjnych wyposażonych w 298,2 tys. miejsc na widowni. W ciągu roku wyświetlono 2,1 mln seansów filmowych, które obejrzało 49,7 mln widzów.

Wśród kin stałych najwięcej było placówek jednosalowych – 312 (58,3%). Minipleksy (kina posiadające od 3 do 7 sal) stanowiły 21,1% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy (kina posiadające 8 lub więcej sal) – 11,6%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. W multipleksach wyświetlono 49,6% wszystkich seansów, które obejrzało 49,8% ogólnej liczby widzów. W minipleksach wyświetlono 37,3% seansów, które obejrzało 35,7% widzów.

Środki komunikacji masowej

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2023 r. odnotowano wzrost liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 33,9 tys. tytułów i w stosunku do 2022 r. zwiększyła się o 4,6%. W porównaniu z rokiem poprzednim, zwiększyła się również liczba tytułów wydań pierwszych – 29,9 tys. tj. o 1,8%, które stanowiły 88,3% wszystkich wydanych pozycji.

W 2023 r. wydawano 45 tytułów gazet (47 tytułów w roku poprzednim), w tym 35 tytułów ukazywało się od 4 do 6 razy w tygodniu.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. liczba abonentów radiowych wyniosła 4,8 mln, a telewizyjnych 4,5 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 127 osób, a telewizyjnych – 120 osób.

Imprezy masowe

W 2023 r. odbyło się w Polsce 6,3 tys. imprez masowych (o 20,3% więcej niż w 2022 r.), które zgromadziły 26,9 mln uczestników. Najwięcej imprez masowych zorganizowano w województwie śląskim (828), a najmniej w województwie podlaskim (116). Również w województwie śląskim w imprezach masowych uczestniczyło najwięcej osób (4,6 mln), natomiast najmniej w województwie opolskim (395,0 tys.).

W 2023 r. imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 45,8% ogólnej liczby imprez masowych (46,1% w 2022 r.) i łącznie uczestniczyło w nich 10,3 mln osób (9,5 mln w 2022 r.). Najczęściej organizowane były koncerty (68,0% wszystkich imprez artystyczno-rozrywkowych).

Szkolnictwo artystyczne

Edukacja kulturalna składa się z dwóch etapów: szkoły artystyczne I i II stopnia oraz studia na wyższych uczelniach artystycznych.

W roku szkolnym 2023/2024 edukację artystyczną dla dzieci i młodzieży prowadziło 465 szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych. Do szkół tych uczęszczało 65,8 tys. uczniów (3,0% więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2022/2023), w tym dziewczęta stanowiły 63,1% (w poprzednim roku szkolnym – 62,7%). W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba uczniów klas pierwszych w szkołach artystycznych tego typu zwiększyła się o 1,5%, a liczba dziewcząt o 5,2%.

Kolejnym elementem systemu edukacji są szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (średnie szkoły artystyczne oraz policealne szkoły artystyczne). W roku szkolnym 2023/2024 działalność prowadziły 224 średnie szkoły artystyczne oraz 12 policealnych szkół artystycznych. W szkołach artystycznych tego typu kształciło się 25,0 tys. uczniów w roku szkolnym 2023/2024, w tym 19,3 tys. kobiet (w poprzednim roku szkolnym odpowiednio: 25,2 tys. uczniów i 19,0 tys. kobiet).

Osoby zainteresowane rozwijaniem swoich umiejętności artystycznych i wiedzy mogły kontynuować naukę na poziomie wyższym. W roku akademickim 2023/2024 działalność w zakresie edukacji artystycznej była prowadzona przez 26 wyższych uczelni artystycznych. Na uczelniach artystycznych studiowało 17,6 tys. studentów (w tym 12,0 tys. kobiet), a liczba studentów kierunków artystycznych, studiujących na różnych typach wyższych uczelni wyniosła 40,6 tys. (kobiety stanowiły 69,7%).

Ekonomiczny wymiar kultury

W 2023 r. wśród 4 708 badanych instytucji kultury przeważały podmioty o liczbie pracujących poniżej 10 osób, które stanowiły 58,4% ogólnej liczby jednostek. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. w instytucjach kultury pracowało 87,1 tys. osób, z tego 87,4% pracowało w instytucjach samorządowych oraz 12,6% w państwowych. Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką (55,6% ogólnej liczby pracujących). W 2023 r. przychody ogółem uzyskane przez instytucje kultury wyniosły 14 632,6 mln zł. Prawie 60% przychodów ogółem uzyskały instytucje kultury prowadzące działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką. Przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 11 655,4 mln zł (79,7%), a państwowych instytucji kultury 2 977,2 mln zł (20,3%). W strukturze przychodów ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (74,7%). Prawie 27% wszystkich przychodów instytucji kultury stanowiły przychody ogółem podmiotów mających lokalizację w województwie mazowieckim. W 2023 r. koszty ogółem poniesione przez instytucje kultury wyniosły 14 526,1 mln zł. Największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (97,8%). Koszty instytucji kultury z województwa mazowieckiego stanowiły ponad 26% kosztów ogółem. Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 41,7% osiągnęło zysk netto, a 40,5% zanotowało stratę netto. Wartość aktywów (pasywów) razem instytucji kultury według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. wyniosła 26 117,0 mln zł. Najwyższą wartość aktywów (pasywów) razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz w instytucjach zajmujących się pozostałą działalnością związaną z kulturą, tj. 15 881,1 mln zł (60,8% ogólnej wartości).

W obszarze kultury, oprócz instytucji kultury (publicznych i działających nie dla zysku), funkcjonują także podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją i sprzedażą dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych, które zaliczamy do przemysłów kultury i kreatywnych. Są to przede wszystkim: przemysł wydawniczy, przemysł fonograficzny, radio i telewizja, a także projektowanie, architektura, reklama i tłumaczenia. W 2022 r. w Polsce działalność prowadziło 130,1 tys. przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych (o 3,6%, tj. o 4,9 tys. podmiotów mniej niż w 2021 r.). Najwięcej podmiotów prowadziło działalność związaną z dziedziną *Sztuki wizualne* (26,9%), z czego ponad połowa (51,2%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (35,8%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób pracujących) – 99,1% ogółu podmiotów. Wraz ze spadkiem liczby podmiotów spadła też liczba pracujących ogółem i na koniec 2022 r. wyniosła ona 256,0 tys. osób (o 1,3 tys. mniej niż w 2021 r.). Równocześnie, przeciętne zatrudnienie wzrosło w tym czasie o 1,4 tys. etatów i wyniosło 101,6 tys. W przemysłach kultury i kreatywnych miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego wyniosło 7 979 zł i w porównaniu z wcześniejszym rokiem było wyższe o 1 052 zł. Przeciętne wynagrodzenia wzrosły niezależnie od klas wielkości przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, przy czym najwyższy wzrost zanotowano w przypadku mikroprzedsiębiorstw – o 23,8% (do 5 183 zł). Przedsiębiorstwa z grupy przemysłów kultury i kreatywnych wytworzyły wartość dodaną w wysokości 31,1 mld zł (o 5,7 mld zł więcej niż w 2021 r.), co stanowiło 1,6% wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych osiągnęły przychody ogółem w wysokości 99,7 mld zł, przy kosztach ogółem wynoszących 84,0 mld zł. Odnotowano więc, podobnie jak w latach poprzednich, nadwyżkę przychodów ogółem nad kosztami ogółem w wysokości 15,7 mld zł (o 2,4 mld zł większą niż w 2021 r.). Wskaźnik poziomu kosztów (relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem) dla przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 84,2% (spadek o 1,1 p. proc. w stosunku do 2021 r.).

W 2022 r. sprzedano za granicę dobra kulturalne i kreatywne o wartości 16 515,5 mln zł (o 1 540,1 mln zł, tj. 8,5% mniej w porównaniu z 2021 r.). O 16,7% zmniejszył się także import dóbr kulturalnych i kreatywnych, osiągając kwotę 10 493,0 mln zł. Saldo obrotu zagranicznego było dodatnie i wyniosło 6 022,4 mln zł. Wartość usług kulturalnych i kreatywnych dostarczonych za granicę wyniosła 15 520,6 mln zł (o 2 665,3 mln zł więcej w porównaniu z 2021 r.), natomiast usług nabytych – 17 816,0 mln zł

(o 3 531,7 mln zł więcej). Saldo obrotów było więc ujemne i wyniosło minus 2 295,4 mln zł. W strukturze handlu zagranicznego Polski obroty dobrami kulturalnymi i kreatywnymi odpowiadały za 1,0% eksportu i 0,6% importu ogółu towarów, a w przypadku usług kulturalnych i kreatywnych – za 3,6% eksportu i 7,0% importu wszystkich usług.

Satelitarny rachunek kultury, w porównaniu z przemysłami kultury i kreatywnymi, przyjmuje szerszą perspektywę, uwzględniającą nie tylko podmioty należące do przemysłów kultury i kreatywnych, ale także działalność samorządowych i państwowych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury. Dzięki temu pozwala oszacować wkład obszaru kultury w gospodarkę narodową. Udział kultury w gospodarce narodowej – mierzony relacją wartości dodanej brutto wytworzonej przez kulturę do wartości dodanej brutto obserwowanej dla całej gospodarki – wyniósł w 2019 r. 2,8%. Najistotniejszy wpływ na ten wynik miała działalność podmiotów w dziedzinach: *Reklama, Sztuki audio-wizualne i multimedia* oraz *Książki i prasa*. Obszary te zdominowały większość transakcji składających się na satelitarny rachunek kultury w 2019 r. Udział obszaru kultury w pozostałych transakcjach liczonych dla całej gospodarki był dość podobny – w nadwyżce operacyjnej udział kultury stanowił 3,0% całej gospodarki, w produkcji globalnej i zużyciu pośrednim po 2,8%, w kosztach związanych z zatrudnieniem 2,7%.

Porównanie obszaru kultury z innymi sektorami gospodarki narodowej wykazało, że wartość dodana brutto wytworzona przez podmioty działające w klasach PKD wchodzących w skład obszaru kultury była w 2019 r. wyższa od wartości dodanej brutto wytworzonej przez podmioty sklasyfikowane np. w sekcji B – górnictwo i wydobywanie (o 1,2 p. proc.), sekcji A – grupującej podmioty zajmujące się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (o 0,2 p. proc.), czy sekcji D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 0,1 p. proc.). W 2019 r. wartość produkcji globalnej obszaru kultury wyniosła 130 710,5 mln zł, wartość zużycia pośredniego 73 471,9 mln zł, a w efekcie łączna wartość dodana brutto dla całego obszaru kultury wyniosła 57 238,6 mln zł. W 2019 r. koszty związane z zatrudnieniem wyniosły 24 051,2 mln zł. Nadwyżka operacyjna brutto wyniosła 32 715,1 mln zł. W 2019 r. łączne spożycie wyniosło 54 127,3 mln zł, z czego 69,7% dotyczyło gospodarstw domowych.

Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury

W 2023 r. w Polsce działało 15,2 tys. podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury. Biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne stanowiły ponad połowę (58,3%) ogólnej liczby podmiotów, a centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice – ponad 1/4 (26,0%). Niemal 1/3 wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury była zlokalizowana w trzech województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim. W miastach na prawach powiatu znajdowało się najwięcej podmiotów prowadzących działalność w zakresie kultury w przeliczeniu na 10 km² – średnio 5 podmiotów. Najwyższy wskaźnik ponownie odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy wskaźnik był w Krakowie (12) oraz Lublinie i Zamościu (po 9). W 2023 r. na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadało średnio 2,5 tys. mieszkańców. Najwyższą wartość zanotowano w województwach mazowieckim i śląskim (po 3,0 tys. osób), natomiast najniższą w województwie opolskim (1,7 tys. osób).

Executive summary

Expenditure on culture and protection of national heritage

Public expenditure, i.e. expenditure from the state budget and local government on culture and protection of national heritage (reduced by subsidies and subsidies from the state budget to local governments and transfers between local government units) in 2023 increased by 25.1% compared to the previous year and amounted to PLN 17,846.3 million, which in relation to GDP accounted for 0.52%.

Expenditure of the state budget amounted to PLN 4,447.1 million. The largest part of expenditure from the state budget on culture and protection of national heritage in 2023 was allocated to investments and the operation of museums (34.5%). In addition, 7.5% to theatres, 7.1% to the protection and care of monuments, 6.9% to cultural and art centres and 6.1% to archives. In 2023, 3.7% of the state budget expenditure on culture and protection of national heritage was allocated to radio and television activities.

Expenditures on culture and protection of national heritage from local government budgets (including grants and subsidies from the state budget and transfers between local government units) increased by 23.9% and amounted to PLN 13,909.3 million, which represented 3.6% of total expenditure from local government budgets.

The average annual expenditure on the purchase of cultural goods and services in 2023 amounted to PLN 395.52 (compared to PLN 383.04 in 2022) per 1 person in a household and increased in nominal terms by PLN 12.48 (i.e. by 3.3%) compared to the previous year. The share of expenditure on culture in total household expenditure amounted to 2.0%. The share of these expenses ranged from 1.5% (households of workers in manual-labour positions) to 2.5% (in households of the self-employed).

Protection of monuments and cultural heritage

In the register of monuments by the end of 2023, there were 79,357 entries of immovable monuments (243 objects added in comparison to 2022). There were 25.4 immovable monuments per 100 km² compared to 25.3 in the previous year.

The largest number of immovable monuments entered in the register of monuments was in the following voivodships: Dolnośląskie (9,018 monuments constituting 11.4% of the total stock), Mazowieckie (8,115 monuments - 10.2%), Wielkopolskie (7,943 monuments - 10.0%), Warmińsko-mazurskie (6,455 monuments - 8.1%) and Małopolskie (6,328 monuments - 8.0%); in total, they account for almost a half (47.7%) of all immovable monuments entered in the register.

Of the 276,868 movable monuments entered in the register of monuments, as in the case of immovable monuments, the most abundant in movable historical equipment are the western and south-eastern areas of Poland. Most movable monuments are located in Podkarpackie (54,395) and Dolnośląskie (43,114) voivodships.

The most valuable archaeological sites have been entered into the register of monuments, a total of 7,818 sites throughout Poland (25 archaeological sites per 1,000 km²). The largest number of such facilities is located in Dolnośląskie (1,480 - 19.0% of the total stock), Opolskie (1,267 - 16.2%) and Wielkopolskie (682 - 8.7%) voivodships.

The first monuments of history were established in 1994. By the end of 2023, the list of objects recognised as historical monuments by the President of the Republic of Poland numbered 126 items, with 7 new objects added in 2023.

In Poland, in 2023, there were 17 sites inscribed on the UNESCO World Heritage List³. These are cultural or natural sites of outstanding, unique in the world values.

The inventory of intangible cultural heritage phenomena from Poland on the national list began in 2013, and the first entries to the National List of Intangible Cultural Heritage was made in 2014. The List not only serves to identify, promote and strengthen heritage, but also constitutes the basis for applying for entry on one of the international lists maintained by UNESCO. The national list is kept by the minister responsible for culture and protection of national heritage in cooperation with the National Institute of Cultural Heritage. There are 85 items in this list (as of December 31, 2023).

³ The first entry from Poland on the UNESCO World Heritage List dates back to 1978.

By the end of 2023, ten activities have been included in the National Register of good practices for the protection of intangible cultural heritage.

National Institute of Culture and Rural Heritage

The National Institute of Culture and Rural Heritage (NIKiDW) supports and protects rural culture and its heritage in the historical and contemporary dimension, as well as promotes this heritage among Polish society. It conducts activities aimed at encouraging local communities to learn about and continue elements of their own tradition related to the generational transmission of heritage in the field of material and non-material culture, and through scholarship programs supports folk artists. In turn, the promotion of rural heritage as well as traditional and folk culture by organising and supporting various events presenting folklore is aimed at residents of large and small towns. Publishing activities also play an important role, addressed to groups of recipients of different ages. The popularisation and educational segment plays an important role in NIKiDW's activities. One of the pillars of NIKiDW's substantive activities is the Central Agricultural Library named after Michał Oczapowski, a branch in Puławy, and the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie with a humanities and natural sciences profile.

As of December 31, 2023, there were 5 Regional Offices of the National Institute of Culture and Rural Heritage.

State Archives

In 2023, the State Archives formed a network of 33 institutions, consisting of 3 central archives and 30 archives with a regional scope of activity. The archives' resources, covering archives from the 12th century to the present day, in 2023 amounted to 45.6 million archival units (384.7 thousand running meters) of documents in traditional form and 44 thousand GB of electronic documentation.

Among traditional documentation, the largest - 31.7 million archival units - are file documentation, 11.0 million archival units are photographic archives. As far as electronic documentation is concerned, the majority of archival units - 73.9 thousand - are photographic documentation in digital form.

In 2023, 10.3 thousand state and local government units, which were the creators of the state archival resources, were under the supervision of the state archives. In the supervised entities as of the end of 2023, there were 8.0 million units of archival materials.

The state archives were located in 96 buildings with a total area of approximately 213,000 square meters, including approximately 97,000 square meters of storage space.

In 2023, the reading rooms and research rooms of the state archives were visited by 19.5 thousand users, who made 48.3 thousand visits and used 474.3 thousand units of information.

In 2023, the average employment in the network of State Archives (including State Archives Head Office) was 1,580.73 full-time positions - 1,661 people.

Library activities

In 2023, 8,876⁴ libraries and other library and information institutions operated in Poland (in 2022 - 8,964; decrease by 88). Among all libraries and library and information centres, the majority were public libraries. In 2023, there were 7,570 public libraries, including 4,955 library branches. Public libraries ran 871 branches for children and youth and 751 library points. Most of the public libraries and their branches operated in the countryside (64.6%). The largest number of public libraries (including branches) operated in Mazowieckie voivodship (12.5% of the total number of public libraries).

There were 4,972 people per 1 public library or branch in 2023 (in the previous year - 4,945 people), 8,349 people in the city, and 3,121 in the countryside. The largest number of people per 1 public library (including branches) was in Pomorskie voivodship (7,636) and the lowest in Opolskie voivodship (3,122).

In 2023, the number of registered users actively borrowing in public libraries (including branches) amo-

⁴ 15 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library was simultaneously classified as scientific library - therefore the total number of libraries is lower than the sum of individual categories.

unted to 5.3 million. The most library users, similarly to the previous year, used the resources of libraries in the two voivodships largest in terms of population: Mazowieckie (890.1 thousand) and Śląskie (645.3 thousand), and in third place was Małopolskie voivodship (621.1 thousand).

Parish libraries

In 2023, there were 761 parish libraries, which was a decrease of over 14% compared to 2020. The largest number of parish libraries were located in the following voivodships: Śląskie (120), Mazowieckie (98 facilities) and Małopolskie (96). The smallest number of parish libraries was recorded in Lubuskie and Zachodniopomorskie voivodships (9 each).

In 2023, there were 82,013 registered users of parish libraries, which was a decrease of 6.6% compared to 2020. The largest number of registered users was in the following voivodships: Mazowieckie (nearly 25 thousand users), Pomorskie and Śląskie (approx. 9 thousand in both cases).

The number of individual loans in parish libraries in 2023 was nearly 103,000, which is a 15% decrease compared to 2020.

Activities of socio-cultural institutions

In 2023, there were 3,961 centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres operating in Poland. Cultural establishments were the most numerous (32.9% of all entities), and clubs the least numerous (7.3%). In 2023, in all centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres 7.5 thousand specialist studios operated. All institutions organised a total of 258.8 thousand events attended by 33.5 million people. As at the end of 2023, there were 14.3 thousand art groups and 25.0 thousand different groups/clubs/sections. They gathered 250.3 thousand and 504.8 thousand members respectively. All entities organised 5.2 thousand courses, which were completed by 73.3 thousand graduates in 2023.

Stage and exhibition activities

In 2023, 207 theatres and musical institutions were operating on stage, of which 182 with their own artistic ensemble. Theatres and music institutions organised 59.2 thousand performances and concerts (53.0 thousand in 2022, an increase of 11.6%) attended by 12.3 million audience (9.3 million in 2022, an increase of 31.7%).

As of December 31, 2023, theatres and music institutions had 369 stages and 102.7 thousand seats in auditoriums in permanent halls. Compared to the previous year, there were 4.6 thousand more seats in auditoriums in permanent halls.

The largest number of audience was recorded in theatres and music institutions from Mazowieckie voivodship – 4.0 million people (32.3% of the total number, 718 of audience per 1,000 population). The smallest number of audience participated in performances and concerts organised by theatres and musical institutions from Lubelskie voivodship – 144.4 thousand (1.2% of the total number of audience, 72 of audience per 1,000 population).

Conducting museum activities in 2023 on the K-02 report was confirmed by 682 museums (974 together with branches). The largest group of them (with branches) represents the following voivodships: Mazowieckie, Małopolskie, Pomorskie, Wielkopolskie and Śląskie – and they are the seat of over 50% of museums in Poland, which indicates an uneven geographical distribution of museums in Poland.

In 2023, museums reported having a total of 21.4 million museum objects. Museums exhibited a total of 2,698 permanent exhibitions and additionally organised 4,596 temporary exhibitions in Poland and 52 temporary exhibitions abroad.

In 2023, museums were visited by 42.3 million people, of which nearly 762 thousand people during the „Night of Museums”. Organised groups constituted 18.2% of all visitors to museums in 2023. Moreover 30.2% of all visits in museums took place as part of free admission.

In 2023, 349 institutions related to museums were registered (18 zoos, 37 botanical gardens and 294 other institutions), of which 64.2% belonged to the public sector and 35.8% to the private sector.

In 2023, the collections of institutions related to museums included 4.8 million pieces of exhibits (excluding natural specimens presented in botanical gardens) and were presented as part of permanent exhibitions and by organising temporary exhibitions. The largest number of museum objects and living

specimens (in pieces) were located in Małopolskie voivodship – 2.7 million (56.1% of the total collections of institutions related to museums). In 2023, institutions related to museums were visited by 20.8 million people, including 17.5 million in the public sector and 3.3 million in the private sector.

Zoological gardens were visited by 7.9 million people (38.2% of all institutions related to museums visitors), botanical gardens by 4.2 million people (20.1% of all institutions related to museums visitors), and 8.7 million people visited other institutions related to museums (41.7%).

In 2023, there were 317 art galleries operating in Poland. The majority belonged to the public sector (63.1%), in which 87.0% of these galleries were organised by local government units.

Art galleries organised 3,731 exhibitions in 2023, of which 3,353 were domestic exhibitions (3,186 in 2022), 237 international (223 in 2022) and 141 foreign (139 in 2022). In addition, Polish art galleries organised 55 exhibitions abroad (59 in 2022).

Art galleries were visited by 4.0 million people (34.9% more than in 2022), of which 1.3 million visited outdoor exhibitions (53.7% more than in 2022). Exhibitions in state and local government art galleries were visited by 3.7 million people, i.e. 91.9% of the total number of visitors.

Market of works of art and antiques

According to the information received from 200 entities operating on the market of works of art and antiques (including auction houses, art galleries and antique shops), 58.0% of them were only involved in the sale of works of art and antiques, while the rest were also involved in exhibition activities. In 2023, the value of sales of own and commission works of art and antiques amounted to PLN 567.7 million and decreased by 12.8% compared to 2022.

The largest number of entities on the market of works of art and antiques operated in Mazowieckie voivodship - 52 (26.0% of the total number of entities), of which 45 were entities selling works of art and antiques in Warszawa. Similarly to the previous year, most entities (71.0%) involved in the sale of works of art and antiques were located in voivodship capitals.

The largest share of the total amount of the sale of works of art and antiques was obtained by entities through auctions – PLN 350.6 million (including online auctions – PLN 26.7 million), which accounted for 61.8% of the total sales value (66.7% in 2022). Sales in retail outlets were also a significant distribution channel in terms of total sales value. Its value amounted to PLN 188.8 million (33.2% of the total sales value, 27.0% in 2022). Works of art and antiques were sold online for a total amount of PLN 21.9 million, which was 34.2% less than in 2022. The lowest value of sales of works of art and antiques was achieved by entities through other channels of distribution – PLN 2.1 million, which was 38.3% lower than in 2022.

Cinematography

In 2023, 106 full-length films were produced in Poland for presentation on television and in cinemas, of which 71 were feature films. There were 63 full-length films planned for distribution in cinemas, of which 47 were feature films. In addition, 256 short- and medium-length films were produced for television and cinemas, including 175 documentaries.

As of the end of 2023, there were 535 cinemas operating in Poland, which had over 1.6 thousand projection rooms, equipped with 298.2 thousand seats for audience. 2.1 million film screenings were shown in indoor cinemas, watched by 49.7 million audience.

Among indoor cinemas, the largest share were single-screen cinemas – 312 (58.3%). Miniplexes (cinemas having from 3 to 7 screening rooms) accounted for 21.1% of the total number of indoor cinemas, multiplexes (cinemas having 8 and more screening rooms) – 11.6%, and cinemas with two screening rooms - 9.0%. 49.6% of all screenings were shown in multiplexes, which were watched by 49.8% of the total number of audience. 37.3% of screenings were shown in miniplexes, which were watched by 35.7% of audience.

Means of mass communication

The book and brochure publishing market saw an increase in the number of titles published in 2023. The number of non-periodical publications reached 33.9 thousand titles, which is 4.6% more than in 2022. Compared to the previous year, the number of first edition titles also increased – 29.9 thousand, i.e. by

1.8%, which accounted for 88.3% of all published items.

In 2023, 45 newspaper titles were published (47 titles in the previous year), including 35 titles published 6 to 4 times a week.

As of December 31, 2023, the number of radio subscribers amounted to 4.8 million and television subscribers to 4.5 million. The indicator of number of radio subscribers per 1,000 population was 127 people, and television subscribers - 120 people.

Mass events

In 2023, 6.3 thousand mass events were organised (20.3% more than in 2022), which gathered 26.9 million participants. The largest number of mass events took place in Śląskie voivodship (828) and the fewest in Podlaskie voivodship (116). In Śląskie voivodship, also, the largest number of people participated in mass events (4.6 million), while the fewest in Opolskie voivodship (395.0 thousand).

In 2023, artistic and entertainment events accounted for 45.8% of the total number of mass events (46.1% in 2022), and were attended by a total of 10.3 million people (9.5 million in 2022). Concerts were the most frequently organised (68.0% of all artistic and entertainment events).

Artistic education

In the Polish education system, artistic education activities are conducted by art schools that educate future artists, managers, cultural animators and teaching staff at all levels of education. Cultural education consists of two stages: first- and second-degree art schools and studies at higher schools of art.

In the school year 2023/2024 activities in the field of artistic education were conducted by a total of 465 first degree art schools for children and youth not leading to professional certification. There were 65.8 thousand students (3.0% more compared to the school year 2022/2023), of which 63.1% were girls (62.7% in the previous school year). Compared to the previous school year, the number of first-grade students in this type of art schools increased by 1.5%, and the number of girls by 5.2%.

Another element of the education system are art schools that provide vocational qualifications (secondary art schools and post-secondary art schools). In the 2023/2024 school year, 224 secondary art schools and 12 post-secondary art schools were operating. In the 2023/2024 school year, 25.0 thousand students were educated in art schools of this type, including 19.3 thousand women (in the previous school year: 25.2 thousand students and 19.0 thousand women, respectively).

People interested in developing their artistic skills and knowledge could continue their education at a higher level. In the academic year 2023/2024, activities in the field of artistic education were conducted by 26 higher schools of art. There were 17.6 thousand students studying at higher schools of art (including 12.0 thousand women), and the number of students of art fields studying at various types of higher schools was 40.6 thousand (women constituted 69.7%).

The economic dimension of culture

In 2023, among the 4,708 cultural institutions surveyed, entities employing less than 10 people prevailed, accounting for 58.4%. As of December 31, 2023, 87.1 thousand people worked in cultural institutions, including 87.4% working in local government cultural institutions and 12.6% in state institutions. As in previous years, the largest number of people worked in cultural institutions conducting creative activity related to culture and entertainment (55.6% of the total number of employees). In 2023, the value of total revenues obtained by cultural institutions amounted to PLN 14,632.6 million. Almost 60% of total revenues were generated by cultural institutions conducting creative activities related to culture and entertainment. Local government cultural institutions achieved total revenues of PLN 11,655.4 million (79.7%), while total revenues of state cultural institutions amounted to PLN 2,977.2 million (20.3%). In the structure of total revenues, subsidies to the main activities had the largest share (74.7%). Almost 27% of the total revenue was generated by cultural institutions from Mazowieckie voivodship. In 2023, the total costs incurred by cultural institutions amounted to PLN 14,526.1 million. Own costs of products, goods and materials sold had the highest share in their structure (97.8%). Above 26% of total costs were the total costs of cultural institutions from Mazowieckie voivodship. Out of the total number of cultural in-

stitutions studied, 41.7% achieved a net profit, and 40.5% recorded a net loss. The total assets (liabilities) of cultural institutions amounted to PLN 26,117.0 million as of December 31, 2023. The highest total value of assets (liabilities) was recorded in libraries, archives, museums and other activities related to culture, i.e. PLN 15,881.1 million (60.8% of the total value).

In the area of culture, in addition to cultural institutions (public and not for profit), there are also economic entities dealing with mass production and sale of cultural and creative goods and services, which are classified as cultural and creative industries. These are primarily: the publishing industry, the phonographic industry, radio and television, as well as design, architecture, advertising and translations. In 2022, there were 130.1 thousand companies classified as cultural and creative industries (3.6%, i.e. 4.9 thousand less than in 2021). The largest number operated in the in Visual Arts domain (26.9%), of which more than half (51.2%) operated in the field of specialised design, and over one third (35.8%) dealt with photography.

The majority of entities belonging to cultural and creative industries were micro-enterprises (up to 9 employed persons) - 99.1%. Along with the decrease in the number of entities, the total number of employed people also decreased and at the end of 2022 it amounted to 256.0 thousand people (1.3 thousand less than in 2021). At the same time, the average employment increased by 1.4 thousand full-time jobs and amounted to 101.6 thousand. In the cultural and creative industries, the gross monthly salary per one employee amounted to PLN 7,979 and was higher by PLN 1,052 compared to the previous year. The average monthly gross remuneration increased regardless of the size class of the company belonging to the cultural and creative industries, the highest increase was recorded in the case of micro-enterprises – by 23.8% (to PLN 5,183).

Value added generated by the cultural and creative industries amounted to PLN 31.1 billion (5.7 billion more than in 2021), which accounted for 1.6% of the value added generated by all non-financial enterprises. Entities classified as cultural and creative industries generated total revenues of PLN 99.7 billion, with total costs amounting to PLN 84.0 billion. A surplus, as in the previous years, of total revenues over total costs of PLN 15.7 billion was recorded (PLN 2.4 billion more than in 2021). The cost level ratio (the ratio of total costs to total revenues) for enterprises classified as cultural and creative industries was 84.2% (a decrease of 1.1 percentage points compared to 2021).

In 2022 the export of cultural and creative goods amounted to PLN 16,515.5 million (1,540.1 million, i.e. 8.5% less than in 2021). Imports of cultural and creative goods also decreased by 16.7%, reaching PLN 10,493.0 million. The foreign trade balance was positive and amounted to PLN 6,022.4 million. The value of cultural and creative services provided abroad amounted to PLN 15,520.6 million (PLN 2,665.3 million more than in 2021), while the value of purchased services amounted to PLN 17,816.0 million (PLN 3,531.7 million more). The balance of trade was therefore negative and amounted to minus PLN 2,295.4 million. In the structure of Polish's foreign trade, the turnover of cultural and creative goods was responsible for 1.0% of exports and 0.6% of imports of total goods, and in case of the turnover of cultural and creative services - for 3.6% of exports and 7.0% of imports of all services.

The culture satellite account, as compared to the cultural and creative industries, takes a more broader perspective taking into account not only the entities belonging to the cultural and creative industries but also the activity of local government and state cultural institutions as well as non-governmental organisations operating in the field of culture. It makes it possible to estimate the contribution of the area of culture to the national economy. The share of culture in the national economy - measured by the relation of gross value added generated by culture in relation to gross value added observed for the whole economy - amounted in 2019 to 2.8%. The result was mainly due to the activity of entities in the domain of Advertising, Audio-visual arts and multimedia, and Books and press. These areas dominated most of the transactions that made up the culture satellite account in 2019. The share of area of culture in other transactions calculated for the whole economy was quite similar – the share of culture in the operating surplus represented 3.0% of the whole economy, in gross output and intermediate consumption 2.8% each, in compensation of employees 2.7%.

The comparison of the area of culture with other sectors of the national economy revealed that gross value added generated by entities operating within the PKD classes included in the area of culture in 2019 was higher than the gross value added generated by entities classified eg. in section B - mining and quarrying (by 1.2 percentage points), in section A grouping entities from sector agriculture, forestry,

hunting and fishery (by 0.2 percentage points), or in section D – electricity, gas, steam and air conditioning supply (by 0.1 percentage points). In 2019 the value of gross output of the cultural area amounted to PLN 130,710.5 million, the value of intermediate consumption was PLN 73,471.9 million and as a result the total gross value added for the entire area of culture was PLN 57,238.6 million. In 2019, compensation of employees amounted to PLN 24,051.2 million. Gross operating surplus amounted to PLN 32,715.1 million. In 2019 final consumption expenditure amounted to PLN 54,127.3 million, of which 69.7% related to households.

Territorial distribution of entities operating in the field of culture

In 2023, there were 15.2 thousand entities operating in the field of culture. Libraries and library and information centres constituted more than half (58.3%) of all entities, and centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres – more than quarter (26.0%). Almost 1/3 of all entities operated in three voivodships: Mazowieckie, Małopolskie and Śląskie. The largest number of entities operating in the field of culture located within an area of 10 km² were in cities with powiat status – with average 5 entities. The highest rate was recorded in Warszawa (13 entities per 10 km²), and slightly lower in Kraków (12), also in Lublin and Zamość (9 each). In 2023, there were on average 2.5 thousand inhabitants per entity operating in the field of culture. The highest value of the indicator was recorded in Mazowieckie and Śląskie voivodships (3.0 thousand people each), while the fewest in Opolskie voivodship (1.7 thousand people).

1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

1. Expenditure on culture and protection of national heritage

1.1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego⁵

1.1. Public expenditure on culture and protection of national heritage⁶

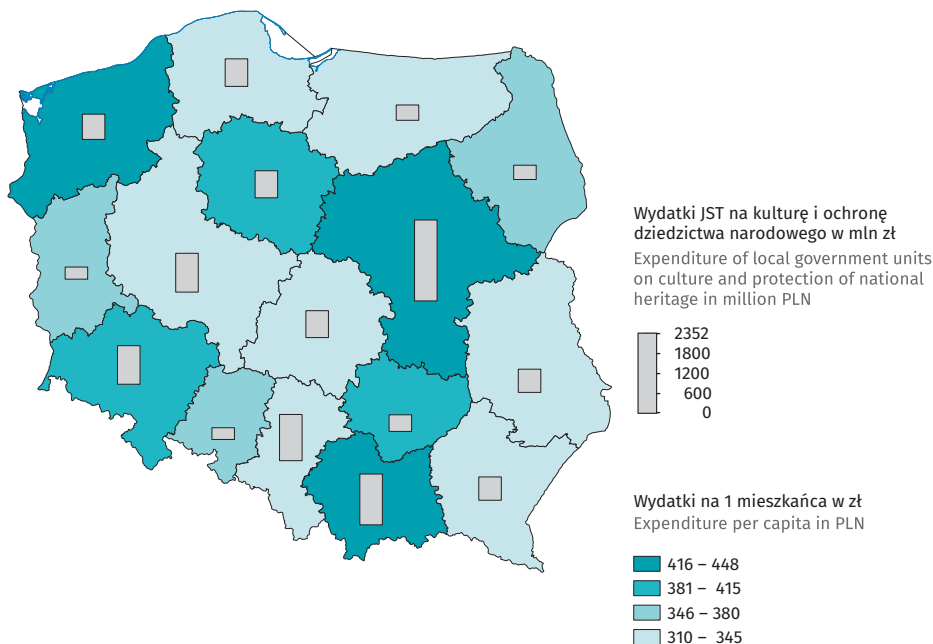
Wydatki publiczne, tj. wydatki z budżetu państwa i samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (pomniejszone o dotacje i subwencje z budżetu państwa dla samorządów i o transfery pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) w 2023 r. zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim o 25,1% i wyniosły 17 846,3 mln zł, co w odniesieniu do PKB⁷ stanowiło 0,52% (w roku poprzednim – 14 262,4 mln zł i o 0,46%).

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim (zwiększył się także ich udział w strukturze wydatków z budżetu państwa), zwiększyły się także wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, ale spadł ich udział w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 30,0% i wyniosły 4 447,1 mln zł (w 2022 r. – 3 420,7 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowił 24,9% (w 2022 r. – 24,0%).

Mapa 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r.

Map 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage in 2023

⁵ Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

⁶ Source: data of Ministry of Finance.

⁷ PKB – dane wstępne.

Wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego zwiększyły się o 23,6% i wyniosły 13 399,2 mln zł (w 2022 r. – 10 841,7 mln zł), a ich udział w wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego spadł do 75,1% (w 2022 r. – 76,0%). Największy udział w samorządowych wydatkach publicznych miały samorzady gminne – 49,5%, następnie samorzady miast na prawach powiatu, województw i powiatów – odpowiednio: 27,1%, 21,5% i 1,8%.

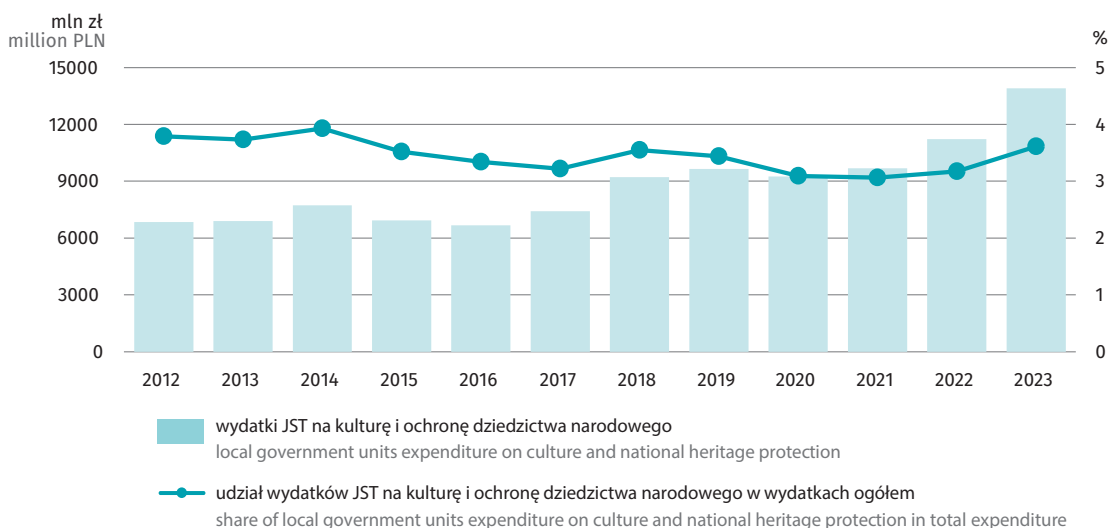
Publiczne wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 16,5% i wyniosły 12 945,3 mln zł (w roku poprzednim 11 111,7 mln zł) i stanowiły 72,5% wydatków publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ogółem (w 2022 r. – 77,9%).

Wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (łącznie z dotacjami i subwencjami dla jednostek samorządu terytorialnego) wzrosły o 32,4% i wyniosły 4 892,7 mln zł (w roku poprzednim – 3 696,4 mln zł). Ich udział w ogólnych wydatkach z budżetu państwa wyniósł 0,74% (w roku poprzednim – 0,71%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to kwotę 129,79 zł (w 2022 r. – 97,72 zł). Dotacje i subwencje dla jednostek samorządu terytorialnego wyniosły 445,6 mln zł (w roku poprzednim – 275,7 mln zł).

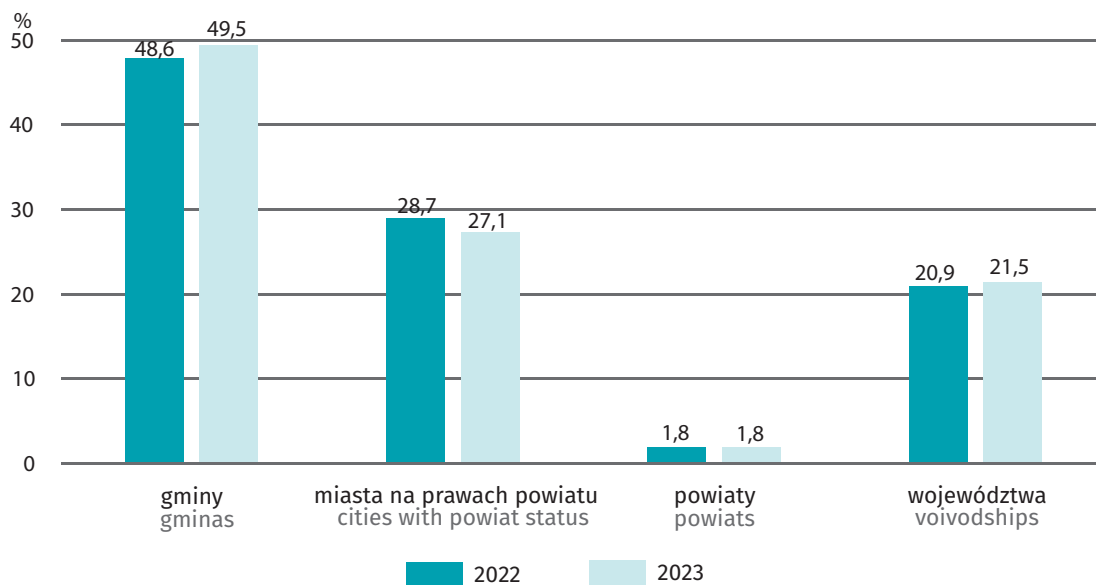
Wydatki bieżące z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 18,1% i wyniosły 3 519,8 mln zł (w roku poprzednim – 2 979,5 mln zł). Wydatki bieżące na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego stanowiły 79,1% wydatków ogółem z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim 80,6%).

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów samorządów terytorialnych (łącznie z dotacjami i subwencjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) wzrosły o 23,9% i wyniosły 13 909,3 mln zł, co stanowiło 3,61% ogólnych wydatków z budżetów samorządowych (w 2022 r. odpowiednio – 11 223,5 mln zł i 3,17%). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dało to przeciętnie kwotę 368,96 zł (w poszczególnych województwach – od 310,01 zł w województwie śląskim do 448,20 zł w województwie zachodniopomorskim). Wydatki samorządów gminnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 6 736,7 mln zł (5 340,0 mln zł w 2022 r.) i stanowiły 48,4% (47,6% w 2022 r.).

Wykres 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
Chart 1. Expenditure of local government units on culture and protection of national heritage

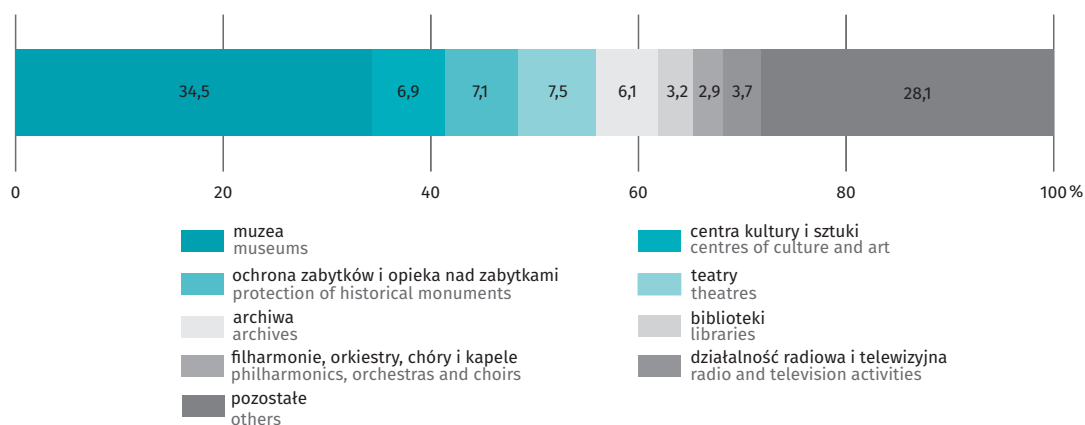

Wykres 2. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w jednostkach samorządu terytorialnego
Chart 2. Expenditure on culture and protection of national heritage in local government units

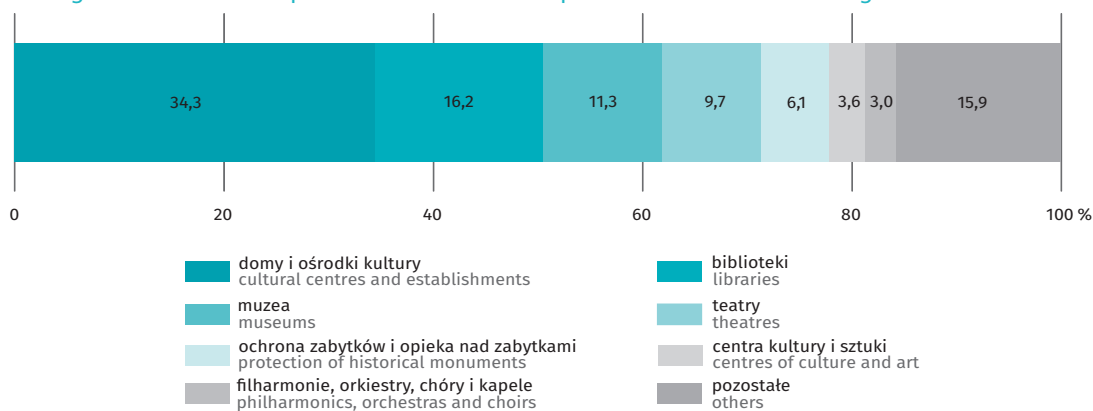
Wydatki bieżące z budżetów samorządów terytorialnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. zwiększyły się o 16,0% i wyniosły 9 802,1 mln zł (w roku poprzednim – 8 448,8 mln zł), co stanowiło 70,5% wydatków jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2022 r. – 75,3%).

Wykres 3. Wydatki budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r.
Chart 3. State budget expenditure on culture and protection of national heritage in 2023

Priorytety w wydatkach na działalność poszczególnych rodzajów instytucji kultury i formy działalności kulturalnej w wydatkach z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego pozostały podobne jak w latach poprzednich. Największą część wydatków z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r. przeznaczono na inwestycje i funkcjonowanie muzeów (34,5%; w 2022 – 31,8%), na teatry – 7,5%, na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami - 7,1%, na centra kultury i sztuki – 6,9%, archiwa – 6,1% (w 2022 r. odpowiednio: 7,7%, 4,1%, 8,8%, 6,9%). W 2023 r. na działalność radiowo- telewizyjną przeznaczono 3,7% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w 2022 r. – 5,4%).

Wykres 4. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2023 r.
Chart 4. Local government units expenditure on culture and protection of national heritage in 2023

Z budżetów samorządowych najwięcej wydano na działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic – 34,3% oraz bibliotek – 16,2%, a także funkcjonowanie muzeów – 11,3% i teatrów – 9,7% (w roku poprzednim odpowiednio: 31,8%, 17,5%, 11,8% oraz 10,0%).

Na różne formy ochrony zabytków i opiekę nad zabytkami oraz działalność ośrodków ochrony i dokumentacji zabytków, jak również wojewódzkich urzędów ochrony zabytków w 2023 r. wydano z budżetu państwa (łącznie z transferami do jednostek samorządu terytorialnego) 635,6 mln zł (w 2022 r. – 365,5 mln zł). Udział wydatków budżetu państwa na działalność związaną z ochroną zabytków w 2023 r. wyniósł 13,0% wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 9,9%). Natomiast wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (łącznie z dotacjami z budżetu państwa oraz transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) na ochronę zabytków wyniosły 848,5 mln zł (w 2022 r. – 665,6 mln zł). Udział wydatków związanych z ochroną zabytków z budżetów samorządowych w 2023 r. wyniósł 6,1% wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w roku poprzednim – 5,9%).

1.2. Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych

1.2. Household expenditures on culture

Wszystkie dane przedstawione w tym podrozdziale dotyczą **przeciętnych rocznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym**⁸. Dane za 2022 r. (i za 2023 r.) zostały uogólnione w oparciu o wstępne wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 i nie są wprost porównywalne z danymi za lata wcześniejsze, które zostały uogólnione w oparciu o wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych⁹ w 2023 r. wyniosły 395,52 zł (wo-

⁸ Źródłem danych jest badanie budżetów gospodarstw domowych, które stanowi podstawowe źródło informacji o poziomie i strukturze wydatków oraz dochodów badanych gospodarstw domowych, spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych, warunkach mieszkaniowych oraz subiektywnej ocenie sytuacji materialnej.

⁹ Zeszyt metodologiczny Badanie budżetów gospodarstw domowych <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/zeszyt-metodologiczny-badanie-budzetow-gospodarstw-domowych,10,3.html>

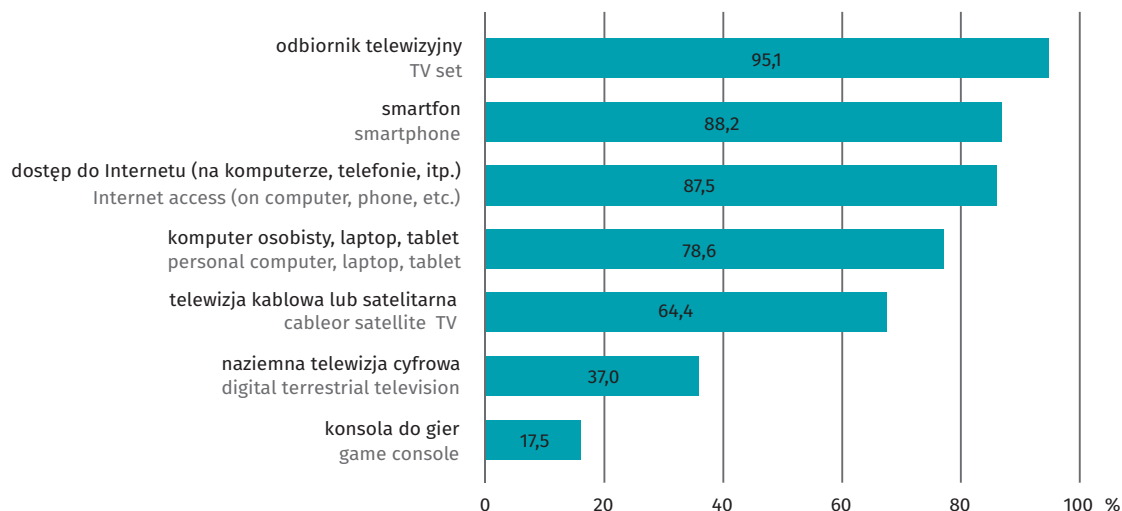
bec 383,04 zł w 2022 r.) na 1 osobę w gospodarstwie domowym i zwiększyły się nominalnie o 12,48 zł (tj. o 3,3%) w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział wydatków na kulturę w łącznych wydatkach gospodarstw domowych wyniósł 2,0%. Udział tych wydatków wahał się od 1,5% (w gospodarstwach pracujących na stanowiskach robotniczych) do 2,5% (w gospodarstwach pracujących na własny rachunek). W 2023 r. – podobnie jak w latach poprzednich – najwyższe wydatki związane były z korzystaniem z mediów, szczególnie elektronicznych. Opłaty za korzystanie z urządzeń odbiorczych (abonament radiowy i telewizyjny) oraz za telewizję cyfrową i kablową (bez opłat za telewizję kablową w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych¹⁰) wyniosły w ciągu roku 119,6 zł przeciętnie na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 11,0% więcej w porównaniu z 2022 r.) i stanowiły 30,2% średnich rocznych wydatków na kulturę w gospodarstwach domowych (wobec 28,1% w roku poprzednim).

Odbiornik telewizyjny posiadało 95,1% gospodarstw domowych, a 64,4% gospodarstw dysponowało urządzeniem do odbioru telewizji satelitarnej lub korzystało z usług operatora sieci telewizji kablowej (w 2022 r. odpowiednio: 94,7% i 59,8%). Roczne przeciętne wydatki na zakup sprzętu do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i obrazu wzrosły o 11,4% w porównaniu z 2022 r. (z 33,60 zł do 37,44 zł) i stanowiły 9,5% rocznych wydatków na kulturę (8,8% w roku poprzednim).

Kolejną pozycję stanowiły wydatki na opłaty za wstęp do teatrów, instytucji muzycznych i kina – 33,72 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 7,7% więcej w porównaniu z 2022 r.) i stanowiły 8,5% rocznych wydatków na kulturę (8,2% w roku poprzednim).

Na książki i inne wydawnictwa (bez podręczników szkolnych oraz innych wydawnictw przeznaczonych do nauki) wydano przeciętnie rocznie na 1 osobę 23,28 zł – (o 2,0% mniej w porównaniu z 2022 r.), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 5,9% (6,2% w 2022 r.).

Wykres 5. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w wybrany sprzęt audiowizualny w 2023 r.
Chart 5. Percentage of households equipped with selected audio-visual equipment in 2023

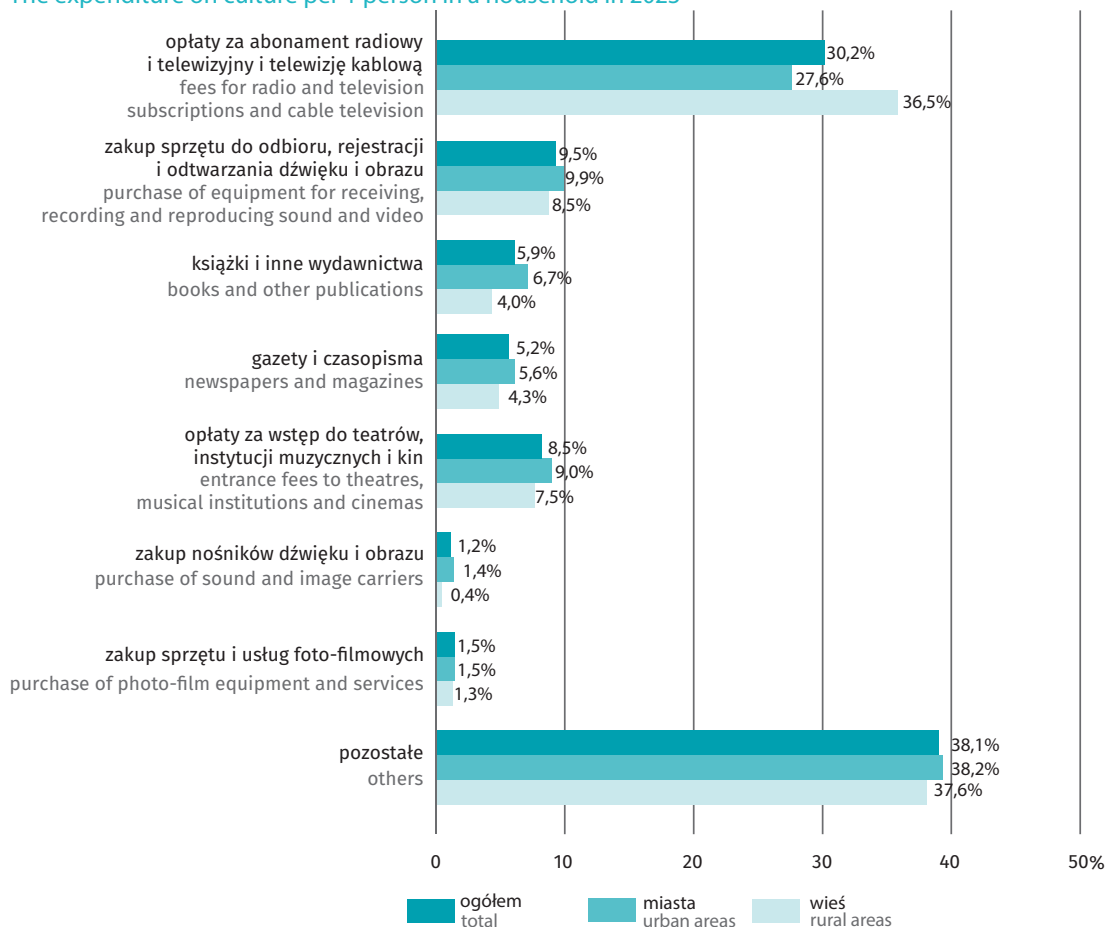
W 2023 r. na gazety i czasopisma gospodarstwa domowe wydały przeciętnie rocznie na 1 osobę 20,52 zł (o 0,6% więcej niż w roku poprzednim), a ich udział w wydatkach na kulturę wyniósł 5,2% (w 2022 r. – 5,3%).

¹⁰ W klasyfikacji przychodów i rozchodów pakiet usług telekomunikacyjnych zaliczono do działu „Łączność”, bez możliwości wyodrębnienia opłat za telewizję kablową.

Nadal obserwować można zróżnicowanie między miastem a wsią. Przeciętne roczne wydatki na zakup artykułów i usług kulturalnych na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2023 r. wyniosły 464,40 zł (450,00 zł w 2022 r.) w miastach i 293,88 zł (282,24 zł w 2022 r.) na wsi. W miastach średnie roczne wydatki na zakup gazet i czasopism wyniosły przeciętnie 25,92 zł, a na wsi – 12,72 zł, (w 2022 r. odpowiednio: 25,08 zł, oraz 13,44 zł). Na zakup książek i innych wydawnictw wydano przeciętnie na 1 osobę 31,08 zł w gospodarstwach mieszkających w miastach, a 11,76 zł na wsi (w roku poprzednim odpowiednio: 30,84 zł oraz 13,08 zł).

Wykres 6. Wydatki na kulturę na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2023 r.

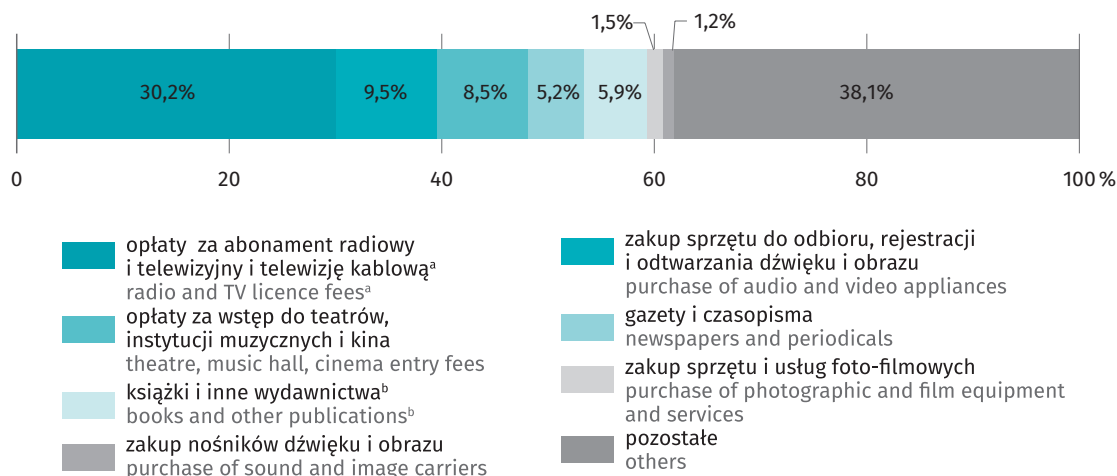
Chart 6. The expenditure on culture per 1 person in a household in 2023

W 2023 r. w gospodarstwach domowych na bilety wstępu do teatrów i instytucji muzycznych oraz kin – przeciętnie na 1 osobę wydano 33,72 zł (o 7,7% więcej niż w roku poprzednim). Tu również zaznaczyły się wyraźne różnice między miastem i wsią, wynikające głównie z ograniczonego dostępu mieszkańców wsi do instytucji kultury. Na bilety wstępu do tych instytucji, gospodarstwa domowe w miastach wydały 41,88 zł przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym (o 8,0% więcej niż w 2022 r.), tj. 9,0% łącznych wydatków na kulturę w miastach (w roku poprzednim 8,6%), a na wsi – 21,96 zł (o 8,9% więcej niż w roku poprzednim), tj. 7,5% łącznych wydatków na kulturę na wsi (7,1% w 2022 r.). Opłaty za wstęp do teatrów, instytucji muzycznych i kina są kategorią, która pokazuje stopień zróżnicowania w korzystaniu między miastem i wsią związanego z dostępnością do teatrów, instytucji muzycznych i kin.

Wykres 7. Wydatki gospodarstw domowych na wybrane artykuły i usługi kulturalne w 2023 r.
 Chart 7. The households' expenditure on selected cultural goods and services in 2023

a Bez opłat za usługi w pakiecie telekomunikacyjnym. b Bez podręczników szkolnych oraz innych książek i czasopism do nauki.
 a Without charges for services in the telecommunications package. b Without student's books and other books and periodicals for studying.

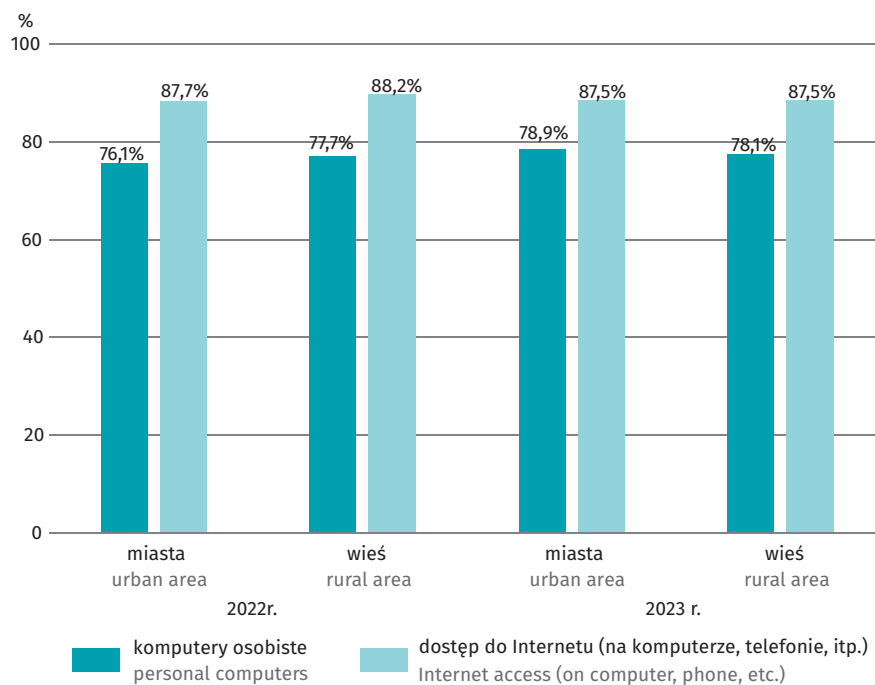
W 2023 r. nastąpił wzrost ogółu przeciętnych rocznych wydatków na kulturę na 1 osobę we wszystkich rodzajach gospodarstw domowych z 383,04 zł w 2022 r. do 395,52 zł w 2023 r. (wzrost o 3,3%). Największy wzrost wydatków na kulturę zanotowano w gospodarstwach rolników z 182,28 zł w 2022 r. do 294,36 zł w 2023 r. (wzrost o 61,5%). Nieznaczny spadek wydatków na kulturę w 2023 r. zanotowano w gospodarstwach pracujących na stanowiskach robotniczych o 4,7% (z 254,76 zł w 2022 r. do 242,88 zł w 2023 r.).

Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w tradycyjny sprzęt audiowizualny taki jak radio, magnetofon, odtwarzacz płyt kompaktowych wzrósł z 56,8% w 2022 r. do 64,9% w 2023 r. W 2023 r. przynajmniej jeden telefon komórkowy posiadało 98,8% gospodarstw domowych (98,3% w 2022 r.), w tym 88,2% smartfon; 88,3% w miastach i 87,9% na wsi (w 2022 r. odpowiednio 83,7%, 82,8% i 85,4%). Spadła liczba telefonów komórkowych posiadanych przez gospodarstwa domowe, natomiast wzrosła liczba smartfonów. W 2023 r. na 1 000 gospodarstw domowych przypadało 2 388 telefonów komórkowych, w tym 2 083 smartfony (w 2022 r. odpowiednio 2 426 i 2 000), zastępujących często urządzenia rejestrujące obraz i dźwięk, np. aparaty fotograficzne czy kamery. Te urządzenia multimedialne pozwalają obecnie na wiele sposobów odbioru i przetwarzania obrazu i dźwięku, tak że gospodarstwa domowe często rezygnują z posiadania innego sprzętu audiowizualnego zajmującego wiele miejsca i powielającego funkcje komputera lub smartfona. Korzystając z odpowiednich aplikacji zainstalowanych w telefonie komórkowym możemy np. słuchać muzyki, audycji radiowych czy oglądać TV, nie mówiąc już o połączeniu z portalami internetowymi.

Stopień wyposażenia w tzw. artykuły użytku kulturalnego (przede wszystkim w sprzęt audiowizualny) najwyższy był w grupie gospodarstw domowych pracowników, a następnie gospodarstw emerytów i rencistów.

W 2023 r. komputer osobisty, laptop lub tablet posiadało 78,6% gospodarstw domowych (w 2022 r. – 76,6%), a 87,5% dysponowało urządzeniami dostępu do Internetu (87,9% – w 2022 r.). Zauważyć można zacierające się różnice w wyposażeniu w sprzęt komputerowy gospodarstw domowych mieszkających w miastach i na wsi. W miastach 78,9% gospodarstw domowych posiadało komputer osobisty lub laptop, tablet, na wsi 78,1% (w 2022 r. odpowiednio 76,1% i 77,7%). Dostęp do Internetu (na komputerze, telefonie itp.) posiadało 87,5% gospodarstw mieszkających w miastach i tyle samo gospodarstw wiejskich (w 2022 r. odpowiednio 87,7% i 88,2%).

Wykres 8. Wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy w miastach i na wsi
Chart 8. Households equipped with computer in urban and rural area

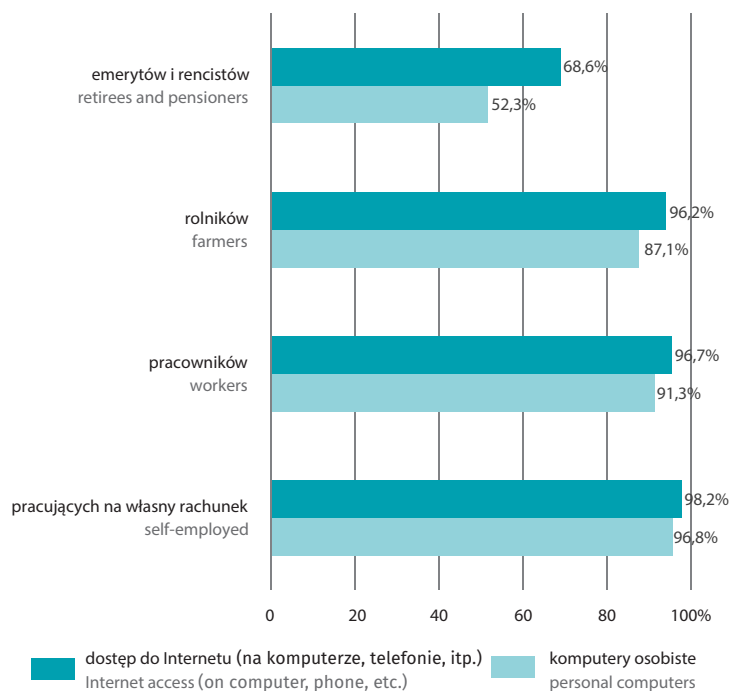
W 2023 r. zanotowano zauważalny wzrost odsetka gospodarstw wyposażonych w smartfony posiadające wiele funkcjonalności komputera. W porównaniu z 2022 r., w 2023 r. nastąpił wzrost wyposażenia gospodarstw domowych w smartfony o 4,5 p. proc. (2022 r. – 83,7% i 2023 r. – 88,2%).

Komputer osobisty, laptop, tablet w 2023 roku posiadało 78,6% gospodarstw domowych, w 2022 r. – 76,6%. Na 1 000 gospodarstw domowych w miastach przypadało 1 235 komputerów przenośnych, podczas gdy na wsi – 1 198 (w 2022 r. odpowiednio 987 i 1 043).

Warto też zwrócić w 2023 r. uwagę na znaczne zróżnicowanie według grup społeczno-ekonomicznych odsetka gospodarstw domowych posiadających komputery osobiste, tablety lub laptopy, odpowiednio: gospodarstwa pracujących na własny rachunek – 96,8%, gospodarstwa pracowników – 91,3%, gospodarstwa rolników – 87,1%, a gospodarstwa emerytów i rencistów – 52,3%.

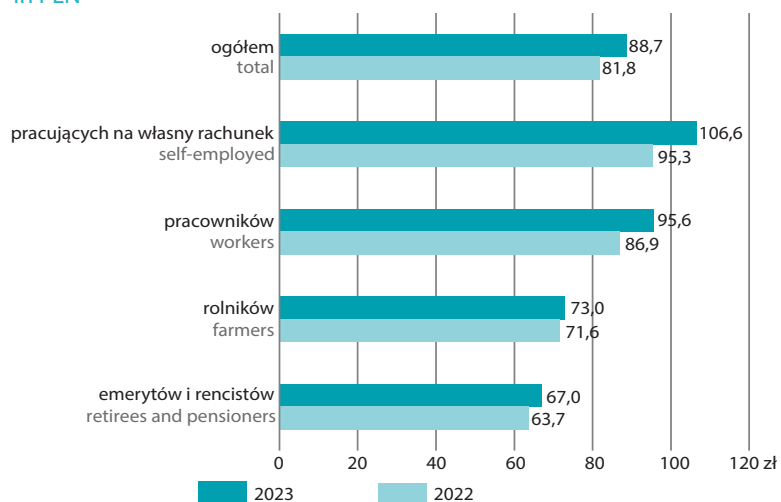
Wykres 9. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery osobiste oraz dostęp do Internetu według grup społeczno-ekonomicznych w 2023 r.

Chart 9. Percentage of households equipped with personal computers and Internet access by socioeconomic groups in 2023

Wykres 10. Przeciętne wydatki w gospodarstwie domowym w ciągu roku na 1 osobę na usługi internetowe według typów gospodarstw domowych w zł

Chart 10. Average expenditure per year per 1 person in a household (by household type) on Internet services in PLN

Różnice te widać wyraźnie także w wydatkach gospodarstw domowych związanych z korzystaniem z Internetu¹¹. W 2023 r. przeciętnie w ciągu roku na 1 osobę w gospodarstwie domowym wydano na usługi internetowe 88,68 zł wobec 81,84 zł w 2022 r. (bez opłat za Internet w ramach pakietu usług telekomunikacyjnych), natomiast w poszczególnych typach gospodarstw średnie roczne wydatki na 1 osobę związane z opłatami za Internet wyniosły: w gospodarstwach pracujących na rachunek własny – 106,56 zł, w gospodarstwach pracowników – 95,64 zł, w gospodarstwach rolników – 72,96 zł, a w gospodarstwach emerytów i rencistów – 66,96 zł (w roku poprzednim odpowiednio: 95,28 zł, 86,88 zł, 71,64 zł oraz 63,72 zł). W 2023 r. wydatki gospodarstw domowych na usługi w ramach pakietów telekomunikacyjnych wyniosły średnio na 1 osobę w ciągu roku 341,76 zł i wzrosły o 9,9% w porównaniu z rokiem poprzednim.

---

¹¹ Wydatki te stanowią w rozchodach gospodarstw domowych wyodrębnioną kategorię „Usługi Internetowe”, która nie została zobrazowana na wykresach.

2. Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe¹²

2. Protection of monuments and cultural heritage¹³

2.1. Rejestr zabytków

2.1. Register of monuments

Podstawowe zasady ochrony zabytków określa obecnie Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1586 ze zm.). Wymienia ona kilka form ochrony zabytków, a jedną z nich jest wpis do rejestru zabytków. Jako najstarsza i główna forma ochrony zabytków, został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz. U. z 1928 r. nr 76, poz. 675)¹⁴.

Należy przypomnieć, że rejestr dla zabytków, znajdujących się na terenie województwa, prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie ksiąg dla zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych. Zabytki do rejestru wpisuje się z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku, na podstawie wydanej decyzji administracyjnej.

Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) na podstawie zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 maja 2024 r. w sprawie nadania statutu NID, gromadzi i zarządza zasobem dokumentacji rejestru zabytków i Krajowej Ewidencji Zabytków (§ 5, p. 13). W ramach tej działalności NID gromadzi dane, przetwarza je, udostępnia, wykonuje analizy, sporządza statystyki. Zasoby rejestru i ewidencji są także podstawą do wydawania przez NID opinii oraz wypracowywania standardów.

2.2. Zabytki nieruchome

2.2. Immovable monuments

W oparciu o zebrane przez NID dane należy stwierdzić, że w 2023 r. zostało wydanych ponad 616 dokumentów dotyczących rejestru zabytków nieruchomych. Do NID wpłynęło 275 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych, 28 decyzji skreślających z tegoż rejestru obiekty indywidualne lub części obiektów znajdujące się w zespołach zabytkowych. Przyjęto także 54 decyzje odmawiające skreślenia z rejestru, jak również 259 postanowień zmieniających lub wyjaśniających treść wcześniej wydanych decyzji, informacji urzędowych dotyczących zmian numeru rejestru zabytków czy też decyzji dotyczących utrzymania w mocy zaskarżonych wpisów. Do końca 2023 r. ochroną prawną poprzez wpis do rejestru, zostało objętych 79 357 zabytków nieruchomych, przy czym niektóre wraz z ich otoczeniem.

W porównaniu z 2022 r. w rejestrze zabytków nieruchomych przybyły 243 obiekty. Na 100 km² przypadało 25,4 zabytków nieruchomych w 2023 r. wobec 25,3 w roku poprzednim.

Największa liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w województwach: dolnośląskim (9 018 zabytków stanowiących 11,4% całego zasobu), mazowieckim (8 115 zabytków – 10,2%), wielkopolskim (7 943 zabytków – 10,0%), warmińsko-mazurskim (6 455 zabytków – 8,1%) i małopolskim (6 328 zabytków – 8,0%); łącznie stanowią one blisko połowę (47,7%) wszystkich zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru. W ujęciu powiatowym szczególnie duża koncentracja zabytków nieruchomych występuje w dużych miastach: w Warszawie (2 423), Krakowie (1 925), Wrocławiu (1 165), Gdańsku (908), Poznaniu (730), Łodzi (683), Katowicach (635), Przemyślu (623) i Olsztynie (535) oraz w powiatach: olsztyńskim (1 058), kłodzkim (754), nowosolskim (678), poznańskim (611), nyskim (590), żarskim (577), krakowskim (538), kętrzyńskim (537), jarosławskim (522), gryfińskim (508) i brzeskim (506).

¹² Źródło: dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa; obliczenia własne.

¹³ Source: data of National Institute of Cultural Heritage; own calculations.

¹⁴ Obecnie w zakresie prowadzenia rejestru, Ustawę z 2003 roku, doprecyzowuje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Tabl. 1. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Immovable monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Zabytki nieruchome Immovable monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2021	78 712	100,0	25,2
	2022	79 114	100,0	25,3
	2023	79 357	100,0	25,4
Dolnośląskie		9 018	11,4	45,2
Kujawsko-pomorskie		3 653	4,6	20,3
Lubelskie		4 298	5,4	17,1
Lubuskie		4 397	5,5	31,4
Łódzkie		2 974	3,7	16,3
Małopolskie		6 328	8,0	41,7
Mazowieckie		8 115	10,2	22,8
Opolskie		3 357	4,2	35,7
Podkarpackie		5 334	6,7	29,9
Podlaskie		2 435	3,1	12,1
Pomorskie		3 776	4,8	20,6
Śląskie		4 934	6,2	40,0
Świętokrzyskie		1 958	2,5	16,7
Warmińsko-mazurskie		6 455	8,1	26,7
Wielkopolskie		7 943	10,0	26,6
Zachodniopomorskie		4 382	5,5	19,1

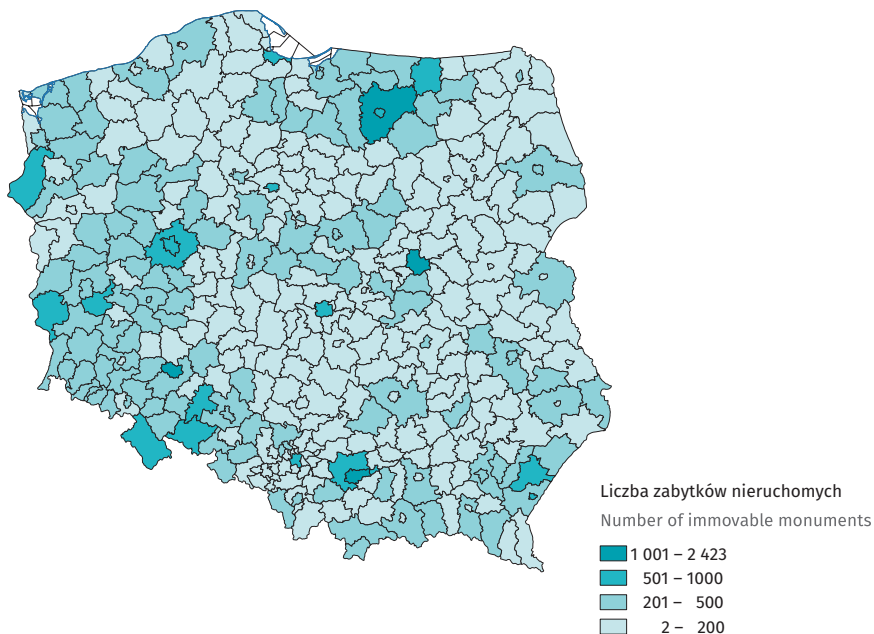
Jak wynika z mapy największe zagęszczenie zabytków występuje na zachodzie i południu kraju, co odzwierciedla z jednej strony natężenie zabytkowej zabudowy i jej trwałość, z drugiej zaś stopień dotknięcia zniszczeniami wojennymi. Duża liczba zabytków nieruchomych zlokalizowana jest w większych miastach oraz na historycznym Śląsku i na Warmii.

Mapa 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków według powiatów w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 2. Immovable monuments entered in the register of monuments by powiat in 2023

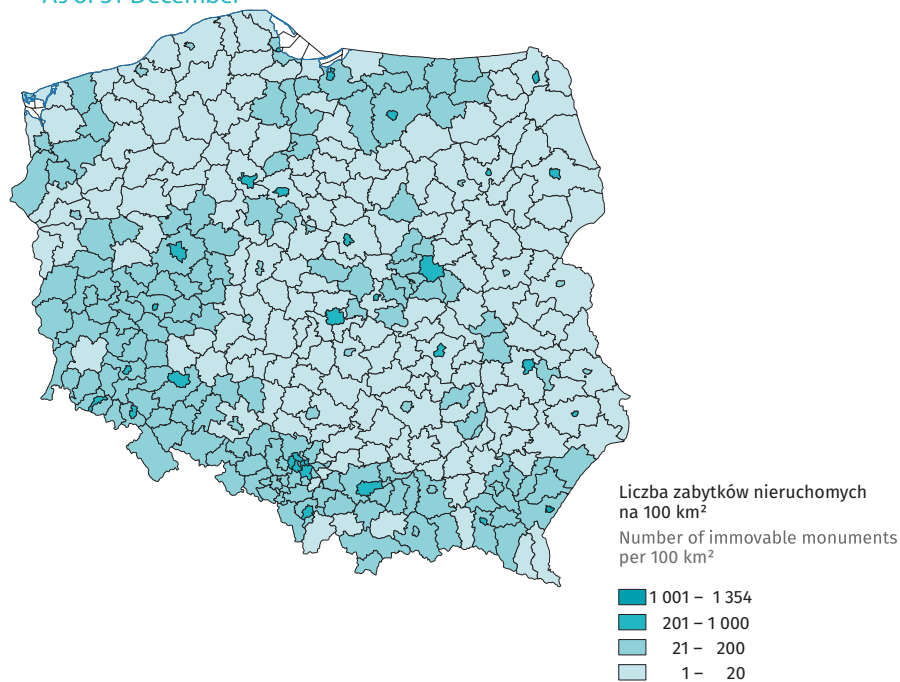
As of 31 December

Mapa 3. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na 100 km² w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 3. Immovable monuments entered in the register of monuments per 100 km² in 2023

As of 31 December

W rejestrze zabytków nieruchomości występują zabytki o różnej funkcji. Ochroną prawną obejmowane są zarówno pojedyncze budynki i budowle, jak i obszary, gdzie chroniony jest nie tylko teren w określonych granicach, ale również znajdujące się na nim elementy zarówno architektoniczne, jak i przyrodnicze.

Dla pojedynczych zabytków architektonicznych wyróżniono następujące funkcje:

- mała architektura – to niewielkie obiekty budowlane, wznoszone w celu zagospodarowania terenu: altany, grotty, pawilony, pomniki, fontanny, studnie itp.;
- obiekty sakralne – kościoły różnych wyznań, klasztory, dzwonnice, kaplice, kaplice cmentarne, kostnice, kapliczki przydrożne;
- obiekty rezydencjonalne – pałace i dwory w zespołach rezydencjonalnych lub rezydencjonalno-folwarcznych, dwory obronne;
- obiekty budownictwa obronnego takie jak: mury obronne, bramy miejskie, fortyfikacje zamkowe, forty, arsenały;
- budynki użyteczności publicznej – siedziby władz, szkoły i internaty, banki, poczty, hotele i pensjonaty, teatry i kina, koszary i więzienia, dworce kolejowe, szpitale i zakłady opiekuńcze, budynki administracyjne zakładów przemysłowych;
- budynki mieszkalne – domy, kamienice, chałupy wiejskie, plebanie, wikariaty i organistówki, czy domy w osiedlach wyszczególnione w decyzjach przestrzennych;
- budynki gospodarcze – pojedyncze obiekty gospodarskie w zagrodach wiejskich, spichlerze, magazyny, budynki pomocnicze przy obiektach użyteczności publicznej, domach mieszkalnych i w zespołach przemysłowych;
- budownictwo przemysłowe – hale i budynki produkcyjne, parowozownie, kotłownie, kuźnie, olejarnie, młyny, urządzenia hydrotechniczne, elektrownie, gazownie, wodociągi;
- pozostałe budynki – zabytki będące budynkami o nieokreślonej, nieznannej pierwotnej funkcji;
- pozostałe budowle takie jak dzwonnice alarmowe (publiczne), bramy, mury, ogrodzenia, piwnice, pomniki, wieże ciśnień, wieże widokowe itp.

Jak wynika z poniższej tablicy największą grupą zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru jest grupa obiektów o funkcji mieszkalnej (21 162), zlokalizowanych w miastach (kamienice, wille, domy) oraz na wsiach (domy, wille, chałupy).

Druga co do liczebności grupa to obiekty sakralne (13 331). Najwięcej zabytków sakralnych znajduje się w województwach dolnośląskim (1 480), podkarpackim (1 193), wielkopolskim (1 171), małopolskim (1 123) oraz mazowieckim (1 096).

Tabl. 2. Zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2023 r.
Table 2. Architectural monuments entered in the register of monuments by category and voivodship in 2023

Wyszczególnienie Specification	Razem Total	Mała architektura Small architecture	Sakralne Sacred	Rezydencjonalne Residential	Budownictwa obronnego Defensive structures	Użyteczności publicznej Public utility	Mieszkalne ^a Habit-able ^a	Budynki gospodarcze Household buildings	Budownictwo przemysłowe Industrial building	Pozostałe budynki Other buildings	Pozostałe budowle Other structures
POLSKA	60 084	465	13 331	4 981	2 034	5 225	21 162	5 123	2 243	339	5 181
Dolnośląskie	7 296	62	1 480	673	265	703	2 613	647	305	46	502
Kujawsko-pomorskie	2 600	6	534	333	156	271	636	254	130	17	263
Lubelskie	2 860	55	883	275	104	214	664	239	70	11	345
Lubuskie	3 842	24	573	222	163	199	2 089	259	112	9	192
Łódzkie	2 245	23	573	283	50	187	680	153	152	15	129
Małopolskie	4 848	51	1 123	311	166	386	1 621	373	68	14	735
Mazowieckie	5 907	51	1 096	549	160	644	2 252	361	279	30	485
Opolskie	2 785	10	674	160	87	161	1 139	202	75	24	253
Podkarpackie	4 071	57	1 193	219	197	277	1 372	302	68	9	377
Podlaskie	1 791	6	552	76	17	156	640	126	69	8	141
Pomorskie	3 026	17	529	226	171	314	977	334	131	44	283
Śląskie	4 216	21	661	181	110	486	1 950	296	172	21	318
Świętokrzyskie	1 205	19	453	113	46	82	221	72	47	11	141
Warmińsko-mazurskie	4 919	16	908	291	162	323	2 155	570	167	25	302
Wielkopolskie	5 730	32	1 171	801	73	505	1 744	713	282	42	367
Zachodniopomorskie	2 743	15	928	268	107	317	409	222	116	13	348

a Bez obiektów rezydencjonalnych.
a Without residential facilities.

Dla zabytków obszarowych¹⁵ wyróżniono następujące funkcje:

- zespół rezydencjonalny – to zespół przestrzenny, gdzie pałac lub dwór jest głównym obiektem, któremu podporządkowane były pozostałe budowle oraz otaczający teren (park);
- zespół sakralny – zespół obiektów wokół kościoła typu dzwonnica, plebania, wikarówka oraz obszar przykościelny, niekiedy z cmentarzem, drzewostanem i ukształtowaniem terenu;
- zespół przemysłowy – to zespół budynków i budowli oraz układ przestrzenny, stworzony z przeznaczeniem dla konkretnej fabryki, kopalni lub zakładu przemysłowego;
- zespół gospodarczy – zespół obiektów o funkcji gospodarczej, niekiedy stanowiący funkcję pomocniczą dla obiektu rezydencjonalnego lub mieszkalnego;
- pozostałe zabytkowe zespoły – zespoły, układy przestrzenne o innych nie wymienionych wcześniej funkcjach, mogą to być osiedla mieszkalne, zespół zabudowań sanatoryjnych, szpitalnych, zespoły koszar, lub o charakterze obronnym;
- krajobrazy kulturowe – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze jak np. górki widokowe, parki krajobrazowe, przestrzenie miejskie, krajobrazy poprzemysłowe; zakwalifikowano tu także miejsca pamięci jak obozy zagłady, pola bitew, kopce;

¹⁵ Zabytki obszarowe są podzbiorem zbioru zabytków nieruchomości.

- otoczenia zabytku – działki, strefy ochrony krajobrazowej, strefy ochrony widokowej, strefy ochrony konserwatorskiej, tereny przykościelne, place, posesje;
- szlaki komunikacyjne – jak drogi, ulice, kanały czy linie kolejowe; mosty i wiadukty;
- układ urbanistyczny i ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznym;
- zabytkowa zieleń – to zespoły zieleni komponowanej towarzyszące obiektom rezydencjonalnym, klasztorным, sakralnym, mieszkalnym, a także parki miejskie, aleje i szpalery;
- cmentarze – zorganizowane miejsca pochówku wraz z grobami, układem przestrzennym i drzewostanem; cmentarze mogą być: wyznaniowe, komunalne, wojenne oraz przykościelne; do tej grupy wliczono również wpisane do rejestru kwatery nagrobne;
- miejsca pamięci – zespoły budynków i budowli upamiętniających lub obszar upamiętniający postaci lub wydarzenia minionych epok, takie jak pola bitewne, obozy zagłady; nie włączano do tej grupy cmentarzy wojennych, które przypisane zostały do grupy cmentarze oraz kapliczek przydrożnych zgrupowanych w obiektach sakralnych.

Tabl. 3. Zabytki przestrzenne/Założenia/Zespoły wpisane do rejestru zabytków w podziale na kategorie i województwa w 2023 r.

Table 3. Layouts/Complexes entered in the register of monuments by category and voivodship in 2023

Wyszczególnienie Specification	Razem Total	Zespół rezyden- cjonal- ny Resi- dential com- plex	Zespół sakral- ne Sacred com- plex	Zespół prze- myslo- wy Indus- trial com- plex	Zespół gospo- darczy Hou- se- hold com- plex	Pozo- stałe zabytko- we ze- społy Other historic com- plexes	Krajo- braz kultu- rowy Cul- tural land- sca- pes	Oto- czenie zabytku Surro- und- ings of the monu- ments	Szlak komu- nika- cyjny Com- muni- cation route	Układ urba- nistycz- ny Urban arrang- ment	Zabytko- wa zieleni His- torical gree- nery	Cmen- tarz Grave- yard	Miej- sca pa- mięci Me- morial sites
POLSKA	19 273	661	808	340	435	2 783	88	1 177	99	1 029	7 625	4 202	26
Dolnośląskie	1 722	93	21	35	76	148	6	32	4	135	831	341	-
Kujawsko-po- morskie	1 053	55	58	18	27	274	5	26	7	21	421	141	-
Lubelskie	1 438	64	93	6	14	218	13	48	9	43	601	325	4
Lubuskie	555	43	20	20	35	78	3	40	1	36	210	68	1
Łódzkie	729	7	10	26	4	59	4	48	3	34	393	141	-
Małopolskie	1 480	30	41	9	24	317	10	149	15	62	453	367	3
Mazowieckie	2 208	52	54	43	15	326	3	232	8	140	943	384	8
Opolskie	572	23	10	7	23	89	6	14	6	32	237	125	-
Podkarpackie	1 263	30	172	8	20	212	6	66	7	52	406	284	-
Podlaskie	644	4	46	9	4	78	3	8	2	66	111	313	-
Pomorskie	750	23	14	22	19	175	3	18	4	57	294	119	2
Śląskie	718	35	45	42	16	106	5	88	6	67	223	82	3
Świętokrzyskie	753	29	113	15	9	112	11	8	3	35	227	189	2
Warmińsko-ma- zurskie	1 536	28	14	26	38	130	4	171	8	63	450	603	1
Wielkopolskie	2 213	86	91	31	90	306	4	59	7	133	1 051	355	-
Zachodniopo- morskie	1 639	59	6	23	21	155	2	170	9	53	774	365	2

Wśród założeń przestrzennych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości, najliczniejszą grupę stanowią zabytkowa zielen (7 625). Najwięcej obiektów zieleni komponowanej zostało objętych ochroną w województwach wielkopolskim (1 051), mazowieckim (943) oraz dolnośląskim (831). Drugą co do wielkości grupą zabytków, reprezentowaną dość licznie w każdym województwie są cmentarze. Ogółem cmentarzy wpisanych do rejestru w całej Polsce mamy 4 202, przy czym największa ich liczba odnotowana jest w województwie warmińsko-mazurskim (603).

Tabl. 4. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru według czasu powstania i województw w 2023 r.
Table 4. Immovable monuments entered in the register of monuments by time of creation and voivodship in 2023

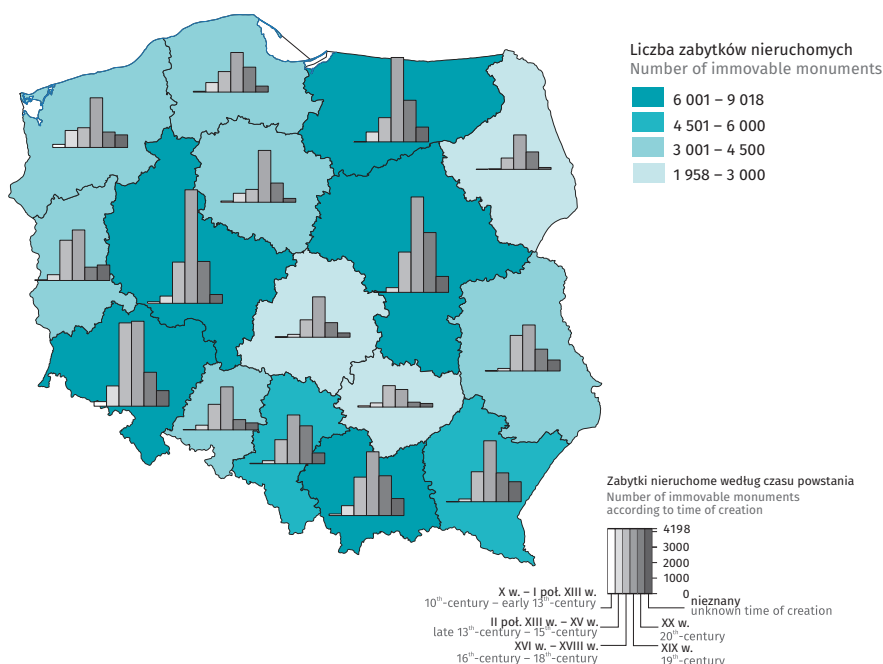
Wyszczególnienie Specification	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru Immovable monuments entered in the register							Udział województw w liczbie zabytków % Share of voivodships in the number of monuments %		
	razem total	od X do poł. XIII wieku from the 10th to the early 13th-century	od poł. XIII do XV wieku from the late 13th to 15th-century	od XVI do XVIII wieku from 16th to 18th-century	XIX wiek 19th-century	XX wiek 20th-century	czas powstania nieznany unknown time of creation	ogółem total	od X do XV wieku from the 10th to early 15th-century	od X do XVIII wieku from the 10th to the 18th-century
POLSKA	79 357	626	4 201	17 977	34 370	16 212	5 971	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	9 018	168	747	3 085	3 165	1 280	573	11,4	19,0	17,5
Kujawsko-pomorskie	3 653	44	331	478	1 924	734	142	4,6	7,8	3,7
Lubelskie	4 298	7	93	1 310	1 667	814	407	5,4	2,1	6,2
Lubuskie	4 397	26	214	1 495	1 895	511	256	5,5	5,0	7,6
Łódzkie	2 974	16	104	643	1 504	545	162	3,7	2,5	3,3
Małopolskie	6 328	57	362	1 418	2 369	1 484	638	8,0	8,7	8,1
Mazowieckie	8 115	18	175	1 489	3 555	2 285	593	10,2	4,0	7,4
Opolskie	3 357	14	173	943	1 587	379	261	4,2	3,9	5,0
Podkarpackie	5 334	1	102	1 115	2 283	1 086	747	6,7	2,1	5,3
Podlaskie	2 435	6	18	418	1 276	647	70	3,1	0,5	1,9
Pomorskie	3 776	28	350	758	1 487	928	225	4,8	7,8	5,0
Śląskie	4 934	15	113	891	1 858	1 643	414	6,2	2,7	4,5
Świętokrzyskie	1 958	47	154	794	647	184	132	2,5	4,2	4,4
Warmińsko-mazurskie	6 455	7	363	889	3 112	1 538	546	8,1	7,7	5,5
Wielkopolskie	7 943	60	266	1 519	4 198	1 574	326	10,0	6,8	8,1
Zachodniopomorskie	4 382	112	636	732	1 843	580	479	5,5	15,5	6,5

W tabelicy 4 zaprezentowany został rozkład rejestrowych zabytków nieruchomości w poszczególnych województwach, pogrupowanych według daty ich powstania. Jak wynika ze statystyk najstarsze obiekty, powstałe w okresie pomiędzy X a XV stuleciem stanowią stosunkowo niewielką część rejestru i składają się na nią głównie obiekty sakralne i obronne, takie jak: kościoły, kaplice, klasztory, pozostałości zamków i obwarowań. Zachowało się ich najmniej, czyli 4 827 zabytków powstałych w tym przedziale czasowym – tj. 6,1% ogółu. Średniowieczne zabytki nieruchome, które przetrwały do dziś, to najczęściej obiekty wykonane z kamienia i cegły. Natomiast zabytki architektury wykonywane z drewna, które było wówczas częstym budulcem, nie dotrwały do naszych czasów.

Z okresu pomiędzy X a XV w. najwięcej zabytków zachowało się na terenie województwa dolnośląskiego (915 – 19,0% ogółu), zachodniopomorskiego (748 – 15,5% ogółu), małopolskiego (419 – 8,7% ogółu), pomorskiego (378 – 7,8% ogółu), województwa kujawsko-pomorskiego (375 – 7,8% ogółu) oraz województwa warmińsko-mazurskiego (370 – 7,7% ogółu) czyli w regionach wówczas najprężniej rozwijających się, posiadających ośrodki władzy świeckiej lub kościelnej będące jednocześnie ośrodkami kultury. Natomiast najmniej zabytków z okresu do XV w. znajdziemy na terenie Podlasia (24 zabytki stanowiące zaledwie 0,5% ogółu), które w okresie średniowiecza stanowiło ono jeden z najsłabiej rozwiniętych regionów, peryferyjny w stosunku do innych dzielnic. Ponadto w dawnych wiekach obszar na wschód od Wisły był bardziej niż zachodnie części Polski narażony na zbrojne ataki sąsiadów i zniszczenia, co zniechęcało do intensywnego osadnictwa.

Mapa 4. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru w podziale na czas powstania i województwa w 2023 r. Stan w dniu 31 grudnia

Map 4. Immovable monuments entered in the register of monuments by voivodship and time of creation in 2023 As of 31 December

Z okresu pomiędzy XVI a XVIII w. zachowało się już znacznie więcej zabytków architektury i budownictwa, bo jest ich łącznie (17 977 - 22,7% ogółu), przy czym najwięcej w województwach: dolnośląskim (3 085) wielkopolskim (1 519), lubuskim (1 495) i mazowieckim (1 489). Są one znacznie bardziej zróżnicowane pod względem funkcji i wzbogacone o dużą liczbę obiektów architektury rezydencjonalnej: dworów, pałaców oraz budynków użyteczności publicznej. Również na terenie Podlasia różnie liczba zabytków w okresie renesansu i baroku. Powstają tu pałace magnatów, ośrodki kościelne i klasztorne. Pomimo to zabytków nieruchomych wzniesionych od XVI do końca XVIII stulecia w województwie podlaskim mamy łącznie tylko 418, co stanowi 2,3% wszystkich zabytków z tego okresu.

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowią obiekty dziewiętnastowieczne (34 370 obiektów). Najwięcej takich zabytków znajdziemy znowu w województwie wielkopolskim (4 198), mazowieckim (3 555), dolnośląskim (3 165), a także warmińsko-mazurskim (3 112), małopolskim (2 369) oraz podkarpackim (2 283). Początek XIX stulecia to przede wszystkim dalszy rozwój architektury rezydencjonalnej. Z tego okresu pochodzi znaczna liczba tak ważnych w krajobrazie kulturowym kraju, dworów ziemiańskich w otoczeniu zieleni wraz z budownictwem folwarcznym. Druga połowa XIX w. to przede wszystkim architektura przemysłowa związana z budową fabryk, kopalń, zakładów przemysłowych, której nieraz towarzyszy powstawanie całych osiedli robotniczych. W XIX stuleciu również dynamicznie rozwijają się miasta, a więc wznoszone są kamienice czynszowe, jak również obiekty użyteczno-

ści publicznej (gmachy urzędów, szkoły, teatry). Ponadto powstają także obiekty architektury militarnej (miasta-twierdze, fortece, umocnienia). Dla tego okresu znaczenie ma także fakt objęcia ziem polskich trzema zaborami i ich zróżnicowanie.

Dość licznie reprezentowane są również zabytki dwudziestowieczne (16 212). Dla tej grupy najwięcej obiektów rejestrowych odnotowano w województwach: mazowieckim (2 285), śląskim (1 643), wielkopolskim (1 574), warmińsko-mazurskim (1 538), małopolskim (1 484) oraz dolnośląskim (1 280). Tu znajdziemy dzieła architektury modernistycznej i funkcjonalistycznej, których wartość stale rośnie i jest coraz powszechniej dostrzegana zarówno w odbiorze społecznym jak i dyskursie naukowym, podobnie zresztą jak grupa obiektów okresu socrealizmu z lat 60. i 70. XX w., stanowi cenną pamiątkę przemian w architekturze okresu PRL. Należy przypomnieć, że definicja zabytku wynikająca z ustawy o zabytkach akcentuje wartości historyczne, artystyczne, naukowe, natomiast bardzo ogólnie odnosi się do tzw. dawności obiektu, definiując ją jedynie jako dzieło minionej epoki lub zdarzenia. W związku z tym pomiędzy czasem powstania obiektu a ujawnieniem zabytkowego charakteru obiektu i objęciem go ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków wynosi minimum kilkadziesiąt lat. Najmłodsze wpisane do rejestru obiekty datowane są już na lata 90. XX w. i choć na razie jest ich niewiele, to świadczą o nowym spojrzeniu na dzieła architektury.

Sztandarowym przykładem takiego wpisu do rejestru zabytków, gdzie z cezurą czasową wygrały walory artystyczne jest decyzja dla cerkwi greckokatolickiej pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy w Białym Borze wraz z integralnymi elementami wyposażenia. Świątynia ta została wybudowana w latach 1992-1997 według projektu Jerzego Nowosielskiego we współpracy z architektem Bogdanem Kotarbą. Za wystrój malarski tej świątyni odpowiada również Jerzy Nowosielski. Uzasadnienie decyzji dość obszernie dowodzi walorów artystycznych i inspiracji historycznych autora-projektanta. W podsumowaniu znajdziemy stwierdzenie, że „cerkiew greckokatolicka w Białym Borze, będąc jedną z najbardziej kompletnych realizacji sakralnych prof. Jerzego Nowosielskiego, pozostaje także jednym z najwybitniejszych przykładów współczesnej architektury sakralnej w skali europejskiej.

2.3. Zabytki ruchome

2.3. Movable monuments

Obok zabytków nieruchomych, ochronie podlegają także zabytki ruchome¹⁶ (tj. rzeczy ruchome, ich części lub zespoły rzeczy ruchomych), do których należą m.in.: dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystyczne i sztuki użytkowej, kolekcje przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji ich twórców, numizmaty, militaria, wytwory techniki, niektóre materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła.

Należy dodać, że do rejestru zabytków ruchomych nie są wpisywane muzealia (wciągnięte do inwentarzy muzealnych), materiały biblioteczne (zaliczone do narodowego zasobu bibliotecznego), materiały archiwalne (wchodzące w skład narodowego zasobu archiwalnego). Zasady ochrony i ewidencjonowania tych obiektów regulują odpowiednie akty prawne¹⁷. W przypadku zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, który został objęty także inną formą ochrony, poprzez wciągnięcie do inwentarza muzealnego. Wówczas następuje skreślenie z rejestru przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2023 r. w NID przyjęto 257 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych, obejmujących 2 402 obiekty sztuki i rzemiosła artystycznego oraz 34 postanowienia¹⁸, informacji urzędowych oraz innych dokumentów związanych z prowadzeniem rejestru zabytków (w roku poprzednim - 217 decyzji o wpisie obejmujących 2 775 obiektów oraz 36 innych dokumentów związanych z rejestrem).

Podobnie jak w przypadku zabytków nieruchomych, najbardziej obfitującymi w zabytki ruchome są zachodnie i południowo-wschodnie tereny Polski. Łączna liczba zabytków ruchomych w 2023 r. wyniosła 276 868 obiektów, przy czym najwięcej ich znajduje się w województwie podkarpackim (54 395), a drugie z kolei jest województwo dolnośląskie (43 114).

¹⁶ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

¹⁷ Zasady te określa: Ustawa o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. (Dz.U. 2022 poz. 385), Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479, z 2022 r. poz. 1700), Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020, poz. 164) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wywozu zabytków za granicę z dnia 18 kwietnia 2011 r. (Dz. U. nr 89, poz. 510).

¹⁸ Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Dużą ilość zabytkowego wyposażenia znajdujemy także w dużych miastach takich jak: Wrocław, Poznań, Kraków, Warszawa, Gdańsk czy Łódź. Natomiast znacznie mniejsza liczba zabytków ruchomych jest odnotowana na terenach słabiej zaludnionych i w regionach historycznie rozwijających się mniej dynamicznie jak w województwie podlaskim (4 755), ale także, w województwie zachodniopomorskim (2 278).

Największą grupę zabytków ruchomych wpisanych do rejestru (204 640 stanowi wyposażenie świątyń różnych wyznań, z czego większość należy do wyznania rzymskokatolickiego. Grupa tych zabytków najliczniej reprezentowana jest w województwach: dolnośląskim (37 318) wielkopolskim (24 127) i małopolskim (22 368).

Tabl. 5. Zabytki ruchome według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 5. Movable monuments by voivodship

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Liczba decyzji konserwatorskich Number of conservation decisions	Liczba obiektów - ogółem Number of objects - total	Wyposażenie Świątyń Temple equipment	Kolekcje Collections	Inne Others
POLSKA	2021	16 683	271 698	200 346	48 433	22 916
	2022	16 900	274 479	202 776	48 433	23 267
	2023	17 200	276 868	204 640	48 433	23 792
Dolnośląskie		2 808	43 114	37 318	392	5 404
Kujawsko-pomorskie		489	10 904	10 351	88	465
Lubelskie		883	19 704	17 509	779	1 416
Lubuskie		437	7 549	6 745	-	804
Łódzkie		813	14 519	12 988	602	929
Małopolskie		1 519	27 176	22 368	1 087	3 721
Mazowieckie		2 243	22 701	14 453	3 538	4 710
Opolskie		1 128	8 592	7 359	744	489
Podkarpackie		1 400	54 395	16 292	36 364	1 738
Podlaskie		692	4 755	4 144	65	546
Pomorskie		677	6 273	6 058	65	150
Śląskie		1 171	8 977	6 036	2 193	748
Świętokrzyskie		624	14 332	11 727	1 251	1 354
Warmińsko-mazurskie		386	5 442	5 094	265	83
Wielkopolskie		1 335	26 157	24 127	996	1 032
Zachodniopomorskie		595	2 278	2 071	4	203

W grupie zabytków stanowiących kolekcje występują duże rozbieżności pomiędzy liczbami w poszczególnych województwach. Najliczniej reprezentowana grupa kolekcji jest w województwie podkarpackim (36 364), zaś w województwie lubuskim nie wpisano żadnej kolekcji do rejestru zabytków. Nieliczne zabytki w kolekcjach znajdują się także w województwach: zachodniopomorskim (4), podlaskim i pomorskim (po 65) oraz kujawsko-pomorskim (88). W ostatnich latach zauważono spadek zainteresowania właścicieli prywatnych do zgłaszania objęcia wpisem do rejestru kolekcji dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego co oznacza stagnację w statystykach dla tej grupy zabytków. Zdarza się nawet, że w niektórych województwach spada liczba zabytków ruchomych wpisanych do rejestru jako kolekcja ze względu na przeniesienia części lub całej kolekcji do muzeum, co powoduje skreślenie tych zabytków z rejestru.

Jako zabytki „inne” zakwalifikowano obiekty stanowiące wyposażenie i wystrój budynków użyteczności publicznej oraz własności prywatnej, a także nagrobki na cmentarzach, figury i krzyże przydrożne. Tego typu zabytków najwięcej wpisano w województwach dolnośląskim (5 404), mazowieckim (4 710) oraz małopolskim (3 721). Natomiast najmniej zabytków „innych” objęto ochroną prawną poprzez decyzje o wpisie do rejestru w województwie warmińsko-mazurskim (83).

W odrębnym zestawieniu ujmowane są ruchome zabytki techniki. W 2023 r. przyjęto 8 nowych decyzji obejmujących 197 obiektów z dziedziny ruchomych zabytków techniki (w roku poprzednim odpowiednio 4 i 21). Według stanu na koniec 2023 r. rejestr zabytków techniki obejmował 3 591 obiektów wpisanych na podstawie 513 decyzji konserwatorskich.

Tabl. 6. Zabytki ruchome techniki według województw w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 6. Movable technical monuments by voivodship in 2023

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Liczba decyzji o wpisie do rejestru zabytków księga B Number of decisions about entering movable monuments to register book B	Obiekty Objects
POLSKA	513	3 591
Dolnośląskie	133	426
Kujawsko-pomorskie	19	89
Lubelskie	16	81
Lubuskie	9	171
Łódzkie	22	106
Małopolskie	14	56
Mazowieckie	79	1 592
Opolskie	26	71
Podkarpackie	18	125
Podlaskie	13	13
Pomorskie	16	63
Śląskie	29	180
Świętokrzyskie	10	90
Warmińsko-mazurskie	21	103
Wielkopolskie	74	285
Zachodniopomorskie	14	140

Do rejestru zabytków ruchomych wpisywane są też ruchome zabytki techniki będące maszynami i urządzeniami stanowiącymi wyposażenie fabryk, kopalń, zakładów produkcyjnych, a także pojazdy szynowe i kołowe, jak również zabytki zaliczane do małej architektury, jak latarnie miejskie czy pompy. Najwięcej ruchomych zabytków techniki wpisanych do rejestru znajduje się w województwie mazowieckim (1 592), najmniej w województwie podlaskim (13).

2.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

2.4. Archaeological monuments entered in the register of monuments

Zabytki archeologiczne to, zgodnie z definicją ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem. Jako zabytki posiadają wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Do księgi C rejestru zabytków wpisane są nieruchome zabytki archeologiczne, nazywane również stanowiskami archeologicznymi. Najcenniejsze objęte są wpisem do rejestru zabytków, w sumie jest to 7 818 stanowisk w całej Polsce (25 zabytków archeologicznych na 1 000 km²). Najwięcej takich obiektów znajduje się w województwach: dolnośląskim (1 480 – 19,0% całości zasobu), opolskim (1 267 – 16,2%) oraz wielkopolskim (682 – 8,7%), a w ujęciu powiatowym w powiatach: głubczyckim (326), strzelińskim (216), krakowskim (175), ząbkowickim (152), namysłowskim (139), wołowskim (134), nyskim (128), wrocławskim (126), kościańskim (123) i prudnickim (122). Dynamika obejmowania nieruchomości zabytków archeologicznych tą formą ochrony nie jest duża.

Tabl. 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków

Stan w dniu 31 grudnia

Table 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Zabytki archeologiczne Archaeological monuments		
		ogółem total	w odsetkach in percentage	na 100 km ² per 100 km ²
POLSKA	2021	7 808	100,0	2,5
	2022	7 813	100,0	2,5
	2023	7 818	100,0	2,5
Dolnośląskie		1 480	19,0	7,4
Kujawsko-pomorskie		193	2,5	1,1
Lubelskie		181	2,3	0,7
Lubuskie		554	7,1	3,9
Łódzkie		144	1,8	0,8
Małopolskie		488	6,2	3,2
Mazowieckie		409	5,2	1,1
Opolskie		1 267	16,2	13,5
Podkarpackie		480	6,1	2,7
Podlaskie		268	3,4	1,3
Pomorskie		562	7,2	3,1
Śląskie		244	3,1	2,0
Świętokrzyskie		210	2,7	1,8
Warmińsko-mazurskie		286	3,7	1,2
Wielkopolskie		682	8,7	2,3
Zachodniopomorskie		370	4,8	1,6

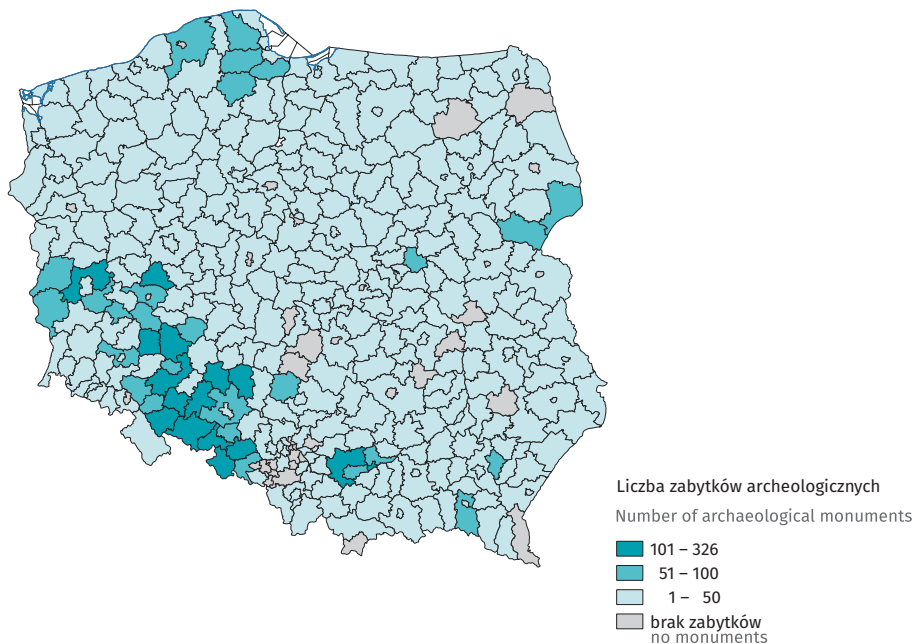
Stanowiska archeologiczne znajdujące się w rejestrze zabytków stanowią zaledwie niewielką część dziedzictwa archeologicznego w Polsce. Śladów związanych z działalnością człowieka w przeszłości zewidencjonowano jak dotąd ponad 470 000, a wciąż odkrywane są nowe. Większość stanowisk archeologicznych jest ukryta pod ziemią, dlatego lokalizowanie ich za pomocą nieniszczących archeologicznych metod badawczych i obejmowanie ich ochroną jest szczególnie ważne. Kluczowy dla ustaleń naukowych jest nienaruszony kontekst archeologiczny, czyli układ warstw ziemnych wraz z zabytkami ruchomymi – to dzięki temu możliwe jest m.in. datowanie stanowisk, określanie sekwencji chronologicznej czy pierwotnej funkcji.

W 2023 r. w kategorii zabytków archeologicznych przyjęto oraz opracowano w NID: 6 nowych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, 2 częściowe skreślenia, dodatkowo 1 uchylene decyzji, 4 decyzje odmawiające skreślenia z rejestru, 2 postanowienia o wpisie do księgi C, 1 sprostowanie decyzji. Ponadto wskutek weryfikacji usunięto 1 stanowisko.

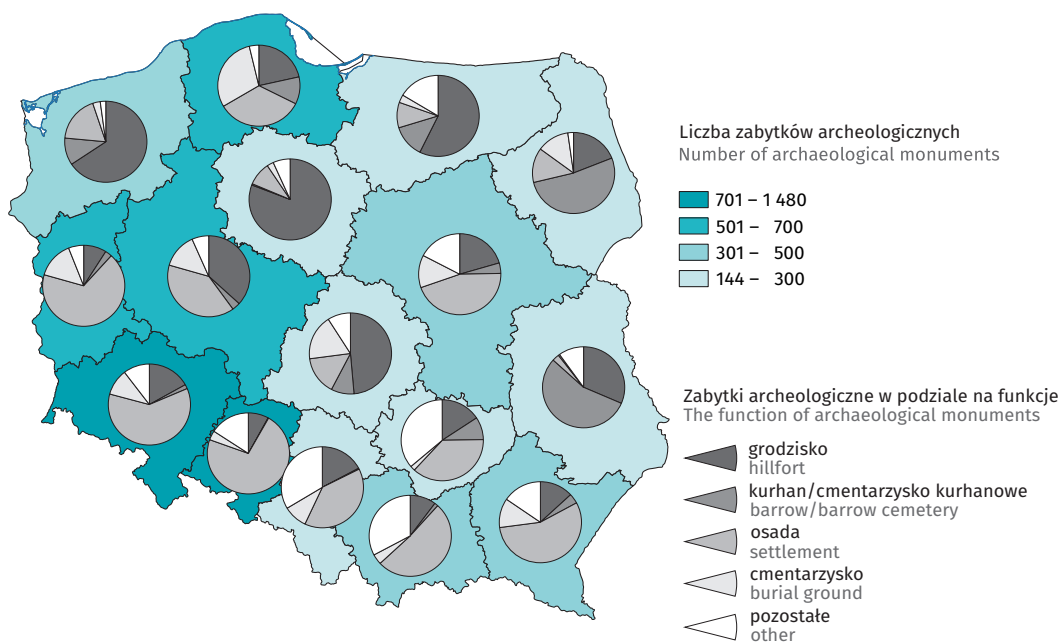
Kategorie stanowisk archeologicznych ujęte w tablicy 8 związane są z funkcją, jaką obiekty pełniły w przeszłości bądź z ich szczególnym charakterem wyrażającym się w obecnej formie terenowej:

- grodzisko – pozostałość po grodzie lub gródku, czyli osadzie lub rezydencji o charakterze obronnym, otoczonej zazwyczaj wałem; we współczesnym krajobrazie zwykle w postaci kolistego wzniesienia z zachowanymi śladami wałów i fosy;
- relikty osadnictwa – stanowiska archeologiczne na obszarach pełniących niegdyś funkcję osad, czyli miejsc zamieszkałych przez ludność zajmującą się działalnością rolniczą lub rzemieślniczą, a także obozowisk czy wsi;
- kurhan – naziemna forma zaznaczenia pochówku w postaci nasypu ziemnego o kolistym obrysie i stożkowatym lub kopiastym kształcie; nasypowi ziemnemu mogą towarzyszyć inne, dodatkowe konstrukcje;
- cmentarzysko – określone przestrzennie i czasowo zgrupowanie podobnych lub różnych form pochówków (grobów); miejsce, w którym w przeszłości wielokrotnie chowano zmarłych;
- kopiec – sztucznie ukształtowane wyniesienie terenu w kształcie stożka, najczęściej ściętego; rozmiary i konstrukcja kopców są bardzo zróżnicowane, podobnie jak funkcje (miejsca pochówku, kultu, punkty graniczne, obronne lub obserwacyjne i inne);
- wał – budowla w kształcie podłużnego usypiska o różnym profilu, wznoszona z ziemi i kamieni, często wzmocniana palisadami i murami, budowana najczęściej w celach obronnych, ale także kultowych i innych;
- jaskinia – tu rozumiana jako naturalna przestrzeń w skale, w której znajdują się ślady bytowania człowieka w przeszłości;
- relikty zamku – pozostałości zamkniętego zespołu zabudowy o charakterze obronnym, łączącego elementy warowne z mieszkalnymi i gospodarczymi;
- relikty sakralne – pozostałości budowli służącej obrzędowi religijnemu bądź użytkowanej w przeszłości przez zakonników (kościół, klasztor);
- kopalnia – to miejsce odkrywkowego lub głębinowego pozyskiwania kopalin użytecznych w przeszłości;
- inny zabytek archeologiczny – bardzo szeroka kategoria, w której znajdują się m.in. miejsca pełniące w przeszłości funkcje obrzędowe (kręgi kamienne, miejsca kultu, miejsca ofiarne, założenia z rowami), komunikacyjne (mosty, groble, pomosty, porty) i gospodarcze (wodociągi, studnie, miejsca produkcji, dymarki, huty, krzemienice, młyny, mielerze, miejsca obróbki surowców).

Mapa 5. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na powiaty w 2023 r.
 Map 5. Archaeological monuments entered in the register of monuments by powiat in 2023

Mapa 6. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na funkcje i województwa w 2023 r.
 Map 6. Archaeological monuments entered in the register of monuments by function and voivodship in 2023

Tabl. 8. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na podstawie decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 8. Archaeological monuments entered in the register of monuments on the basis of decisions of voivodship conservators of monuments in 2023

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Grodzisko Hillfort	Relikty osadnictwa Relics of settlement	Kurhan/cmentarzysko kurhanowe Barrow/barrow cemetery	Cmentarzysko (inne niż kurhanowe) Burial ground (other than barrows)	Kopiec Mound	Wał Rampart	Jaskinia Cave	Relikty zamku Relics of castle	Relikty sakralne Sacral relics	Relikty architektury rezydencjonalnej Relics of residential architecture	Kopalnie Mines	Inny zabytek archeologiczny Other archaeological relic
POLSKA	7 818	1 786	3 705	520	787	73	13	79	53	16	13	41	732
Dolnośląskie	1 480	250	897	25	155	-	4	-	1	1	-	19	128
Kujawsko-pomorskie	193	156	18	1	5	1	-	-	1	-	1	-	10
Lubelskie	181	57	5	100	1	2	1	-	5	-	1	1	8
Lubuskie	554	50	375	15	81	-	2	-	-	-	-	-	31
Łódzkie	144	70	22	13	26	1	-	-	4	1	3	-	4
Małopolskie	488	50	251	7	20	14	-	74	8	3	-	3	58
Mazowieckie	409	84	184	17	53	1	-	-	5	-	2	5	58
Opolskie	1 267	101	916	3	47	2	-	-	2	-	-	1	195
Podkarpackie	480	63	268	19	56	8	1	-	2	2	-	-	61
Podlaskie	268	51	37	140	34	1	-	-	1	1	-	1	2
Pomorskie	562	121	192	61	167	-	-	-	1	1	-	-	19
Śląskie	244	42	96	1	23	2	-	4	11	1	-	1	63
Świętokrzyskie	210	33	78	19	4	34	-	1	7	4	2	10	18
Warmińsko-mazurskie	286	164	29	37	9	5	5	-	3	-	-	-	34
Wielkopolskie	682	251	269	22	95	2	-	-	2	2	4	-	35
Zachodniopomorskie	370	243	68	40	11	-	-	-	-	-	-	-	8

Wśród stanowisk wpisanych do rejestru zabytków w Polsce dominują pozostałości osad (3 705), czyli stanowiska bez wyraźnej formy terenowej oraz grodziska (1 786). Dużą grupę stanowią też cmentarzyska (787) i kurhany (520). Oprócz wyżej¹⁹ wymienionych typów stanowisk w rejestrze zabytków znajdują się kopce, wały, jaskinie, kopalnie, relikty zamków, architektury rezydencjonalnej i sakralnej oraz inne. Wyraźnie rysują się różnice pomiędzy województwami – w niektórych wpisem do rejestru objęte są niemal tylko zabytki o własnej formie terenowej, jak np. w województwie kujawsko-pomorskim (stosunkowo niewiele wpisów, głównie grodziska, stanowiące 156 ze 193 obiektów), lubelskim (100 kurhanów i cmentarzysk kurhanowych oraz 57 grodzisk przy łącznej liczbie 181 zabytków) czy podlaskim (140 kurhanów i cmentarzysk kurhanowych i 51 grodzisk przy 268 wpisach). W innych województwach tą formą ochrony objęto znacznie większą liczbę stanowisk przez znacznie szersze uwzględnienie tzw. stanowisk płaskich (bez własnej formy terenowej), szczególnie reliktyw osad (916 z 1 267 w województwie opolskim, 897 z 1 480 w województwie dolnośląskim, 375 z 554 w województwie lubuskim).

¹⁹ Nieruchome zabytki archeologiczne manifestują się na powierzchni w różny sposób - zabytki o własnej formie terenowej wyróżniają się w terenie przez obecność nasypu, wałów, konstrukcji kamiennych lub reliktyw architektury. Większość zabytków jednak to kategoria tzw. stanowisk płaskich (np. relikty osad poza osadami obronnymi z zachowanymi wałami i fosami), które lokalizowane są na podstawie występowania materiału ruchomego na powierzchni oraz obecności obiektów i nawarstwień w gruncie.

Tabl. 9. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2023 r. Stan w dniu 31 grudnia**Table 9. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2023 As of 31 December**

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Pra- dzieje Prehis- tory	Epoka kamie- nia The Stone age	Epoka brązu The Bronze age	Epoka żelaza The Iron age	Wczesne średnio- wecze Early Middle Ages	Późne średnio- wecze Late Middle Ages	Nowo- żytność Early modern period	Współ- czesność Late modern period/ contem- porary	Chro- nologia nieznana Un- known chronol- ogy
POLSKA	7 818	209	1 430	1 427	1 620	1 975	799	86	6	266
Dolnośląskie	1 480	14	266	393	274	212	259	23	-	39
Kujawsko- pomorskie	193	3	14	12	7	89	51	2	-	15
Lubelskie	181	12	26	7	1	96	26	9	1	3
Lubuskie	554	-	83	205	178	56	24	-	-	8
Łódzkie	144	1	3	19	30	62	18	5	-	6
Małopolskie	488	11	226	52	45	110	37	1	1	4
Mazowieckie	409	5	12	9	166	159	43	7	4	5
Opolskie	1 267	4	424	317	307	103	107	-	-	5
Podkarpackie	480	18	96	120	82	100	18	12	-	34
Podlaskie	268	19	9	2	26	184	9	4	-	15
Pomorskie	562	-	51	38	256	150	20	5	-	42
Śląskie	244	1	93	56	24	25	37	3	-	5
Świętokrzyskie	210	57	35	40	19	30	19	4	-	6
Warmińsko-mazurskie	286	53	6	2	38	96	36	2	-	53
Wielkopolskie	682	11	75	115	136	261	69	7	-	8
Zachodniopomorskie	370	-	11	40	31	242	26	2	-	18

Procentowy udział zabytków archeologicznych z danej epoki w województwie w ich łącznej liczbie w Polsce
Percentage share of archaeological monuments from a given era in the voivodship in their total number in Poland

POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dolnośląskie	18,9	6,7	18,6	27,6	16,9	10,8	32,5	27,1	-	14,6
Kujawsko-pomorskie	2,5	1,4	1,0	0,9	0,4	4,5	6,4	2,3	-	5,6
Lubelskie	2,3	5,7	1,8	0,5	0,1	4,9	3,3	10,6	16,7	1,1
Lubuskie	7,1	-	5,8	14,3	11,0	2,8	3,0	-	-	3,0
Łódzkie	1,8	0,5	0,2	1,3	1,9	3,1	2,2	5,9	-	2,2
Małopolskie	6,3	5,3	15,8	3,7	2,8	5,6	4,6	1,2	16,7	1,9
Mazowieckie	5,2	2,4	0,8	0,6	10,2	8,0	5,4	8,3	66,6	1,9
Opolskie	16,2	1,9	29,7	22,2	18,9	5,2	13,4	-	-	1,9
Podkarpackie	6,1	8,6	6,7	8,4	5,1	5,1	2,3	12,9	-	12,7
Podlaskie	3,4	9,1	0,6	0,1	1,6	9,3	1,1	4,7	-	5,6
Pomorskie	7,2	-	3,6	2,7	15,8	7,6	2,5	5,9	-	15,7
Śląskie	3,1	0,5	6,5	3,9	1,5	1,3	4,5	3,5	-	1,9
Świętokrzyskie	2,7	27,3	2,5	2,8	1,2	1,5	2,4	4,7	-	2,2
Warmińsko-mazurskie	3,7	25,3	0,4	0,1	2,3	4,8	4,5	2,3	-	19,9
Wielkopolskie	8,7	5,3	5,2	8,1	8,4	13,2	8,6	8,3	-	3,0
Zachodniopomorskie	4,8	-	0,8	2,8	1,9	12,3	3,3	2,3	-	6,8

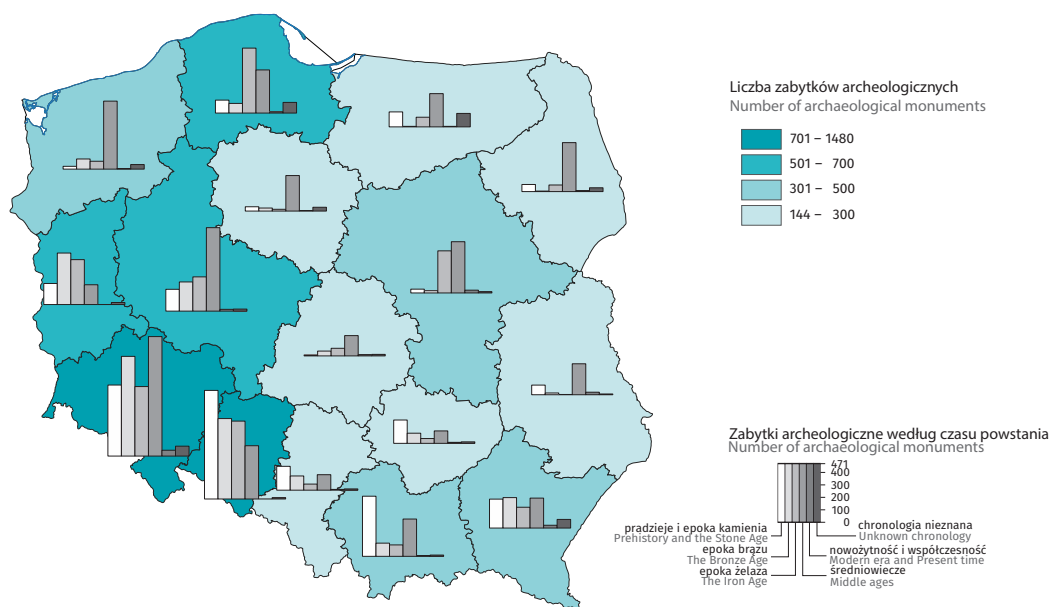
Wyjaśnienie pojęć (tablica 9.) związanych z określeniem datowania czasu powstania zabytków archeologicznych:

- pradzieje – ogólne określenie chronologii, stosowane dla stanowisk starszych niż okres wczesnego średniowiecza, w sytuacji gdy brakuje bardziej szczegółowych danych;
- epoka kamienia – najwcześniejsza epoka w periodyzacji archeologicznej, zaczynająca się na terenie ziem polskich ok. 500 tys. lat temu i trwająca do ok. 2400–2200 r. p.n.e.; jest to okres od pojawienia się hominidów zdolnych do wytwarzania narzędzi kamiennych do upowszechnienia się techniki wytwarzania przedmiotów metalowych; dzieli się na paleolit, mezolit i neolit, czyli starszą, środkową i młodszą epokę kamienia;
- epoka brązu – epoka nazwana od surowca, który upowszechnił się w produkcji narzędzi, ozdób i elementów stroju, w polskiej periodyzacji archeologicznej obejmująca okres od ok. 2400–2200 r. p.n.e. do ok. VII w. p.n.e.;
- epoka żelaza – epoka nazwana od surowca dominującego w produkcji narzędzi, w polskiej periodyzacji archeologicznej trwająca od VII w. p.n.e. do V/VI – VII w. n.e., zależnie od regionu Polski;
- wczesne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od V/VI do VII w. n.e., zależnie od regionu Polski, do poł. XIII – pocz. XIV wieku;
- późne średniowiecze – w periodyzacji archeologicznej ziem polskich okres trwający od poł. XIII – pocz. XIV wieku (zależnie od regionu Polski) do przełomu XV/XVI w.;
- nowożytność – okres trwający od pocz. XVI wieku do roku 1815;
- współczesność – w polskiej periodyzacji archeologicznej okres po roku 1815, który podzielić można na tzw. długi wiek XIX (1815 – 1918 r.) i czasy najnowsze (po 1918 r.).

Żadna z aktualnie obowiązujących w Polsce definicji zabytku archeologicznego w Polsce nie zawiera cezurę czasowej. Pomimo to, zdecydowana większość stanowisk objętych wpisem do rejestru zabytków to obiekty o metryce wczesnośredniowiecznej (1 975), z epoki żelaza (1 620), epoki kamienia (1 430) i epoki brązu (1 427). Dla 209 stanowisk w treści decyzji o wpisie do rejestru chronologię określono bardzo ogólnie, jako pradzieje, dla 266 datowanie jest nieznane. Zabytki archeologiczne nowożytne i współczesne stanowią niewielką część obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych (odpowiednio 86 i 6), choć wartość relikwów archeologicznych z tych nieodległych okresów jest coraz częściej zauważana i doceniana. W niektórych województwach wyraźnie rysuje się przewaga obiektów wczesnośredniowiecznych (kujawsko-pomorskie – 89 ze 193, lubelskie – 96 ze 181, podlaskie – 184 z 268), co związane jest ze stosunkowo dużą liczbą wpisanych do rejestru grodzisk i kurhanów, które powstały w tym okresie. W województwach pomorskim i mazowieckim w rejestrze zabytków przeważają stanowiska z epoki żelaza, zaś w województwach dolnośląskim, lubuskim i podkarpackim stosunkowo duży udział mają obiekty z epoki brązu. W województwie opolskim wyraźną przewagę mają zabytki archeologiczne z epoki kamienia (424 z 1 267). Najwięcej zabytków o metryce nowożytnej wpisano do rejestru w województwach dolnośląskim (23), podkarpackim (12) oraz lubelskim (9), w województwach lubuskim oraz opolskim zabytki nowożytne nie zostały dotąd objęte tą formą ochrony.

Należy przy tym pamiętać, że powyższe dane nie odzwierciedlają faktycznego stanu wiedzy na temat osadnictwa na ziemiach polskich w przeszłości, lecz rejestr zabytków archeologicznych, który jest wynikiem pracy kilku pokoleń konserwatorów, działających w oparciu o różne założenia, nie zawsze jednolite we wszystkich województwach.

Mapa 7. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w podziale na chronologię i województwa w 2023 r.
 Stan w dniu 31 grudnia
 Map 7. Archaeological monuments entered in the register of monuments by chronology and voivodship in 2023
 As of 31 December

2.5. Pomniki historii

2.5. Monuments of history

Jedną z form ochrony zabytków jest również podniesienie rangi obiektu poprzez nadanie mu statusu pomnika historii. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, uznaje za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury (art. 15.1), przy czym, minister składa taki wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków (art. 15.2). W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapę obiektu. Procedurę i kryteria wyboru pomników historii dookreśla dokument: „Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii”, przyjęty w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków i zarekomendowany do stosowania.

Pomniki historii odzwierciedlają bogactwo form i różnorodność zabytków w Polsce. Obiekty wyróżnione tym tytułem znajdują się we wszystkich województwach, pochodzą z różnych epok (od czasów prehistorii po wiek XX), należą do różnych kategorii zabytków (zespoły urbanistyczne, dzieła architektury i budownictwa oraz ich zespoły, zabytki sakralne, zespoły rezydencjonalne, dzieła budownictwa obronnego, zabytki techniki, krajobrazy kulturowe, parki i ogrody, cmentarze, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź związane z działalnością wybitnych osobistości lub instytucji, zabytki archeologiczne) i reprezentują wszystkie style. Pierwsze pomniki historii zostały ustanowione w 1994 r., a kolejne tytuły przyznawano od 2000 r. niemal rokrocznie. Do końca 2023 r. lista obiektów uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii liczyła 126 pozycji. W 2023 r. przybyło 7 nowych obiektów:

1. „Lubostroń - zespół pałacowo-parkowy” – uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 15 listopada 2023 r.
2. „Jabłeczna - prawosławny Klasztor Świętego Onufrego” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 26 stycznia 2023 r.
3. „Kraków – zespół architektoniczny i urbanistyczny dzielnicy Nowa Huta” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 30 stycznia 2023 r.
4. „Kraków - zespół opactwa cystersów w Mogile” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 5 września 2023 r.
5. „Supraśl - klasztor męski Zwiastowania NMP” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 26 stycznia 2023 r.
6. „Opatów – zespół kolegiaty pod wezwaniem św. Marcina Biskupa” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 2 lutego 2023 r.
7. „Olsztyn - zamek kapituły warmińskiej” - uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dn. 8 września 2023 r.

Liczba pomników historii w poszczególnych województwach (stan w dniu 31 grudnia 2023 r.):

dolnośląskie – 12
 kujawsko-pomorskie – 8
 lubelskie – 7
 lubuskie – 4
 łódzkie – 5
 małopolskie – 14
 mazowieckie – 10
 opolskie – 7
 podkarpackie – 7
 podlaskie – 5
 pomorskie – 9
 śląskie – 7
 świętokrzyskie – 10
 warmińsko-mazurskie – 7
 wielkopolskie – 11
 zachodniopomorskie – 3.

Liczba obiektów uznanych za pomniki historii w poszczególnych latach (Aneks 1):

1994 – 15; 1995-1999 – 0; 2000 – 2; 2001 i 2002 – 0; 2003 – 1; 2004 – 7; 2005 – 5; 2006 – 0; 2007 – 3; 2008 – 2; 2009 – 2; 2010 – 2; 2011 – 7; 2012 – 8; 2013 – 0; 2014 – 4; 2015 – 2; 2016 – 0; 2017 – 21; 2018 – 24; 2019 – 0; 2020 – 4; 2021 – 5; 2022 – 5; 2023 – 7.

2.6. Polskie wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

2.6. Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Postępujący rozwój społeczno-gospodarczy stwarza zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na całym świecie. Dlatego, aby ratować zabytki szczególnie cenne dla naszej cywilizacji, UNESCO w 1972 r. przyjęło Konwencję w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (tzw. Konwencję światowego dziedzictwa). Polska ratyfikowała Konwencję w 1976 r., jako jedno z pierwszych państw. Konwencja światowego dziedzictwa, jedna z najlepiej rozpoznawalnych inicjatyw UNESCO, jest umową międzynarodową określającą obowiązki Państw - Stron oraz instrumentem współpracy międzynarodowej.

W Polsce w 2023 r. znajdowało się siedemnaście wpisów umieszczonych na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO (Aneks 2). Są to miejsca kulturowe lub przyrodnicze o wybitnych, unikalnych w skali światowej wartościach. Cztery z nich są dobrami transgranicznymi. Obecnie, polskie wpisy na listę światowego dziedzictwa obejmują:

- 4 historyczne miasta: Kraków, Warszawa, Zamość i Toruń;
- 3 seryjne dobra będące przykładami drewnianej architektury sakralnej: Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy, Drewniane kościoły południowej Małopolski i Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat;
- 2 krajobrazy kulturowe: park pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej i Park Mużakowski;
- 2 kompleksy architektoniczne: Zamek krzyżacki w Malborku i Hala Stulecia we Wrocławiu;
- 3 obiekty przemysłowe – kopalnie: Królewskie kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz Krzemionkowski region prądziejowego górnictwa krzemienia pasiastego;
- 1 Miejsce Pamięci: Auschwitz Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945);
- oraz 2 miejsca przyrodnicze: Puszcza Białowieńska oraz Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy.

Wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO stanowi formę ochrony tych miejsc. Na Liście znajdują się zarówno zabytki architektury i urbanistyki, jak i pomniki przyrody lub formacje geologiczne i ekosystemy, a także krajobrazy kulturowe – wspólne dzieła człowieka i przyrody. Lista Światowego Dziedzictwa jest aktualizowana każdego roku. Wniosek o wpis na Listę składa państwo, na terytorium którego znajduje się dane miejsce, a decyzję o wpisie podejmuje Komitet Światowego Dziedzictwa podczas corocznych sesji, po zasięgnięciu opinii organizacji doradczych: Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych (ICOMOS – International Council on Monuments and Sites) lub Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN – International Union for Conservation of Nature).

Każdy wniosek nominacyjny na Listę Światowego Dziedzictwa musi być poprzedzony wpisem na Listę informacyjną (ang. Tentative List), co najmniej rok przed jego złożeniem. Lista informacyjna jest to wykaz dóbr, które każde państwo zamierza rozważyć jako kandydatury na Listę światowego dziedzictwa UNESCO w najbliższych latach. W 2023 r. na polskiej Liście informacyjnej znajdowały się: Gdańsk – miasto wolności i pamięci (zgłoszone w 2005 r.), Kanał Augustowski (2006), Pienińska Dolina Dunajca (2006), Młyn Papierniczy w Dusznikach-Zdroju (2019) oraz Modernistyczne Śródmieście Gdyni – przykład tworzenia spójnej społeczności (2019).

W grudniu 2023 r. na Liście światowego dziedzictwa UNESCO znajdowało się 1 199 dóbr z 168 krajów: 933 miejsca kulturowe, 227 miejsc przyrodniczych i 39 miejsc mieszanych.

2.7. Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”

2.7. Competition of the Minister of Culture and National Heritage and General Conservator of Monuments “Well-protected monument”

Działaniem mającym na celu promocję właściwej opieki nad zabytkami jest „Zabytek Zadbane” – ogólnopolski konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowany do właścicieli, posiadaczy i zarządców obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych. Konkurs ma charakter cykliczny. Organizowany jest corocznie od 1975 r. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków (GKZ). Od 2011 r. procedury formalne konkursu realizuje Narodowy Instytut Dziedzictwa. Zgłoszeń obiektów zabytkowych mogą dokonać ich właściciele, posiadacze i zarządcy, a także wojewódzcy konserwatorzy zabytków, kierownicy delegatur Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, a także konserwatorzy samorządowi. Konkurs rozstrzygany jest w sześciu kategoriach:

- A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu,
 B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe),
 C. Adaptacja obiektów zabytkowych,
 D. Architektura i budownictwo drewniane,
 E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynieryjne),
 F. Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

Ocenię w 2023 r. podlegały 42 wnioski, jak w zestawieniu poniżej. Zestawienie to uwzględnia zmianę kategorii dwóch obiektów dokonaną przez jury konkursu w trakcie oceny wniosków.

Tabl.10. Wnioski oceniane w konkursie „Zabytek Zadbane” według kategorii i województw

Table 10. Applications rated in the competition “Well-protected monument” by category and voivodship

Wyszczególnienie Specification		Razem Total	Kategorie Category					
			A	B	C	D	E	F
POLSKA	2021	119	47	17	32	14	4	5
	2022	88	32	6	29	9	5	7
	2023	42	14	4	11	5	2	6
Dolnośląskie		4	1	1	1	–	1	–
Kujawsko-pomorskie		2	–	–	1	–	1	–
Lubelskie		–	–	–	–	–	–	–
Lubuskie		–	–	–	–	–	–	–
Łódzkie		1	–	–	–	1	–	–
Małopolskie		5	1	1	1	1	–	1
Mazowieckie		7	2	–	4	1	–	–
Opolskie		–	–	–	–	–	–	–
Podkarpackie		6	3	–	1	1	–	1
Podlaskie		1	–	–	–	1	–	–
Pomorskie		2	2	–	–	–	–	–
Śląskie		2	2	–	–	–	–	–
Świętokrzyskie		1	1	–	–	–	–	–
Warmińsko-mazurskie		4	–	1	1	–	–	2
Wielkopolskie		6	2	1	2	–	–	1
Zachodniopomorskie		1	–	–	–	–	–	1

A. Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu. B. Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu (w tym założenia dworskie i pałacowe). C. Adaptacja obiektów zabytkowych. D. Architektura i budownictwo drewniane. E. Zabytki techniki (w tym budownictwo przemysłowe i inżynieryjne). F. Kategoria specjalna: właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem.

A. Preservation of the historic value of an object. B. Revalorisation of cultural space and landscape (including manor houses and palaces). C. Adaptation of historic buildings. D. Wooden architecture and construction. E. Technical monuments (including industrial and engineering construction). F. Special category: proper use and constant care of the monument.

Laureatem konkursu edycji 2023 w kategorii A (Utrwalenie wartości zabytkowej obiektu) został kościół parafialny Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni (województwo pomorskie), właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni.

Wyróżnienia otrzymały:

- ratusz w Ząbkowicach Śląskich (województwo dolnośląskie), właściciel: Gmina Ząbkowice Śląskie,
- kamienica przy ul. 3 Maja 32 w Rzeszowie (województwo podkarpackie), właściciel: Janusz Skomra,
- budynek Muzeum Górnictwa Węglowego przy ul. 3 Maja 19 w Zabrze (województwo śląskie), właściciel: Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu.

W kategorii B (Rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu, w tym założenia dworskie i pałacowe) laureatem został: cmentarz z okresu pierwszej wojny światowej w Błoniu (województwo małopolskie), posiadacz: Gmina Tarnów.

Wyróżnienia otrzymały:

- pałac – siedziba Liceum Ogólnokształcącego im. Emilii Sczanieckiej w Pniewach (województwo wielkopolskie), właściciel: Gmina Pniewy,
- belweder z altaną i fontannami w Parku Młodzieżowym w Świdnicy (województwo dolnośląskie), właściciel: Gmina Miasto Świdnica.

W kategorii C (Adaptacja obiektów zabytkowych) laureatem została dawna fabryka odzieży – obecnie budynek mieszkalny „Stara Szwalnia” przy ul. Skarbowej 1 w Lesznie (województwo wielkopolskie), właściciel: Apartamenty Skarbowa Moderne Bis Sp. k.

Wyróżnienia otrzymały:

- pałac Wierusz-Kowalskich, obecnie Gminny Ośrodek Kultury w Brwinowie (województwo mazowieckie), właściciel: Gmina Brwinów,
- kościół poewangelicki, obecnie centrum kulturalno-turystyczne i edukacyjne w Złotym Stoku (województwo dolnośląskie), właściciel: Gmina Złoty Stok,
- budynek dyrekcji i administracji Towarzystwa Akcyjnego Zakładów Żyrardowskich, przeznaczony na siedzibę administracji miejskiej przy ul. Bolesława Limanowskiego 44 w Żyrardowie (województwo mazowieckie), właściciel: Miasto Żyrardów.

W kategorii D (Architektura i budownictwo drewniane) laur otrzymał kościół parafialny Świętego Jana Chrzciciela w Soninie (województwo podkarpackie), właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Świętego Jana Chrzciciela w Soninie.

Wyróżnienia otrzymały:

- willa Jadwiniówka w Zakopanem (województwo małopolskie), właściciele: Barbara Izdebska, Radosław Izdebski,
- willa Frankówka w Józefowie (województwo mazowieckie), właściciel: Miasto Józefów,
- kaplica w miejscowości Podlas (województwo łódzkie), właściciel: Gmina Rawa Mazowiecka.

W kategorii E (Zabytki techniki, w tym budownictwo przemysłowe i inżynieryjne) wyróżnienia otrzymały:

- zespół dworca kolejowego w Węglińcu (województwo dolnośląskie), właściciel: Polskie Koleje Państwowe S. A.,
- wiatrak koźlak w Chrośnie (województwo kujawsko-pomorskie), właściciel: Gmina Kruszwica.

W kategorii specjalnej F (Właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem) dwa laury otrzymały równorzędnie:

- katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Świętego Andrzeja Apostoła we Fromborku (województwo warmińsko-mazurskie), właściciel: Archidiecezja Warmińska,
- zespół kościoła Świętego Antoniego Padewskiego i klasztoru franciszkanów w Poznaniu (województwo wielkopolskie), właściciel: Klasztor Franciszkanów w Poznaniu Prowincji Świętego Maksymiliana Kolbego Zakonu Braci Mniejszych Konwentalnych w Polsce.

Wśród 19 nagrodzonych w 2023 r. zabytków 10 znajduje się pod opieką samorządów gminnych i miejskich, 4 należą do jednostek administracji i zakonów Kościoła rzymskokatolickiego, 2 – do właścicieli prywatnych, 1 – do muzeum (instytucji kultury samorządu miejskiego i wojewódzkiego), 1 – do spółki Skarbu Państwa i 1 – do przedsiębiorstwa o formie spółki komandytowej.

2.8. Dziedzictwo niematerialne

2.8. Intangible heritage

Dziedzictwo kulturowe, oprócz obiektów historycznych: zabytków, dzieł sztuki oraz dziedzictwa przyrodniczego zachowanego w rezerwach i stworzonego przez człowieka (parki, ogrody) obejmuje niezwykle istotną kategorię zjawisk, jakimi są zwyczaje, obrzędy czy wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem. W celu ochrony tych wartości kulturowych UNESCO przyjęło 17 października 2003 r. w Paryżu Konwencję w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage), ratyfikowaną przez Polskę w 2011 r.

W ujęciu Konwencji (art. 2 ust. 1) „Niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część

własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.”

Przejawami niematerialnego dziedzictwa kulturowego są (art. 2 ust. 2):

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne;
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Należy pamiętać, że niematerialne dziedzictwo kulturowe nie musi być oryginalne czy wyjątkowe, aby znaleźć się na Krajowej liście. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia on poczucie przynależności do wspólnoty.

Konwencja nakłada na Państwa-Strony obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach. Takie rejestry powinny być regularnie aktualizowane, a informacje o nich – zawarte w okresowych sprawozdaniach.

UNESCO prowadzi trzy międzynarodowe listy, na których prezentuje przejawy niematerialnego dziedzictwa kulturowego krajów, które są Państwami-Stronami konwencji, uwidaczniając i popularyzując wiedzę o tym dziedzictwie. Decyzje o dokonaniu wpisu podejmowane są przez Międzyrządowy Komitet ds. ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na podstawie wniosków składanych przez zainteresowane kraje.

Jednym z międzynarodowych rejestrów jest Reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity), która według stanu na koniec 2023 r. obejmuje 611 pozycji (w tym 45 wpisanych w 2023 r.). Na Reprezentatywnej liście znajduje się obecnie sześć zjawisk z naszego kraju: szopkarstwo krakowskie, kultura bartnicza, sokolnictwo, tradycje dywanów kwiatowych na procesje Bożego Ciała, flisackie tradycje w Ulanowie oraz Polonez tradycyjny taniec Polski.

Listą szczególnie ważną z perspektywy podtrzymania żywotności dziedzictwa niematerialnego jest wykaz zjawisk wymagających szczególnie pilnej ochrony ze względu na zagrożenie zanikiem (Lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego wymagającego pilnej ochrony – the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding). Według stanu na koniec 2023 r. obejmowała ona 82 pozycje. Polska nie ma żadnego wpisu na Liście pilnej ochrony.

Rejestr dobrych praktyk w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (the Register of Good Safeguarding Practices) to spis inicjatyw wybieranych przez Międzyrządowy Komitet spośród nadesłanych przez Państwa-Strony propozycji programów, projektów i działań podejmowanych w celu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które wyróżniają się skutecznością i innowacyjnością. Wybrane projekty są upowszechniane i promowane przez Komitet jako wzorcowe rozwiązania w dziedzinie opieki nad przejawami dziedzictwa niematerialnego. Według stanu na koniec 2023 r. rejestr ten zawierał 37 pozycje. Polska nie ma wpisów do tego rejestru.

Konwencja UNESCO nakłada na swoich sygnatariuszy obowiązek inwentaryzacji żywych przejawów dziedzictwa niematerialnego poprzez tworzenie jednego lub wielu spisów tych zjawisk. W Polsce tworzony jest jeden spis gromadzący aktualne informacje o przejawach dziedzictwa niematerialnego praktykowanego na terenie naszego kraju, nazwany Krajową listą niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a nad formalnymi aspektami przebiegu aplikowania czuwa Narodowy Instytut Dziedzictwa. Inwentaryzacja zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Polski na Krajowej liście rozpoczęła się w 2013 r., a pierwszego wpisu dokonano w 2014 r. Lista służy nie tylko identyfikacji, promocji i wzmocnieniu dziedzictwa, ale stanowi też podstawę do wnioskowania o dokonanie wpisu na jedną z list międzynarodowych prowadzonych przez UNESCO. Na krajowej liście (według stanu z dnia 31 grudnia 2023 r.) znajduje się 85 pozycji:

1. Rusznikarstwo artystyczne i historyczne – wyroby według tradycyjnej szkoły cieszyńskiej,
2. Szopkarstwo krakowskie,
3. Pochód Lajkonika,
4. Flisackie tradycje w Ulanowie,
5. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu,
6. Język esperanto jako nośnik kultury esperanckiej,
7. Umiejętność wytwarzania instrumentu i gry na kozie (dudach podhalańskich),
8. Hafciarstwo kaszubskie szkoły żukowskiej (Kaszëbsczë wësziwanië żukòwsczégò sztëlu),
9. Sokolnictwo – żywa tradycja,
10. Polskie tańce narodowe – polonez, mazur, kujawiak, oberek, krakowiak,
11. Uroczystości ku czci Św. Rocha z obrzędem błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie,
12. Tradycyjna technika ludwisarska Felczyńskich w Taciszowie,
13. Przywołówki dyngusowe w Szymborzu,
14. Gwara warmińska jako nośnik tradycji ustnych,
15. Zabawkarstwo żywiecko-suskie,
16. Bartnictwo,
17. Perebory – nadbużańskie tradycje tkackie,
18. Tradycje wytwarzania koronki koniakowskiej,
19. Krakowska koronka klockowa,
20. Tradycje kulturowe Biskupizny (mikroregionu etnograficznego wokół Krobi w województwie wielkopolskim),
21. Kolędowanie Działów Noworocznych na Żywiecczyźnie,
22. „Turki” grodzkie (oddziały wielkanocnej straży grobowej, pełniące rolę przy symbolicznych grobach Chrystusa w kościołach parafialnych),
23. Tradycje weselne z Szamotoł i okolic,
24. Tradycje dudziarskie w Wielkopolsce,
25. Umiejętność wyplatania kosza „kablęcoka” w Lucimi,
26. Wyścigi kumoterek (zawody na śnieżnym torze w kumoterkach, czyli charakterystycznych dla regionu Podhala sankach),
27. Umiejętność gry na dudach żywieckich i ich wytwarzanie,
28. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwietnych dywanów w Spycimierzu,
29. Gajdy – umiejętność wytwarzania instrumentu i praktyka gry w Beskidzie Śląskim,
30. Barbórka górników węgla kamiennego na Górnym Śląsku,
31. Plecionkarstwo w Polsce,
32. Tradycje kulturowe Bambrów Poznańskich,
33. Kaszubska Gwiazdka na Kaszubach,
34. Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego,
35. Zwyczaj wodzenia niedźwiedzia na Śląsku Opolskim,
36. Polonez – taniec polski,
37. Kroszonkarstwo opolskie (sztuka zdobienia jaj metodą rytowniczą),
38. Wycinankarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
39. Krzyżoki w Borkach Małych,
40. Babski comber na Śląsku Opolskim,
41. Procesja Bożego Ciała z tradycją kwietnych dywanów w Kluczu, Olszowej, Zalesiu Śląskim i Zimnej Wódce,
42. Pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim,
43. Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach,

44. Tradycyjne święcenie pokarmów w Dąbrowie Chotomowskiej,
45. Wysiewanie serc i krzyży na polach w okolicach Strzelec Opolskich,
46. Wypiek byśków i nowych latek Kurpiów Puszczy Zielonej,
47. Carillonowa muzyka w Gdańsku,
48. Chodzenie z kozą na Kujawach,
49. Hafciarstwo z nadwiślańskiego Urzecza,
50. Bziuki – wielkanocny zwyczaj dmuchania ogni w Koprzywnicy,
51. Umiejętność wytwarzania czepców warmińskich,
52. Tradycyjne szkutnictwo Pucka,
53. Brodacze ze Sławatycz – zwyczaj pożegnania starego roku,
54. Tradycje kulturowe Bukówca Górnego,
55. Demoscena – kultura twórców dem,
56. Bursztyniarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
57. Snutka golińska – hafciarstwo południowej Wielkopolski,
58. Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Białej,
59. Krzyżyki z palmy wielkanocnej – zwyczaj z terenów Opolszczyzny,
60. Wielkanocne procesje konne na Górnym Śląsku,
61. Barbórka górników węgla kamiennego na Dolnym Śląsku,
62. Skubanie pierza na Śląsku Opolskim,
63. Bacowanie,
64. Tkanie rękawic furmańskich przez Czarnych Górali,
65. Koszyk wikowy – tradycja wyplatania w gminie Ciężkowice,
66. Wyplatanie z korzeni świerkowych w Beskidzie Śląskim,
67. Tradycje Barbórkowe oraz kult Św. Kingi wśród górników solnych kopalni w Bochni i Wieliczce,
68. Zwyczaje związane z kultem Św. Barbary oraz tradycje górników kruszczowych na ziemi tarnogórskiej,
69. Tradycje kulturowe górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska,
70. Bobowska koronka klockowa,
71. Plecionkarstwo na Śląsku Opolskim,
72. Zielarstwo i ziołolecznictwo na Śląsku Opolskim,
73. Tradycje hafciarskie w Dobrzenu Wielkim,
74. Tradycja wykonywania, ubierania i noszenia żywieckiego stroju mieszczańskiego,
75. Tradycje flisackie na Dunajcu w Pieninach,
76. Tradycje rzeźbiarskie ośrodka w Kutnie,
77. Hafciarstwo kurpiowskie z Puszczy Zielonej,
78. Garncarstwo w Medyni Głogowskiej, Medyni Łańcuckiej, Pogwizdowie i Zalesiu,
79. Barabanienie wielkanocne w Iłży,
80. Hafciarstwo kaszubskie,
81. Wawrzyńcowe hudy,
82. Wyplatanie koron żniwnych w Gogolinie,
83. Cymbały – umiejętność budowania i praktyka gry w Polsce południowo-wschodniej,
84. Tkactwo dwuosnowowe powiatu węgrowskiego,
85. Tradycyjna hodowla i loty gołębi pocztowych.

W 2018 r. w Narodowym Instytucie Dziedzictwa została uruchomiona druga lista: Krajowy rejestr dobrych praktyk na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Intencją tego spisu jest zgromadzenie i upowszechnienie wszelkich inicjatyw, programów czy projektów, które najlepiej odzwierciedlają zasady i cele Konwencji, stanowiąc źródło inspiracji do podejmowania podobnych działań.

31 grudnia 2023 w rejestrze znajdowało się 10 praktyk:

1. Sejmiki wiejskich zespołów teatralnych i ogólnopolski ruch wiejskich amatorskich zespołów teatralnych,
2. Działalność Małopolskiego Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
3. Flis Wiślany – tradycja budowy łodzi drewnianych oraz żeglugi wiślanej,
4. Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych z Targami Sztuki Ludowej,
5. Tradycyjne śpiewy majowe przy kapliczkach w Żabnicy na Pomorzu Zachodnim,
6. Spotkanie Czterech Świec, czyli wieczór kolęd, w którym uczestniczą wierni czterech wyznań chrześcijańskich zamieszkujących gminę Trzebiatów,
7. Biesiada Folkloru Ziemi Kaliskiej,
8. Reaktywacja i rozwój drzeworytu płazowskiego,
9. Działalność Bukowiańskiego Centrum Kultury Dom Ludowy w Bukowinie Tatrzańskiej,
10. Misterium Męki Pańskiej na Rynku miejskim w Górze Kalwarii.

3. Działalność Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r.

3. Activities of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023

3.1. Historia i misja

3.1. History and mission

Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi²⁰ (NIKiDW) został utworzony decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2019 r. w oparciu o Centralną Bibliotekę Rolniczą im. Michała Oczapowskiego w Warszawie. Nawiązuje on do tradycji Państwowego Instytutu Kultury Wsi, utworzonego w 1936 roku przez prezydenta Ignacego Mościckiego. Przed II wojną światową w obecnej siedzibie Instytutu przy Krakowskim Przedmieściu 66 mieściło się Muzeum Przemysłu i Rolnictwa²¹ (z oddziałem Muzeum Etnograficznego), które po II wojnie światowej nie zostało już w takiej formie reaktywowane.

NIKiDW, zgodnie ze statutem, ma za zadanie wspieranie i ochronę kultury wsi oraz jej dziedzictwa w wymiarze historycznym i współczesnym oraz promocję tego dziedzictwa wśród społeczeństwa polskiego. Służą temu różnorodne działania, mające na celu zachęcanie społeczności lokalnych do poznawania i kontynuowania elementów własnej tradycji związanych z pokoleniowym przekazem dziedzictwa w zakresie kultury materialnej i niematerialnej. Z kolei szeroko pojęta promocja dziedzictwa wiejskiego oraz kultury tradycyjnej i ludowej poprzez organizację i wspieranie różnorodnych wydarzeń prezentujących folklor, jest skierowana do mieszkańców dużych i małych miast. Ważną rolę odgrywa działalność wydawnicza, skierowana do różnych grup odbiorców, a także współpraca przy realizacji filmów. NIKiDW prowadzi także badania etnograficzne, dokumentujące współczesne zjawiska kulturowe oraz organizuje konferencje tematyczne.

3.2. Działalność merytoryczna

3.2. Substantive activity

3.2.1. Popularyzacja i edukacja

3.2.1. Popularisation and education

Wydarzenia

Ważną rolę w działaniach NIKiDW odgrywa segment popularyzatorski i edukacyjny, mający na celu przybliżenie mieszkańcom miast elementów kultury tradycyjnej i ludowej poprzez prezentację różnych regionów i grup etnograficznych. Na wydarzenia zapraszani są twórcy reprezentujący różne dziedziny sztuki, rękodzieła i rzemiosła, prezentujący swoje wyroby wraz z ofertą sprzedaży oraz prowadzący warsztaty rękodzieła. Na każdym z wydarzeń obecne są także koła gospodyń wiejskich (KGW) z kulinariami i rękodziełem. Na scenie występują zespoły ludowe, które prezentują autentyczny folklor ze swojego regionu. Odbywają się także przedstawienia grup teatrów obrzędowych oraz potańcówki, przeznaczone dla wszystkich zainteresowanych w celu zachęcenia ich do aktywnego uczestnictwa w spotkaniach z kulturą ludową.

²⁰ Rozdział przygotowany przez Małgorzatę Jaszczółt na podstawie informacji od pracowników NIKiDW: Elżbiety Osińskiej-Kassa – p.o. Dyrektora, Grażyny Fedorowicz, Łukasza Giżyńskiego, Jolanty Kurek, Mikołaja Niedka oraz korekty Magdaleny Trzaski.

²¹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Muzeum-Przemyslu-i-Rolnictwa;3944772.html> [odczyt 13.06.2024]

Wśród wydarzeń, które odbyły się w 2023 r. w Warszawie należy wymienić:

1) Zapusty w NIKiDW – 18 lutego²²

Celem wydarzenia jest popularyzowanie kultury ludowej oraz zwyczajów związanych z rokiem obrzędowym. Na wydarzenie przyjechały zaproszone zespoły: „Kapela Fedaków” (województwo śląskie), kapela cymbałowa „Lilia” (województwo warmińsko-mazurskie), kapela „Napięcie” (województwo łódzkie), kapela „Po Zagonach” (województwo wielkopolskie). W wydarzeniu uczestniczył również zespół obrzędowy Teatr Ludowy przy Zespole „Łucybabki” (województwo opolskie), który działa przy Gminnym Ośrodku Kultury w Ujeździe, wykonując przedstawienie pt. Ujezdskie zapusty oraz zespół teatralny przy KGW w Zagrodach (województwo lubelskie) ze spektaklem o zapustach na lubelskiej wsi. KGW serwowały specjalną kuchnię lubelskiej, a także ziemi łódzkiej.

2) Dzień Kobiet na Ludowo – 5 marca²³

Ideą tej imprezy jest podkreślenie roli kobiet zrzeszonych w KGW w życiu społeczności lokalnych. Głównym punktem programu wydarzenia była prezentacja działalności Kół Gospodyń Wiejskich na przykładzie dziesięciu Kół z różnych regionów. Na stoiskach poszczególnych Kół można było spróbować regionalnych przysmaków i poznać sposoby ich wytwarzania. Koła prezentowały także swoje wyroby rękodzielnicze. Odbyły się też warsztaty rękodzielnicze z wyrobu kremów i soli kwiatowo-ziolowych. Na scenie zagrały zespoły ludowe: „Kanka Franka” (województwo podlaskie), „Kapela Lunaria”, kapela „Zedel/Gromadzka/Maciejczak/Rosik” (Radomszczyzna/województwo mazowieckie), zespół śpiewaczy „Babiczanki” z Babic (województwo lubelskie) – prezentując tradycyjne pieśni i tańce ludowe.

3) Jarmark Wielkanocny – 2 kwietnia²⁴

Celem wydarzenia była prezentacja ozdób wielkanocnych wykonanych przez twórców ludowych oraz jedzenia tradycyjnego przygotowanego przez Koła Gospodyń Wiejskich oraz wystawców z produktami regionalnymi, połączona z warsztatami oraz występami zespołów ludowych. W Sali Marii Skłodowskiej-Curie odbywały się warsztaty plecionkarskie oraz pisankarskie. Na scenie wystąpiły zespoły: Akademia Głosów Tradycji (województwo pomorskie) oraz kapela „Ciekoty” (województwo świętokrzyskie).

4) Noc Muzeów z Kulturą Lubelszczyzny – 13 maja²⁵

Ideą wydarzenia było uczestnictwo NIKiDW w Nocy Muzeów oraz prezentacja Lubelszczyzny. Wydarzenie odbywało się przed gmachem i w gmachu Instytutu. Jego celem było zapoznanie odwiedzających z bogatą kulturą regionu. Odbyły się: prezentacja multimedialna o miejskiej pasiece, wystawa ludowego artysty Stanisława Koguciuka, degustacje cebularzy oraz kogutów kazimierskich. Przed Instytutem miała miejsce wystawa strojów ludowych oraz prezentacja filmów z Poleskiego Parku Krajobrazowego. W Sali Marii Skłodowskiej-Curie odbyły się warsztaty tworzenia świec z węzy pszczelej oraz ekspozycja ulla muzealnego. Na scenie zagrały zespoły ludowe: Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. Wandy Kaniorowej, Szczepirzeska Kapela Podwórkowa, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Chełmskiej, Kapela z Morcinkowej Górki. Odbyła się także potańcówka przy muzyce ww. zespołów. Współorganizatorami wydarzenia były: Centrum Spotkania Kultur oraz Muzeum wsi Lubelskiej z Lublina.

5) Dzień Dziecka na Ludowo – 4 czerwca²⁶

Ideą wydarzenia była popularyzacja dziedzictwa i kultury polskiej wsi, w szczególności rękodzieła oraz muzyki tradycyjnej, która mogłaby zainteresować dzieci i młodzież jako aktywnych odbiorców i uczestników kultury ludowej. Jego celem było zaprezentowanie mieszkańcom Warszawy i turystom szerokiej gamy potraw lokalnej kuchni oraz rękodzieła, a także tradycyjnych utworów ludowych zaśpiewanych i zagranych przez zespoły dziecięce. Odbyły się również warsztaty składania zabawki drewnianej, tworzenia naszyjników z motywami ludowymi oraz warsztaty wykonywania lalek na drewnianych korpusach w strojach ludowych. W ogrodzie Instytutu teatr objazdowy Katarzyny Żytomirskiej przedstawił spektakl pt.: „O kogutku, co umiał działać do skutku”. Wystąpiły zespoły: Zespół Pieśni i Tańca „Jata” (województwo lubelskie), Dziecięco-Młodzieżowy Zespół Ludowy „Koderki” (województwo łódzkie), Zespół Tańca Ludowego „Swojacy” (województwo wielkopolskie).

22 <https://www.polskieradio.pl/8/404/arttykul/3121696,zapusty-w-sercu-warszawy-z-nikidw> [odczyt 2.07.2024]

23 <https://nikidw.edu.pl/dzien-kobiet-na-ludowo/> [odczyt 2.07.2024]

24 <https://muzykatradycyjna.pl/kalendarz/jarmark-wielkanocny/> [odczyt 2.07.2024]

25 <https://skansen.lublin.pl/pl/aktualnosci/spotkanie-z-kultura-lubelszczyzny-mwl-na-nocy-muzeow-w-nikidw/> [odczyt 2.07.2024]

26 <https://nikidw.edu.pl/dzien-dziecka-na-ludowo-2023/> [odczyt 2.07.2024]

6) Spotkanie z Kulturą Kujaw i Pomorza – 2 lipca²⁷

Na scenie wystąpiły zespoły: Zespół Folklorystyczny „Kujawioki”, Zespół Regionalny „Frantówka” z Łęborka, Kapela Kociewska Burczybas, Zespół Kaszubki z Chwaszczyna, na potańcówce zagrały kapele: Kapela „Spod Kowala”, Kapela Zespołu Regionalnego „Frantówka”, Kapela Chełmińska. Twórcy zaprezentowali wyroby z haftem kaszubskim i borowiackim, plecionkarskie, plecionki z korzenia sosny, malarstwo na szkle, rzeźbę w drewnie, ceramikę kaszubską. Odbyły się warsztaty z ceramiki oraz rzeźbiarskie, a także skręcania kwiatów z bibuły i malowania na tkaninach elementów tradycyjnego wzornictwa kociewskiego.

7) Spotkanie z Kulturą Podlasia i Suwalszczyzny – 6 sierpnia²⁸

Na scenie zagrały zespoły: „Chłopcy z Nowoszyszek”, „Kapela Batareja”, „Zespół śpiewaczy Jarka” z Kowali Oleckich, Zespół Pieśni i Tańca „Podlaskie Kukułki” wraz z Zespołem Pieśni i Tańca „Podlasie” z Szepietowa. Swoje wyroby zaprezentowali twórcy, którzy przybyli z: tkactwem dwuosnowowym, wyrobami ze słomy, świecami z wosku, zabawkami i wyrobami z drewna, wyrobami z koronki, rękodziełem szydełkowym, pasami - krajkami z okolic Sokółki. Odbyły się warsztaty: hafciarskie z tworzenia makatki narewkowskiej; warsztaty malowania ikon oraz warsztaty tworzenia ozdób z drewna.

8) Europejskie Dni Dziedzictwa – 9 września²⁹

Pod hasłem „Żywe dziedzictwo – tradycje od pokoleń” wystąpiły wielopokoleniowe zespoły: Kapela „Działoszacy” Adama Kocerby z Działoszyc (województwo świętokrzyskie), Kapela Ludowa Zastawnych z Brzostku (województwo podkarpackie), Zespół Regionalny „Zbójniczek” z Zębu (województwo małopolskie), Zespół Ludowy „Zakukała Kukułeczka” (województwo mazowieckie), Kapela Ludowa „Diabubu” (województwo łódzkie), Jakub Karpuk – cymbały wileńskie (województwo warmińsko-mazurskie).

KGW zaprezentowały specjały z regionów: województwa świętokrzyskiego, województwa śląskiego oraz województwa mazowieckiego. Warsztaty prowadzili stypendyści NIKiDW w dziedzinach: ceramika iłżecka, wycinanka świętokrzyska, lubelskie wyroby ze słomy, malowanki zalipiańskie oraz warsztaty muzyczne gry na cymbałach wileńskich. Wyroby rękodzielnicze oferowali twórcy (stypendyści NIKiDW): z dziedziny plastyki obrzędowej, wyrobów ze słomy (województwo lubelskie), ceramiki iłżeckiej (województwo świętokrzyskie), haft krzczonowski (województwo lubelskie), zabawki drewniane (Żywiecczyzna, województwo śląskie), plecionki z korzeni sosny (Kaszuby, województwo pomorskie), koronka klockowa (województwo śląskie), tkactwo dwuosnowowe (województwo mazowieckie).

9) XX Warszawskie Święto Chleba – 30 września³⁰

Święto Chleba zostało zainicjowane przez Centralną Bibliotekę Rolniczą, a jest kontynuowane przez Instytut. Celem tej imprezy jest promowanie tradycji dożynkowych i szacunku do chleba. Na wydarzenie zapraszani są piekarze, spółdzielnie piekarskie z Warszawy i pobliskich miejscowości, twórcy ludowi oraz Koła Gospodyń Wiejskich.

Na wydarzeniu zagrali: Regionalny Zespół Ludowy „Karniewiaczy” (województwo mazowieckie), Zespół Śpiewaczy „Godziszowianki” z Godziszowa (województwo lubelskie), Kapela Jana Szymańskiego z Albinowa (województwo łódzkie), Zespół Pieśni i Tańca „Morawica” (województwo świętokrzyskie), Kapela Romana Wojciechowskiego (województwo łódzkie), zespół dziecięco-młodzieżowy „Kurpiowska Kuźnia Muzykantów”. Zaproszono liczne KGW z regionalnymi kulinariami, pieczywem, piekarzy oraz twórców ludowych. Odbyły się warsztaty pieczenia chleba oraz wyrobu masła, a także malowanie płótków we wzory zalipiańskie oraz warsztaty hafciarskie.

10) Narodowe Święto Niepodległości, 11 listopada

Podczas obchodów Święta Niepodległości, zorganizowano koncert pieśni patriotycznych w wykonaniu Zespołu Ludowego „Ożarowiaczy” (województwo mazowieckie). Budynek Instytutu został podświetlony w barwach narodowych.

11) Andrzejki lub Katarzynki – 25 listopada³¹

Tradycją NIKiDW jest także zorganizowanie wieczorów Andrzejkowych lub Katarzynek. W 2023 r. odbyły się spektakle Zespołu Obrzędowego „Zaborowianki” (województwo mazowieckie) – obrzęd „Kiszenie kapu-

27 <https://swiatrolnika.info/informacje/spotkanie-z-kultura-kujaw-i-pomorza-juz-2-lipca-w-warszawie.html> [odczyt 2.07.2024]

28 <https://taniecpolska.pl/wydarzenia/warszawa-scena-letnia-spotkanie-z-kultura-podlasia-i-suwalszczyzny/> [odczyt 2.07.2024]

29 <https://edd.nid.pl/wydarzenia/scena-letnia-europejskie-dni-dziedzictwa/> [odczyt 2.07.2024]

30 <https://dziedzictwospolskiej.pl/zapas-10/zapas-dla-regionow-i-grup/xx-warszawskie-swieto-chleba-smaczne-i-radosne> [odczyt 2.07.2024]

31 <https://nikidw.edu.pl/andrzejki-z-potancowka/> [odczyt 2.07.2024]

sty” oraz Szkolnego Koła Teatralnego „Korale” (województwo lubelskie) ze spektaklem „Andrzejki u Mani”. Odbyła się także potańcówka do muzyki granej na żywo przez kapele ludowe: Kapelę „Jaśki” z Maciejowic (województwo mazowieckie), kapelę „Cacani” z Nowego Sącza (województwo małopolskie), Kapelę im. Tadeusz Kubiaka z Leśmierza (województwo łódzkie), Kapelę „Łola” z Kolbuszowej (województwo podkarpackie).

12) Jarmark Bożonarodzeniowy – 9 grudnia³²

„Jarmark Bożonarodzeniowy” to impreza, na której twórcy ludowi reprezentujący różne dziedziny twórczości, mieli możliwość sprzedaży swoich wyrobów rzemieślniczych i rękodzielniczych z zakresu m.in.: rzeźby drewnianej, ceramiki, haftu, wikliny, frywolitki, bursztynów, koronki koniakowskiej, ozdób z papieru, krajki litewskiej, ozdób choinkowych i bombek. KGW przygotowały specjały świąteczne. Zorganizowane zostały także warsztaty dla dzieci i dorosłych z tworzenia: pająków z bibuły, bysków, wycinanek, ozdabiania pierników, ozdób z drewna, ozdób ze słomy, ceramiki. Koncert kolęd dała Męska Grupa Śpiewacza „Uszwianie” (województwo małopolskie). W każdym z wydarzeń uczestniczyło po około 500 osób.

13) XXXII Krajowa Wystawa Rolnicza w Częstochowie w dniach 2-3 września³³

W ramach organizowanej przez Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego XXXII Krajowej Wystawy Rolniczej w Częstochowie w dniach 2-3 września 2023 r., która towarzyszyła Ogólnopolskiej Pielgrzymce Rolników na Jasną Górę, Instytut zorganizował stanowisko o charakterze promocyjnym i edukacyjnym oraz szereg inicjatyw artystycznych, warsztaty rękodzieła i prezentacje. Wystąpiła Kapela Bursów z ziemi opoczyńskiej (województwo łódzkie), Zespół Pieśni i Tańca „Miechowiacy” z kapelą (województwo małopolskie) zaprezentował tańce i melodie Krakowiaków wschodnich. Pracownia CER-BUD Paweł Wierzbicki (województwo opolskie) przeprowadziła zajęcia z garncarstwa, malowania figurek drewnianych, a także pokaz warsztatu kowala. Obrzęd ośpiewania wieńca wykonało Koło Gospodyń Wiejskich z Grabowej (województwo śląskie).

3.2.2. Działalność wydawnicza³⁴

3.2.2. Publishing activity

Ważną rolę w popularyzacji kultury ludowej i tradycyjnej, odgrywa działalność wydawnicza Instytutu. W 2023 r. Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi wydał następujące pozycje:

1) Publikacja albumowa zatytułowana *Szczerłość, prostota, autentyczność. Wspomnienia o Stanisławie Koguciu-ku*³⁵ jest całościowym spojrzeniem na twórczość autentycznego malarza ludowego, Stanisława Koguciu-ka, nazywanego pławaniczkim Nikiforem; artysty z niezwykłą ufnością postrzegającego świat, urzekającego prostotą i niebywałym poczuciem humoru. W książce zaprezentowano postać malarza, fenomen jego popularności (w tym fenomen kolekcjonerski) oraz jego twórczość, w miarę możliwości ukazaną w układzie tematycznym. Obok opowieści biograficznej, znalazły się w niej również wspomnienia kolekcjonerów. Zamieszczony materiał fotograficzny obejmuje prace z różnych okresów twórczych artysty.

2) Publikacja *Chłopi polscy na przestrzeni wieków. Stan badań i perspektywy badawcze*³⁶ jest efektem interdyscyplinarnej konferencji pod tą samą nazwą, która zorganizowana została przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi oraz Instytut Historii Akademii Finansów i Biznesu Vistula. Jej celem było ukazanie szerokiego i zgodnego z aktualnym stanem badań naukowych obrazu stosunków i przemian wsi polskiej od X do XXI w., od problematyki historycznej poprzez zagadnienia etnohistoryczne, aż do narracji prowadzonej przez muzea zajmujące się historią wsi. Teksty zamieszczone w tomie pokonferencyjnym są próbą oceny stanu wiedzy, zawierają też szereg postulatów badawczych. Ich autorzy reprezentują różne ośrodki naukowe oraz inne instytucje związane z wsią i jej historią.

3) Drugi tom bajek ludowych dla dzieci *Cuda nad Rospodą i inne bajki ludowe. Podlasie i Suwalszczyzna*. Książka zawiera osiem bajek, które opowiedzieli lokalni bajarze. Bogata treść bajek przedstawia życie, wierzenia i obyczaje mieszkańców pochodzenia polskiego, litewskiego, tatarskiego, białoruskiego oraz ze wspólnoty wyznaniowej staroobrzędowców. Ich treść opracowała literacko Justyna Bednarek, ilustracje wykonał Maciej Szymanowicz. Książka została wzbogacona o kody QR, odsyłające do nagrań w gwa-

32 <https://nikidw.edu.pl/jarmark-bozonarodzeniowy/> [odczyt 2.07.2024]

33 <https://odr.net.pl/wystawa/> [odczyt 9.07.2024]

34 <https://nikidw.edu.pl/wydawnictwa/> [odczyt 2.07.2024]

35 <https://nikidw.edu.pl/seria-czerwona/> [odczyt 2.07.2024]

36 <https://nikidw.edu.pl/seria-niebieska/> [odczyt 2.07.2024]

rze, mapę, słowniczek pojęć oraz grę planszową „Cztery pory roku z bajkami Podlasia i Suwalszczyzny”. Nakład wyniósł 3 000 egzemplarzy.

4) Trzeci tom bajek *O dudziarzu Szumigale i inne bajki ludowe. Wielkopolska*³⁷ powstał na podstawie bajek i baśni ludowych pochodzących z województwa wielkopolskiego. Bajki nawiązują treścią do zwyczajów i tradycji Wielkopolski. Przybliżają kulturę Wielkopolski poprzez graficzny przekaz.

Bajki zawarte w książce zostały napisane na podstawie snutych w gwarze opowieści, które nagrał zespół redakcyjny Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi pod kierunkiem dr Sylwii Nehring, redaktorki serii. Autorka, Marta Guśniowska opracowała je literacko, ilustracje wykonała Paulina Wyrst. Pięknym językiem, przystępnym dla najmłodszych czytelników, autorka opisała w poszczególnych opowieściach z tego tomu specyfikę życia i kultury na wielkopolskiej wsi. Są one związane z poszczególnymi regionami Wielkopolski. Czytelnicy znajdą tu na przykład „Legendę o białej damie na zamku w Zbąszyniu”, czy tytułową bajkę „O dudziarzu Szumigale i diabelskich skrzypcach”, pochodzącą z regionu Chazów.

5) Sześciotomowa seria książek etnograficznych *Wyprawy z Etnoekipą. Poznaj dawną wieś*³⁸ to kolejny projekt wydawniczy NIKiDW. Bohaterami tej serii są postacie nawiązujące do polskiego folkloru, które tworzą Etnoekipę. Jej członkowie przedstawiają się uczniom jako wesoła gromadka przyjaciół – przewodników po dalekich i bliskich podróżach. Etnoekipa doskonale wie, jak było kiedyś na wsi. Jej członkowie – Bazyl, Chmuri, Buczka i Bebok opowiadają o tym, jak kiedyś mieszkało, pracowano, w co się ubierano, co jedzono i jak świętowano. Seria przedstawia uczniom nowe słowa, przysłowia, opowieści i zagadki. Celem sześciotomowej serii książek jest zaznajomienie najmłodszych czytelników z podstawowymi informacjami z zakresu etnografii Polski i jej regionalnego zróżnicowania. Wybrane zagadnienia są przedstawiane w taki sposób, by opowiadając o czasach przeszłych wzbudzić ciekawość tym, co nadal funkcjonuje i poddawane jest nieustannemu procesowi wartościowania i redefiniowania. Biorąc pod uwagę regionalne, etniczne, religijne i społeczne zróżnicowanie krajobrazu kulturowego zostały umówione następujące tematy: budownictwo tradycyjne i współczesne, prowadzenie gospodarstwa, rzemiosło i rękodzieło, ubiór codzienny i odświętny, pożywienie codzienne i obrzędowe, obrzędowość doroczna. Seria została przygotowywana według najwyższych standardów wiedzy akademickiej i skonsultowana z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (ORE) – publiczną placówką doskonalenia nauczycieli, podległą Ministrowi Edukacji i Nauki.

Autorkami książek są: Anna Weronika Brzezińska, Katarzyna Ceklarz, Karolina Dziubata-Smykowska, Katarzyna Smyk, Katarzyna Waszczyńska. Za warstwę ilustratorską odpowiada Ewelina Garbula.

Nakład 16 tys. egz. / dystrybucja do 14,5 tys. szkół.

- TOM 1: „Domowe ognisko – gdzie i jak mieszkało?”;
- TOM 2: „Nie tylko w polu – jak pracowano na wsi?”;
- TOM 3: „Zrób to sam – jak robiono różne przedmioty?”;
- TOM 4: „Ładnie i paradnie – w co się ubrać?”;
- TOM 5: „Co do garnka włożyć – w jaki sposób przygotowywano jedzenie?”;
- TOM 6: „Kartki z kalendarza – jak dawniej świętowano?”.

6) NIKiDW wydaje czasopismo ciągłe – kwartalnik „Kultura Wsi”³⁹, o charakterze popularnonaukowym, w którym podejmuje tematykę dziedzictwa kulturowego wsi oraz zagadnienia przemian i transformacji na polskiej wsi. Przedstawia także twórców ludowych i osoby aktywne na obszarach wiejskich oraz wydarzenia kulturalne w Polsce. Wydawanie kwartalnika zostało zainicjowane przez Centralną Bibliotekę Rolniczą w roku 2014, a NIKiDW wydaje go od roku 2021. Aktualnie kwartalnik ukazuje się w nakładzie 2 500 egzemplarzy, z których ponad 600 jest bezpłatnie wysyłanych do gminnych ośrodków kultury i bibliotek publicznych.

Tematy przewodnie kolejnych numerów 2023 r.:

- Numer 1 (20) 2023 – „Tradycje kulinarne i zastosowanie ziół w polskiej kuchni”⁴⁰;
- Numer 2 (21) 2023 – „Tradycyjna kultura muzyczna polskiej wsi z całym jej bogactwem”; do numeru dołączyliśmy płytę z 20 utworami tradycyjnymi, wydaną wspólnie z Polskim Radiem⁴¹;

37 <https://nikidw.edu.pl/bajki-wielkopolskie/> [odczyt 2.07.2024]

38 <https://nikidw.edu.pl/etnoekipa/> [odczyt 2.07.2024]

39 <https://nikidw.edu.pl/kultura-wsi-rok-2023/> [odczyt 2.07.2024]

40 <https://nikidw.edu.pl/wp-content/uploads/2024/03/e-Kultura-Wsi-01-2023-nr20.pdf> [odczyt 2.07.2024]

41 <https://nikidw.edu.pl/wp-content/uploads/2024/03/e-Kultura-Wsi-02-2023-nr21.pdf> [odczyt 2.07.2024]

- Numer 3 (22) 2023 – „Zagadnienia związane z rolą i znaczeniem rzemiosła i rękodzieła ludowego w kontekście życia mieszkańców dawnej i współczesnej wsi”⁴²;
- Numer 4 (23) 2023 – „Obyczaje, zwyczaje i obrzędy rozpowszechnione na polskiej wsi w drugiej połowie XIX i pierwszej połowie XX wieku”⁴³.

3.2.3. Filmy

3.2.3. Films

W 2023 r. zrealizowano:

- 10 felietonów/filmów prezentujących laureatów programu stypendialnego NIKiDW „Mistrz-Uczeń”⁴⁴,
- pięć felietonów filmowych prezentujących laureatów programu stypendialnego NIKiDW „Stypendium Twórcze”⁴⁵,
- jeden film na temat działalności Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi⁴⁶,
- sześć filmów dokumentalnych pod wspólnym tytułem „Kultura na ludowo#wspieram” zrealizowanych przez Telewizję Polską TVP3 Kraków na zlecenie NIKiDW, których celem było przedstawienie twórców ludowych z różnych regionów Polski oraz przybliżenie szerokiemu gronu odbiorców wartościowych i często już zanikających aspektów dziedzictwa kultury i sztuki ludowej. Zrealizowane filmy w 2023 r. to: „Twórcy ludowi u Krakowiaków”⁴⁷, „Twórcy ludowi u Górali Śląskich”⁴⁸, „Twórcy ludowi na Podlasiu”⁴⁹, „Twórcy ludowi na Warmii i Mazurach”⁵⁰, „Twórcy ludowi na Kujawach”⁵¹, „Twórcy ludowi na Ziemi Łowickiej”⁵².

3.2.4. Konferencje naukowe

3.2.4. Scientific conferences

W 2023 r. zorganizowano cztery konferencje⁵³:

- 1) 14 maja odbyła się konferencja „Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”, towarzysząca uroczystym obchodom 42. rocznicy rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Patronat Honorowy nad uroczystościami objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda. Organizatorami wydarzenia był NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” oraz Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi.⁵⁴
- 2) 10-11 lipca we współpracy z Instytutem Historii Akademii Finansów i Biznesu Vistula „Chłopi polscy na przestrzeni wieków. Stan badań i perspektywy badawcze”.⁵⁵ Celem konferencji było ukazanie w miarę pełnego i zgodnego z aktualnym stanem badań naukowych obrazu stosunków i przemian wsi polskiej od X do początków XXI wieku, od problematyki historycznej poprzez zagadnienia ethnohistoryczne, aż do narracji prowadzonej przez muzea zajmujące się historią wsi.
- 3) Dnia 25 października Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi zaprosił na konferencję „Wies polska na przestrzeni wieków: od utraty niepodległości do I wojny światowej”⁵⁶.

Wychodząc naprzeciw społecznym oczekiwaniom Instytut postanowił utworzyć platformę konferencyj-

42 <https://nikidw.edu.pl/wp-content/uploads/2024/03/e-Kultura-Wsi-03-2023-nr22.pdf> [odczyt 2.07.2024]

43 <https://nikidw.edu.pl/wp-content/uploads/2024/03/e-Kultura-Wsi-04-2023-SRODEK.pdf> [odczyt 2.07.2024]

44 <https://www.youtube.com/watch?v=OYH0FgEjDk&list=PL910gTyh126uGClKwP7nFgXrtvsStGdYF> [odczyt 2.07.2024]

45 https://www.youtube.com/watch?v=JqHocIqcyzM&list=PL910gTyh126vs_huqyiQo4wYrnT77q4Uy [odczyt 2.07.2024]

46 Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi - poznajcie nas! - YouTube [odczyt 18.06.2024]

47 <https://krakow.tvp.pl/73609613/tworcy-ludowi-u-krakowiakow> [odczyt 17.06.2024]

48 <https://krakow.tvp.pl/73911637/tworcy-ludowi-u-gorali-slaskich> [odczyt 17.06.2024]

49 <https://krakow.tvp.pl/72697808/tworcy-ludowi-na-podlasiu> [odczyt 17.06.2024]

50 <https://krakow.tvp.pl/74450243/tworcy-ludowi-na-warmii-i-mazurach> [odczyt 17.06.2024]

51 <https://krakow.tvp.pl/74450216/tworcy-ludowi-na-kujawach> [odczyt 17.06.2024]

52 <https://krakow.tvp.pl/73609623/tworcy-ludowi-na-ziemi-lowickiej>

53 przypis: <https://nikidw.edu.pl/konferencje/> [odczyt 26.08.2024 r.]

54 <https://solidarnoscri.pl/42-rocznica-rejestracji-nszz-rolnikow-indywidualnych-solidarnosc/> [odczyt 2.07.2024]

55 <https://nikidw.edu.pl/konferencje/> [odczyt 26.08.2024 r.]

56 <https://dziedzictwospolskiej.pl/zapas-10/zapas-dla-regionow-i-grup/konferencja-wies-polska-na-przestrzeni-wiekow-od-utraty-niepodleglosci-do-i-wojny-swiatowej> [odczyt 17.06.2024]

ną do wymiany myśli i poglądów związanych z dziejami wsi oraz polskich chłopów. W tym celu zaplanowana została realizacja cyklu konferencji poświęconych „Wsi polskiej na przestrzeni wieków”. W 2023 r. zainaugurowano projekt koncentrując się na tematyce przekrojowej, ukazującej losy chłopów i ich wiejskiego otoczenia od utraty niepodległości do I wojny światowej.

Wieś polska i jej mieszkańcy od dekad były obiektem zainteresowania historyków, etnografów, socjologów i demografów. Pierwsze w pełni naukowe prace na jej temat zaczęły powstawać w XIX w., to m.in. Dzieła Wszystkie Oskara Kolberga. Przykładem są monografie, które wyszły spod pióra znakomitego polskiego historyka Franciszka Bujaka. W ostatnich latach wielowątkowe i wielopłaszczyznowe badania dziejów wsi, położnych w granicach dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, przeżywają ponownie renesans wśród polskich, ale też coraz częściej zagranicznych historyków.

Prelegentami na konferencji byli badacze z Polski i zagranicy, a ich wystąpienia koncentrowały się wokół następujących zagadnień:

- sesja I Kultura materialna wsi (domy mieszkalne, dwory, budowle sakralne, budynki gospodarcze, budowle przemysłu rolnego, narzędzia rolnicze, itp.);
- sesja II Kultura niematerialna (obrzędy, rytuały, obyczaje, język w regionalnych i lokalnych odmianach, stroje, muzyka, taniec, pieśni, legendy, bajki, tradycje życia sąsiedzkiego czy wspólnotowego, itp.);
- sesja III Zmiany własnościowe i demograficzne polskiej wsi;
- sesja IV Produkcja rolnicza oraz spółdzielczość wiejska.

4) „Turystyka wiejska. Szanse – Perspektywy – Dobre praktyki” – 30 listopada⁵⁷

Celem konferencji było przedstawienie kierunków rozwoju turystyki wiejskiej oraz prezentacja dobrych praktyk i przedsięwzięć, które łączą kulturowe dziedzictwo wsi z turystyką. Wystąpili na niej zarówno profesjonalści, którzy zajmują się tą dziedziną od strony naukowej, jaki i praktycy, którzy realizują tego typu działalność.

Istotna była również ocena potencjału turystyki wiejskiej w Polsce, poznanie aktualnych potrzeb organizatorów wypoczynku i twórców produktu turystycznego opartego na dziedzictwie wsi oraz zaplanowanie działań wspierających ich pracę.

3.3. Wsparcie

3.3. Support

3.3.1. Wsparcie dla twórców

3.3.1. Support for creators

1) Program stypendialny „Mistrz-Uczeń”⁵⁸ ma na celu wsparcie lokalnego dziedzictwa i tradycji oraz zapewnienie ciągłości autentycznej twórczości i rzemiosła ludowego poprzez międzypokoleniowy przekaz umiejętności i wiedzy. Pierwsza edycja miała miejsce w 2022 r. Wsparcie dla swoich projektów podczas drugiej edycji w 2023 r. otrzymały 22 pary stypendystów⁵⁹. Uczniowie uczyli się od mistrzów: obróbki bursztynu (Kurpie Zielone⁶⁰), plecionkarstwa z korzenia (Kaszuby), tkactwa wielonicielnicowego i dwuosnowowego (Podlasie), malarstwa zalipiańskiego (Zalipie), snycerstwa (Łemkowszczyzna), budowy instrumentów (Kaszuby), techniki wyplatania ze słomy (Południowe Podlasie), gry na dudach (Wielkopolska), tańca z Beskidu Śląskiego, muzyki skrzypcowej (Południowe Podlasie), rzeźbiarstwa (Kujawy, Kurpie Zielone), haftu koralikowego (Górale Czadeccy), wyrobu pająków ze słomy (Lubelszczyzna), haftu krzconowskiego (Lubelszczyzna), obróbki wełny (Żywiecczyzna), gry na cymbałach wileńskich (Warmia i Mazury), wyrobu zabawek (Żywiecczyzna), śpiewu ludowego (Wielkopolska).

57 <https://www.facebook.com/NarodowyInstytutKulturyiDziedzictwaWsi/videos/1324711991737953>; <https://www.facebook.com/NarodowyInstytutKulturyiDziedzictwaWsi/videos/1603073600463171> [odczyt 2.07.2024]

58 <https://nikidw.edu.pl/stypendia/> [odczyt 2.07.2024]

59 pełna lista <https://nikidw.edu.pl/mistrz-uczen-oglaszamy-wyniki-programu-stypendialnego-2/> [odczyt 2.07.2024]

60 posługujemy się pojęciami regionów etnograficznych

2) Program stypendialny dla Twórców Ludowych⁶¹

Celem tego programu jest wspieranie lokalnego dziedzictwa i tradycyjnych umiejętności poprzez program grantowy dla indywidualnego twórcy ludowego, dający mu możliwość pracy nad dziełem, co jest ważne zarówno z punktu widzenia jego rozwoju, jak i z perspektywy upowszechniania wiedzy o unikatowych technikach wytwórczości i tradycjach z nimi związanych, będących istotnym elementem tożsamości lokalnej społeczności. Wśród zwycięzców znaleźli się twórcy o następujących profesjach: zabawkarstwo (region rzeszowski, Podbabiogórze), rzeźba ceramiczna (ceramika iłżecka), drzeworytnictwo (Pogranicze Nadsańskie), krawiectwo na Orawie, rzeźba kamienna (Beskid Śląski), muzyka ze Skalnego Podhala, malarstwo na szkle (Żywiecczyzna, Kaszuby), śpiew (Górale Czadeccy), plecionkarstwo (Region Radomski), tkactwo przestrzenne (Czarni Górale), rzeźba w drewnie (Podbabiogórze), malarstwo zalipiańskie (Zalipie), haft krzyżykowy (Podlasie, mniejszość białoruska).

3.3.2. Program grantowy Potańcówki⁶²

3.3.2. Dance party grant program

Poprzez realizowanie Programu „Potańcówki Wiejskie”, Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi wspiera i upowszechnia ideę organizowania spotkań społeczności, które kultywują lokalną kulturę ludową. Dzięki Programowi, Instytut chce przybliżyć, szczególnie młodemu pokoleniu, wartość rodzimych tradycji oraz ideę budowania lokalnych wspólnot. Zamierzeniem Programu Potańcówki Wiejskie jest również wspieranie artystów i wykonawców w kultywowaniu muzyki tradycyjnej polskiej wsi, pielęgnując tym samym własne, miejscowe tradycje muzyczne i taneczne. Z 508 wniosków, które zostały wyłonione z etapu formalnego dofinansowanie otrzymało 50 podmiotów⁶³.

3.3.3. Wsparcie dla naukowców i badaczy

3.3.3. Support for scientists and researchers

Poprzez konkurs na najlepszą pracę magisterską i doktorską pn. „Korzenie i skrzydła”⁶⁴ NIKiDW zachęca młodych naukowców do podjęcia tematyki związanej z dziedzictwem wsi w ujęciu interdyscyplinarnym oraz prezentuje wyniki badań naukowych poświęconych kulturze i dziedzictwu polskiej wsi. Konkurs realizuje główne zadania Instytutu, którymi są m.in. dokumentowanie, analiza i wieloaspektowa interpretacja oraz popularyzacja dziedzictwa wsi w pełnym spektrum. Dzięki konkursowi Instytut pragnie wzmocnić nurt badań nad dziedzictwem niematerialnym, materialnym, historycznym i przyrodniczym polskiej wsi, by chronić wartości duchowe, tradycyjne umiejętności, zjawiska historyczne i obyczajowe. Celem jest także popularyzowanie wyników oryginalnych badań naukowych poświęconych tej tematyce, które będą służyły tożsamości lokalnej, jako znaczący czynnik rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. Konkurs jest skierowany do studentów i absolwentów różnych kierunków z obszaru nauk humanistycznych, społecznych i nauk o sztuce, w tym – stosujących w pracach dyplomowych metodologię folklorystyczną, etnologiczną i antropologiczno-kulturową. Mogą oni zgłaszać prace dotąd niepublikowane. Pierwsza jego edycja ogłoszona w 2021 r. poświęcona była pracom doktorskim i magisterskim; edycja z 2022 r. pracom magisterskim, a w 2023 r. - pracom doktorskim.⁶⁵

61 <https://nikidw.edu.pl/program-stypendialny-dla-tworcow-ludowych-ogloszenie-wynikow/> [odczyt 2.07.2024]

62 <https://nikidw.edu.pl/ogloszenie-wynikow-programu-potancowki-wiejskie-edycja-2023/> [odczyt 2.07.2024]

63 <https://nikidw.edu.pl/potancowki-wiejskie/> [odczyt 26.08.2024 r.]

64 <https://nikidw.edu.pl/konkursy/> [odczyt 2.07.2024]

65 <https://nikidw.edu.pl/konkursy/> [odczyt 2.07.2024]

3.3.4. Wsparcie dla Kół Gospodyń Wiejskich

3.3.4. Support for the Country Housewives' Associations

Wspieranie Kół Gospodyń Wiejskich oraz wszelkich inicjatyw polegających na zrzeszaniu się mieszkańców obszarów wiejskich stanowi ważną część działalności Instytutu. Istotne w działalności NIKiDW jest udzielanie wsparcia merytorycznego kołom na różnych polach ich aktywności.

W 2023 r. odbyły się następujące webinaria⁶⁶:

- marzec – kwiecień – cykl webinarów „Prawo autorskie dla KGW”. Zorganizowany został cykl 33 webinarów dla KGW, prowadzonych przez kancelarię radców prawnych. Uczestnicy: 1081 osób.
- maj – szkolenia dla twórców ludowych z zakresu prawa autorskiego. Cykl warsztatów szkoleniowych dla twórców ludowych zrealizowany został przez Stowarzyszenie Twórców Ludowych. Tematyka szkoleń z zakresu praw autorskich i pokrewnych. Uczestnicy: 80 osób.
- listopad – Szkolenie internetowe dla KGW wykłady etnograficzne. Webinaria zostały przeprowadzone dla każdego województwa (16)⁶⁷.

W szkoleniach wzięło udział 700 uczestników.

3.3.5. Wsparcie dla festiwali, przeglądów, konkursów, teatrów wiejskich, warsztatów, jarmarków

3.3.5. Support for festivals, reviews, competitions, rural theaters, workshops, fairs

NIKiDW wspiera różnorodne wydarzenia w skali całej Polski: festiwale, przeglądy, konkursy, teatry wiejskie, warsztaty, jarmarki, promujące kulturę ludową i tradycyjną oraz odrębności regionalne, których celem jest przybliżenie lokalnych zwyczajów, popularyzacja kultury ludowej, upowszechnianie wiedzy o unikatowych tradycjach charakterystycznych dla danego obszaru wiejskiego. W 2023 r. NIKiDW wsparł wydarzenia wykazane w aneksie 5.

3.3.6. Patronaty honorowe

3.3.6. Honorary patronages

W 2023 r. zostało przyznanych 20 patronatów honorowych na wydarzenia związane z niematerialnym dziedzictwem kulturowym obszarów wiejskich. Dzięki nim Instytut wspiera ważne przedsięwzięcia organizowane przez ośrodki kultury, przyczyniając się do propagowania kultury obszarów wiejskich w Polsce. Instytucje, które otrzymały patronaty honorowe zostały wymienione w aneksie 6.

3.3.7. Projekt organizacji spotkań kapel i zespołów ludowych z mieszkańcami miast

3.3.7. Project of a meeting of folk bands with city and town residents

Projekt pod nazwą „Zjechaliśmy kapelą” miał na celu organizację spotkań kapel i zespołów ludowych z mieszkańcami dużych i małych miast, realizowany w okresie przedświątecznym Bożego Narodzenia. Zagrały one repertuar własnego regionu w miejscach ogólnie publicznych (aneks 7).

⁶⁶ <http://nikidw.edu.pl/szkolenia/> [odczyt 2.07.2024]

⁶⁷ <https://kgw.edu.pl/> [odczyt 2.07.2024]

3.4. Działalność Staromiejskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie (SUTW)

3.4. Activities of the Old Town University of the Third Age named after Maria Skłodowska-Curie (SUTW)

Staromiejski Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Marii Skłodowskiej-Curie o profilu humanistyczno-przyrodniczym, działał przy Centralnej Bibliotece Rolniczej od roku akademickiego 2008/2009, następnie od 2019 r. znalazł się w strukturach NIKiDW i działa w trybie stacjonarnym w siedzibie NIKiDW na Krakowskim Przedmieściu 66. Staromiejski Uniwersytet Trzeciego Wieku został założony jako jeden z pierwszych w Warszawie. SUTW przeciwdziała wykluczeniu seniorów z uczestnictwa w kulturze, a jednocześnie działa stymulująco, umożliwiając rozwój w wielu dziedzinach wiedzy. W 2023 r. przeprowadzono następujące zajęcia: gimnastyka dla seniorów, seminarium „Sekretne życie elit II RP”, seminarium „Kultura i okolice”, seminarium „Konflikty we współczesnej Europie”, seminarium „Sekrety dawnych mistrzów”, konsultacje informatyczne, wykłady o tematyce humanistyczno-przyrodniczej, wyjścia do teatrów warszawskich, wycieczki po mieście „Spacery warszawianistyczne”, warsztaty (wikliniarskie, z drewna, malowania ceramiki), zajęcia fakultatywne, wyjazd studyjny do Granicy w Puszczy Kampinoskiej (poznawanie dziedzictwa przyrodniczego).

W wykładach, seminariach, warsztatach uczestniczy ok. 70 słuchaczy, a w zajęciach gimnastycznych bierze udział ok. 15-20 słuchaczy.

Łącznie, w 2023 r. miało miejsce ponad 100 różnych aktywności słuchaczy. Stała liczba słuchaczy SUTW to 90 osób.

3.5. Centralna Biblioteka Rolnicza

3.5. Central Library of Agricultural

Jednym z filarów działalności merytorycznej NIKiDW jest Centralna Biblioteka Rolnicza im. Michała Oczapowskiego (obecnie Oddział NIKiDW w Puławach), powołana w 1955 r. i podlegała Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Biblioteka gromadzi literaturę z zakresu nauk rolniczych i pokrewnych. W jej zbiorach znajdują się dwie cenne kolekcje: stare druki (od XVI w.) i polonika XIX-wieczne, z unikalnym w Polsce, bogatym zbiorem piśmiennictwa, obejmującym problematykę rolnictwa i nauk przyrodniczych, leśnictwa oraz szeroko pojętą wiedzę praktyczną o gospodarce rolnej. Obie kolekcje Biblioteki zaliczone zostały do Narodowego Zasobu Bibliotecznego i są poddawane sukcesywnie procesowi digitalizacji w nowo utworzonej Pracowni Digitalizacji w Instytucie, posiadającej nowoczesne skanery. W 2025 r. przypada 70-lecie istnienia Biblioteki.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. zasoby Centralnej Biblioteki Rolniczej w Puławach liczyły 354 713 egzemplarzy (w tym: 215 824– książki, 138 889– czasopism); osobno 2 185 zbiorów specjalnych, – w tym 836 starodruki, 1 349 materiałów elektronicznych oraz 581⁶⁸ obiekty zdigitalizowane.

3.6. System Informacji Gospodarki Żywnościowej

3.6. Food Economy Information System

W ramach Centralnej Biblioteki Rolniczej działa zespół zajmujący się Systemem Informacji o Gospodarce Żywnościowej (SIGŻ)⁶⁹. Baza danych SIGŻ jest monotematyczną bazą bibliograficzną, w znacznej części adnotowaną, zawierającą opisy bibliograficzne i streszczenia artykułów z ok. 260 tytułów czasopism polskich, wydawnictw seryjnych, książek, materiałów pokonferencyjnych i aktów prawnych, opracowywana przez Centralną Bibliotekę Rolniczą i współpracujące z nią podmioty badawczo-naukowe oraz uczelnie rolnicze.

W ramach bezpośredniej promocji bazy System Informacji o Gospodarce Żywnościowej (baza SIGŻ) w 2023 r. zespół SIGŻ przeprowadził wyjazdowe lekcje biblioteczne. Lekcje odbyły się w 11 Zasadni-

68 <https://nikidw.edu.pl/nasza-biblioteka/> [odczyt 2.07.2024]

69 http://gamma.cbr.edu.pl/F/?func=find-b-0&local_base=SIG01 [odczyt 2.07.2024]

czych Szkołach Centrum Kształcenia Rolniczego zlokalizowanych na terenie całego kraju oraz na stoisku NIKiDW na IV Krajowych Dniach Rolnictwa. Scenariusz lekcji został tak skonstruowany, aby młodzież kształcąca się w tych placówkach potrafiła skorzystać z informacji naukowej dostępnej w bazie SIGŻ. Ogółem w zajęciach bibliotecznych uczestniczyło 525 osób. Średnia liczba uczniów w klasie to 23 osoby. Liczbę uczestników determinowały stanowiska z dostępem do komputera i Internetu. Przy komputerze siedziały przeciętnie dwie osoby.

Lekcje biblioteczne promujące bazę – System Informacji o Gospodarce Żywnościowej przeprowadzono w 2023 r. w Zasadniczych Szkołach Centrum Kształcenia Rolniczego (w Nowym Targu, Bystrej, Marszewie, Henrykowie, Bobowicku, Sędziejowicach, Widzewie, Gołdkowie, Sichowie Dużym, Nadróży, Suwałkach).

29 maja 2023 r. została podpisana pomiędzy Biblioteką Narodową a NIKiDW umowa o przyłączenie biblioteki (CBR) do zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotek Alma w ramach programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025”, Priorytet 1. Poprawa oferty bibliotek publicznych, Kierunek Interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek.

Nowy, zintegrowany system biblioteczny Alma pozwoli dostarczyć użytkownikom relewantną, opracowaną według jednolitych zasad informację o zasobach bazy SIGŻ.

3.7. Biura Regionalne NIKiDW

3.7. Regional Offices of the NIKiDW

W dniu 31 grudnia 2023 r. funkcjonowało 5 Biur Regionalnych: Biuro Regionalne w Boguchwale (województwo podkarpackie), Biuro Regionalne w Bielsku Białej (województwo śląskie), Biuro Regionalne w Częstochowie (województwo śląskie), Biuro Regionalne w Łysomicach (województwo kujawsko-pomorskie), Biuro Regionalne w Pułtusku (województwo mazowieckie).

Biura Regionalne zajmują się prowadzeniem działalności NIKiDW w terenie. Są odpowiedzialne za organizowanie warsztatów dla KGW, dzieci i młodzieży, organizowanie jarmarków, potańcówek, promowanie działalności NIKiDW na terenie kraju. W 2023 r. Biura Regionalne zrealizowały 45 projektów merytorycznych (aneks 8).

4. Archiwa państwowe⁷⁰

4. State archives⁷¹

4.1. Podstawy prawne i organizacja archiwów państwowych

4.1. Legal basis and organization of state archives

Archiwa państwowe działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164). Sieć archiwów państwowych wchodzi do centralnej administracji rządowej w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, którego działalność nadzoruje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Sieć archiwów państwowych pod koniec 2023 r. składała się z 3 archiwów o charakterze centralnym: Archiwum Głównego Akt Dawnych (dalej AGAD), Archiwum Akt Nowych (dalej AAN), Narodowego Archiwum Cyfrowego (dalej NAC), które znajdują się w Warszawie oraz 30 archiwów o zasięgu regionalnym, z siedzibami w: Białymstoku, Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lesznie, Lublinie, Łodzi, Malborku, Olsztynie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Suwałkach, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze.

Mapa 8. Lokalizacja archiwów państwowych w Polsce

Map 8. Location of state archives in Poland

70 Źródło: Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2023 roku, Warszawa 2024.

71 Source: Report on the activities of the State Archives in 2023, Warszawa 2024.

W 2023 r. prowadzone były prace przygotowawcze do połączenia Archiwum Państwowego (dalej AP) w Malborku z AP w Gdańsku. Zmiana organizacyjna wynikała z sytuacji lokalowej malborskiego archiwum, które zajmowało dotychczas pomieszczenia w Pałacu Wielkich Mistrzów Zamku Średniego w Malborku. Ze względu na zabytkowy charakter zamku, lokalizacja archiwum nie spełniała warunków bezpiecznego przechowywania materiałów archiwalnych. Utrudnienia dla użytkowników w dostępie do pomieszczeń archiwum na terenie zamku powodowały ograniczenia związane z udostępnianiem i popularyzacją zasobu.

Na początku 2023 r. weszły w życie zmiany organizacji archiwów państwowych, polegające na wprowadzeniu nowej, ujednoczonej struktury wewnętrznej. Działania te mają na celu usprawnienie zarządzania funkcjami archiwów, zwiększenie elastyczności i optymalizacja zarządzania zarówno archiwum, jak i całą siecią, poprawę dostępności usług archiwalnych dla użytkowników.

Jednocześnie w 2023 r. zreformowano zasady działania i strukturę dwóch organów doradczych Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych: Centralnej Komisji Metodycznej (odpowiedzialnej za metodykę opracowania archiwaliów oraz zasady udostępniania) oraz Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji (odpowiedzialnej za wartościowanie i ustalanie okresów przechowywania poszczególnych typów dokumentacji). W miejsce dotychczasowych komisji, działających przy dyrektorach każdego archiwum państwowego, utworzono 8 regionalnych komisji metodycznych⁷² i taką samą liczbę komisji archiwalnej oceny dokumentacji⁷³. Natomiast centralne komisje tworzą przewodniczący komisji regionalnych oraz eksperci powołani przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

4.2. Zasób archiwów państwowych

4.2. State archives holdings

Zasób archiwów państwowych według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. obejmował ogółem 103 758 zespołów⁷⁴ (zbiorów) archiwalnych, liczących 45 563 912 jednostek archiwalnych (dalej j.a.)⁷⁵, o rozmiarze 384 658,53 metrów bieżących (dalej m.b.) oraz 432 476 plików o rozmiarze 44 325 009,25 MB.

Pod koniec 2023 r. większość (99,81%) zasobu archiwów państwowych stanowiły materiały archiwalne w postaci tradycyjnej (45 475 942 j.a.); materiały archiwalne w postaci elektronicznej to jedynie 0,19% zasobu (87 970 j.a.).

72 Zob.: Zarządzenie Nr 43 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 14 września 2022 r. w sprawie utworzenia oraz zakresu i trybu działania regionalnych komisji metodycznych w archiwach państwowych oraz Centralnej Komisji Metodycznej.

73 Zob.: Zarządzenie Nr 44 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 14 września 2022 r. w sprawie utworzenia oraz zakresu i trybu działania regionalnych komisji archiwalnej oceny dokumentacji w archiwach państwowych oraz Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji.

74 Zespół archiwalny – materiały archiwalne wytworzone i zgromadzone w wyniku działalności urzędu (instytucji) lub osoby fizycznej; zbiór archiwalny – dokumenty zgromadzone przez urzędy (instytucje) lub osoby fizyczne pod określonym kątem widzenia.

75 Jednostka archiwalna – odrębna fizycznie jednostka materiałów archiwalnych (np. dokument, księga, teczka, fotografia, mapa, arkusz).

**Tabl. 11. Zasób archiwalny w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia**
Table 11. Total state archives holdings in 2023
As of 31 December

Archiwa państwowe State archives	Liczba zespołów (zbiorów) archiwalnych ogółem Total number of archival fonds (collections)	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
			j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
Razem Total	103 758	45 563 912	45 475 942	384 658,53	87 970	432 476	44 325 009,25
AGAD Central Archives of Historical Records	487	324 369	324 369	6 589,37	0	0	0,00
AAN Archives of Modern Records	2 951	3 628 428	3 628 107	38 649,40	321	68 086	688 675,79
NAC National Digital Archives	171	9 765 309	9 759 185	4 051,73	6 124	140 076	453 617,81
AP Białystok	2 583	570 409	570 409	4 810,35	0	0	0,00
AP Bydgoszcz	3 764	1 256 992	1 256 583	12 151,32	409	409	74 230,21
AP Częstochowa	1 374	386 106	385 911	4 131,27	195	382	9 314,29
AP Gdańsk	5 031	1 263 714	1 263 703	14 241,52	11	70	106,55
AP Gorzów Wlkp.	1 043	304 696	304 624	3 282,05	72	893	33 093,00
AP Kalisz	1 642	391 862	391 773	4 334,85	89	247	1 352,23
AP Katowice	5 930	3 214 499	3 208 916	28 516,62	5 583	28 108	463 710,73
AP Kielce	4 586	1 173 798	1 173 682	9 727,00	116	2 561	83 049,84
AP Koszalin	2 393	458 147	457 947	4 982,34	200	8 337	11 333,00
AN Kraków National Archives in Kraków	5 843	2 028 306	2 020 444	27 989,28	7 862	8 299	40 952 030,72
AP Leszno	1 181	280 182	280 080	2 426,00	102	1 077	20 173,00
AP Lublin	4 267	1 458 669	1 458 645	13 950,88	24	0	0,00
AP Łódź	3 698	1 639 154	1 638 780	17 870,30	374	624	109 502,42
AP Malbork	868	180 450	180 450	2 445,16	0	0	0,00
AP Olsztyn	3 527	822 467	822 451	6 964,82	16	1 073	215 051,30
AP Opole	3 738	1 066 556	1 065 385	9 647,74	1 171	51 176	406 933,95
AP Piotrków Tryb.	2 005	486 806	486 794	6 102,56	12	493	14 648,00
AP Płock	1 834	436 543	435 503	4 234,24	1 040	1 795	59 191,16
AP Poznań	7 531	1 350 430	1 349 922	15 374,43	508	535	4 852,60
AP Przemysł	2 594	693 421	693 411	4 986,52	10	22 320	199 230,43
AP Radom	1 654	427 659	427 647	4 596,04	12	228	5 580,47
AP Rzeszów	5 233	949 882	949 743	11 408,08	139	2 903	29 038,28
AP Siedlce	1 929	648 434	648 267	4 851,48	167	10 434	37 066,65
AP Suwałki	1 357	557 562	515 640	3 626,26	41 922	54 570	124 579,84
AP Szczecin	2 484	1 661 882	1 651 951	14 203,46	9 931	15 534	108 088,41

**Tabl. 11. Zasób archiwalny w 2023 r. (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 11. Total state archives holdings in 2023 (cont.)
As of 31 December

Archiwa państwowe State archives	Liczba zespołów (zbiorów) archiwalnych ogółem Total number of archival fonds (collections)	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
			j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
AP Toruń	3 269	1 028 502	1 028 067	8 068,22	435	487	2 978,44
AP Warszawa	8 174	3 169 471	3 158 563	49 087,81	10 908	10 940	58 520,05
AP Wrocław	6 438	2 880 314	2 880 126	30 778,96	188	246	139 310,27
AP Zamość	1 322	324 662	324 657	2 788,58	5	3	972,57
AP Zielona Góra	2 857	734 231	734 207	7 789,89	24	570	18 777,24

**Tabl. 12. Zasób archiwalny ogółem według rodzajów materiałów archiwalnych w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 12. Total state archives holdings by types of archival materials in 2023
As of 31 December

Rodzaj materiałów archiwalnych Type of archival materials	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
		j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
Dokumentacja aktowa Textual records	31 742 621	31 740 118	364 786,76	2 503	233 904	494 594,44
Dokumenty pergaminowe i papierowe Parchments and manuscripts	114 825	114 825	342,35	-	-	-
Dokumentacja techniczna Technical records	1 392 891	1 392 890	13 742,36	1	-	242,00
Dokumentacja geodezyjno-kartograficzna Surveying and cartographic records	824 601	824 247	1 138,41	354	2 050	13 139,00
Dokumentacja fotograficzna Photographs	11 038 829	10 964 978	2 029,29	73 851	168 213	1 375 148,62
Dokumenty filmowe Motion pictures	28 117	19 858	551,58	8 259	10 762	42 207 662,97
Dokumenty dźwiękowe Sound recordings	103 204	101 371	1 179,45	1 833	2 223	168 163,30

Tabl. 12. Zasób archiwalny ogółem według rodzajów materiałów archiwalnych w 2023 r. (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia

Table 12. Total state archives holdings by types of archival materials in 2023 (cont.)

As of 31 December

Rodzaj materiałów archiwalnych Type of archival materials	Ogółem j.a. Total archive units	Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej Archival materials in a traditional form		Materiały archiwalne w postaci elektronicznej Archival materials in electronic form		
		j.a. archive units	m.b. linear meters	j.a. archive units	pliki files	MB
Materiały ulotne Ephemeral materials	199 775	198 762	254,03	1 013	1 466	17 344,50
Materiały sfragistyczne Sygillography materials	27 592	27 592	7,72	-	-	-
Inne materiały Other materials	91 457	91 301	626,58	156	13 858	48 714,42

Największą liczbę jednostek archiwalnych przechowuje w swoim zasobie NAC, ponad 9,7 mln⁷⁶. Zasób AAN, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie w każdym z ww. przekracza 3 mln j.a. Po ponad 2 mln j.a. przechowują Archiwum Narodowe (dalej AN) we Wrocławiu oraz AP w Krakowie. Powyżej 1 mln j.a. liczy zasób: AP w Szczecinie, AP w Łodzi, AP w Lublinie, AP w Poznaniu, AP w Gdańsku, AP w Bydgoszczy, AP w Kielcach, AP w Opolu oraz AP w Toruniu. Zasób w każdym z pozostałych archiwów państwowych nie przekracza 1 mln j.a.

Poza przejmowaniem materiałów archiwalnych z jednostek państwowych i samorządowych, archiwa państwowe pozyskały archiwalia niepaństwowego zasobu archiwalnego, w tym od osób prywatnych m.in. w ramach wieloletniego programu Archiwa Rodzinne.

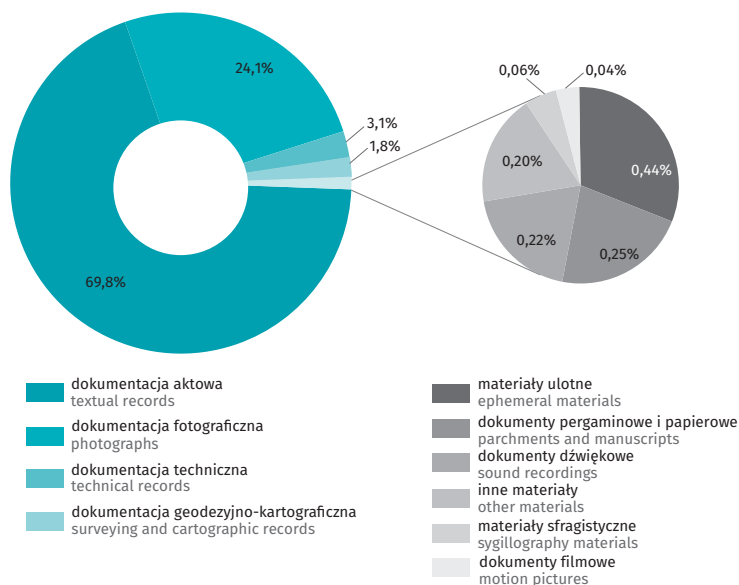
Na koniec 2023 r. całkowicie zewidencjonowany zasób archiwów państwowych, czyli posiadających pomoce ewidencyjne do każdej j.a., wynosił 103 471 zespołów (zbiorów), co stanowiło 99,72% łącznej ich liczby. Do serwisu Szukaj w Archiwach (szukajwarchiwach.gov.pl) wprowadzono opisy 15 577 997 j.a. oraz 586 997 haseł indeksów osobowych, geograficznych i rzeczowych.

W 2023 r. opracowanie zasobu archiwalnego było prowadzone w większości archiwów państwowych. W jego wyniku powstało 299 nowych inwentarzy zespołów (zbiorów) obejmujących 94 441 j.a.

⁷⁶ Duża liczba jednostek archiwalnych w zasobie NAC wynika ze sposobu ewidencjonowania fotografii, gdzie pojedyncza fotografia stanowi najczęściej jedną jednostkę.

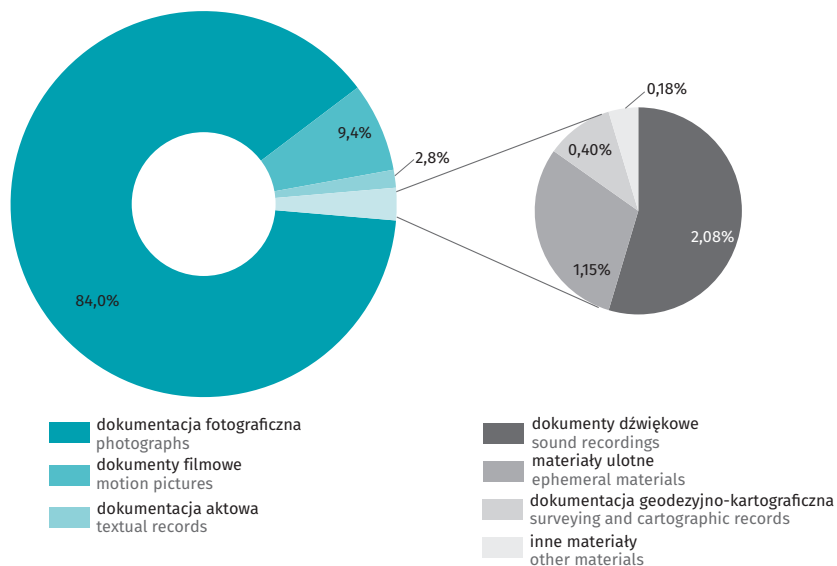
Wykres 11. Struktura zasobu archiwalnego w postaci tradycyjnej w j.a. w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 11. Structure of the holdings in traditional form in archive units in 2023
As of 31 December

Wykres 12. Struktura zasobu archiwalnego w postaci elektronicznej w j.a. w 2023 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 12. Structure of the holdings in electronic form in archive units in 2023
As of 31 December

4.3. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego

4.3. Shaping the national archival fond

Państwowy zasób archiwalny

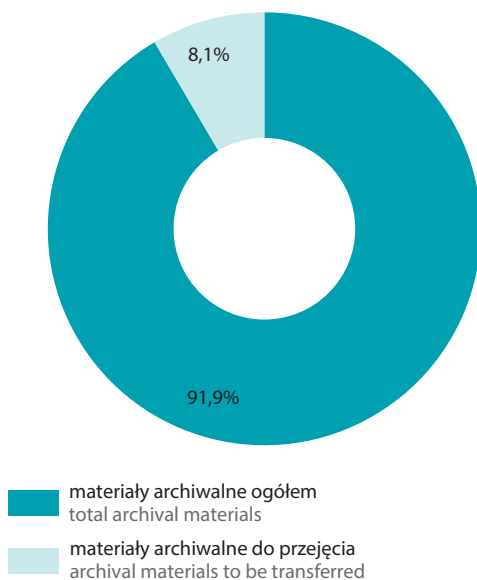
W 2023 r. archiwa państwowe sprawowały nadzór nad 10 302 jednostkami organizacyjnymi zarówno państwowymi, jak i samorządowymi. Objęto nadzorem 54 nowe jednostki organizacyjne, a wykreślono 22 podmioty.

W podmiotach nadzorowanych według stanu na koniec roku znajdowało się 8 082 235 jednostek materiałów archiwalnych⁷⁷. Z tej liczby zgodnie z przepisami do archiwów państwowych powinny zostać przekazane 307 504 jednostki, o rozmiarze 64 441,13 m.b. dla dokumentacji tradycyjnej i 579 409,28 GB dla dokumentacji elektronicznej.

Wykres 13. Materiały archiwalne w postaci tradycyjnej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejścia w m.b. w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 13. Total archival materials in traditional form in supervised organisations and archival materials to be transferred in linear meters in 2023
As of 31 December

W 2023 r. archiwa państwowe uzgodniły 5 443 normatywy (instrukcje kancelaryjne, jednolite rzeczowe wykazy akt oraz instrukcje w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt) dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych, zarówno nadzorowanych, jak i nie-nadzorowanych. Dokonano także 1 395 zmian ww. normatywów.

W 2023 r. archiwa państwowe przeprowadziły łącznie 2 262 kontrole oraz 3 004 ekspertyzy archiwalne. Dyrektorzy archiwów państwowych rozpatrzyli 21 764 wnioski i wydali 19 492 zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej obejmującej 427 786,83 m.b. oraz 55 558,97 GB.

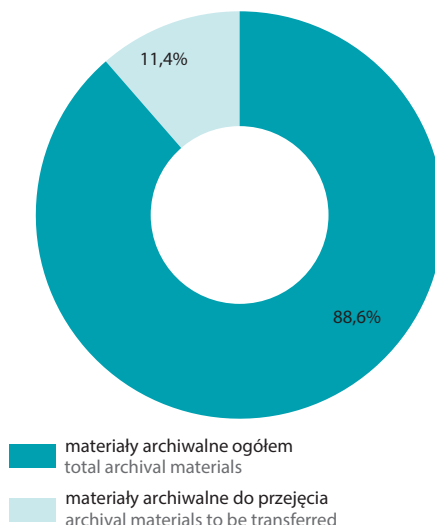
⁷⁷ Materiały archiwalne do przejścia - ilość materiałów archiwalnych, które – zgodnie z obowiązującymi przepisami – na dzień 31 grudnia roku sprawozdawczego powinny zostać przekazane do zasobu archiwum ze względu na upływ terminu ich przechowywania u wytwórcy (tzw. nawis archiwalny).

Wykres 14. Materiały archiwalne w postaci elektronicznej w podmiotach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejęcia w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Total archival materials in electronic form in supervised organisations and archival materials to be transferred in 2023
As of 31 December

Niepaństwowy zasób archiwalny

Archiwa państwowe wspierały zarządzanie dokumentacją oraz działalność archiwalną podmiotów, których materiały archiwalne wchodzą do ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

W 2023 r. archiwa udzieliły wsparcia 9 podmiotom wytwarzającym materiały ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego, na podstawie porozumień o współpracy zawartych przez naczelnego dyrektora Archiwów Państwowych w latach ubiegłych. Ponadto, wytypowano oraz nawiązano współpracę z 463 instytucjami, mającymi istotne znaczenie społeczne, gospodarcze, kulturalne, polityczne lub naukowe jako twórcy niepaństwowego zasobu archiwalnego. Ważny obszar współpracy stanowiło opiniowanie dokumentacji przeznaczonej do brakowania oraz opiniowanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych. W 2023 r. dyrektorzy archiwów państwowych rozpatrzyli 339 wniosków w zakresie wartościowania dokumentacji, wydając 335 opinii dotyczących zniszczenia dokumentacji o łącznym rozmiarze 16 708 jednostek, w tym 8 305,55 m.b. dla dokumentacji w postaci tradycyjnej i 2,8 GB dla dokumentacji w postaci elektronicznej. Zaopiniowano także 23 normatywy kancelaryjne i archiwalne oraz 3 zmiany takich normatywów; przeprowadzono 80 ekspertyz archiwalnych.

Zabezpieczenie dokumentacji o czasowym okresie przechowywania

Na koniec 2023 r. łączna ilość dokumentacji niearchiwalnej zgromadzonej przez 31 archiwów wynosiła 96 569,09 m.b., z czego 36 040,10 m.b. stanowiła dokumentacja osobowa i płacowa.

W 2023 r. na podstawie dokumentacji niearchiwalnej zrealizowano 24 438 kwerend, w większości do celów emerytalnych. Wnioski o wydanie kopii i odpisów z dokumentacji pracowniczej składały zarówno osoby prywatne, jak i instytucje.

Przechowalnictwo dokumentacji niearchiwalnej

Dokumentacja niearchiwalna zgromadzona w archiwach państwowych w ramach przechowalnictwa podlega zniszczeniu po upływie określonego czasu jej przechowywania. W 2023 r. brakowaniu poddane zostało 320 m.b. dokumentacji, której upłynęły okresy przechowywania.

Archiwa państwowe kontynuowały współpracę z urzędami marszałkowskimi w zakresie wymiany infor-

macji o działalności przechowawców akt osobowych i płacowych oraz przeprowadzania kontroli podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność. W 2023 r. przedstawiciele archiwów państwowych brali udział w 31 kontrolach przechowawców, przeprowadzonych przez urzędy marszałkowskie.

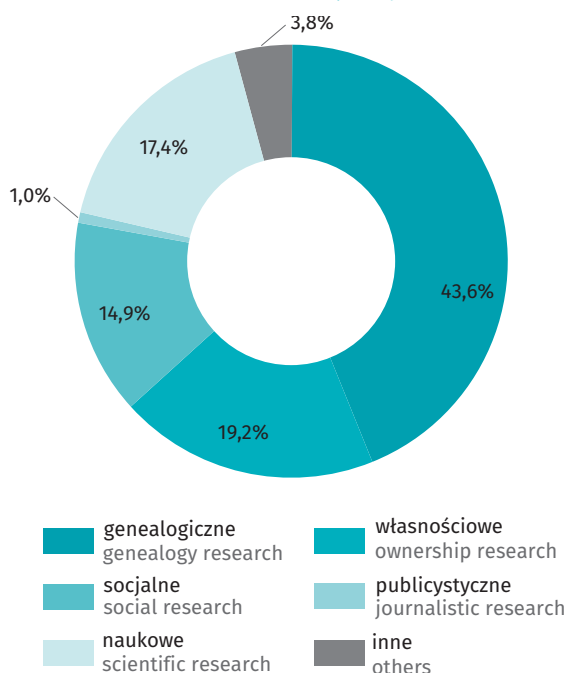
4.4. Udostępnianie zasobu archiwów państwowych

4.4. Access to the state archives holdings

W 2023 r. czytelnie i pracownie naukowe archiwów państwowych odwiedziło 19 495 użytkowników, składając w nich 48 328 wizyt i korzystając z 474 307 j.a.

Archiwa państwowe zrealizowały 83 427 kwerend (poszukiwań dokumentów lub informacji na zlecenie osób i instytucji). Zleceniodawcami 64 343 kwerend były osoby prywatne, a 19 084 – instytucje. Kwerendy dotyczyły następujących tematów: sprawy naukowe, genealogiczne, własnościowe, socjalne, publicystyczne oraz inne.

Wykres 15. Struktura tematyczna kwerend archiwalnych w 2023 r.
Chart 15. Structure of archival research by subject in 2023

Na koniec 2023 r. w serwisie Szukaj w Archiwach (szukajwarchiwach.gov.pl) było dostępnych 60 998 863 skanów materiałów archiwalnych z zasobu archiwów państwowych oraz 1 629 900 skanów archiwaliów przechowywanych przez inne instytucje. W ciągu roku serwis zarejestrował 1 512 964 unikalnych użytkowników oraz 52 927 080 odsłon.

Ponadto cyfrowe kopie materiałów archiwalnych z zasobu archiwów prezentowane są w innych serwisach internetowych. W serwisie AP w Bydgoszczy oraz AP w Toruniu pn. Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego Genealogia w Archiwach (www.genealogiawarchiwach.pl) zamieszczono 3 774 729 skanów akt metrykalnych i ewidencji ludności. W 2023 r. portal⁷⁸ zarejestrował 267 181 unikalnych użytkowników i ponad 28 262 917 odsłon.

⁷⁸ Dane prezentowane na portalu dotyczą województwa kujawsko-pomorskiego, ale dostęp do nich mają użytkownicy z całego świata.

4.5. Zabezpieczenie zasobu archiwów państwowych

4.5. Protection of state archives holdings

Działalność konserwatorska

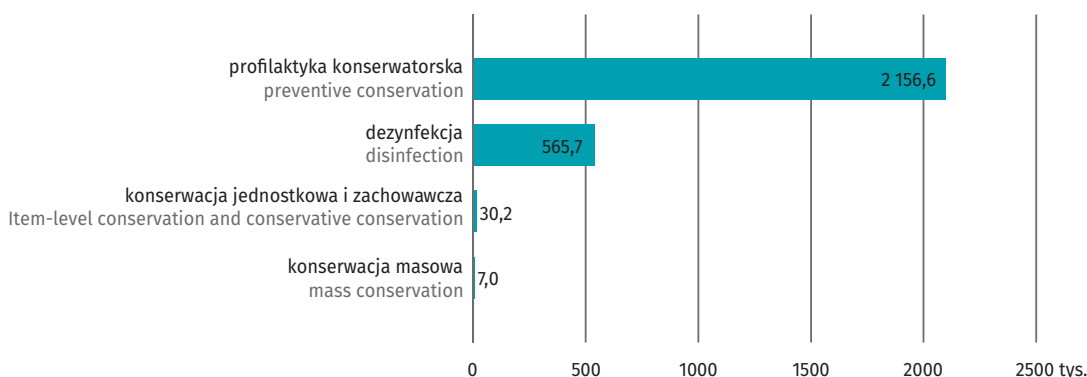
W 2023 r. w archiwach państwowych działały 4 pracownice konserwacji masowej prowadzące odkwaszanie papieru. Konserwację jednostkową i zachowawczą materiałów archiwalnych realizowała sieć pracowni konserwatorskich pod nadzorem merytorycznym Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów. Ponadto w sieci archiwów państwowych funkcjonowały pracownice o charakterze intrologatorsko-renowatorskim.

W 2023 r. konserwacji jednostkowej i zachowawczej poddano ponad 30 tys. j.a. w 29 archiwach państwowych. W ramach konserwacji jednostkowej i zachowawczej archiwa prowadziły także prace związane z przygotowaniem materiałów archiwalnych do digitalizacji zabezpieczającej, reprografii oraz do celów wystawienniczych.

Masowemu odkwaszaniu poddano 7 tys. j.a. Ponadto zdezynfekowano ponad 565 tys. j.a.

Zabiegami z zakresu profilaktyki konserwatorskiej objęto ponad 2,1 mln j.a. Zabiegi te dotyczyły odkwaszania, umieszczenia w opakowaniach ochronnych oraz przeglądu stanu zachowania.

Wykres 16. Liczba j.a. poddanych zabiegom konserwatorskim i profilaktycznym w 2023 r.
Chart 16. Number of archival units under conservation and preventive treatments in 2023

Koncentrowano się także na przeciwdziałaniu zagrożeniom biologicznym. Jedną z form prewencyjnego zabezpieczania zasobu stanowił monitoring obecności owadów. Aby zwiększyć poziom ochrony zasobu przed tego rodzaju zagrożeniami, archiwa wdrażały system IPM (Integrated Pest Management).

W 2023 r. w 10 archiwach państwowych prowadzono badania skażeń biologicznych zasobu, stężenia bioaerozolu w powietrzu oraz skuteczności procesu dezynfekcji. Łącznie przebadano 1 498 próbek.

Podobnie jak w latach poprzednich prowadzono systematyczne działania związane z konserwacją i profilaktyką konserwatorską materiałów archiwalnych oraz ich zabezpieczaniem przez wykonanie kopii cyfrowych (digitalizację).

W 2023 r. archiwa kontynuowały działania szkoleniowe, mające na celu poprawę bezpieczeństwa zgromadzonego zasobu archiwalnego oraz przygotowanie na wypadek wystąpienia różnych zagrożeń, w tym zwiększenie gotowości w zakresie ewakuacji materiałów archiwalnych oraz podwyższenie poziomu cyberbezpieczeństwa.

W 2023 r. archiwa państwowe podjęły wiele działań edukacyjnych związanych z ochroną zasobu archiwalnego oraz popularyzacją problematyki zabezpieczania dziedzictwa dokumentacyjnego. Zorganizowano m.in.:

- Międzynarodowe Forum „Bezpieczne zbiory – bezpieczne dziedzictwo. Muzea, biblioteki, archiwa w obliczu zagrożeń” (wspólnie z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego – dalej MKiDN oraz Komendą Główną Państwowej Straży Pożarnej), dotyczące ochrony zbiorów muzealnych, bibliotecznych i archiwalnych w warunkach wojennych;
- konferencję „Bezpieczeństwo zbiorów. Wyzwania i rozwiązania w obszarze fizycznego, cyfrowego i prawnego zabezpieczania kolekcji publicznych” (wspólnie z Polskim Stowarzyszeniem Inwentaryzatorów Muzealnych oraz Muzeum Fotografii w Krakowie);
- warsztaty dotyczące zapobiegania wywozowi dziedzictwa kulturowego za granicę, ze szczególnym uwzględnieniem archiwaliów (wspólnie z Departamentem Ceł Ministerstwa Finansów, Izłą Administracji Skarbowej w Białymstoku, Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku, Muzeum Podlaskim w Białymstoku oraz Książnicą Podlaską), którego słuchaczami byli przedstawiciele Straży Granicznej, Policji, koordynatorzy do spraw dóbr kultury z izb administracji skarbowej oraz przedstawiciele Departamentu Ceł Ministerstwa Finansów;
- szkolenie pn. „Jak złapać owada? Szkolenie z zakresu monitoringu aktywności owadów”, w którym wzięło udział ponad 300 osób;
- I Kongres Bezpieczeństwa Dziedzictwa „Nowoczesne technologie w służbie ochrony dóbr kultury” (wspólnie z Instytutem Bezpieczeństwa Dziedzictwa, Akademią Marynarki Wojennej i Miastem Gdynia), poświęcony najnowszym rozwiązaniom technologicznym w zakresie zabezpieczania obiektów materialnego dziedzictwa kultury czerpiąc z doświadczeń archiwów Ukrainy w zakresie skuteczności tradycyjnych zabezpieczeń obiektów zabytkowych i zbiorów, stosowania nowych technologii i weryfikacji założeń planów ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego.

Wykonywanie kopii zabezpieczających

W 2023 r. archiwa państwowe zdigitalizowały ponad 170 tys. j.a. Kopie cyfrowe wykonywano głównie z materiałów statycznych, a także z materiałów audiowizualnych i mikrofilmów.

Tabl. 13. Digitalizacja zabezpieczająca w 2023 r.
Table 13. Protective digitisation in 2023

Digitalizacja Digitisation	Liczba j.a. poddanych digitalizacji Number of digitised archival units	Liczba wykonanych lub pozyskanych kopii cyfrowych Number of completed or acquired digital copies		
		z materiałów statycznych from materials in traditional form	z materiałów audiowizualnych (w minutach) from audio-visual materials (in minutes)	z mikrofilmów from microfilms
W pracowni digitalizacji archiwum In digitisation workshop of archives	142 733	3 557 809	19 138	1 890 072
Na podstawie umów i porozumień Under contracts and agreements	17 070	1 432 023	-	-
W ramach usługi zewnętrznej Within third-party service	10 943	1 254 559	17 401	-

W 31 archiwach digitalizację wykonywano w pracowniach własnych. Dodatkowo materiały digitalizowano na podstawie umów i porozumień oraz w ramach usługi zewnętrznej.

Podjęte zostały nowe inicjatywy związane z koniecznością zwiększenia bezpieczeństwa zgromadzonych kopii cyfrowych oraz usprawnienia zarządzania nimi:

- budowa i wdrożenie w sieci archiwów państwowych systemu pn. Rejestr Skanów, służącego do zarządzania procesem digitalizacji i ewidencji kopii cyfrowych,
- rozwój centrum kompetencji w zakresie cyfrowego zabezpieczania zbiorów archiwów państwowych w NAC.

4.6. Infrastruktura archiwów państwowych

4.6. State archives infrastructure

Na koniec 2023 r. archiwa państwowe dysponowały 96 obiektami, których łączna powierzchnia magazynowa wynosiła ponad 212 tys. m².

Tabl. 14. Obiekty i pomieszczenia archiwalne w 2023 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 14. Total archival facilities and repositories in 2023 As of 31 December

Forma dysponowania nieruchomościami The form of use of the real estate	Liczba obiektów Number of facilities	Powierzchnia (w m ²) Total area in square meters		
		całkowita total area	użytkowa usable area	magazynowa storage area
Własny Ownership	67	190 511	156 322	85 111
Najem Rent	19	10 989	9 119	6 187
Użyczenie Lending	10	11 323	9 339	5 882

Pod koniec 2023 r. rezerwa magazynowa była wyczerpana w 19 obiektach. W ciągu najbliższych 3 lat 27 obiektów utraci rezerwę magazynową, a w perspektywie kolejnych 5 lat następne 24 obiekty zostaną zapełnione. Oznacza to, że do końca 2031 r. sieć archiwów państwowych utraci możliwość przejmowania materiałów archiwalnych w 73% obiektów. Zgodnie z prognozami, rezerwę magazynową pozwalającą na przejmowanie materiałów archiwalnych w perspektywie przekraczającej 10 lat dysponuje zaledwie 16 obiektów.

W 2023 r. zostały oddane do użytku dwa nowo wybudowane obiekty. W czerwcu 2023 r. otwarto nową siedzibę Oddziału w Nowym Sączu AN w Krakowie. W budynku o powierzchni użytkowej 2 538,70 m² znajdują się magazyny o pojemności ok. 9 500 m.b. akt. Przechowywane będą w nich materiały archiwalne wytworzone na ziemi sądeckiej oraz na Podhalu. To drugi tego typu budynek w sieci archiwalnej po otwartym w 2020 r. obiekcie w Krakowie. Inwestycje te rozwiążą w perspektywie długookresowej problem przestrzeni magazynowej do przechowywania materiałów tradycyjnych w województwie małopolskim.

Drugim budynkiem oddanym do użytku w 2023 r. jest nowa siedziba AP w Bydgoszczy. Jego powierzchnia użytkowa wynosi 7 525,19 m², a magazyny mogą pomieścić ponad 30 000 m.b. akt⁷⁹.

⁷⁹ Nowy budynek bydgoskiego archiwum to czterokondygnacyjna bryła w stylu postmodernistycznym, wpisująca się w architekturę otoczenia. Obiekt został laureatem konkursu „Arcydzieło Sztuki Budowlanej 2023” organizowanym przez Pomorsko-Kujawską Izbę Budownictwa, w kategorii budownictwo użyteczności publicznej.

W 2023 r. kontynuowano działania zmierzające do poprawy sytuacji warszawskich archiwów państwowych, które od lat zmagają się z krytycznymi barierami rozwojowymi, w szczególności w zakresie powierzchni magazynowej.

Siedziba AAN przy ul. Hankiewicza 1, zostanie rozbudowana o nowy budynek magazynowy, który niemal dwukrotnie zwiększy powierzchnię użytkową obiektu i zapewni miejsce zarówno dla obecnego zasobu liczącego ponad 38 tys. m.b., jak 15 tys. m.b. akt z jednostek nadzorowanych, które obecnie oczekują na przejęcie, a także zabezpieczy możliwość dalszego kilkudziesięcioletniego przejmowania materiałów archiwalnych. Zakończenie inwestycji planowane jest na 2027 r.

NAC zostanie przeniesione z dotychczasowego obiektu przy ul. Hankiewicza 1 do przebudowanej części zabytkowego budynku przy ul. Rakowieckiej 2D. Planowana powierzchnia użytkowa budynku ma wynieść 2 630 m². Planowany termin realizacji inwestycji to lata 2024-2026.

Nowa siedziba AP w Warszawie powstanie przy ul. Ordona 23 gdzie zostanie wybudowany nowoczesny obiekt, umożliwiający bezpieczne przechowywanie dotychczas rozproszonego zasobu archiwum. Całkowita powierzchnia użytkowa nowego obiektu wyniesie około 30 tys. m², z czego ok. 19 tys. m² zajmą magazyny. Pozwoli to na zgromadzenie w jednej lokalizacji całości zasobu warszawskiego archiwum i jego oddziałów zamiejscowych (w Milanówku, Grodzisku Mazowieckim, Otwocku, Pułtusku i Mławie).

Kontynuowano projekt przebudowy i rozbudowy siedziby AP w Katowicach, polegający na budowie trzech nowych budynków: dwóch magazynów (o łącznej powierzchni użytkowej 3 253 m²) i budynku konferencyjno-wystawienniczego (o powierzchni użytkowej 1 490 m²) oraz przebudowie 3 istniejących budynków i połączenia ich przewiązkami komunikacyjnymi z nowo wybudowanymi obiektami. Powierzchnia użytkowa nowych i przebudowanych części budynków wyniesie 13 873,42 m².

W 2023 r. kontynuowano działania mające na celu poprawę infrastruktury i bezpieczeństwa zbiorów, w tym poprawę bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Termomodernizacja

W 2023 r. kontynuowano projekt pn. „Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce - etap I – przygotowanie dokumentacji”. Projekt przewiduje termomodernizację 27 budynków należących do 20 archiwów państwowych. Wykonano 26 pełnych dokumentacji projektowo-kosztorysowych i częściową dokumentację dla AP we Wrocławiu. Prace termomodernizacyjne obiektów archiwalnych, których koszt docelowo wyniesie 9,3 mln zł finansowane są ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ramach Osi priorytetowej I Zmniejszenie emisyjności gospodarki Działanie 1.3 Wpieranie efektywności energetycznej w budynkach.

4.7. Informatyzacja i infrastruktura IT archiwów państwowych

4.7. Computerization and IT infrastructure of state archives

W 2023 r. kontynuowano działania związane z utrzymaniem i rozwijaniem systemów do obsługi działalności archiwalnej, do których należą: Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA), Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE) oraz Nadzór i Kontrola Archiwalna (NiKA).

System ZoSIA został wdrożony we wszystkich archiwach państwowych; ponadto korzysta z niego 78 instytucji spoza sieci archiwów państwowych. Pod koniec 2023 r. do systemu wprowadzono opisy prawie 31 mln j.a. z zasobu archiwów państwowych oraz ponad 228 tys. j.a. z zasobu innych instytucji.

W systemie ADE aktywne konta posiada 32 archiwa państwowe oraz 8 instytucji spoza sieci. W 2023 r. poprzez ADE zostało przejętych 10 paczek archiwalnych.

W 2023 r. aktualizowano także system Nadzór i Kontrola Archiwalna.

W 2023 r. kontynuowano prace, związane z rozwojem i utrzymaniem serwisów internetowych prezentujących kopie cyfrowe materiałów archiwalnych ze zbiorów archiwów państwowych, w tym serwisu

Szukaj w Archiwach (szukajwarchiwach.gov.pl), będącego głównym miejscem udostępniania on-line informacji i skanów materiałów archiwów państwowych. W serwisie poza archiwami państwowymi kopie cyfrowe archiwaliów udostępni 40 instytucji spoza sieci.

W 2023 r. realizowane były także następujące działania związane z projektem wdrożeniowym, obejmującym wprowadzenie we wszystkich archiwach państwowych sieci WAN, zakończony na początku 2023 r. Sieć WAN archiwów państwowych umożliwia bezpieczny i szybki transfer skanów wykonywanych w ramach digitalizacji zasobu do Centralnego Repozytorium Cyfrowego Archiwów Państwowych oraz bezpośredni dostęp do systemów wewnętrznych oraz platform współpracy zdalnej, narzędzi diagnostycznych i stron www.

Ze względu na znaczenie informatyzacji sieci archiwów państwowych, w 2023 r. opracowano i rozpoczęto prace wdrożeniowe Planu Transformacji Cyfrowej Sieci Archiwów Państwowych na lata 2023-2030. Plan obejmuje działania w trzech kluczowych obszarach:

- zniwelowanie długu technologicznego poprzez standaryzację, centralizację i integrację IT w archiwach państwowych, rozwój infrastruktury i systemów IT oraz rozwój obszaru bezpieczeństwa IT;
- budowanie portfela nowych, innowacyjnych projektów i usług archiwów państwowych i rozwój potencjału innowacyjnego sieci;
- dostosowanie organizacji do wsparcia i rozwoju zmodernizowanej infrastruktury, zapewnienia bezpieczeństwa korzystania z systemów IT oraz świadczenia jednolitych usług IT dla wszystkich użytkowników w archiwach państwowych, a także rozwoju systemów IT oraz innowacyjnych usług poprzez budowę wspólnej organizacji IT w archiwach państwowych.

Tabl. 15. Założenia i cele Planu Transformacji Cyfrowej Sieci Archiwów Państwowych 2023-2030
Table 15. Assumptions and goals of the Digital Transformation Plan of the State Archives Network 2023-2030

Cele strategiczne Strategic goals	Cele taktyczne Tactical goals		
Standaryzacja, centralizacja i integracja IT w sieci AP Standardization, centralization and integration of IT in the AP network	Standaryzacja i centralizacja środowiska pracy grupowej	Integracja warstwy procesów wspierających	Integracja na poziomie warstwy front office i back office (budowa Zintegrowanego Systemu)
Rozwój infrastruktury i systemów IT Development of IT infrastructure and systems	Opracowanie docelowej architektury korporacyjnej i standardów technologicznych	Scentralizowany proces zapewniania infrastruktury IT dla sieci AP	Wdrożenie hybrydowej infrastruktury dla sieci AP
Rozwój obszaru bezpieczeństwa IT dla sieci AP Development of the IT security area for AP network	Wdrożenie jednolitych standardów i procedur w zakresie bezpieczeństwa	Wdrożona wspólna infrastruktura security dla sieci AP	Wdrażanie cyberbezpieczeństwa archiwum cyfrowego nowej generacji
Ustawiczny rozwój potencjału innowacyjnego sieci AP Continuous development of the innovative potential of the AP network	Wsparcie rozwoju umiejętności cyfrowych pracowników sieci AP	Wdrożenie narzędzi i modelu zarządzania innowacjami	Budowa środowiska laboratoryjnego do rozwoju innowacji
Budowa wspólnej organizacji IT w sieci AP Building a common IT organization in the AP network	Nowy model zarządzania i nadzoru IT Governance	Scentralizowana obsługa wsparcia	Budowa i rozwój Centrów Kompetencyjnych

4.8. Kadra i finanse archiwów państwowych

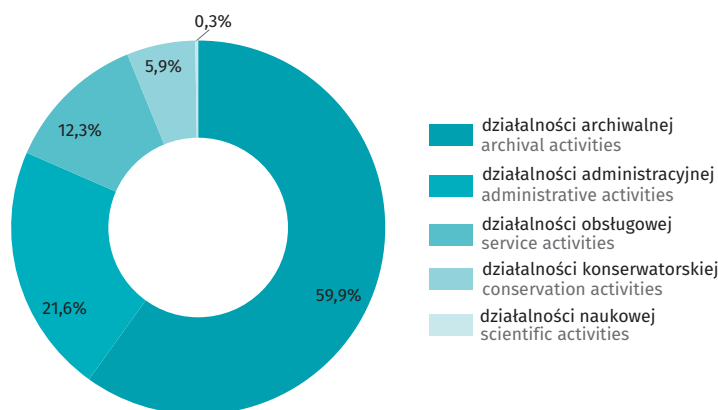
4.8. Personnel and finances of state archives

Kadry

W 2023 r. przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych (z uwzględnieniem NDAP) wynosiło 1 580,73 etatu – 1 661 osób (w 2022 r. było to 1 569,47 etatu; 1 644 osoby), w tym w archiwach państwowych 1 503,35 etatu – 1 581 osób (w 2022 r. 1 497,49 etatów; 1 569 osób) oraz w NDAP 77,38 etatu – 80 osób (w 2022 r. 71,98 etatu; 75 osób).

Przeciętne zatrudnienie w obszarze działalności archiwalnej wyniosło 947,30 etatu (980 osób), w obszarze działalności naukowej 3,98 etatu (5 osób), w obszarze działalności konserwatorskiej 93,70 etatu (100 osób), w obszarze działalności administracyjnej 341,70 etatu (361 osób) oraz w obszarze działalności obsługowej 194,05 etatu (215 osób).

Wykres 17. Przeciętne zatrudnienie w sieci archiwów państwowych w 2023 r. według rodzaju działalności
Chart 17. Average employment in the network of state archives in 2023 by type of activity

W 2023 archiwa państwowe zrealizowały profilowane działania szkoleniowe, mające na celu kształtowanie i rozwój kompetencji kadr. Do najważniejszych należały m.in.:

- Akademia Menadżera, obejmująca podnoszenie umiejętności menadżerskich kadry średniego szczebla zarządzania (kierowników oddziałów archiwów państwowych i ich zastępców); Akademia realizowana jest wspólnie z Akademią Leona Koźmińskiego w Warszawie.
- model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w archiwach państwowych, m.in. poprzez implementację modeli kompetencyjnych dla poszczególnych grup stanowiskowych, planowanie ścieżki kariery, diagnozę stanu obecnego oraz przepływu wiedzy i doskonalenia umiejętności pracowniczych na zewnątrz organizacji, rozwoju indywidualnego oraz kształcenia wewnętrznego i osiągnięcia pozycji eksperta;
- efektywny onboarding, obejmujący wypracowanie jednolitych standardów adaptacji w nowym miejscu pracy osób podejmujących zatrudnienie w archiwach państwowych oraz wprowadzenie dobrych praktyk w tym zakresie.

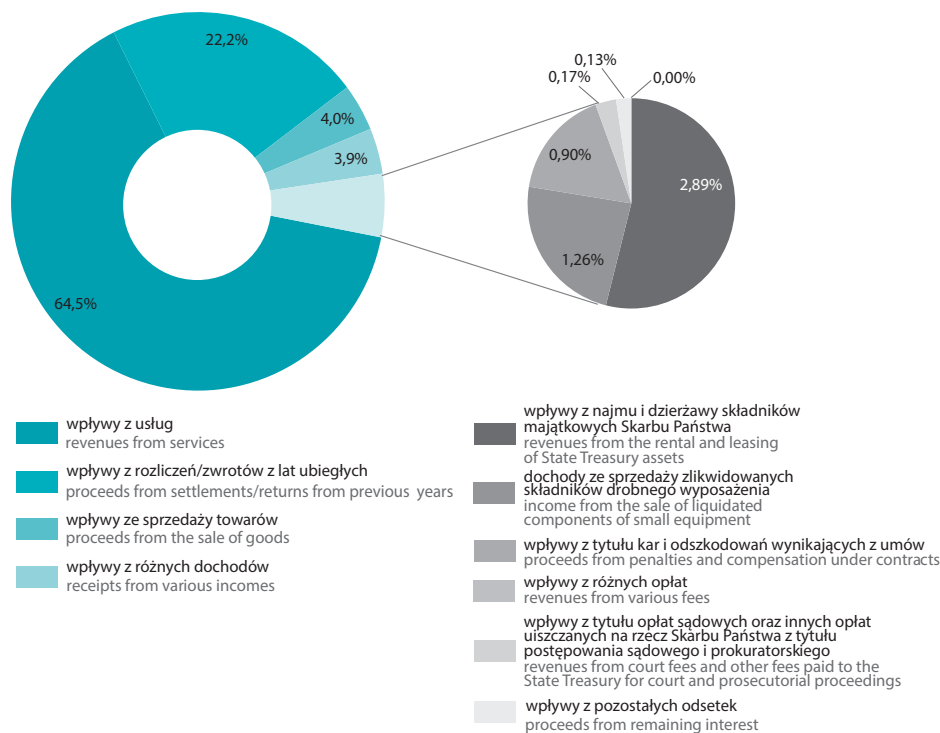
Finanse

Dochód sieci Archiwów państwowych w 2023 r. wyniósł 2 281 992,65 zł. Uzyskane dochody pochodziły głównie z wykonanych usług w zakresie poszukiwań archiwalnych, sporządzania kopii dokumentów, sprzedaży wydawnictw, wpływów z rozliczeń/zwrotów lat ubiegłych, opłat wnoszonych za wynajmowane lokale i pomieszczenia.

Natomiast wydatki ogółem w 2023 r. wyniosły 298 727 753,03 zł.

Wykres 18. Główne źródła dochodów sieci archiwów państwowych w 2023 r.
 Chart 18. Main sources of income of the state archives network in 2023

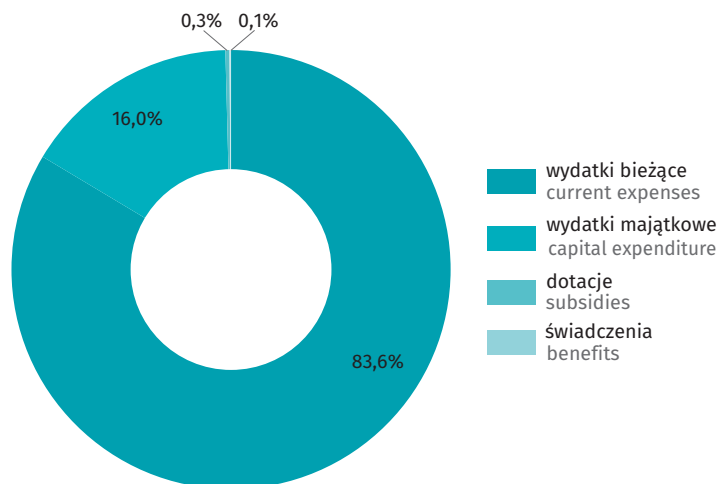
Tabl.16. Wykonanie wydatków w podziale na grupy w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia
 Table 16. Expenditure performance by group in 2023
 As of 31 December

Grupa wydatków Expense group	Plan według ustawy budżetowej Plan according to the budget act	Plan po zmianach Plan after changes	Wykonanie na dzień 31.12.2023 r. Performance as of December 31, 2023	% wykonania % complete
	w zł in PLN			
Razem Total	285 493 000,00	301 425 925,00	298 727 753,03	99,10%
Dotacje Subsidies	900 000,00	900 000,00	893 587,89	99,29%
Świadczenia Benefits	341 000,00	348 714,00	338 580,94	97,09%
Wydatki bieżące Current expenses	243 152 000 00	251 820 470,00	249 706 185,28	99,16%
Wydatki majątkowe Capital expenditure	41 100 000,00	48 356 741,00	47 789 398,92	98,83%

Główną grupę wydatków stanowiły wydatki bieżące. Wśród nich największy udział miały wynagrodzenia. Wydatki majątkowe objęły inwestycje budowlane oraz zakupy inwestycyjne.

Wykres 19. Struktura wydatków sieci archiwów państwowych w 2023 r.
 Chart 19. Expenditure structure of the state archives network in 2023

4.9. Działalność popularyzacyjna i edukacyjna

4.9. Popularisation and education

W 2023 r. archiwa państwowe zrealizowały wiele działań mających na celu upowszechnianie wiedzy o materiałach archiwalnych, zgromadzonych w archiwach państwowych. Inicjatywy te podejmowane były samodzielnie, a także we współpracy z instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami oraz mediami. Duża część działalności popularyzacyjnej archiwów w 2023 r. adresowana była do młodzieży.

Zorganizowano 913 lekcji z udziałem ponad 19 tys. uczestników oraz 716 wycieczek dla niemal 16 tys. osób.

W 2023 r. archiwa państwowe były organizatorem i współorganizatorem licznych konkursów, m.in. „Międzypowiatowego konkursu historycznego Czy znasz historię Częstochowy i regionu częstochowskiego”, „Romuald Traugutt i jego epoka” (AP w Częstochowie), IX Miejskiego Konkursu Wiedzy o Lesznie (AP w Lesznie), konkursu fotograficznego „Pokaż Opole w Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech” (AP w Opolu), konkursów „Legiony Polskie we Włoszech”, „Powstanie Styczniowe”, IV edycji konkursu historyczno-literackiego „Znajdź swoją pamiątkę rodzinną i opisz jej historię” oraz II edycji ogólnopolskiego konkursu plastycznego „Witamy w Archiwum”, pod hasłem „Archiwa Przyszłości” (AP w Szczecinie).

Do cyklicznych wydarzeń organizowanych lokalnie należały m.in.: Marcowy Maraton Archiwalny (AP w Kaliszu), „Spotkania ze źródłem archiwalnym” (AP w Kielcach), stałe wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu III Wieku (AP w Lesznie), Siedleckie Spotkania Archiwoznawcze (AP w Siedlcach).

W 2023 r. archiwa uczestniczyły także w Europejskich Dniach Dziedzictwa, XV Międzynarodowym Festiwalu NNW (Festiwal Niezależni Niezłomni Wyklęci) w Gdyni oraz w lokalnych wydarzeniach cyklicznych, np. Dolnośląskim Festiwalu Nauki (AP we Wrocławiu), Śląskim Festiwalu Nauki (AP w Katowicach), 21. Olsztyńskich Dniach Nauki i Sztuki (AP w Olsztynie), Rzeszowskim Pikniku Nauki i Techniki MOC OD-KRYWCÓW (AP w Rzeszowie). Zaangażowały się również w inicjatywy mające zapewnić zajęcia dzieciom spędzającym ferie i wakacje w mieście.

Podjęto nowe inicjatywy, które mają charakter cykliczny.

AP w Szczecinie we współpracy z Książnicą Pomorską im. Stanisława Staszica w Szczecinie zainicjowało akcję pn. „Wyprawa do źródła”. W pierwszym inauguracyjnym spotkaniu w 2023 r., 180 uczniów szkół po-

nadpodstawowych z województwa zachodniopomorskiego wzięło udział w odczytywaniu wybranych fragmentów „Historycznego opisu miasta Szczecina” Paula Friedeborna z 1613 r.

AP w Płocku zorganizowało we współpracy z płockim Wydziałem Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli warsztaty dla nauczycieli historii pn. „Poszukiwany, poszukiwana... dzieła, babcia i ciekawa historia. Archiwum jako miejsce działań edukacyjnych”.

Kontynuowane były też działania związane programem Archiwa Rodzinne Niepodległej. W 2023 r. odbyła się edycja programu pn. „Archiwa Rodzinne Sprawiedliwych”. Przedsięwzięciem związanym z programem był konkurs na esej historyczno-archiwistyczny pn. „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...”, adresowany do uczniów klas IV-VIII szkół podstawowych i uczniów szkół ponadpodstawowych. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło w 2024 r.

Popularną formą działalności edukacyjnej i informacyjnej archiwów państwowych są wystawy tradycyjne oraz prezentacje on-line. W 2023 r. archiwa zorganizowały lub współorganizowały 300 tradycyjnych wystaw oraz przygotowały w oparciu o przechowywane materiały archiwalne 781 wirtualnych galerii.

Archiwa państwowe włączyły się w obchody rocznic państwowych takich jak: 160. rocznica wybuchu Powstania Styczniowego, 550. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika, 230. rocznicę urodzin Aleksandra Fredry. Archiwa państwowe m.in. organizowały wystawy (plenerowe i online), warsztaty, wykłady i prelekcje.

Archiwa państwowe włączyły się także w lokalne wydarzenia rocznicowe, jak np. 600-lecie Łodzi (AP w Łodzi) 70-lecie oficjalnego ukończenia odbudowy warszawskiej Starówki (AP w Warszawie), Narodowego Dnia Powstań Śląskich i Roku Wojciecha Korfańtego (AP w Katowicach).

Archiwa państwowe prowadziły też 40 tematycznych stron internetowych i portali edukacyjnych. W 2023 r. powstał m.in. portal Dokumenty Powstania Styczniowego (<http://powstanie.poznan.ap.gov.pl/>).

Działalność wydawnicza

W 2023 r. archiwa państwowe wydały 90 pozycji, w tym 65 wydawnictw zwartych i 25 wydawnictw ciągłych.

W 2023 r. wydano kolejne tomy 14 czasopism punktowanych: „Archeion”, „Miscellanea Historico-Archivistica”, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, „Szkice Archiwalno-Historyczne”, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, „Rocznik Łódzki”, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, „Archiwariusz Zamojski”, „Kronika Warszawy”, „Prace Historyczno-Archiwalne”, „Rocznik Leszczyński”, „Studia Archiwalne”.

Pracownicy archiwów państwowych wygłosili 448 referatów naukowych i popularno-naukowych podczas konferencji i seminariów z zakresu historii i archiwistyki.

Archiwa państwowe zorganizowały w 2023 r. konferencje naukowe, seminaria i warsztaty:

- IV Siedleckie Spotkania Archiwoznawcze pt. „Zbiory, spuścizny, kolekcje w archiwach i poza archiwami” (AP w Siedlcach, Instytut Historii Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach oraz Stowarzyszenie Archiwistów Polskich (dalej SAP)),

- II Krakowska Konferencja Genealogiczna pt. „Galicja – dziedzictwo monarchii Habsburgów w perspektywie badań genealogicznych” (AN w Krakowie, Stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce oraz Żydowskie Muzeum Galicja),

- VIII Międzynarodową Konferencję Naukową „Oblicza Wojny – społeczne skutki wojen” (AP w Łodzi, Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Łódzkiego oraz Polskie Towarzystwo Historyczne),

- seminarium szkoleniowe „Problemy wartościowania dokumentacji - teoria i praktyka. A co z wartością archiwisty?” (AP w Zielonej Górze, SAP Archiwum Diecezjalne w Zielonej Górze, oraz Archiwum Uniwersytetu Zielonogórskiego),

- VII Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków „Educare necesse est... – kobieta w społeczeństwie od średniowiecza do końca XX w.” (AP w Warszawie, AGAD, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli),

- ogólnopolską konferencję naukową „Opozycja antykomunistyczna na terenie Ziemi Kaliskiej w latach 1945-1956” (AP w Kaliszu, Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego),
- Dni Digitalizatora (NAC),
- konferencja „Źródła archiwalne do historii Mazowsza Płockiego w latach 1939-1945” (AP w Płocku, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej),
- II Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „Homo viator” pt. „Niebezpieczeństwa podróży” (AP w Zamościu, Akademia Zamojska, Wydawnictwo Akademii Zamojskiej),
- symposium naukowe „Znani i nieznanymi pochowani na cmentarzach Warmii i Mazur – Ludzie Czynu Niepodległościowego” (AP w Olsztynie, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Północny),
- konferencja naukowa „Biblioteki - Archiwa - Miasto. Dziedzictwo kultury w zwierciadle cywilizacji” (AP w Gdańsku, Biblioteka Gdańska PAN),
- międzynarodowa konferencja naukowa „Archiwa Rodzinne. Wspólne dziedzictwo i wspólne problemy” (AP w Toruniu, AP w Piotrkowie Trybunalskim, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, ukraińskie Naukowe Towarzystwo Historii Dyplomacji i Stosunków Międzynarodowych).

4.10. Współpraca międzynarodowa

4.10. International cooperation

Projekty międzynarodowe

W 2023 r. w ramach cyklu międzynarodowych wykładów archiwalnych pn. „Konarski Lectures” odbył się wykład dr Laury Millar, kanadyjskiej archiwistki i badaczki specjalizującej się w problematyce zarządzania archiwami oraz dokumentacją i informacją pn. „Managing >>The Shapeless Mass<< in the Digital Age”. W wykładzie uczestniczyło 250 słuchaczy – archiwistów, historyków, studentów archiwistyki, historii i dziedzin pokrewnych oraz osób zainteresowanych tematyką.

AP w Szczecinie kontynuowało międzynarodowy projekt pn. „Klosterbuch von Pommern. Księga klasztorów na Pomorzu” (2020-2028), dotyczący źródeł do dziejów 70 klasztorów i fundacji średniowiecznych na Pomorzu. W 2023 r. prowadzono kwerendy archiwalne oraz prace naukowe. Partnerami projektu są AP w Szczecinie, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet w Greifswaldzie, Uniwersytet w Kilonii, Komisja Historyczna dla Pomorza oraz Landesarchiv Greifswald.

Udział archiwów państwowych w organizacjach międzynarodowych

W 2023 r. kontynuowana była współpraca z międzynarodowymi organizacjami archiwalnymi:

- Europejską Radą Archiwistów Narodowych (EBNA) oraz Europejską Grupą Ekspertów ds. Archiwów (EAG); tematem 45. spotkania dyrektorów archiwów narodowych (EBNA) oraz 32. posiedzenia ekspertów EAG były „Democracy and Accessibility” oraz „Archives from an inclusive and multicultural perspective”;
- DLM Forum - w 2023 r. odbyły się dwie konferencje z udziałem polskich archiwistów: „Digital Data and Change Management” oraz „Triennial DLM Forum Conference & eArchiving Initiative Summit”;
- Międzynarodową Radą Archiwów (ICA) - w 2023 r. w Abu Dhabi odbył się Międzynarodowy Kongres Archiwów „Enriching Knowledge Societies”, w którym uczestniczyła delegacja archiwów polskich;
- Stałą Konferencją Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (MABPZ) - w 2023 r. w Solurze odbyła się 45. sesja MABPZ, poświęcona zabezpieczeniu i upowszechnianiu polskiego dziedzictwa dokumentacyjnego przechowywanego poza krajem;
- Polsko-Litewską Grupą Ekspertów ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego - w 2023 r. podczas spotkania grupy w Krakowie, podsumowano współpracę polsko-litewską w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, wyznaczono priorytety i kierunki wspólnych działań, w szczególności współpracy w ramach programu UNESCO „Pamięć Świata”.

Program UNESCO „Pamięć Świata”

18 maja 2023 r. Rada Wykonawcza UNESCO w Paryżu wpisała 17 dokumentów dotyczących historii Hanzy na międzynarodową listę Programu UNESCO „Pamięć Świata” (Memory of the World). Wśród nich znalazła się księga cła funtowego z lat 1369-1371 przechowywana w AP w Toruniu. Zawiera ona 297 adnotacji o pobranym cła funtowym, prawdopodobnie z okresu od lata 1369 r. do początku 1371 r. Rejestr należy do najwcześniejszych świadectw historii handlu w tej części Europy i jest materiałem o unikalnym znaczeniu. Księga stanowi osiemnasty wpis z Polski, a dziewiąty z zasobu archiwów państwowych.

W 2023 r. przeprowadzony został nabór do 5. edycji Polskiej Listy Krajowej Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Polska Lista Krajowa tworzona jest od 2014 r. Do tej pory odbyły się jej cztery edycje. W ich wyniku na Listę wpisano pięćdziesiąt osiem obiektów.

Współpraca z Polonią

W 2023 r. polscy archiwiści ramach wieloletniego programu pomocy instytucjom polonijnym udzielili pomocy 12 instytucjom polonijnym w zakresie ewidencjonowania, opracowania i zabezpieczania materiałów archiwalnych. W ramach przeprowadzonej akcji pomocowej dokonano również zakupu opakowań ochronnych na archiwalia.

Wsparciem objęte zostały: Biblioteka Polska w Paryżu, Fundacja Rzymska im. J. Z. Umiastowskiej, Papieński Instytut Studiów Kościelnych w Rzymie, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Polska Misja Katolicka w Szwajcarii, Fundacja Archivum Helveto-Polonicum w Szwajcarii, Polish Music Center w Los Angeles, Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej.

Dwa cenne obiekty ze zbiorów instytucji polonijnych zostały w 2023 r. zakwalifikowane do wpisu na listę krajową programu UNESCO „Pamięć Świata”: rękopisy utworów symfonicznych Henryka Warsa, przechowywane w Polskim Centrum Muzyki w Los Angeles oraz akt detronizacji cara Mikołaja I jako króla Polski, uchwalony przez izby sejmowe w 1831 r. ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu.

Digitalizacja i mikrofilmowanie poloników

Archiwa państwowe w 2023 r. kontynuowały prace nad uzupełnianiem państwowego zasobu archiwalnego poprzez m.in. kopiowanie w archiwach zagranicznych materiałów dotyczących Polski i Polaków. W 2023 r. współpracowały w tej mierze z Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie oraz Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie.

4.11. Program „Wspieranie działań archiwalnych”

4.11. „Support of Archival Activities” Programme

W 2023 r. w otwartym naborze ofert przyznano dotacje na realizację 16 projektów związanych z opracowaniem, udostępnianiem oraz zabezpieczaniem materiałów archiwalnych fundacji, stowarzyszeń, związków oraz instytucji wyznaniowych. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 900 000,00 zł. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. wykorzystane zostały dotacje w łącznej wysokości 893 578,89 zł.

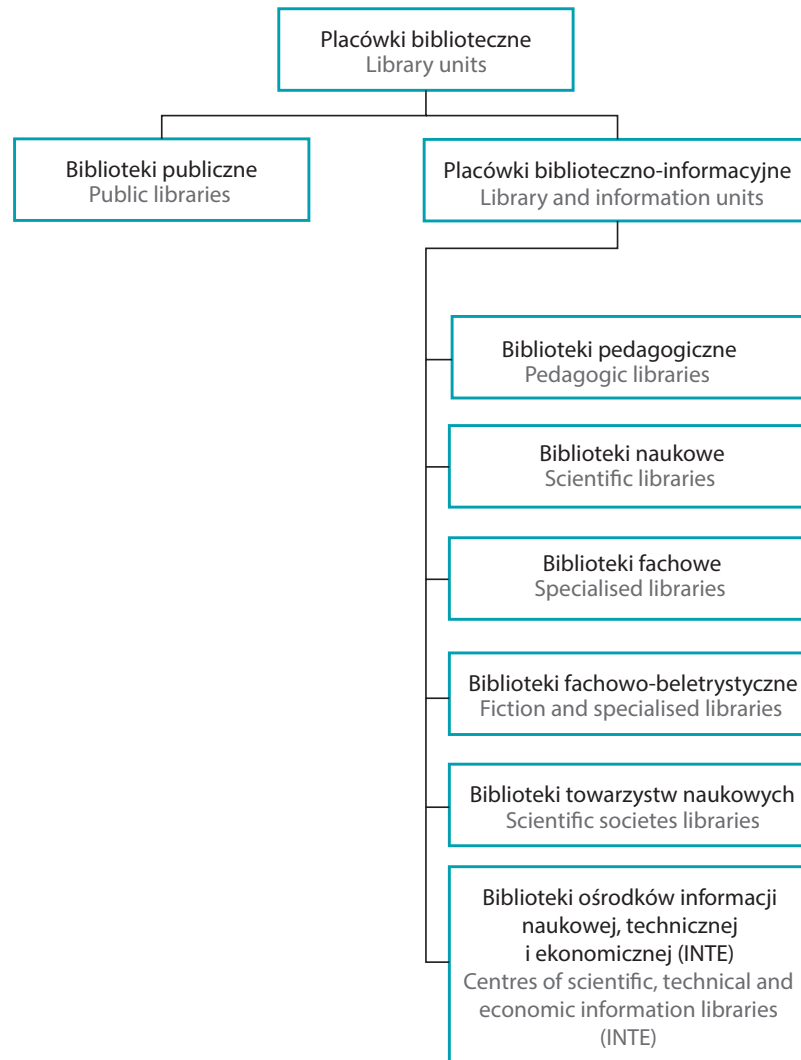
Tabl. 17. Projekty dofinansowane w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2023”
Table 17. Projects co-financed under the “Supporting archival activities 2023” competition

Nazwa projektu Title of project	Nazwa beneficjenta Name of beneficiary	Wysokość przyznanych dotacji w zł Total value of grants in PLN
Konserwacja pełna pięciu ksiąg metrykalnych (XVII-XVIII-wieczne dudki z parafii: Bieruń Stary, Brzeźce, Miedzna i Mokre oraz księgi z lat 1728-1767 z Rydułtów) z zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach	Archidiecezja Katowicka Kościoła Rzymskokatolickiego	62 910,00 zł
Archiwa jezuitów kłodzkich „Od-Nova 6”	Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku	96 271,00 zł
Konserwacja księgi chrztów parafii w Krynkach z lat 1605-1668 ze zbiorów AMAB	Archidiecezja Białostocka Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Anny w Krynkach	32 850,00 zł
Konserwacja trzech dokumentów pergaminowych z XVII i XVIII wieku ze zbioru Archiwum Diecezjalnego w Zielonej Górze wraz z opracowaniem i digitalizacją	Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska	37 935,00 zł
Opracowanie zasobu archiwalnego i przygotowanie inwentarza w postaci elektronicznej zbiorów Archiwum Diecezji Sandomierskiej [XVII] 1818-2023 – Etap 5	Diecezja Sandomierska	31 862,00 zł
Piąty etap konserwacji archiwaliów sądowych z Gniezna z okresu od XV do XVI wieku	Archidiecezja Gnieźnieńska	67 430,00 zł
Konserwacja zespołu dokumentów pergaminowych Archiwum Diecezjalnego w Płocku - Etap IV	Diecezja Płocka	91 701,00 zł
Konserwacja akt Archiwum Archidiecezji Warmińskiej	Archidiecezja Warmińska	55 299,00 zł
IV etap kompleksowej konserwacji zachowawczej zbioru rękopisów bibliotecznych nowożytnych z zasobu Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów	Polska Prowincja Zakonu Kaznodziejskiego (OO. Dominikanów)	66 743,00 zł
Źródła do dziejów parafii i genealogii mieszkańców parafii pw. św. Jakuba Apostoła - fary Nowego Miasta Torunia, przechowywane w Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej. Opracowanie, konserwacja i digitalizacja	Diecezja Toruńska	72 300,00 zł
Na nieludzkiej ziemi - archiwizacja i udostępnienie materiałów archiwalnych dotyczących losów Sybiraków w czasie II wojny światowej	Związek Sybiraków Zarząd Główny	38 519,00 zł
Ocalić od zapomnienia - unikatowe kolekcje fotografii ze zbiorów Fundacji Ośrodka KARTA	Fundacja Ośrodka KARTA	97 451,00 zł
Archiwum Jerzego Kukuczki - etap II	Wielki Człowiek	48 180,00 zł
Opracowanie zespołu archiwalnego Stowarzyszenia Przymierze Rodzin	Stowarzyszenie Przymierze Rodzin	4 378,90 zł
ArchiwumHarcerskie.pl - stworzenie inwentarza 2023	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej	54 399,99 zł
Konserwacja pięciu rękopisów oprawnych (ze względu na zmniejszenie kwoty dotacji nazwę zadania zmieniono na "Konserwacja dwóch rękopisów oprawnych")	Konwent Zakonu Bonifratrów w Cieszynie	35 349,00 zł

5. Działalność bibliotek

5. Activity of libraries

Na potrzeby realizacji badań statystycznych placówki biblioteczne podzielono na biblioteki publiczne oraz na placówki biblioteczno-informacyjne, do których zaliczamy: biblioteki pedagogiczne, biblioteki naukowe, biblioteki fachowe, biblioteki fachowo-beletrystyczne, biblioteki towarzystw naukowych oraz ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE).

5.1. Sieć placówek bibliotecznych

5.1. Network of libraries

W 2023 r. w Polsce działało 8 876⁸⁰ placówek bibliotecznych⁸¹ (w 2022 r. – 8 964⁸⁰; spadek o 88). Wśród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych większość stanowiły biblioteki publiczne.

Tabl. 18. Placówki biblioteczne według województw

Stan w dniu 31 grudnia

Table 18. Libraries by voivodship

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Placówki biblio- teczne Library units	Publicz- ne ^b Public ^b	Pedago- giczne ^b Peda- gogic ^b	Nauko- we Scien- tific	Facho- we Special- ised	Facho- wo- beletry- styczne Fiction and spe- cialised	Ośrodki INTE Centres of sci- entific, techni- cal and eco- nomic infor- mation (INTE)	Towa- rzystw nauko- wych Scien- tific societies
POLSKA	2021	9 051	7 693	249	790	267	46	16	10
	2022	8 964	7 638	245	771	257	47	12	10
	2023^a	8 876	7 570	245	760	250	45	12	10
Dolnośląskie		677	565	24	64	19	5	-	1
Kujawsko-pomorskie		410	373	3	28	8	-	-	-
Lubelskie		638	555	10	52	18	3	-	1
Lubuskie		247	237	2	6	3	1	-	-
Łódzkie		531	449	21	42	15	3	1	1
Małopolskie		881	707	23	115	33	2	2	1
Mazowieckie		1 206	945	31	170	50	5	3	3
Opolskie		336	300	5	23	7	1	1	-
Podkarpackie		703	654	21	9	13	4	1	1
Podlaskie		262	224	3	23	11	-	1	1
Pomorskie		356	309	14	18	11	3	1	-
Śląskie		899	746	23	102	23	5	1	-
Świętokrzyskie		280	249	13	10	7	1	-	-
Warmińsko-mazurskie		334	281	14	22	10	8	-	-
Wielkopolskie		738	631	32	62	10	3	-	1
Zachodniopomorskie		378	345	6	14	12	1	1	-

a Dane nie sumują się w poziomie ze względu na 15 bibliotek publicznych zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 bibliotekę pedagogiczną pełniącą jednocześnie funkcję biblioteki naukowej. b Łącznie z filiami.

a The data does not add up horizontally due to 15 public libraries were simultaneously classified as scientific libraries and 1 pedagogical library which also operates as a scientific library. b Including branches.

80 15 bibliotek publicznych zostało zaliczonych jednocześnie do bibliotek naukowych oraz 1 biblioteka pedagogiczna zaliczona jednocześnie do bibliotek naukowych – w związku z tym ogólna liczba placówek bibliotecznych jest niższa niż suma poszczególnych kategorii.

81 Biblioteki publiczne oraz inne placówki biblioteczno-informacyjne: pedagogiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, towarzystw naukowych, INTE.

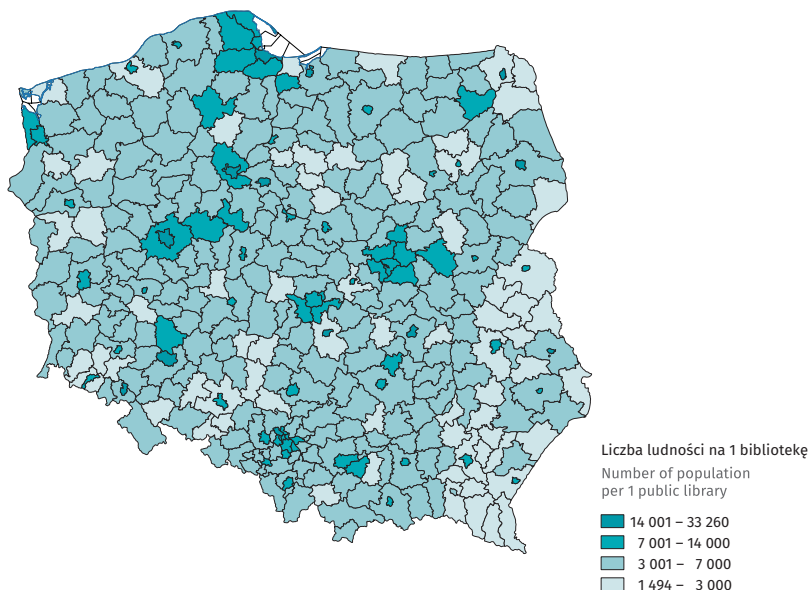

W 2023 r. funkcjonowało 7 570 bibliotek publicznych, w tym 4 955 filii bibliotecznych. Biblioteki publiczne prowadziły 871 oddziałów dla dzieci i młodzieży oraz 751 punktów bibliotecznych. Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziła swoją działalność na wsi (64,6%). Najwięcej bibliotek publicznych (łącznie z filiami) działało w województwie mazowieckim (12,5% ogólnej liczby bibliotek publicznych).

Liczba bibliotek publicznych i ich filii systematycznie maleje. Na koniec 2023 r. zanotowano spadek o 68 bibliotek i filii bibliotecznych w stosunku do roku poprzedniego i o 123 w stosunku do roku 2021.

Liczba punktów bibliotecznych, organizowanych najczęściej społecznie w ośrodkach wypoczynku lub rejonach, gdzie jest trudny dostęp potencjalnego czytelnika do biblioteki lub filii, zmniejszyła się o 54. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. działalność prowadziło 751 punktów bibliotecznych wobec 805 w 2022 r.

Mapa 9. Ludność na 1 bibliotekę publiczną w 2023 r.
Map 9. Population per 1 public library in 2023

Na 1 bibliotekę publiczną lub filię w 2023 r. przypadało przeciętnie 4 972 osób (w roku poprzednim – 4 945 osób), w mieście 8 349, a na wsi 3 121.

Największe nasycenie bibliotekami występuje tam, gdzie najmniejsza liczba ludności przypada na jedną bibliotekę. W ujęciu według województw najwięcej ludności przypadało na 1 bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) w województwie pomorskim (7 636), a najmniej w województwie opolskim (3 122). Uwzględniając dodatkowo punkty biblioteczne, na 1 placówkę bibliotek publicznych przypadały 4 523 osoby (w 2022 r. – 4 473 osoby), a w miastach i na wsi odpowiednio – 7 195 i 2 928 osób.

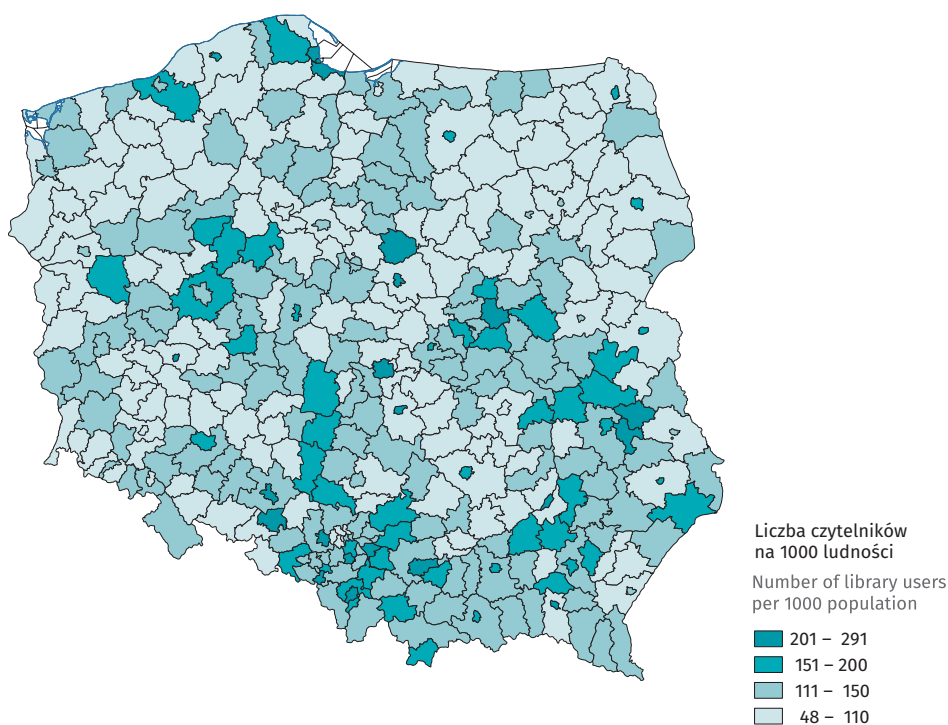
5.2. Czytelnicy i wypożyczenia

5.2. Library users and loans

W 2021 r. w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami) odnotowano 4 806,9 tys. czytelników. Rok później (w 2022 r.) nastąpił wzrost o 5,9% do 5 088,6 tys. osób. W 2023 r. poziom czytelnictwa, mierzony liczbą czytelników w bibliotekach publicznych (łącznie z filiami), był nieco wyższy niż w 2022 r. (wzrost o 4,5%) i wyniósł 5 316,7 tys. Najwięcej czytelników, podobnie jak w roku poprzednim, skorzystało w 2023 r. z zasobów bibliotek w dwóch największych pod względem liczby ludności województwach mazowieckim (890,1 tys.) i śląskim (645,3 tys.), a na trzecim miejscu uplasowało się województwo małopolskie (621,1 tys.).

Mapa 10. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w 2023 r.

Map 10. Library users in public libraries per 1,000 population in 2023

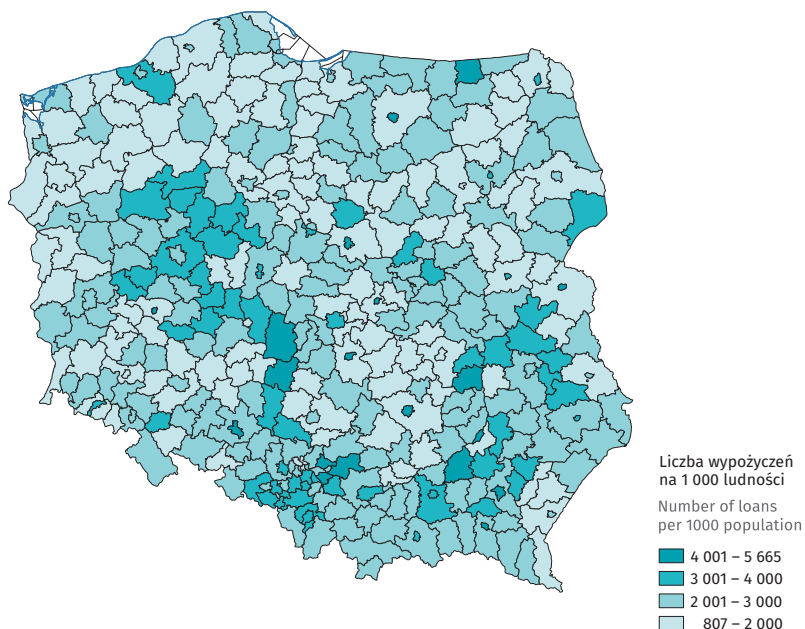

Pod względem liczby czytelników przypadających na 1 000 ludności w bibliotekach publicznych i filiach, wiodącym województwem było województwo małopolskie (181), a następnie mazowieckie (162), śląskie (149) oraz lubelskie (148). W ujęciu powiatowym najwięcej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w miastach na prawach powiatu: w Krakowie (291), Płocku (265), Sopocie (264), Gliwicach (257), Lesznie (248), Krośnie (243), Opolu (242), Jaworznie (236), a wśród powiatów: w łączyńskim (218), sierpeckim (216), świdnickim (201) i krapkowickim (201). Należy dodać, że przodujące pod względem liczby czytelników na 1 000 ludności miasta na prawach powiatu są często centrami usług dla obszaru wykraczającego poza ich granice administracyjne.

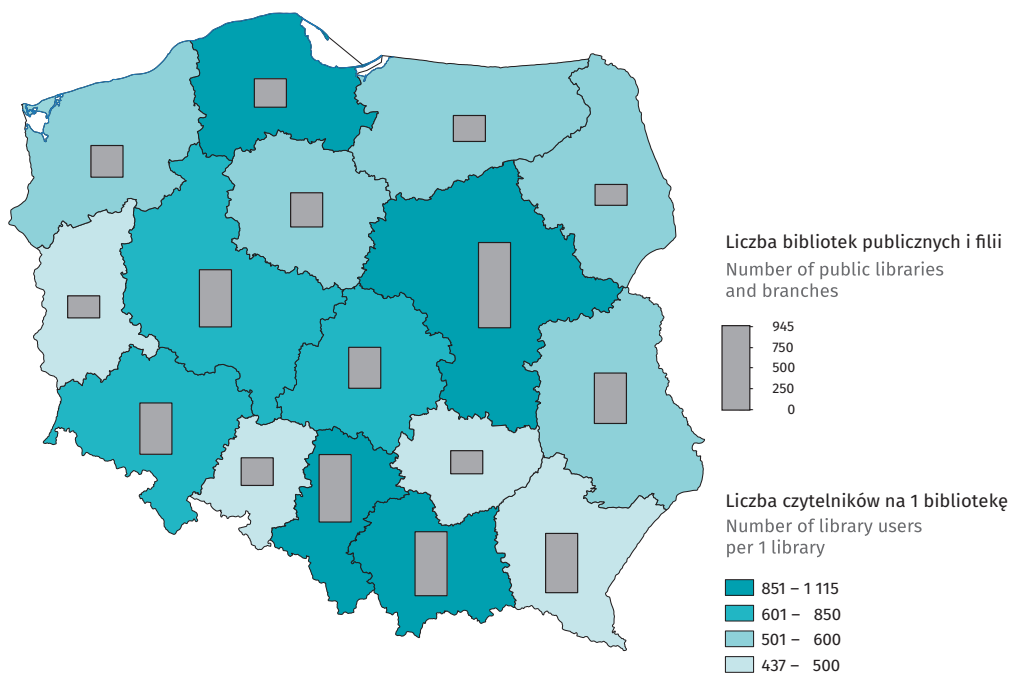
Tabl. 19. Biblioteki publiczne (łącznie z filiami) według województw
 Table 19. Public libraries (including branches) by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytelnicy Library users	Wypożyczenia Loans	Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)	Czytelnicy Library users	Wypożyczenia Loans
		w tysiącach in thousands				na 1 000 ludności per 1,000 population	
POLSKA	2021	124 676,7	4 806,9	89 114,7	3 274	126	2 346
	2022	124 370,7	5 088,6	94 464,7	3 293	135	2 497
	2023	124 311,6	5 316,7	97 907,5	3 303	141	2 597
Dolnośląskie		8 191,8	368,1	6 546,0	2 845	128	2 270
Kujawsko-pomorskie		6 826,7	217,1	4 500,5	3 420	108	2 248
Lubelskie		6 516,0	298,3	5 472,6	3 240	148	2 712
Lubuskie		3 853,5	110,3	2 169,2	3 952	113	2 219
Łódzkie		7 771,0	361,1	6 544,8	3 289	152	2 761
Małopolskie		11 345,7	621,1	9 921,9	3 308	181	2 894
Mazowieckie		17 526,3	890,1	14 984,1	3 181	162	2 720
Opolskie		3 652,1	131,5	2 459,8	3 899	140	2 618
Podkarpackie		8 443,8	285,8	6 081,6	4 076	138	2 930
Podlaskie		4 847,0	131,5	2 651,9	4 258	115	2 325
Pomorskie		4 908,6	344,5	4 939,6	2 080	146	2 095
Śląskie		15 063,3	645,3	12 746,6	3 487	149	2 942
Świętokrzyskie		4 204,7	124,3	2 840,5	3 598	106	2 421
Warmińsko-mazurskie		3 815,8	154,2	3 280,2	2 810	113	2 408
Wielkopolskie		11 443,1	452,2	9 732,2	3 281	130	2 788
Zachodniopomorskie		5 902,2	181,5	3 036,0	3 617	111	1 855

Mapa 11. Wypożyczenia w bibliotekach publicznych na 1 000 ludności w 2023 r.
 Map 11. Loans of collection in public libraries per 1,000 population in 2023

Mapa 12. Biblioteki publiczne i filie oraz czytelnicy w 2023 r.
 Map 12. Public libraries with branches and library users in 2023

Czytelnicy bibliotek publicznych wypożyczyli na zewnątrz 97,9 mln wol. księgozbioru oraz 2,8 mln materiałów bibliotecznych stanowiących zbiory specjalne. Stanowi to wzrost (o 3,6%) liczby wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w porównaniu z 2022 r. Miało to swoje odbicie we wzroście wskaźnika liczby wypożyczeń na 1 000 ludności (z 2 497 wol. w 2022 r. do 2 597 wol. w 2023 r.).

Najwyższe wskaźniki wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 000 ludności zanotowano w województwie śląskim (2 942 wol.), a w dalszej kolejności w województwie podkarpackim (2 930 wol.), małopolskim (2 894 wol.), wielkopolskim (2 788 wol.) i łódzkim (2 761 wol.).

Natomiast najwyższy wskaźnik wypożyczeń na 1 000 ludności w ujęciu powiatowym odnotowano – w miastach na prawach powiatu: Lesznie (5 665 wol.), Krośnie (5 533 wol.), Tarnobrzegu (5 325 wol.), Piotrkowie Trybunalskim (5 175 wol.), Kielcach (5 005 wol.) oraz w powiatach: olkuskim (4 484 wol.), mieleckim (4 247 wol.), wieluńskim (4 187 wol.), węgorzewskim (4 155 wol.) i lipskim (4 092 wol.).

Pod względem wskaźnika wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych na 1 czytelnika, najwyższe wartości odnotowano w województwie świętokrzyskim (22,9 wol.), wielkopolskim (21,5 wol.), podkarpackim (21,3 wol.), warmińsko-mazurskim (21,3 wol.), kujawsko-pomorskim (20,7 wol.). Najwyższe wskaźniki wypożyczeń na 1 czytelnika odnotowano w powiatach: węgorzewskim (30,3 wol.), lipskim (30,0 wol.) i dzierzoniowskim (28,5 wol.), a w miastach na prawach powiatu w Wałbrzychu (31,4 wol.), Kielcach (31,2 wol.) i Dąbrowie Górniczej (28,5 wol.).

Tabl. 20. Księgozbiór, czytelnicy i wypożyczenia w placówkach biblioteczno-informacyjnych

Table 20. Collection, library users and loans in libraries and information units

Wyszczególnienie Specification	Księgozbiór (stan w dniu 31 grudnia) Collection (as of 31 December)			Czytelnicy (użytkownicy aktywnie wypożyczający) Library users (actively bor- rowing users)			Wypożyczenia księgozbioru Loans of collection		
	w ciągu roku during the year								
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	w tysiącach in thousands								
Biblioteki pedagogiczne (łącznie z filiami) ^a Pedagogical libraries (including branches) ^a	12 181,9	11 930,3	11 905,3	157,9	150,7	143,6	2 974,9	2 716,3	2 729,7
Biblioteki naukowe Scientific libraries	96 344,8	96 634,8	97 422,0	687,2	724,4	763,3	6 439,3	6 760,2	6 775,0
Biblioteki fachowe Specialised libraries	5 409,6	5 328,1	5 320,1	9,4	8,2	8,0	48,4	50,6	51,2
Biblioteki fachowo-bele- trystyczne Fiction and specialised libraries	554,2	581,8	563,6	20,3	20,6	18,2	186,7	195,7	176,2
Ośrodki INTE Centres of scientific, technical and economic information (INTE)	265,1	210,9	211,1	0,4	0,3	0,3	3,3	3,8	2,5
Biblioteki towarzystw naukowych Scientific societies libraries	194,2	195,0	195,5	0,4	0,5	0,3	4,4	4,8	1,7

a 1 Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka pełni funkcję biblioteki naukowej.
a 1 Voivodship Pedagogic Library operates also as scientific library.

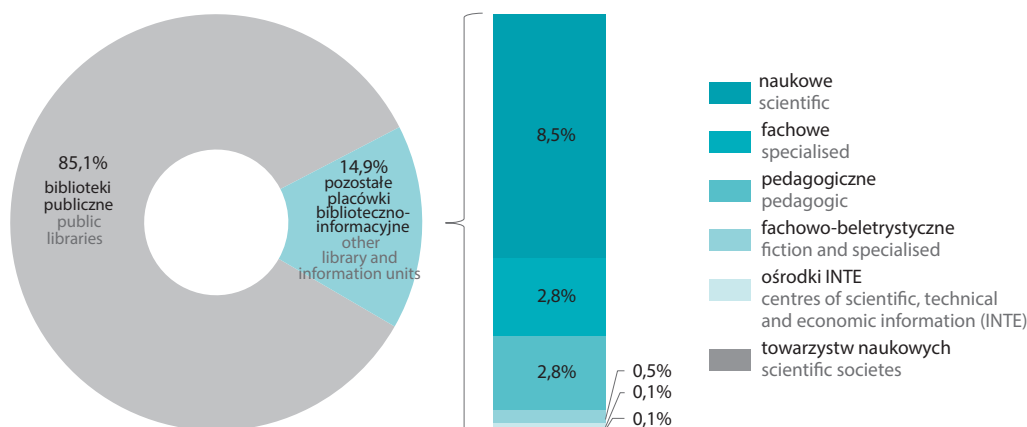
Sieć bibliotek publicznych w Polsce jest wspomagana przez placówki biblioteczno-informacyjne. W 2023 r. działalność prowadziło: 760 bibliotek naukowych, 250 fachowych, 245 pedagogicznych (wraz z filiami), 45 fachowo-beletrystycznych, 12 ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE) oraz 10 bibliotek towarzystw naukowych.

Wykres 20. Struktura placówek bibliotecznych według rodzajów w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 20. The structure of library units by type in 2023

As of 31 December

a W strukturze placówek bibliotecznych wykazano 15 Wojewódzkich Bibliotek Publicznych i 1 Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką, posiadających również status bibliotek naukowych.

a The structure of library units included 15 Voivodship Public Libraries and 1 Pedagogic Voivodship Library that also had the status of the scientific library.

W 2023 r. z placówek biblioteczno-informacyjnych skorzystało 933,7 tys. czytelników (o 3,2% więcej w porównaniu z 2022 r.), którzy dokonali 9 736,3 tys. wypożyczeń wol. księgozbioru, tj. o 0,1% więcej niż w 2022 r., (w 2022 r. - 904,7 tys. czytelników i 9 731,3 tys. wypożyczeń księgozbioru):

- z bibliotek naukowych skorzystało 763,3 tys. czytelników (o 5,4% więcej w porównaniu z 2022 r.), którzy wypożyczyli 6 775,0 tys. wol. księgozbioru (o 0,2% więcej niż w roku poprzednim), (w 2022 r. – 724,4 tys.; czytelników i 6 760,2 tys. wypożyczeń);

- w bibliotekach pedagogicznych – 143,6 tys. czytelników (o 4,8% mniej niż w 2022 r.) wypożyczyło 2 729,7 tys. wol. księgozbioru (tj. o 0,5% więcej niż w 2022 r.), (w 2022 r. – 150,7 tys. czytelników i 2 716,3 tys. wypożyczeń);

- w bibliotekach fachowo-beletrystycznych – 18,2 tys czytelników (o 11,4% mniej niż w 2022 r.), liczba wypożyczeń księgozbioru zmniejszyła się do 176,2 tys. (tj. o 9,9% mniej niż 2022 r.) (w 2022 r. 20,6 tys. czytelników i 195,7 tys. wypożyczeń).

W placówkach biblioteczno-informacyjnych (o 2,1%) zwiększyła się liczba udostępnień na miejscu z 4 165,2 tys. w 2022 r. do 4 253,2 tys. wol. księgozbioru w 2023 r.

Odsetek bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych dysponujących komputerami w porównaniu z rokiem poprzednim nieco wzrósł. W 2023 r. wyposażonych w komputery było 95,1% placówek bibliotecznych (w 2022 r. odsetek ten wyniósł 94,8%). W bibliotekach tych użytkowanych było łącznie 72,2 tys. komputerów, z których w 2023 r. zakupiono 3,1 tys. Z ogólnej liczby komputerów dostępnych dla użytkowników 96,1% posiadało dostęp do Internetu.

W 2023 r. biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne dysponowały 229,0 mln wol. księgozbioru, w tym biblioteki publiczne – 124,4 mln wol.

W 2023 r. biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 26,2 mln zbiorów specjalnych⁸² (26,3 mln w 2022 r.). Nadal podstawowym źródłem wiedzy pozostaje książka czy czasopismo w wersji drukowanej, jednak biblioteki coraz częściej posiadają licencję na dostęp do książek, czasopism czy baz danych zamieszczonych w sieci. W 2023 r. biblioteki opłacały dostęp do licencjonowanych zbiorów elektronicznych, z czego znaczną część stanowiły książki elektroniczne – 78,8 mln (63,3 mln w 2022 r.), następnie czasopisma elektroniczne – 5,0 mln (5,4 mln w 2022 r.) oraz bazy danych – 7,3 tys. (7,8 tys. w 2022 r.).

⁸² Zbiory specjalne zawierają między innymi: rękopisy, stare druki, mikroformy, druki muzyczne, dokumenty kartograficzne, dokumenty graficzne, normy, opisy patentowe, materiały audiowizualne (w tym audiobooki), dokumenty elektroniczne, inne zbiory.

Biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne, podążając za zmieniającymi się oczekiwaniami społeczeństwa, organizują różnego rodzaju imprezy dla użytkowników. W 2023 r. odbyło się 206,1 tys. takich imprez (213,0 tys. w 2022 r.), z czego najwięcej (96,8% wszystkich przedsięwzięć) zorganizowano w bibliotekach publicznych. W takich zajęciach wzięło udział łącznie 7,1 mln uczestników (w 2022 r. 7,0 mln).

Biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne coraz częściej podejmują działania mające na celu ułatwienie dostępu osobom niepełnosprawnym do zasobów zgromadzonych w swoich placówkach i tym samym stwarzają możliwość wyrównania szans edukacyjnych. Działania te polegają m.in. na ułatwieniu dostępu do placówki, wyposażeniu czytelni w specjalny sprzęt komputerowy dla osób z różnym rodzajem niepełnosprawności, zaopatrywaniu się w powiększalniki elektroniczne, ułatwiające czytanie osobom niedowidzącym oraz urządzenia do odtwarzania książki mówionej zapisanej cyfrowo tzw. czytaki, itp.

W 2023 r. wśród wszystkich bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych, wejście do budynku przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych zgłosiło w sprawozdaniach 50,4% placówek (w 2022 r. – 47,9%), a udogodnienia wewnątrz budynku 35,5% (w 2022 r. – 32,8%).

Wśród wszystkich typów bibliotek, najlepiej przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych były biblioteki naukowe. Z 760 bibliotek naukowych – przystosowane wejście do budynku posiadały 560 (73,7%) placówki, a udogodnienia wewnątrz budynku 529 bibliotek (69,6%) – biblioteki te mogły wykazywać również posiadanie obydwu wyżej wymienionych udogodnień jednocześnie. Przynajmniej jeden rodzaj przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych wykazało 569 (74,9%) bibliotek naukowych.

W 2023 r. biblioteki publiczne i placówki biblioteczno-informacyjne posiadały 169 854 miejsca dla czytelników, w tym 1 889 specjalnie przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (1,1% ogółu miejsc). Najlepiej przystosowane w tym zakresie były biblioteki naukowe, które posiadając 44 238 ogółu miejsc dla czytelników miały do dyspozycji 1 222 miejsc dla osób niepełnosprawnych tj. 2,8%.

W bibliotekach i placówkach biblioteczno-informacyjnych korzystano również z 1 579 czytaków, czyli urządzeń umożliwiających odtwarzanie książek mówionych, (z czego z 1 487 w bibliotekach publicznych).

5.3. Dostęp do usług elektronicznych oferowanych przez biblioteki

5.3. Access to electronic services offered by libraries

Spośród 7 570 bibliotek publicznych, 6 671 z nich oferowało różnorodne usługi elektroniczne (tablica poniżej).

Tabl. 21. Odsetek bibliotek publicznych oferujących usługi elektroniczne

Table 21. Public libraries (%) offered electronic services

Wyszczególnienie Specification	2022	2023
Katalog on-line On-line catalog	92,2	93,0
Możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne Ability to remotely orders for library materials	64,4	66,9
Możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia Possibility of remote booking of library materials for borrowing	67,5	69,7
Możliwość zdalnego przedłużania terminów zwrotów materiałów bibliotecznych Possibility to remotely extend the deadlines for returning library materials	58,9	61,0
Elektroniczne (e-mail/sms) powiadomianie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych Electronic (e-mail/sms) notification of the deadlines for returning library materials	63,4	65,0
Zdalny dostęp do licencjonowanych zasobów elektronicznych, spoza sieci instytucji Remote access to licensed electronic resources outside the institution's network	44,2	43,7
Interaktywne usługi informacyjne (komunikatory, czat, itp.) Interactive information services (messaging, chat, etc.)	23,3	23,5
Elektroniczne kursy, szkolenia biblioteczne (e-learning) Electronic courses, library training (e-learning)	6,2	5,3
Blogi biblioteczne, kanał RSS (wiadomości, ogłoszenia, wydarzenia w bibliotece) Library blogs, RSS feed (news, announcements, library events)	12,2	12,0
Formularze zapytań do bibliotekarza Librarian inquiry forms	15,0	15,4
Forum dyskusyjne, księga gości Discussion forum, guestbook	4,1	4,3
Profile na portalach społecznościowych Profiles on social networks	64,0	65,2
Możliwość rejestracji on-line nowych czytelników do biblioteki Possibility of on-line registration of new readers to the librar	19,9	23,2
Możliwość zdalnego korzystania z ebooków chronionych prawem autorskim Ability to remotely use copyrighted ebooks protected by copyright	33,7	34,0
Możliwość zdalnego korzystania z audiobooków chronionych prawem autorskim Ability to remotely use copyrighted audiobooks protected by copyright	27,3	30,0
Możliwość zdalnego dostępu do prasy – numerów bieżących i archiwalnych Possibility of remote access to the press - current and archive issues	9,7	9,2

5.4. Digitalizacja zbiorów

5.4. Digitisation of library collections

Tabl. 22. Materiały zdigitalizowane przez placówki biblioteczne
Table 22. Materials digitised by libraries

Wyszczególnienie Specification	Placówki biblioteczne ^{ab} Libraries ^{ab}				Placówki biblioteczne razem Libraries total	Biblioteki publiczne Public libraries
	razem total		w tym biblioteki publiczne of which public libraries			
	2022	2023	2022	2023	2022=100	
Liczba obiektów zdigitalizowanych ogółem w tys. Total number of digitised objects in thousands	10 821,4	11 534,0	2 618,0	2 915,8	106,6	111,4
w tym zdigitalizowanych w ciągu roku w tys. in which digitised during the year in thousands	676,8	704,0	246,8	310,5	104,0	125,8
Liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w tys. Number of digital objects made available in the on-line digital library	10 333,1	10 749,7	2 508,1	2 760,6	104,0	110,1
Wydatki poniesione na digitalizację w ciągu roku w tys. zł Expenditures incurred for digitisation during the year in thousands PLN	69 558,6	35 611,5	22 578,5	10 895,9	51,2	48,3

a W latach 2022 i 2023 do bibliotek naukowych zaliczono jednocześnie 15 bibliotek publicznych oraz 1 bibliotekę pedagogiczną.
b Do placówek bibliotecznych zaliczamy biblioteki: publiczne, naukowe, fachowe, fachowo-beletrystyczne, ośrodków INTE, pedagogiczne oraz towarzystw naukowych.

a In 2022 and 2023, 15 public libraries and 1 pedagogical library were simultaneously classified as scientific libraries

b Libraries include: public, scientific, specialised, fiction and specialised, technical and economic information (INTE) centers, pedagogical and scientific societies.

Liczba obiektów zdigitalizowanych przez placówki biblioteczne razem w 2023 r. wzrosła o 6,6%, w porównaniu z 2022 r., a przez biblioteki publiczne o 11,4%. W porównaniu z 2022 r. spadły wydatki poniesione na digitalizację w placówkach bibliotecznych razem o 48,8%, a w bibliotekach publicznych o 51,7%. Liczba obiektów zdigitalizowanych w ciągu roku w placówkach bibliotecznych wzrosła o 4,0% i o 25,8% w przypadku bibliotek publicznych. Natomiast liczba obiektów cyfrowych udostępnionych w bibliotece cyfrowej on-line w przypadku placówek bibliotecznych wzrosła o 4,0% i o 10,1% w bibliotekach publicznych.

5.5. Biblioteki parafialne

5.5. Parish libraries

Podmioty wyznaniowe prowadzące działalność biblioteczną w Polsce zostały poddane systematycznej obserwacji dzięki współpracy Głównego Urzędu Statystycznego z Instytutem Statystyki Kościoła Katolickiego SAC im. Witolda Zdaniewicza. Obejmuje ona działalność prowadzoną przez parafie katolickie. Operat parafii katolickich w Polsce obejmował w 2023 r. 10 556 podmiotów zawierających oprócz parafii również tzw. samodzielne ośrodki duszpasterskie funkcjonujące w ramach 41 łacińskich diecezji terytorialnych, Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego oraz 3 diecezji obrządku grecko-katolickiego. Badanie działalności bibliotecznego parafii katolickich realizowane jest co trzy lata – poprzednie zrealizowano za 2020 r. Warunki stanu epidemii podczas realizacji poprzedniej edycji badania za 2020 r. mogły mieć wpływ na dużą zmienność pomiędzy danymi z 2023 r. i 2020 r.

W 2023 r. liczba parafialnych bibliotek wynosiła 761, co stanowiło spadek o 14,3% w porównaniu z rokiem 2020. Najwięcej bibliotek parafialnych działało w województwie śląskim (120), a następnie mazowieckim (98 placówek) i małopolskim (96), czyli w województwach o największej liczbie ludności. Natomiast najmniej bibliotek parafialnych odnotowano w województwie lubuskim i zachodniopomorskim (po 9 jednostek). Największy spadek liczby bibliotek parafialnych odnotowano w województwach zachodniopomorskim i lubuskim (odpowiednio o 69,0% i 43,7%). Największy wzrost odnotowano w województwie pomorskim (o 40,0%), a następnie łódzkim (o 37,1%). Warto zauważyć, że pomimo spadku liczby bibliotek parafialnych w całej Polsce, wzrost ich liczby odnotowano także w województwach: warmińsko-mazurskim (o 18,2%), opolskim (o 16,0%), lubelskim (o 12,2%) i dolnośląskim (o 2,4%).

Tabl. 23. Biblioteki parafialne według województw
Table 23. Parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100	Biblioteki parafialne przypadające na 1 mln ludności w 2023 r. Parish libraries per 1 mln population in 2023
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w odsetkach in percentages		
Polska	888	761	100,0	85,7	20,2
Dolnośląskie	42	43	5,7	102,4	14,9
Kujawsko-pomorskie	50	36	4,7	72,0	18,0
Lubelskie	41	46	6,0	112,2	22,9
Lubuskie	16	9	1,2	56,3	9,2
Łódzkie	35	48	6,3	137,1	20,3
Małopolskie	112	96	12,6	85,7	28,0
Mazowieckie	143	98	12,9	68,5	17,8
Opolskie	25	29	3,8	116,0	31,0
Podkarpackie	95	62	8,1	65,3	29,9
Podlaskie	28	22	2,9	78,6	19,3
Pomorskie	25	35	4,6	140,0	14,8
Śląskie	137	120	15,8	87,6	27,8
Świętokrzyskie	30	26	3,4	86,7	22,3
Warmińsko-mazurskie	22	26	3,4	118,2	19,1
Wielkopolskie	58	56	7,4	96,6	16,1
Zachodniopomorskie	29	9	1,2	31,0	5,5

Specyfika działalności bibliotek parafialnych polega na tym, że opiera się w znacznej mierze na pracy wolontariuszy.

Pod względem liczby bibliotek parafialnych przypadających na 1 mln ludności odnotowano znaczące różnice pomiędzy województwami – od około 5,5 w województwie zachodniopomorskim do około 31,0 w opolskim; 29,9 w podkarpackim; 28,0 w małopolskim i 27,8 w śląskim. Dla całej Polski wartość tego wskaźnika wyniosła 20,2.

W 2023 r. odnotowano 82 013 zarejestrowanych użytkowników bibliotek parafialnych, co stanowiło spadek o 6,6%, w porównaniu z 2020 r. Największą liczbę zarejestrowanych użytkowników posiadały biblioteki parafialne w województwach: mazowieckim (blisko 25 tys. użytkowników), pomorskim i śląskim (w obu przypadkach po ok. 9 tys.). Natomiast najmniej zarejestrowanych użytkowników odnotowano w bibliotekach w województwie zachodniopomorskim (275 osób) i lubuskim (414 osoby). Pomimo ogólnego spadku liczby zarejestrowanych użytkowników bibliotek parafialnych w Polsce liczba zarejestrowanych czytelników wzrosła w następujących województwach: pomorskim – o prawie 178%, łódzkim – o ponad 138%, wielkopolskim – o ponad 82%, mazowieckim – o ponad 32%, podlaskim – o blisko 18% i świętokrzyskim – o prawie 16%. Największe spadki liczby zarejestrowanych użytkowników wystąpiły w województwach: opolskim – o blisko 79%, dolnośląskim – o prawie 70% i zachodniopomorskim – o niemal 69%.

Tabl. 24. Zarejestrowani użytkownicy bibliotek parafialnych według województw
Table 24. Registered users of parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w odsetkach in percentages	
Polska	87 829	82 013	100,0	93,4
Dolnośląskie	9 017	2 757	3,4	30,6
Kujawsko-pomorskie	3 285	1 661	2,0	50,6
Lubelskie	5 194	4 113	5,0	79,2
Lubuskie	422	414	0,5	98,1
Łódzkie	1 066	2 537	3,1	238,0
Małopolskie	9 498	8 328	10,2	87,7
Mazowieckie	18 835	24 936	30,4	132,4
Opolskie	4 114	871	1,1	21,2
Podkarpackie	12 236	7 555	9,2	61,7
Podlaskie	1 148	1 350	1,6	117,6
Pomorskie	3 090	8 583	10,5	277,8
Śląskie	12 090	9 355	11,4	77,4
Świętokrzyskie	2 007	2 325	2,8	115,8
Warmińsko-mazurskie	1 789	1 197	1,5	66,9
Wielkopolskie	3 157	5 756	7,0	182,3
Zachodniopomorskie	881	275	0,3	31,2

W 2023 r. odnotowano 18 681 osób aktywnie wypożyczających z bibliotek parafialnych (o 25,2% mniej niż w 2020 r.). Wzrost liczby czytelników zanotowano w województwach: łódzkim (o blisko 41%), lubuskim (o 19%), pomorskim (o blisko 18%), warmińsko-mazurskim (o blisko 16%) i śląskim (o 7%). Największe spadki liczby czytelników odnotowano w województwach zachodniopomorskim (o ponad 69%) i lubelskim (o ponad 60%). Najwięcej aktywnych czytelników w 2023 r. przyjmowały biblioteki w województwach: śląskim (3 189 osób), małopolskim (2 812) i mazowieckim (2 617). Natomiast najmniejsza liczba osób aktywnie wypożyczających została odnotowana w parafialnych bibliotekach województw: zachodniopomorskiego (139 czytelników), lubuskiego (173 czytelników) i opolskiego (390).

Tabl. 25. Czytelnicy w bibliotekach parafialnych według województw
Table 25. Library users in parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w odsetkach in percentages	
Polska	24 959	18 681	100,0	74,8
Dolnośląskie	1 289	1 135	6,1	88,1
Kujawsko-pomorskie	814	475	2,5	58,4
Lubelskie	4 618	1 827	9,8	39,6
Lubuskie	146	173	0,9	118,5
Łódzkie	778	1 096	5,9	140,9
Małopolskie	3 894	2 812	15,1	72,2
Mazowieckie	3 063	2 617	14,0	85,4
Opolskie	664	390	2,1	58,7
Podkarpackie	2 700	1 509	8,1	55,9
Podlaskie	522	500	2,7	95,8
Pomorskie	732	862	4,6	117,8
Śląskie	2 979	3 189	17,1	107,0
Świętokrzyskie	911	617	3,3	67,7
Warmińsko-mazurskie	445	515	2,8	115,7
Wielkopolskie	949	825	4,4	86,9
Zachodniopomorskie	455	139	0,7	30,5

Liczba pojedynczych wypożyczeń w bibliotekach parafialnych w 2023 r. wynosiła blisko 103 tys., co stanowi spadek o 15% wobec 2020 r. Najwięcej wypożyczeń w 2023 r. dokonali użytkownicy bibliotek w województwach należących do największych pod względem liczby ludności: mazowieckim (blisko 16 tys.), śląskim (blisko 15 tys.) i małopolskim (blisko 14 tys. wypożyczeń). Natomiast najmniej wypożyczali czytelnicy bibliotek parafialnych w województwie zachodniopomorskim (404 wypożyczenia). Wzrost liczby wypożyczeń wystąpił w województwach: łódzkim (o blisko 138%), warmińsko-mazurskim (o ponad 126%), dolnośląskim (o prawie 93%), wielkopolskim (o prawie 33%), świętokrzyskim (o 32%), pomorskim (o ponad 29%) i lubuskim (o blisko 23%). Największy spadek zaobserwowano w województwach: zachodniopomorskim (o ponad 63%) i opolskim (o ponad 46%).

Tabl. 26. Wypożyczenia w bibliotekach parafialnych według województw
Table 26. Loans in parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w odsetkach in percentages	
Polska	120 888	102 752	100,0	85,0
Dolnośląskie	3 400	6 552	6,4	192,7
Kujawsko-pomorskie	5 526	3 999	3,9	72,4
Lubelskie	7 249	6 738	6,6	93,0
Lubuskie	751	922	0,9	122,8
Łódzkie	3 282	7 807	7,6	237,9
Małopolskie	24 960	13 961	13,6	55,9
Mazowieckie	19 632	15 669	15,2	79,8
Opolskie	3 036	1 633	1,6	53,8

Tabl. 26. Wypożyczenia w bibliotekach parafialnych według województw (dok.)
 Table 26. Loans in parish libraries by voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentages		
Podkarpackie	14 707	9 256	9,0	62,9
Podlaskie	2 993	2 508	2,4	83,8
Pomorskie	3 021	3 908	3,8	129,4
Śląskie	22 157	14 708	14,3	66,4
Świętokrzyskie	3 322	4 384	4,3	132,0
Warmińsko-mazurskie	2 840	6 428	6,3	226,3
Wielkopolskie	2 918	3 875	3,8	132,8
Zachodniopomorskie	1 094	404	0,4	36,9

W 2023 r. biblioteki parafialne dysponowały łącznie 872 pomieszczeniami, ich liczba spadła o 163 w porównaniu z 2020 r. (spadek o prawie 16%). Największą liczbę pomieszczeń posiadały biblioteki parafialne w województwach należących do największych pod względem liczby ludności: śląskim (133), małopolskim (113) i mazowieckim (110), a najmniejszą w zachodniopomorskim (9), lubuskim (10) i podlaskim (25 pomieszczeń). O co najmniej połowę zredukowano liczbę pomieszczeń bibliotek parafialnych w województwach: zachodniopomorskim (o 69%) i lubuskim (o 50%).

Tabl. 27. Pomieszczenia w bibliotekach parafialnych według województw
 Table 27. Rooms in parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentages		
Polska	1 035	872	100,0	84,3
Dolnośląskie	42	52	6,0	123,8
Kujawsko-pomorskie	63	43	4,9	68,3
Lubelskie	44	53	6,1	120,5
Lubuskie	20	10	1,1	50,0
Łódzkie	46	48	5,5	104,3
Małopolskie	133	113	13,0	85,0
Mazowieckie	163	110	12,6	67,5
Opolskie	27	29	3,3	107,4
Podkarpackie	103	80	9,2	77,7
Podlaskie	34	25	2,9	73,5
Pomorskie	30	37	4,2	123,3
Śląskie	162	133	15,3	82,1
Świętokrzyskie	43	31	3,6	72,1
Warmińsko-mazurskie	27	29	3,3	107,4
Wielkopolskie	69	70	8,0	101,4
Zachodniopomorskie	29	9	1,0	31,0

Łączna powierzchnia użytkowa pomieszczeń bibliotek parafialnych w 2023 r. spadła o 26% w porównaniu z 2020 r. i wynosiła nieco ponad 25 tys. m². Największą powierzchnię użytkową posiadały biblioteki parafialne w 2 największych ze względu na liczbę ludności województwach: śląskim (4 009 m²) oraz mazowieckim (3 448 m²), a najmniejszą w województwach lubuskim (228 m²) i zachodniopomorskim (401 m²). W najwięk-

szym stopniu zmniejszyła się powierzchnia użytkowa pomieszczeń bibliotecznych w województwie lubuskim (o prawie 74%). Natomiast najbardziej zwiększyła się powierzchnia do dyspozycji bibliotek w województwach opolskim (o ponad 52%) i dolnośląskim (ponad 43%).

Tabl. 28. Powierzchnia użytkowa pomieszczeń bibliotek parafialnych wg województw (w m²)
Table 28. Usable area of parish library premises by voivodeship (in square meters)

Wyszczególnienie Specification	2020	2023		2020=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w odsetkach in percentages	
Polska	33 891	25 069	100,0	74,0
Dolnośląskie	1 221	1 747	3,6	143,1
Kujawsko-pomorskie	2 323	1 232	6,9	53,0
Lubelskie	1 204	1 247	3,6	103,6
Lubuskie	875	228	2,6	26,1
Łódzkie	1 361	1 084	4,0	79,6
Małopolskie	4 471	2 987	13,2	66,8
Mazowieckie	5 445	3 448	16,1	63,3
Opolskie	746	1 136	2,2	152,3
Podkarpackie	3 293	2 026	9,7	61,5
Podlaskie	1 105	948	3,3	85,8
Pomorskie	1 013	1 024	3,0	101,1
Śląskie	5 767	4 009	17,0	69,5
Świętokrzyskie	1 392	897	4,1	64,4
Warmińsko-mazurskie	818	683	2,4	83,5
Wielkopolskie	2 160	1 972	6,4	91,3
Zachodniopomorskie	697	401	2,1	57,5

Biblioteki parafialne w 2023 r. zatrudniały ogółem 361 osób (w 2020 r. 356), z czego ponad 79% stanowiły kobiety. Najwięcej pracowników odnotowano w bibliotekach parafialnych w województwach mazowieckim i małopolskim (po 48), natomiast w województwie zachodniopomorskim był tylko 1 pracownik biblioteki parafialnej.

Tabl. 29. Pracownicy bibliotek parafialnych wg województw
Table 29. Employees in parish libraries by voivodeship

Wyszczególnienie Specification	2020		2023		
	ogółem total	w tym kobiety of whom fe- males	ogółem total	w odsetkach in percentages	w tym kobiety of whom fe- males
Polska	356	285	361	100,0	286
Dolnośląskie	17	17	21	5,8	17
Kujawsko-pomorskie	21	11	17	4,7	13
Lubelskie	33	30	27	7,5	23
Lubuskie	-	-	6	1,7	6
Łódzkie	17	6	31	8,6	23
Małopolskie	26	22	48	13,3	37
Mazowieckie	37	33	48	13,3	39
Opolskie	11	12	5	1,4	5
Podkarpackie	80	70	31	8,6	28

Tabl. 29. Pracownicy bibliotek parafialnych wg województw (dok.)
Table 29. Employees in parish libraries by voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2020		2023		
	ogółem total	w tym kobiety of whom fe- males	ogółem total	w odsetkach in percentages	w tym kobiety of whom fe- males
Podlaskie	7	-	18	5,0	15
Pomorskie	7	-	23	6,4	16
Śląskie	60	51	40	11,1	30
Świętokrzyskie	14	14	10	2,8	7
Warmińsko-mazurskie	7	7	11	3,0	8
Wielkopolskie	13	6	24	6,6	18
Zachodniopomorskie	6	6	1	0,3	1

W związku z nieliczną kadrą pracowników, biblioteki parafialne swoją działalność opierają o pracę w ramach wolontariatu. W 2023 r. liczba wolontariuszy w bibliotekach parafialnych zmalała o blisko 20% w stosunku do 2020 r. i wyniosła 1 400 osób. Prawie 86% ogółu wolontariuszy stanowiły kobiety. Najwięcej wolontariuszy odnotowano w bibliotekach województwa małopolskiego (208 osób, w tym ponad 89% kobiet) i śląskiego (205 wolontariuszy, w tym blisko 90% kobiet). Najmniej wolontariuszy pracowało w bibliotekach parafialnych w województwie zachodniopomorskim (7 osób) i lubuskim (15). Wzrost liczby wolontariuszy odnotowano w województwach: pomorskim – o ponad 62%, wielkopolskim – o blisko 45%, łódzkim – o prawie 31%, warmińsko-mazurskim – o prawie 23% oraz opolskim – o ponad 8% i lubelskim – o ponad 7%.

Bardzo silne spadki zanotowano w województwach: zachodniopomorskim – blisko 87% oraz lubuskim – ponad 58%. Rozkład liczby wolontariuszy według województw wykazał, że 42,7% wolontariuszy bibliotek parafialnych przypada na 3 województwa (w których zamieszkuje 35,2% ludności Polski): małopolskie – 14,9%, śląskie – 14,6% oraz mazowieckie – 13,2%.

Tabl. 30. Wolontariusze w bibliotekach parafialnych według województw
Table 30. Volunteers in parish libraries by voivodship

Wyszczególnienie Specification	2020		2023		
	ogółem total	w tym kobiety of whom fe- males	ogółem total	w odsetkach in percentages	w tym kobiety of whom fe- males
Polska	1 744	1 524	1 400	100,0	1 201
Dolnośląskie	101	94	80	5,7	70
Kujawsko-pomorskie	59	45	56	4,0	42
Lubelskie	121	88	130	9,3	108
Lubuskie	36	28	15	1,1	14
Łódzkie	52	46	68	4,9	61
Małopolskie	288	266	208	14,9	186
Mazowieckie	314	274	185	13,2	157
Opolskie	49	46	53	3,8	37
Podkarpackie	175	160	117	8,4	109
Podlaskie	66	54	42	3,0	38
Pomorskie	37	32	60	4,3	50
Śląskie	233	202	205	14,6	184
Świętokrzyskie	72	69	52	3,7	47
Warmińsko-mazurskie	31	31	38	2,7	32
Wielkopolskie	58	49	84	6,0	61
Zachodniopomorskie	52	40	7	0,5	5

W 2023 r. na jednego pracownika bibliotek parafialnych w Polsce przypadało przeciętnie prawie 4 wolontariuszy. Najwięcej wolontariuszy na jednego pracownika odnotowano w województwie opolskim (prawie 11), a następnie w województwie zachodniopomorskim (7), świętokrzyskim (5) i śląskim (5). Najmniejszą liczbę wolontariuszy na 1 pracownika odnotowano w województwie łódzkim i podlaskim (po 2).

Największą liczbą wolontariuszy w bibliotekach parafialnych przypadającą na 1 milion mieszkańców charakteryzowały się województwa: lubelskie (6,5), małopolskie (6,1), opolskie (5,7) oraz podkarpackie (5,6). Najmniejsza liczba wolontariuszy w bibliotekach parafialnych przypadająca na 1 milion mieszkańców została odnotowana w województwach zachodniopomorskim (0,4) i lubuskim (1,5). Liczby te świadczą nie tylko o wolontariacie w bibliotekach parafialnych, ale mogą być jedną z miar składowych kapitału społecznego.

Tabl. 31. Wskaźniki odnoszące się do wolontariuszy w bibliotekach parafialnych
Table 31. Indicators relating to volunteers in parish libraries

Wyszczególnienie Specification	Liczba pracowników Number of employees	Liczba wolontariuszy Number of volunteers	Liczba wolontariuszy przypadających na 1 pracownika Number of volunteers per 1 employee	Liczba wolontariuszy przypadających na 1 mln ludności Number of volunteers per 1 mln people
Polska	361	1 400	3,9	3,7
Dolnośląskie	21	80	3,8	2,8
Kujawsko-pomorskie	17	56	3,3	2,8
Lubelskie	27	130	4,8	6,5
Lubuskie	6	15	2,5	1,5
Łódzkie	31	68	2,2	2,9
Małopolskie	48	208	4,3	6,1
Mazowieckie	48	185	3,9	3,4
Opolskie	5	53	10,6	5,7
Podkarpackie	31	117	3,8	5,6
Podlaskie	18	42	2,3	3,7
Pomorskie	23	60	2,6	2,5
Śląskie	40	205	5,1	4,7
Świętokrzyskie	10	52	5,2	4,5
Warmińsko-mazurskie	11	38	3,5	2,8
Wielkopolskie	24	84	3,5	2,4
Zachodniopomorskie	1	7	7,0	0,4

6. Działalność placówek społeczno-kulturalnych

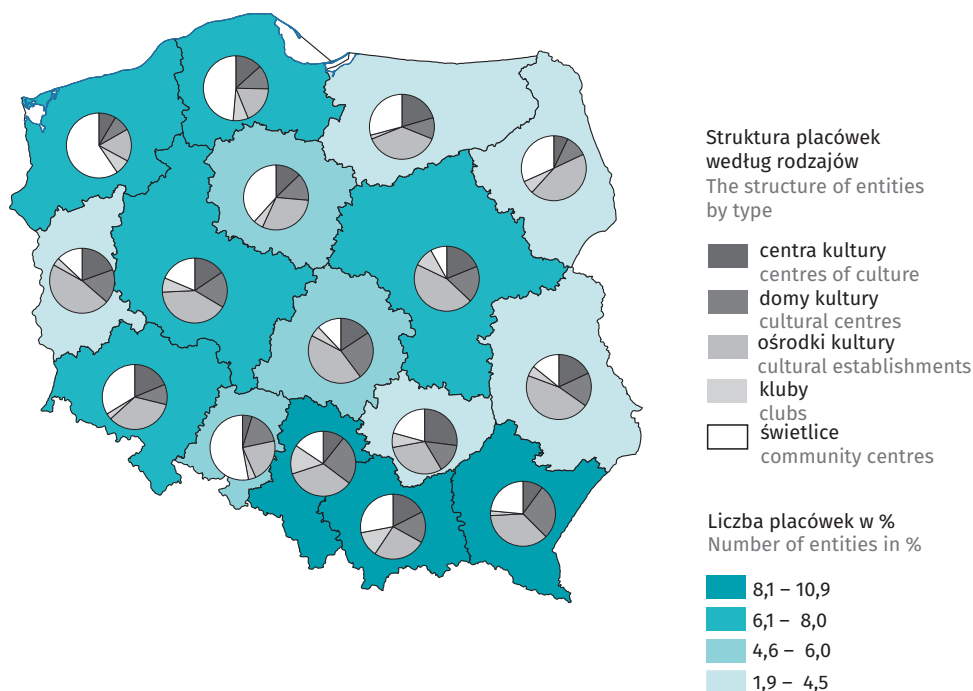
6. Activity of socio-cultural institutions

6.1. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

6.1. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są podmiotami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Zlokalizowane są praktycznie w każdej gminie, przygotowują zróżnicowaną ofertę zajęć i wydarzeń kulturalnych skierowaną do ludzi w każdym wieku, a także kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności lokalnej. Ponadto podmioty te zapewniają, zwłaszcza dzieciom i młodzieży, atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu i nauki.

Mapa 13. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2023 r.
Map 13. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023

W 2023 r. w Polsce funkcjonowało 3 961 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Najwięcej było ośrodków kultury (32,9% ogólnej liczby placówek), a najmniej – klubów (7,3%). Większość podmiotów (61,0%) zlokalizowana była na wsi. Na terenie miast funkcjonowała większość klubów, centrów kultury i domów kultury (odpowiednio: 81,8%, 60,4% i 58,5%), a na wsi – większość świetlic oraz ośrodków kultury (95,6% oraz 61,2%).

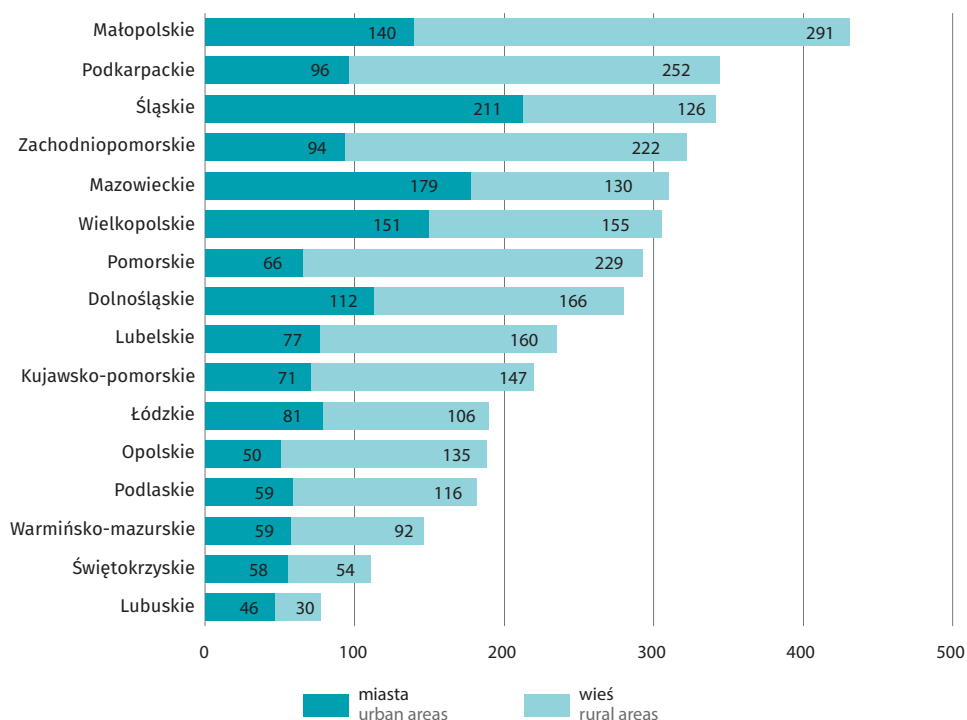
Najwięcej centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic działało na terenie województwa małopolskiego (431), a najmniej w województwie lubuskim (76). Województwa podkarpackie i śląskie wyróżniały się na tle kraju pod względem liczby działających na ich terenie domów kultury (odpowiednio 14,9% i 12,7%), a małopolskie i śląskie – klubów (odpowiednio 18,6% i 17,5%). Najwięcej świetlic działało w województwie zachodniopomorskim (17,2%), ale w tym zakresie wyróżniało się również województwo pomorskie (13,2%). Najwięcej centrów kultury zlokalizowanych było w województwie małopolskim (13,2%), a ośrodków kultury w województwie mazowieckim (10,0%).

Wykres 21. Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 21. Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023

As of 31 December

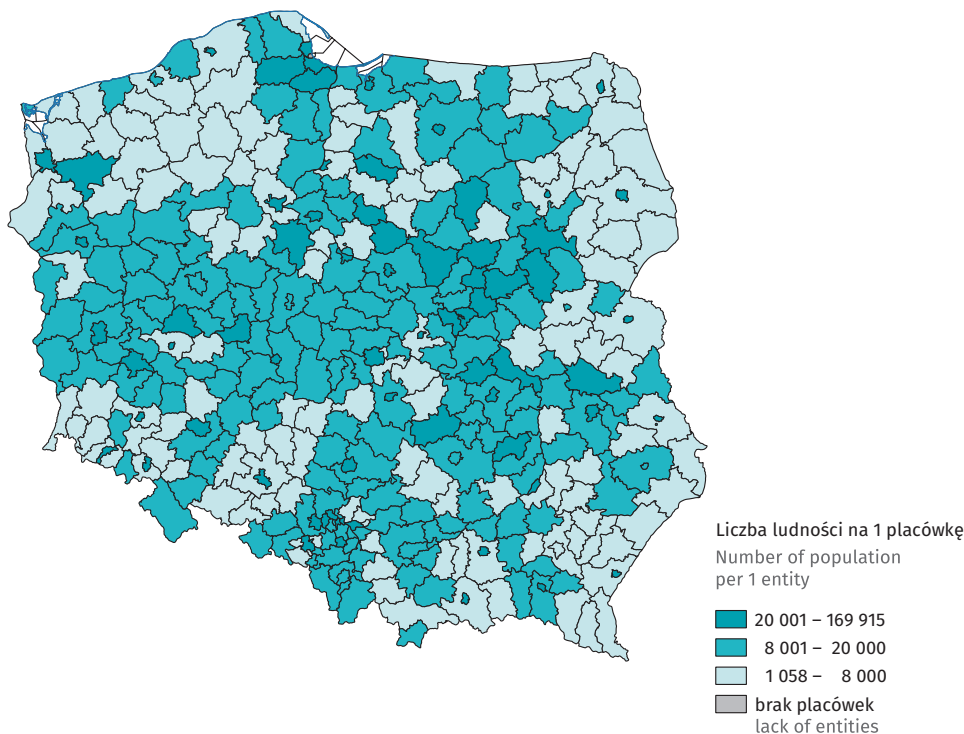
W 2023 r. na jedną placówkę⁸³ przypadało średnio 9,5 tys. ludności. Pod tym względem najlepsza sytuacja była w województwie opolskim oraz zachodniopomorskim, w których na jedną placówkę przypadało prawie dwukrotnie mniej mieszkańców niż średnio w całym kraju (odpowiednio po 5,1 tys. i 5,2 tys.). Natomiast w województwie mazowieckim wskaźnik ten był najwyższy (na jedną placówkę przypadało aż 17,8 tys. ludności). Najmniej korzystna sytuacja była w Gliwicach (169,9 tys. mieszkańców na jedną placówkę). Natomiast w powiecie słupskim wskaźnik ten był najniższy, w którym na jedną placówkę przypadało średnio 1,1 tys. mieszkańców.

Przeważająca większość (92,9%) centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic należała do sektora publicznego, w ramach którego organizatorem był niemal w całości samorząd terytorialny. Dominującą rolę pełnił samorząd gminny, który organizował działalność 90,5% ogółu publicznych instytucji. Podmioty należące do sektora prywatnego prowadzone były w większości przez jednostki spółdzielcze (94,0% ogólnej liczby prywatnych podmiotów). Należy jednak zwrócić uwagę, że prywatne podmioty organizowały działalność ponad połowy wszystkich klubów.

Ważnym aspektem funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną i animacyjną jest ich zaplecze infrastrukturalne. W 2023 r. podmioty prowadziły działalność w 6,4 tys. budynków. Większość podmiotów (3 252, tj. 82,1%) użytkowało 1 budynek, 306 podmiotów użytkowało 2 budynki (7,7%), a 403 (10,2%) – 3 budynki i więcej. Najwięcej budynków posiadały ośrodki kultury (2 503), a najmniej kluby (302). W 2023 r. 62,6% wszystkich budynków użytkowanych przez podmioty kultury stanowiło odrębny obiekt. Z budynku użytkowanego z innymi instytucjami najczęściej korzystało ośrodków kultury (41,2%). Przeciętnie na jeden podmiot przypadało 917 m² powierzchni całkowitej lokalu, przy czym najwięcej w przypadku centrów kultury (2 048 m²), a najmniej w przypadku świetlic (184 m²).

⁸³ Centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub lub świetlica.

Mapa 14. Ludność na 1 placówkę (centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica) w 2023 r.
 Map 14. Population per 1 entity (centre of culture, cultural centre, establishment, club, community centre) in 2023

W 2023 r. zmodernizowano 1 021 budynków (16,1%) – niemal tyle samo na wsi i w mieście (odpowiednio 519 i 502). Do potrzeb osób niepełnosprawnych przystosowanych było 58,7% wszystkich obiektów – częściej na wsi (51,3%), niż w miastach (48,7%). Spośród województw najwyższy odsetek podmiotów, których budynki były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych odnotowano w województwie mazowieckim (75,1%), a najmniejszy – w opolskim (50,5%).

W 2023 r. ponad połowa ogólnej liczby działających podmiotów posiadała salę widowiskową (54,5%). W infrastrukturę koncertową i teatralną było wyposażonych 87,8% sal widowiskowych, a 59,6% – w infrastrukturę konferencyjną. W aparaturę cyfrową do projekcji filmów wyposażonych było 25,4% sal widowiskowych. Sale widowiskowe posiadały przede wszystkim ośrodki kultury (43,0% ogółu jednostek posiadających salę widowiskową).

W 2023 r. we wszystkich centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach funkcjonowało 7,5 tys. pracowni specjalistycznych, wśród których najwięcej było pracowni plastycznych (26,9% ogólnej liczby pracowni), a najmniej pracowni wyposażonych w studio radiowe, telewizyjne czy politechniczne (poniżej 1%). W miastach na 100 placówek przypadało 286 pracowni, a na wsi – 125. Najwięcej pracowni było w województwie mazowieckim (11,5% ogólnej liczby pracowni), a najmniej w województwie lubuskim (2,9%).

Współpracę z innymi podmiotami prowadziło 98,1% wszystkich centrów, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic – najwięcej ze szkołami i placówkami oświatowymi (93,6% jednostek współpracujących z innymi podmiotami). Natomiast najmniej – z przedsiębiorstwami prywatnymi (58,1%).

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice oferują szeroki program zajęć edukacyjnych i działań animacyjnych dla wszystkich grup wiekowych. Należą do nich imprezy (np. koncerty, warsztaty, wystawy czy seanse filmowe), jak i bogata oferta różnych kursów i grup artystycznych.

W 2023 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 258,8 tys. imprez, tj. o 13,8% więcej niż w 2022 r. i wartość ta przekroczyła liczbę imprez sprzed pandemii (w 2019 r. 243,8 tys. imprez). W imprezach wzięło udział 33,5 mln uczestników tj. o 22,6% więcej niż w 2022 r. (27,3 mln), ale nadal mniej niż w 2019 r. (37,5 mln).

Tabl. 32. Wybrane informacje o centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach
 Stan w dniu 31 grudnia
 Table 32. Selected data on activity of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem (w tys.) Grand total (in thousands)			W tym na wsi (w %) Of which in rural areas (in %)		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Placówki Entities	3,9	4,0	4,0	61,6	61,0	60,9
Pracownie specjalistyczne Specialised workshops	7,9	7,1	7,5	41,8	40,3	40,4
Imprezy ^a Events ^a	156,6	227,3	258,8	35,1	32,8	31,8
Uczestnicy imprez ^a Events participants ^a	18 256,6	27 320,6	33 487,6	18,8	20,1	19,0
Grupy artystyczne ^b Artistic groups ^b	13,8	14,3	14,3	40,5	39,6	39,3
Członkowie grup artystycznych ^b Members of artistic groups ^b	226,9	241,4	250,3	39,1	39,3	39,2
Koła (kluby) Groups (clubs)	21,9	23,3	25,1	31,0	30,5	28,9
Członkowie kół (klubów) Members of groups (clubs)	386,4	455,0	504,8	29,0	27,0	26,3
Kursy ^a Courses ^a	4,9	4,9	5,2	39,9	29,9	25,7
Absolwenci kursów ^a Courses graduates ^a	69,3	62,0	73,3	39,5	32,8	24,4

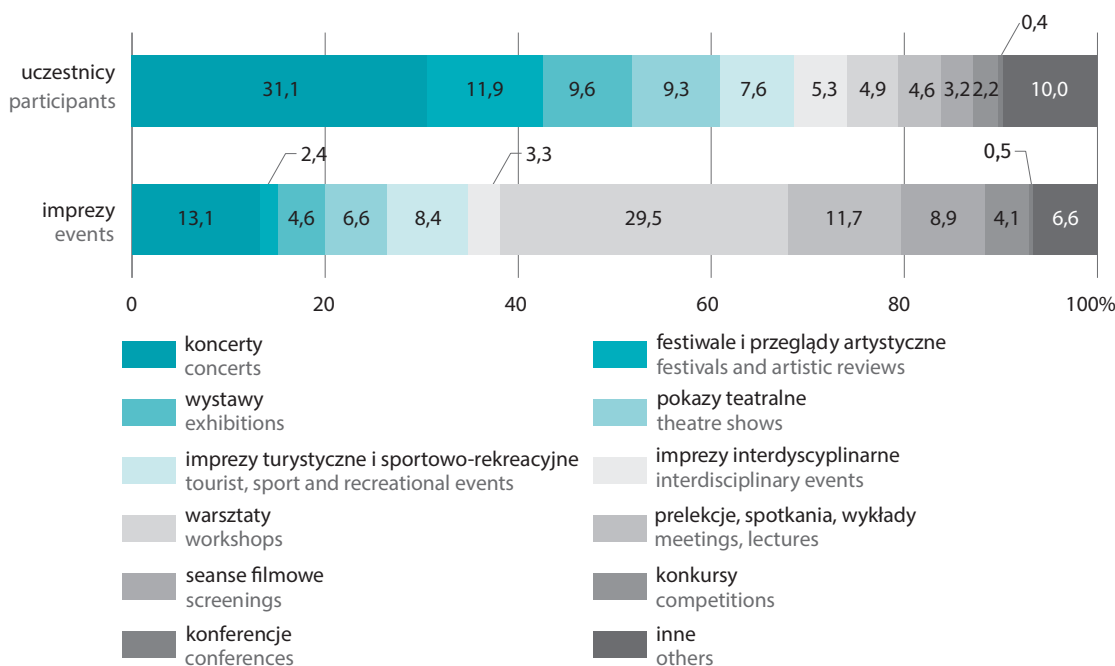
a W ciągu roku. b Wcześniej określane jako zespoły artystyczne.
 a During the year. b In previous years – artistic ensembles.

Najwięcej odbyło się warsztatów (29,5% ogólnej liczby imprez), a najmniej – konferencji (0,5%). Z ogólnej liczby imprez 17,0% miało charakter plenerowy, a 24,0% była odpłatna. Do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących w jednym wydarzeniu) należały – tak jak w roku ubiegłym – festiwale i przeglądy artystyczne (631 osób/wydarzenie). Najmniej liczne były warsztaty – średnio uczestniczyło w nich 21 osób. Przeciętnie w jednej imprezie uczestniczyło 129 osób. Najwięcej uczestników odnotowano w przypadku koncertów 31,1%. Festiwale i przeglądy artystyczne zgromadziły 11,9% uczestników. Na wystawach odnotowano 9,6% z ogólnej liczby uczestników, a w pokazach teatralnych brało udział 9,3% uczestników. W ciągu roku jedna placówka zorganizowała średnio 65 imprez (w roku poprzednim 57), przy czym wskaźnik ten był najwyższy w przypadku centrów kultury (123), a najniższy – świetlic (16). W imprezie organizowanej przez centra uczestniczyły średnio 163 osoby, a w przypadku domów kultury i ośrodków było to odpowiednio 130 i 139 osób. Wyraźnie niższy wskaźnik odnotowano dla klubów i świetlic (odpowiednio 39 i 24 uczestników).

W 2023 r. przeciętnie 888 osób na 1 000 mieszkańców Polski uczestniczyło w imprezach organizowanych przez centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice. Największą aktywnością pod tym względem wykazali się mieszkańcy województwa lubuskiego, w którym 1 950 na 1 000 osób uczestniczyło w imprezach. Natomiast najniższy wskaźnik uczestnictwa odnotowano w województwie opolskim (632 osoby na 1 000 ludności). Najwięcej imprez odbyło się natomiast w województwie małopolskim (35,0 tys.), a najmniej w województwie świętokrzyskim (5,5 tys.). Najwięcej uczestników imprez odnotowano w województwie śląskim (4,0 mln), a najmniej w województwie świętokrzyskim (872,2 tys. osób).

Wykres 22. Imprezy i ich uczestnicy w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach według rodzajów w 2023 r.

Chart 22. Events and their participants in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres by type in 2023

W 2023 r. we wszystkich centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało (analogicznie jak w 2022 r.) 14,3 tys. grup artystycznych, które zrzeszały 250,3 tys. członków (w ubiegłym roku 241,4 tys. członków). Najwięcej grup artystycznych prowadziły ośrodki kultury (48,4% ogółu grup artystycznych). Udział klubów i świetlic był niewielki (odpowiednio 3,4% i 1,8%). Pod względem liczby członków także dominowały ośrodki kultury (48,8% ogółu członków).

Najwięcej członków grup artystycznych było w województwie małopolskim (30,8 tys., tj. 12,3% ogółu), a najmniej – w województwie lubuskim (6,8 tys., tj. 2,7% ogółu). Na tle województw wyróżniały się także województwa: śląskie (11,6% ogółu członków), podkarpackie (10,4%) oraz mazowieckie (10,1%). Przeciętnie jedna grupa artystyczna liczyła 17 osób. Wśród członków grup artystycznych przeważały dzieci i młodzież szkolna (63,8%), ale aktywnością wykazywały się także osoby powyżej 60 roku życia (co piąty członek grupy). Podobnie jak w ubiegłym roku największym zainteresowaniem wśród młodych osób cieszyły się grupy taneczne (42,0%), natomiast wśród osób starszych – grupy wokalne i chóry (37,8%), a także grupy folklorystyczne (34,0%).

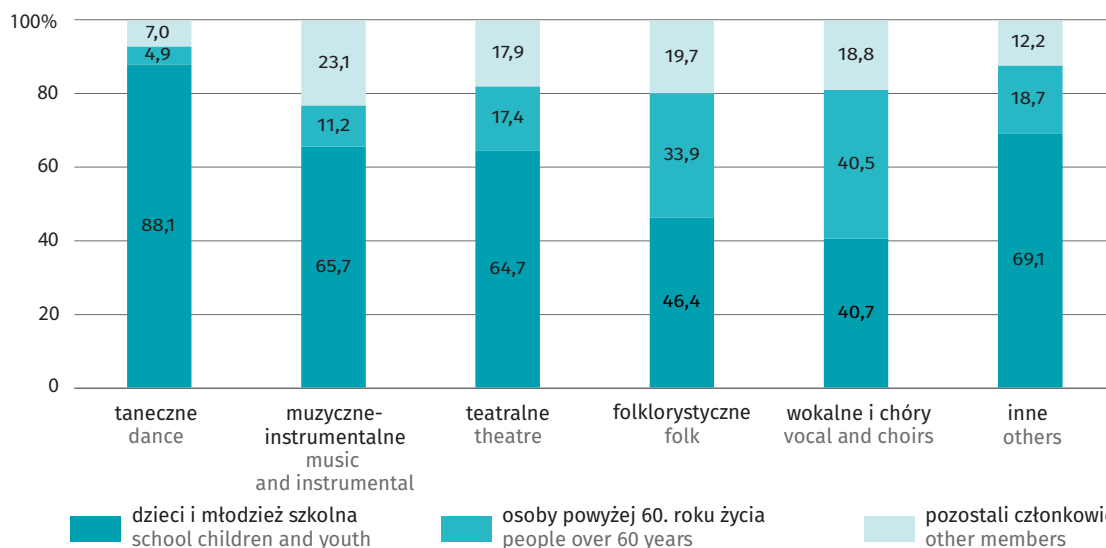
W 2023 r. przeciętnie 7 osób na 1 000 mieszkańców Polski było członkami grup artystycznych działających w centrum kultury, domu kultury, ośrodku kultury, klubie lub świetlicy. Największą aktywnością pod tym względem wykazali się mieszkańcy województwa podkarpackiego, w którym 13 na 1 000 osób uczestniczyło w działalności grup artystycznych. Natomiast najniższy wskaźnik uczestnictwa odnotowano w województwie pomorskim (4 osoby na 1 000 ludności).

W centrach kultury, domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach działało także 25,0 tys. różnego rodzaju kół/klubów/sekcji, w ramach których prowadzono systematyczne zajęcia o określonym profilu tematycznym. Większość z nich miała charakter odpłatny (61,6% ogólnej liczby kół/klubów/sekcji). Z ogólnej liczby kół/klubów/sekcji 71,1% działało w miastach. Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. koła/kluby/sekcje zrzeszały 504,8 tys. członków (455,0 tys. w 2021 r.). Przeciętnie jedno koło/klub/sekcja zgromadziło 20 uczestników – najczęściej członków skupiały dyskusyjne kluby filmowe (średnio 62 osoby) oraz niewiele mniej – koła seniora/Uniwersytety Trzeciego Wieku (49 osób). Najwięcej było członków

kół/klubów/sekcji plastycznych/technicznych (116,1 tys.). Wśród nich zdecydowanie dominowały dzieci i młodzież (91,4 tys.). Drugą najliczniejszą grupę stanowili uczestnicy zajęć dla seniora/na Uniwersytetach Trzeciego Wieku – 106,8 tys. osób (ponad 8,3 tys. więcej w porównaniu z 2022 r.). Jeżeli chodzi o zajęcia dla dzieci i młodzieży to dużym zainteresowaniem, poza zajęciami plastyczno-technicznymi, cieszyły się także koła/kluby/sekcje taneczne (62,1 tys. osób) czy muzyczne (36,9 tys. osób). W przypadku osób powyżej 60 roku życia poza klubami dla seniora popularne były także zajęcia turystyczne i sportowo-rekreacyjne (18,3 tys. osób) oraz plastyczne/techniczne (12,0 tys. osób).

Wykres 23. Członkowie grup artystycznych działających w centrach kultury, domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w 2023 r.

Chart 23. Members of artistic groups operating in centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres in 2023

W 2023 r. wskaźnik uczestnictwa ludności w zajęciach kół/klubów/sekcji (liczba członków kół/klubów/sekcji na 1 000 ludności) dla Polski wyniósł 13. Wyższy niż średnia wskaźnik odnotowano w województwach: dolnośląskim (17), łódzkim (16) oraz małopolskim (14). Natomiast najniższy – w województwach pomorskim i zachodniopomorskim (po 9).

Oferta centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic obejmowała również organizację różnego rodzaju kursów. W 2023 r. wszystkie placówki przeprowadziły ogółem 5,2 tys. kursów (4,9 tys. w 2022 r.), z których największą część stanowiły kursy języków obcych (22,5%). W miastach najczęściej było kursów języków obcych (22,2% z ogólnej liczby kursów w miastach), a na wsi – kursów nauki gry na instrumentach (25,3% ogółu kursów zorganizowanych na wsi). Najwięcej kursów w przypadku placówek zlokalizowanych na wsi zorganizowały ośrodki kultury (61,3% kursów na wsi), a w miastach – kluby (29,6%). Najwięcej kursów zorganizowano w województwie małopolskim (31,4% ogólnej liczby kursów). Status absolwenta kursu otrzymało łącznie 73,3 tys. osób (62,0 tys. w 2022 r.). Co siódmym absolwentem była osoba powyżej 60 roku życia. Osoby w tej kategorii wiekowej najczęściej korzystały z kursów języków obcych (20,1% ogólnej liczby absolwentów w tej kategorii wiekowej), podobnie jak dzieci i młodzież (21,1%), choć popularne były wśród nich także kursy komputerowe (19,1%).

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice prowadziły także działalność wydawniczą, przede wszystkim związaną z promocją wydarzeń, które organizowały. W 2023 r. wydały łącznie 43,7 tys. tytułów w formie drukowanej, z których materiały promocyjne stanowiły 97,0%.

W 2023 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice nadal kontynuowały realizację imprez i organizację kursów za pośrednictwem Internetu, ale ich liczba stale się zmniejszała w porównaniu z okresem pandemii. Zorganizowały 1,6 tys. imprez (3,2 tys. w 2022 r., 22,3 tys. w 2021 r.) oraz 118

kursów (381 w 2022 r. i 1,6 tys. w 2021 r.). W imprezach organizowanych on-line wzięło udział 830,1 tys. osób (1,2 mln osób w 2022 r. i 9,1 mln w 2021 r.), a w kursach on-line 4,8 tys. osób (8,7 tys. osób w 2022 r. i 54,2 tys. osób w 2021 r.).

6.2. Placówki wychowania pozaszkolnego⁸⁴

6.2. Extracurricular education establishments⁸⁵

Ofertę programową dla dzieci i młodzieży, oprócz centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, mają również placówki wychowania pozaszkolnego, tj. pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe, ogrody jordanowskie i inne placówki o charakterze specjalistycznym, które działają w ramach systemu oświaty.

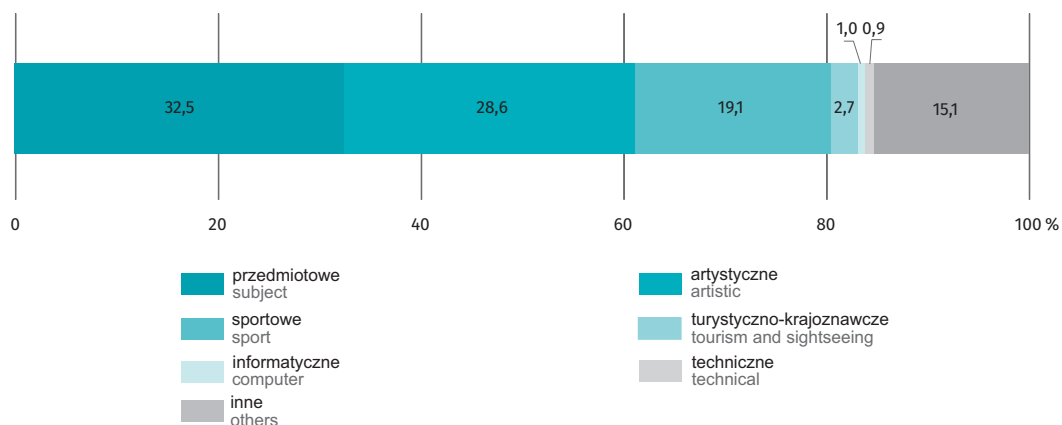
Tabl. 33. Placówki wychowania pozaszkolnego oraz uczestnicy zajęć
Table 33. Extracurricular education establishments and participants of classes

Wyszczególnienie Specification		Pla- cówki Estab- lish- ments	Uczestnicy stałych i okresowych form zajęć Participants of permanent and periodic classes							
			ogółem grand total	infor- ma- tycz- nych com- puter	techni- cznych techni- cal	przed- miotowych subject	artysty- cznych artistic	sporto- wych sport	turysty- czno- krajow- znych tourism and sight- seeing	innych others
Ogółem Total	2021/2022	246	354 876	14 168	2 830	36 129	144 814	81 722	7 855	67 358
	2022/2023	226	557 712	5 104	3 370	180 454	153 449	101 804	11 978	101 553
	2023/2024	238	601 324	6 175	5 318	195 529	171 769	115 130	16 378	91 025
Pałace młodzieży Youth centres		14	87 533	1 414	1 106	16 900	41 956	12 727	4 402	9 028
Młodzieżowe domy kultury Cultural establishments for youth		98	197 080	3 279	2 270	21 687	108 389	17 060	10 872	33 523
Ogniska pracy pozaszkolnej Extracurricular interest groups		37	33 552	1 105	353	2 164	15 463	4 689	49	9 729
Międzyszkolne ośrodki sportowe Interschool sport centres		35	78 234	-	-	-	-	63 654	120	14 460
Ogrody jordanowskie Jordan's gardens (playgrounds)		8	7 780	52	78	368	781	830	-	5 671
Pozaszkolna placówka specjalistyczna Extracurricular specialised institution		15	174 579	-	11	150 891	3 624	1 823	616	17 614
Niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza w systemie oświaty Non-public educational institution		31	22 566	325	1 500	3 519	1 556	14 347	319	1 000

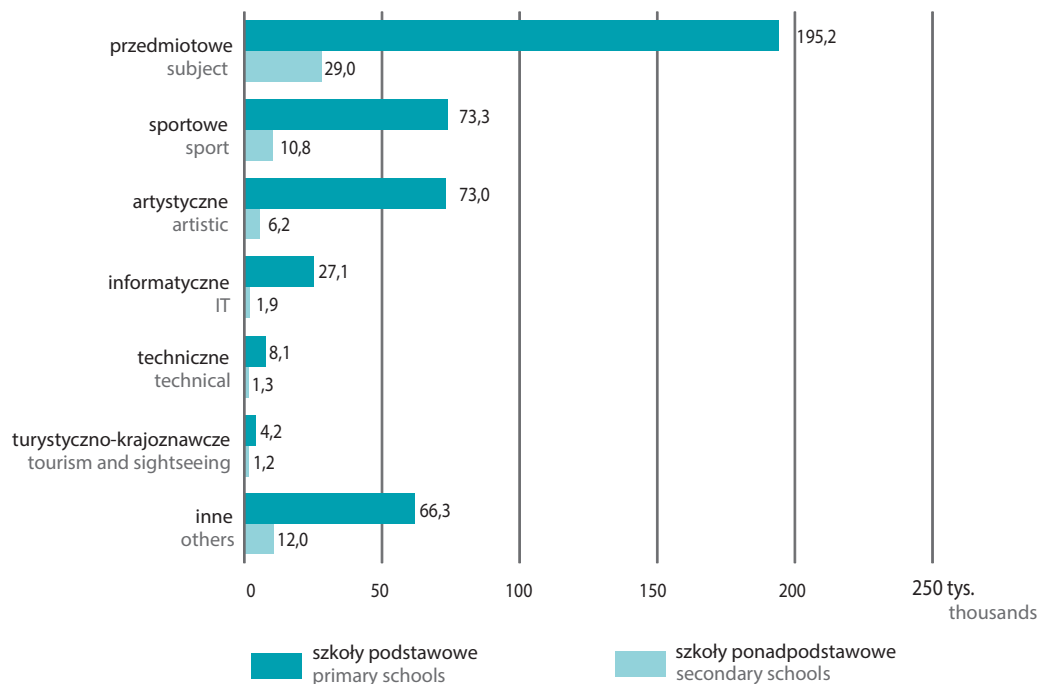
84 Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.
85 Source: data from the Education Information System, managed by Ministry of National Education.

Liczba placówek wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2023/2024, w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym, zwiększyła się o 5,3%. Zwiększyła się także liczba stałych i okresowych form zajęć: z 13 935 do 15 439, czyli o 10,8% oraz liczba uczestników zajęć – o 7,8%. Najwięcej dzieci i młodzieży uczestniczyło w zajęciach zorganizowanych przez pozaszkolne placówki specjalistyczne, m.in. planetaria, stacje młodego technika (przeciętnie w ciągu roku szkolnego z zajęć zorganizowanych przez jedną placówkę skorzystało 11,6 tys. osób).

Wykres 24. Uczestnicy zajęć w placówkach wychowania pozaszkolnego w roku szkolnym 2023/2024
Chart 24. Participants in extracurricular education institutions in 2023/2024 school year

Wykres 25. Uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2023/2024
Chart 25. Participants in extracurricular education in schools for children and youth in 2023/2024 school year

Zajęcia artystyczne były organizowane przede wszystkim przez młodzieżowe domy kultury (63,9% wszystkich organizowanych zajęć artystycznych i 63,1% wszystkich uczestników zajęć artystycznych), pałace młodzieży (odpowiednio 23,4% i 24,4%) oraz ogniska pracy pozaszkolnej (odpowiednio 10,4% i 9,0%). Łącznie w roku szkolnym 2023/2024 placówki wychowania pozaszkolnego zorganizowały 5,4 tys. stałych form zajęć artystycznych i 1,2 tys. form zajęć okresowych (w roku szkolnym 2022/2023 – odpowiednio 5,0 tys. i 1,1 tys. zajęć). Uczestniczyło w nich odpowiednio 87,1 tys. i 84,7 tys. uczniów (w poprzednim roku szkolnym odpowiednio 83,2 tys. i 70,3 tys. osób).

Szkoły również stwarzają możliwość uczestniczenia w różnorodnych zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych prowadzonych w formie szkolnych kół, klubów i zespołów. W roku szkolnym 2023/2024 odnotowano wzrost liczby uczestników w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym. W zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych zorganizowanych przez 5,2 tys. szkół wzięło udział 509,7 tys. uczniów (w poprzednim roku szkolnym 478,6 tys.). Najwięcej uczniów uczestniczyło w zajęciach przedmiotowych zorganizowanych w szkołach podstawowych (195,2 tys.). W szkołach podstawowych popularne były także zajęcia sportowe i artystyczne, w których wzięło udział odpowiednio 73,3 tys. i 73,0 tys. uczniów.

7. Działalność sceniczna i wystawiennicza

7. Stage and exhibition activity

7.1. Teatry i instytucje muzyczne

7.1. Theatres and music institutions

W 2023 r. działalność sceniczną prowadziło 207 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 182 posiadające własny zespół artystyczny. Spośród wszystkich rodzajów teatrów najwięcej było teatrów dramatycznych (93), pozostałą część stanowiły teatry lalkowe (33) oraz muzyczne, tj. opery, operetki, balet, teatry tańca i inne (32). Natomiast instytucje muzyczne to: 24 filharmonie, 17 orkiestr, 5 chórów oraz 3 zespoły pieśni i tańca.

Do sektora publicznego należało 83,6% teatrów i instytucji muzycznych. Dla 93,1% podmiotów publicznych organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego.

W 2023 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 59,2 tys. przedstawień i koncertów, w których uczestniczyło 12,3 mln widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2022 r. liczba przedstawień i koncertów wzrosła o 11,6%, a widzów i słuchaczy o 31,7%. Przeciętnie w jednym przedstawieniu i koncercie wzięło udział 207 osób (w 2022 r. – 176 osób). Wskaźnik widzów i słuchaczy na 1 000 ludności wyniósł 325 (w 2022 r. – 246), co oznacza, że średnio co trzeci mieszkaniec Polski uczestniczył w przedstawieniu lub koncercie zorganizowanym przez teatry i instytucje muzyczne. Jeden podmiot zorganizował średnio 286 przedstawień i koncertów (255 w 2022 r.).

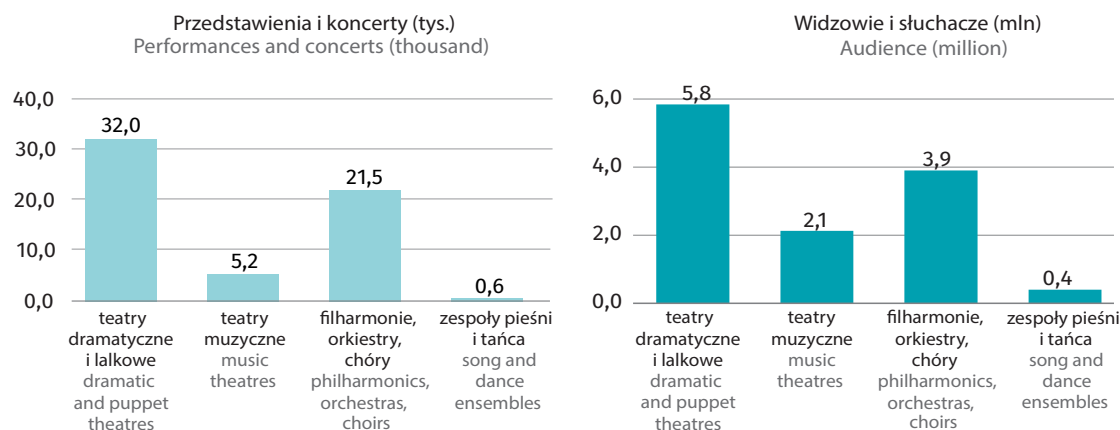
Największą średnią liczbę widzów i słuchaczy przypadających na jedno przedstawienie/koncert, odnotowano w przypadku koncertów zorganizowanych przez zespoły pieśni i tańca – 668. Wysoka wartość tego wskaźnika charakteryzowała również opery (492) oraz operetki, balet, teatry tańca i inne teatry muzyczne (369). W filharmoniach jednego koncertu wysłuchało przeciętnie 167 osób, w teatrach dramatycznych jedno przedstawienie obejrzało średnio 206 osób, a w lalkowych – 124.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. teatry i instytucje muzyczne posiadały 369 scen i 102,7 tys. miejsc na widowniach w stałych salach, przy czym ponad połowa scen i blisko 40% miejsc na widowniach w stałych salach były w posiadaniu teatrów dramatycznych. Z ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych 83,6% prowadziło działalność w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Najwięcej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwie mazowieckim (41). Znaczną liczbę podmiotów odnotowano również w województwach: małopolskim (29), śląskim (23) oraz dolnośląskim (20). Najmniej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwach: lubuskim, opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim (po 4).

Wykres 26. Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych według rodzajów instytucji w 2023 r.

Chart 26. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions by type of institution in 2023

Najwięcej przedstawień i koncertów zorganizowały teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie mazowieckim – 14,3 tys., co stanowiło blisko 1/4 ogólnej liczby przedstawień i koncertów. Najmniej przedstawień i koncertów zorganizowały natomiast teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie lubelskim – 797.

W 2023 r. teatry dramatyczne, lalkowe i muzyczne zorganizowały w sumie 37,1 tys. przedstawień, z których 798 miało charakter premierowy. Najwięcej premier wystawiły teatry dramatyczne (440). W teatrach lalkowych odbyło się 205 przedstawień premierowych, a w muzycznych – 153. Najwięcej przedstawień premierowych zorganizowały teatry z województwa mazowieckiego (164), a najmniej – podkarpackiego (7). Analogicznie jak w 2022 r., pod względem liczby premier zorganizowanych w ciągu roku przez jeden teatr, zdecydowanie wyróżniło się województwo wielkopolskie, w którym jeden teatr zorganizował średnio 12 przedstawień premierowych, podczas gdy średnia dla teatrów w kraju wyniosła 5.

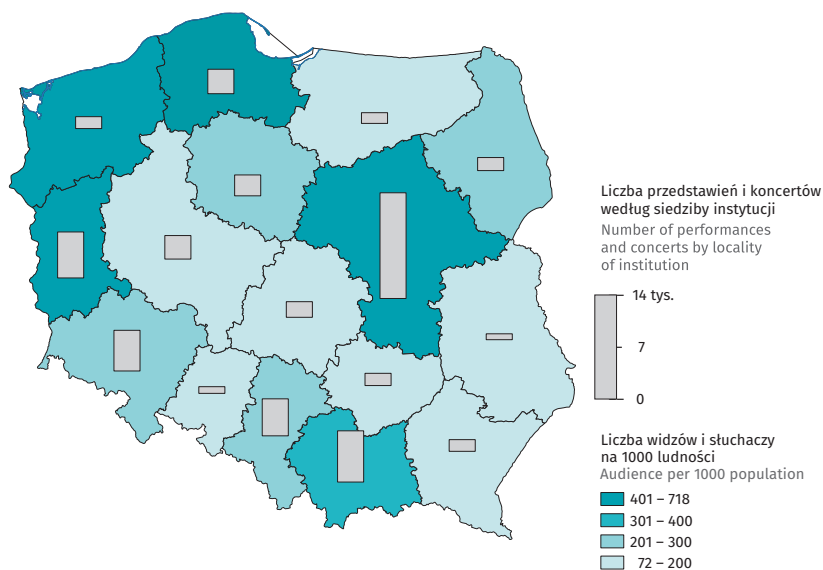
Blisko 1/3 wszystkich przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne skierowana była do dzieci i młodzieży, z których większość (55,6%) miała charakter szkolnych audycji muzycznych.

Tabl. 34. Działalność teatrów i instytucji muzycznych według siedziby
Table 34. Activity of theatres and music institutions by locality

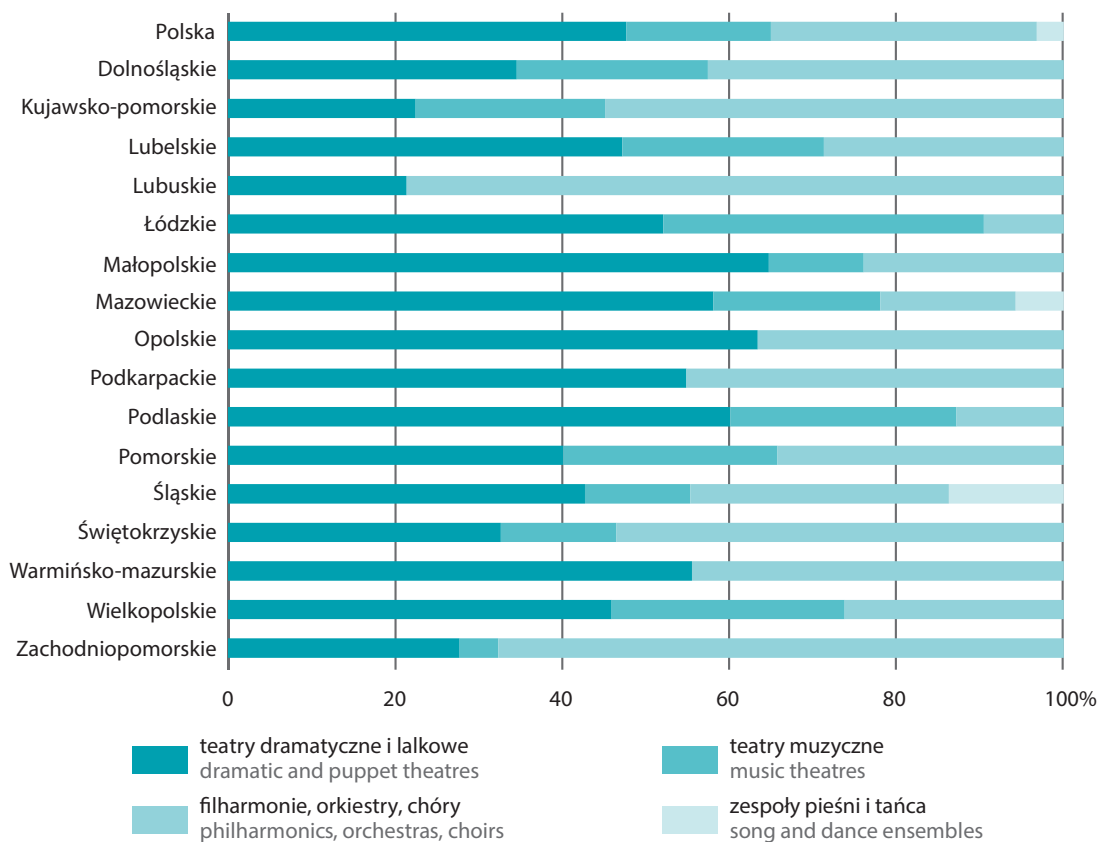
Wyszczególnienie Specification		Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institu- tions	W tym posiadające własny zespół artystyczny Of which with their own artis- tic ensemble	Miejsca na widowni w stałej sali Seats for audi- ence in a fixed hall	Przedstawi- enia/koncerty Performances/ concerts	Widzowie/ słuchacze w tys. Audience in thousands
		stan w dniu 31 grudnia as of 31 December			w ciągu roku during the year	
POLSKA	2021	213	185	101 937	30 030	4 745,5
	2022	208	182	98 029	53 018	9 309,0
	2023	207	182	102 653	59 187	12 261,9
Dolnośląskie		20	18	9 141	5 505	863,6
Kujawsko-pomorskie		8	7	4 911	2 827	536,4
Lubelskie		5	5	1 578	797	144,4
Lubuskie		4	4	2 861	6 225	527,5
Łódzkie		10	8	5 235	2 114	451,4
Małopolskie		29	21	7 952	6 934	1 232,5
Mazowieckie		41	36	20 498	14 311	3 955,2
Opolskie		4	4	2 286	905	167,6
Podkarpackie		4	4	1 784	1 582	189,4
Podlaskie		8	7	3 876	1 766	235,3
Pomorskie		18	16	14 321	3 310	953,1
Śląskie		23	20	11 489	5 009	1 221,6
Świętokrzyskie		4	4	1 763	1 656	203,5
Warmińsko-mazurskie		5	5	1 868	1 452	219,8
Wielkopolskie		16	15	6 131	3 184	491,1
Zachodniopomorskie		8	8	6 959	1 610	869,7

Najwięcej widzów i słuchaczy odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych województwa mazowieckiego – prawie 4 mln osób (ponad 3 razy więcej niż w kolejnym pod względem liczby widzów i słuchaczy województwie małopolskim). Najmniej widzów i słuchaczy uczestniczyło w przedstawieniach i koncertach w teatrach i instytucjach muzycznych województwa lubelskiego (144,4 tys.). Przeliczając liczbę widzów i słuchaczy na 1 000 ludności, najwyższy wskaźnik odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych z województwa mazowieckiego (718), a najniższy – z województwa lubelskiego (72).

Mapa 15. Przedstawienia i koncerty oraz widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych w 2023 r.
 Map 15. Performances and concerts, audience in theatres and music institutions in 2023

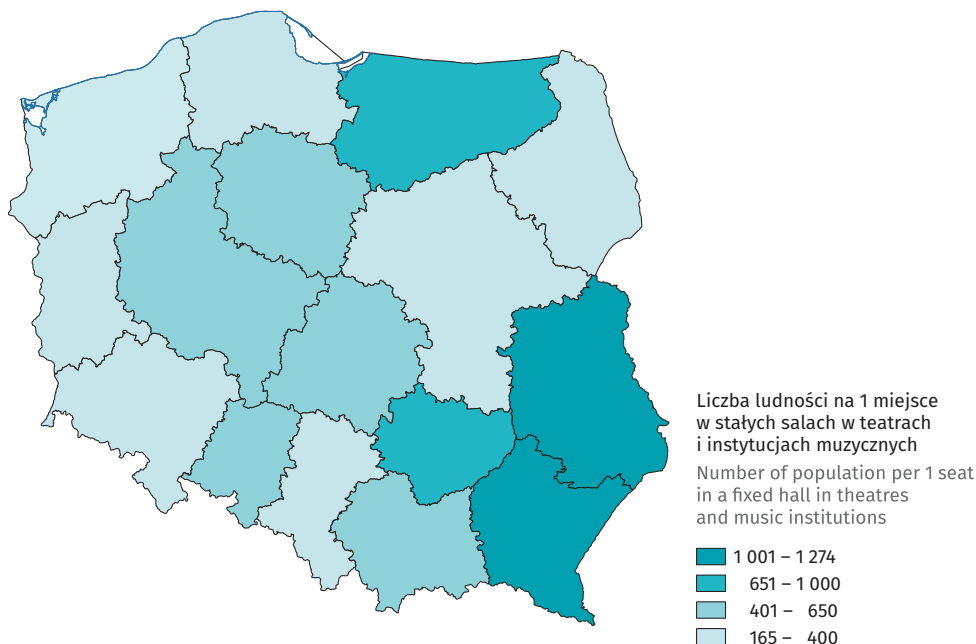

Wykres 27. Widzowie i słuchacze według rodzajów instytucji w 2023 r.
 Chart 27. Audience by type of institution in 2023

Pod względem liczby ludności przypadającej na jedno miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych, dwa województwa, tj. lubelskie i podkarpackie, wyraźnie wyróżniły się na tle pozostałych – wskaźnik wyniósł odpowiednio: 1 274 oraz 1 161 osób. Dla następnego w kolejności województwa warmińsko-mazurskiego wskaźnik wyniósł 727 osób; najniższy wskaźnik odnotowano w województwie pomorskim – 165 osób.

Mapa 16. Ludność na 1 miejsce w stałych salach w teatrach i instytucjach muzycznych w 2023 r.
Map 16. Population per 1 seat in a fixed hall in theatres and music institutions in 2023

Z ogólnej liczby przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne, 90,5% zaprezentowano we własnym województwie, pozostałe na terenie innych województw. Największy udział przedstawień i koncertów poza granicami własnego województwa w ogólnej liczbie przedstawień i koncertów odnotowano w przypadku teatrów i instytucji muzycznych z województwa lubuskiego (41,1%), a najmniejszy – opolskiego (0,1%).

Oprócz działalności w kraju, teatry i instytucje muzyczne zaprezentowały za granicą 626 przedstawień i koncertów (577 w 2022 r.), w których uczestniczyło 317,4 tys. widzów i słuchaczy (299,0 tys. w 2022 r.). Najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zaprezentowały instytucje muzyczne – 340 (orkiestry i chóry – 217, filharmonie – 67, zespoły pieśni i tańca – 56). Natomiast teatry za granicą wystawiły 286 przedstawień (dramatyczne – 218, lalkowe – 28, muzyczne – 40). Łącznie teatry i instytucje muzyczne najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów zorganizowały w krajach europejskich (541), głównie w Niemczech (193), natomiast poza Europą – w Stanach Zjednoczonych (35). Analogicznie, jak rok wcześniej, najwięcej przedstawień i koncertów za granicą zrealizowały teatry i instytucje muzyczne z województwa dolnośląskiego (168).

W 2023 r. teatry i instytucje muzyczne zaprezentowały również 2,8 tys. występów artystów i zespołów zagranicznych, w których uczestniczyło 845,8 tys. widzów i słuchaczy. W porównaniu z 2022 r., liczba przedstawień i koncertów zrealizowanych przez artystów i zespoły z zagranicy wzrosła o 9,9%, a liczba widzów i słuchaczy – o 66,3%. Najwięcej zagranicznych przedstawień i koncertów zrealizowano w teatrach i instytucjach muzycznych w województwie lubuskim (1,5 tys.), a najliczniejszą publiczność na występach zagranicznych wykonawców zgromadziły teatry i instytucje muzyczne w województwie mazowieckim (247,9 tys. osób).

W 2023 r. teatry i instytucje muzyczne wydały m.in. 3,8 tys. afiszy/plakatów w nakładzie 334,7 tys. egzemplarzy oraz 1,4 tys. programów teatralnych w nakładzie 894,0 tys. egzemplarzy, co w sumie stanowiło 88,5% ogółu wydanych tytułów i 53,5% ogółu nakładu wydawniczego teatrów i instytucji muzycznych. W wersji elektronicznej ukazało się 681 tytułów, głównie programów teatralnych (537).

Oprócz teatrów i instytucji muzycznych, działalność artystyczną prowadziły również przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe. W 2023 r. działały 33 podmioty tego typu (w tym 12 posiadających własny zespół artystyczny), których organizatorem w zdecydowanej większości (69,7%) były jednostki samorządu terytorialnego. Przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe zorganizowały w Polsce 3,3 tys. imprez, które zgromadziły 1,8 mln widzów. Ponadto, przedsiębiorstwa te zorganizowały 233 przedstawienia za granicą, które obejrzało 70,8 tys. widzów. W 2023 r. przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe posiadały 14,4 tys. miejsc na widowni w stałych salach.

W 2023 r. teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe, oprócz przedstawień i koncertów, zorganizowały również między innymi 14,0 tys. warsztatów, 5,6 tys. zajęć w ramach lekcji tematycznych oraz 2,1 tys. odczytów/prelekcji/spotkań. Największą frekwencję w ramach innych form działalności odnotowano w przypadku wystaw (998,3 tys. osób). Ponadto, teatry i instytucje muzyczne oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe i rozrywkowe realizowały swoją działalność także w formie on-line. Jednak w porównaniu z 2022 r. ta forma działalności była podejmowana w dużo mniejszym stopniu. Liczba przedstawień i koncertów zmniejszyła się blisko 2-krotnie, a imprez ponad 4-krotnie.

7.2. Muzea

7.2. Museums

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385), „muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.” Na mocy art. 6. tej samej ustawy o muzeach za muzeum uznaje się jednostkę, która działa w oparciu o statut bądź regulamin, który został uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Od 2020 r. dane o muzeach gromadzone na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-02 dotyczą wyłącznie jednostek w rozumieniu ustawy.⁸⁶

Prowadzenie działalności muzealnej w 2023 r. na sprawozdaniu K-02 potwierdziły 682 muzea⁸⁷ (974 razem z oddziałami), w 2022 r. – 676 muzeów (963 razem z oddziałami). Dokładnie 410 sprawozdających się instytucji funkcjonowało w ramach sektora publicznego, rozumianego jako sektor administracji rządowej i samorządowej, (700 licząc z oddziałami), a pozostałe 272 – w ramach sektora prywatnego (274 razem z oddziałami).

Największa grupa badanych muzeów (licząc razem z oddziałami) reprezentuje województwa: mazowieckie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i śląskie – i są one siedzibą łącznie ponad 50% muzeów w Polsce, co wskazuje na nierównomierne rozłożenie geograficzne działających jednostek muzealnych w kraju. Jeśli chodzi o rozłożenie muzeów w ośrodkach miejskich i wiejskich, 77% jednostek jest umiejscowionych w miastach. Najbardziej wyrównane proporcje jeśli chodzi o liczbę muzeów na wsi i w mieście widać w województwach: kujawsko-pomorskim (62% – miasto vs. 38% – wieś), podkarpackim (64% – miasto

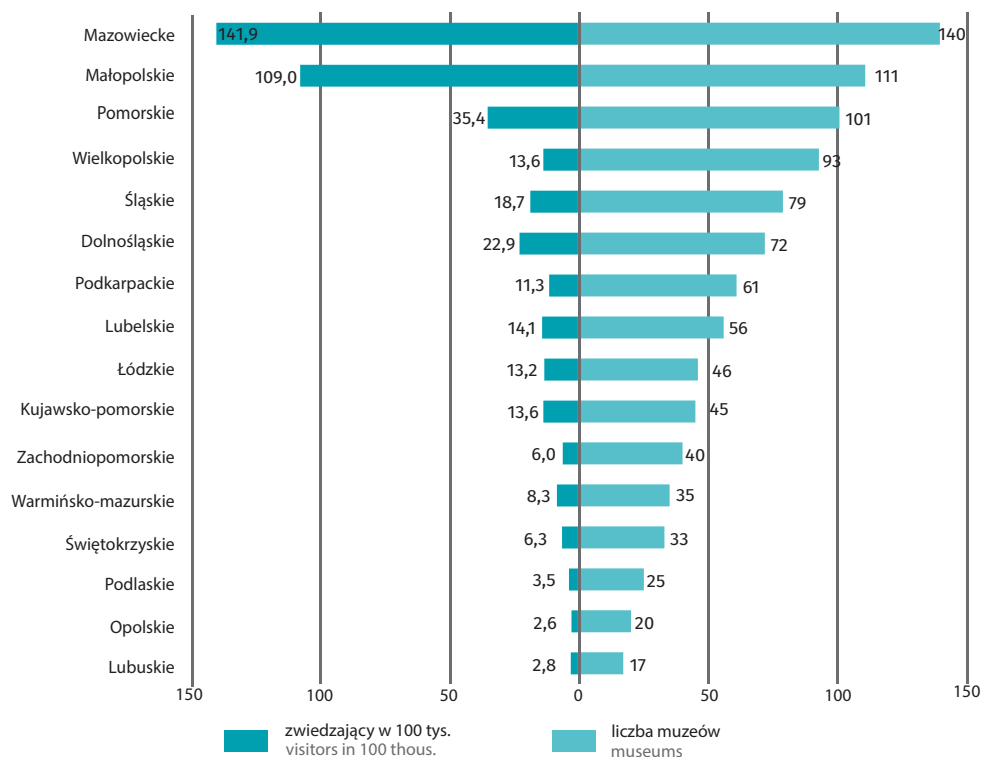
⁸⁶ Instytucje paramuzealne to jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego, lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

⁸⁷ Na koniec 2023 r. wykaz muzeów, prowadzony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, obejmował 1 045 muzeów (1 347 razem z oddziałami). Należy dodać, że instytucje znajdujące się w wykazie muzeów nie podlegają weryfikacji odnośnie do prowadzenia aktualnie działalności. Blisko 40% muzeów było finansowanych ze źródeł publicznych, ze źródeł prywatnych powyżej 60%, zaś niecały 1% był finansowany ze źródeł łączonych. Organizatorem dla ponad 40% muzeów w Polsce były osoby fizyczne (i ta grupa instytucji rośnie najszybciej), a dla blisko 34% muzeów – jednostki samorządu terytorialnego. Pozostali organizatorzy odpowiadali za prowadzenie od 1% do 8% muzeów.

vs. 36% – wieś) lubelskim (66% - miasto vs. 34% - wieś) oraz świętokrzyskim (67% – miasto vs. 33% – wieś). Pod uwagę jednak należy wziąć fakt, że w Polsce 59,5% ludności mieszka w miastach. Jedynie w województwach podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i małopolskim udział ludności wiejskiej przewyższa udział mieszkańców miast w strukturze ludności odpowiednio o 18 p.proc., 9,9 p.proc., 7,8 p.proc i 4,2 p.proc.

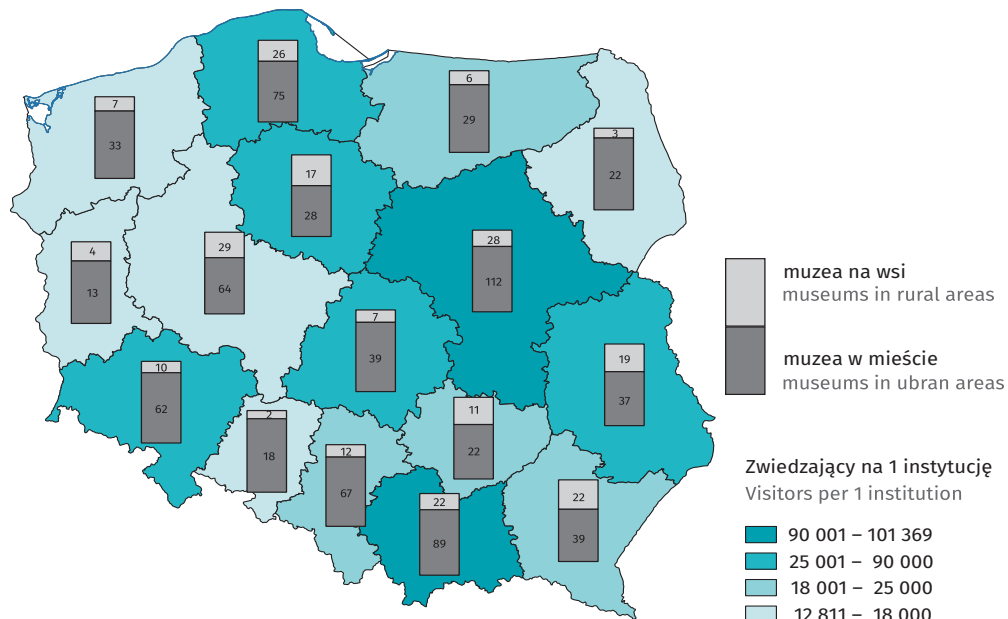
W 2023 r. na jedno sprawozdające się muzeum lub oddział muzealny przypadało przeciętnie 38,6 tys. mieszkańców Polski (39,2 tys. w 2022 r.). Najkorzystniejsze wartości tego wskaźnika, gdzie najmniejsza liczba mieszkańców przypada na 1 muzeum lub oddział muzealny, zarejestrowano w województwach: pomorskim (23,4 tys. osób), małopolskim (30,9 tys. osób) oraz podkarpackim (34,0 tys. osób). Najwyższą liczbę osób przypadających na jeden obiekt odnotowano w województwie lubuskim (57,4 tys. osób), a następnie w śląskim (54,7 tys. osób) i łódzkim (51,4 tys. osób).

Wykres 28. Muzea i zwiedzający w 2023 r.
Chart 28. Museums and visitors in 2023

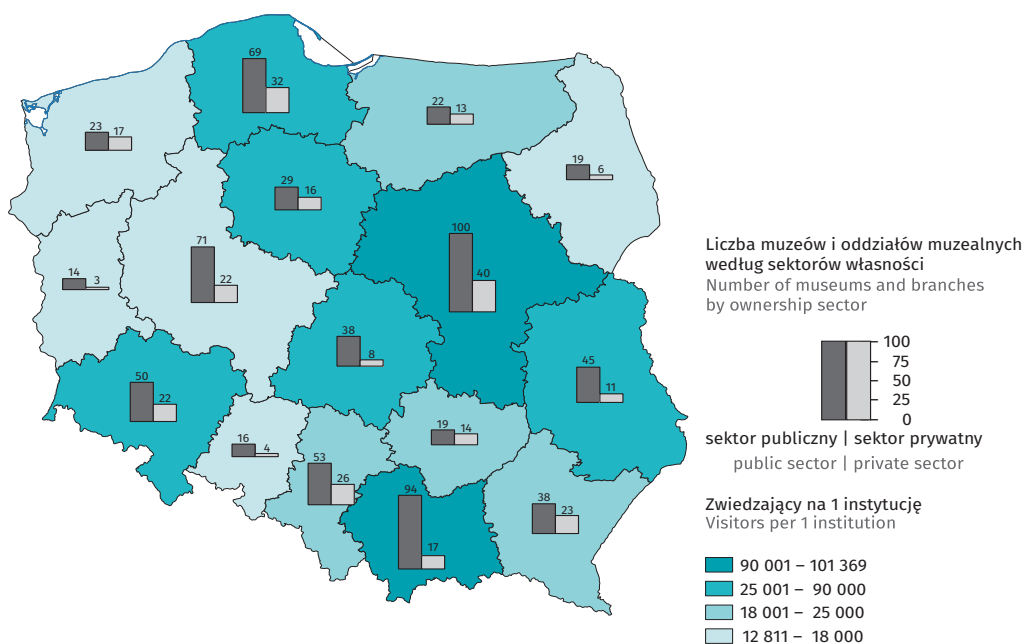

Mapa 17. Rozkład geograficzny muzeów (łącznie z oddziałami) w 2023 r.
Map 17. Geographical distribution of museums and their branches in 2023

Mapa 18. Muzea i oddziały muzealne według sektorów własności oraz zwiedzający w 2023 r.
Map 18. Museums and their branches by ownership sectors and visitors in 2023

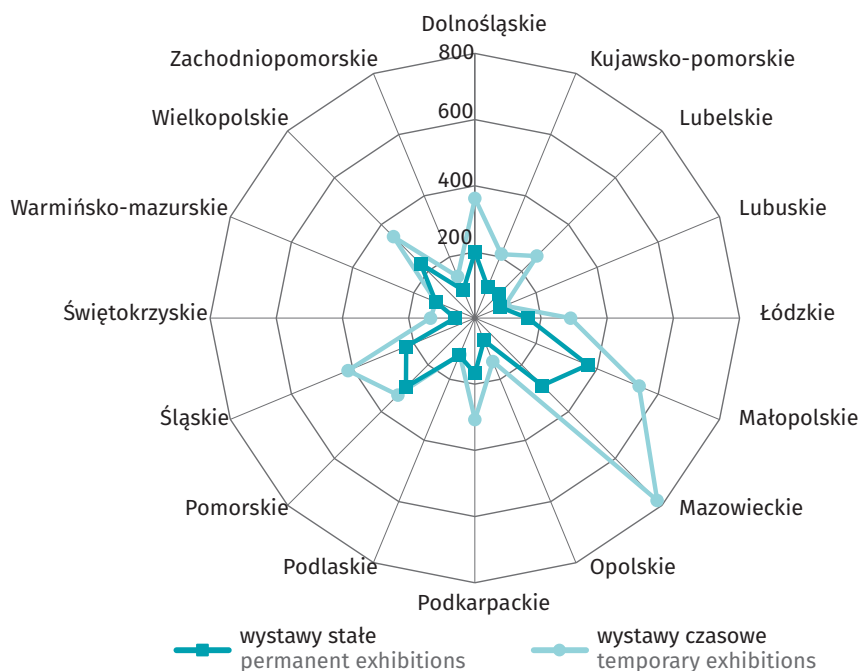
Muzea w 2023 r. zatrudniały 17,5 tys. osób, z czego 7,1 tys. to pracownicy merytoryczni⁸⁸ (w 2022 r. muzea zatrudniały 17,0 tys. osób, w tym 6,9 tys. pracowników merytorycznych). Spośród ogółu zatrudnionych w 2023 r. 98% osób pracowało w muzeach sektora publicznego (wskaźnik utrzymał się na tym samym poziomie wobec 2022 r.).

Jednym z podstawowych obszarów działalności muzeów jest gromadzenie i opieka nad zbiorami. Muzea sprawozdające się na formularzu K-02 w 2023 r. wykazały w swoim posiadaniu łącznie 21,4 mln sztuk muzealiów (w 2022 r. muzea podały informacje o posiadaniu 20,9 mln sztuk muzealiów). Posiadanie największej liczby zbiorów wykazały instytucje o profilu interdyscyplinarnym, historycznym i muzea sztuki. Powyżej 96% z wykazanych muzealiów wpisanych było do ksiąg inwentarzowych muzeów sektora publicznego. Ponadto sprawozdające się muzea przechowywały ponad 1,3 mln obiektów w depozytach.

W ramach prac nakierowanych na poprawę stanu zachowania zbiorów muzea poddały 36,8 tys. muzealiów konserwacji pełnej, 34,4 tys. – częściowej oraz 315,6 tys. – zapobiegawczej (dla 2022 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 27,2 tys., 42,6 tys. i 240,1 tys.). Poza tym w 2023 r. w muzeach zdigitalizowano 386,1 tys. obiektów (w porównaniu z 327,5 tys. obiektów zdigitalizowanych w roku poprzednim). Na 4,5 mln zdigitalizowanych obiektów zgodnie ze stanem w dniu 31 grudnia 2023 r., 26% było udostępnianych w katalogach cyfrowych (w 2022 r. wartości te wynosiły odpowiednio: 4,2 mln obiektów i 25%).

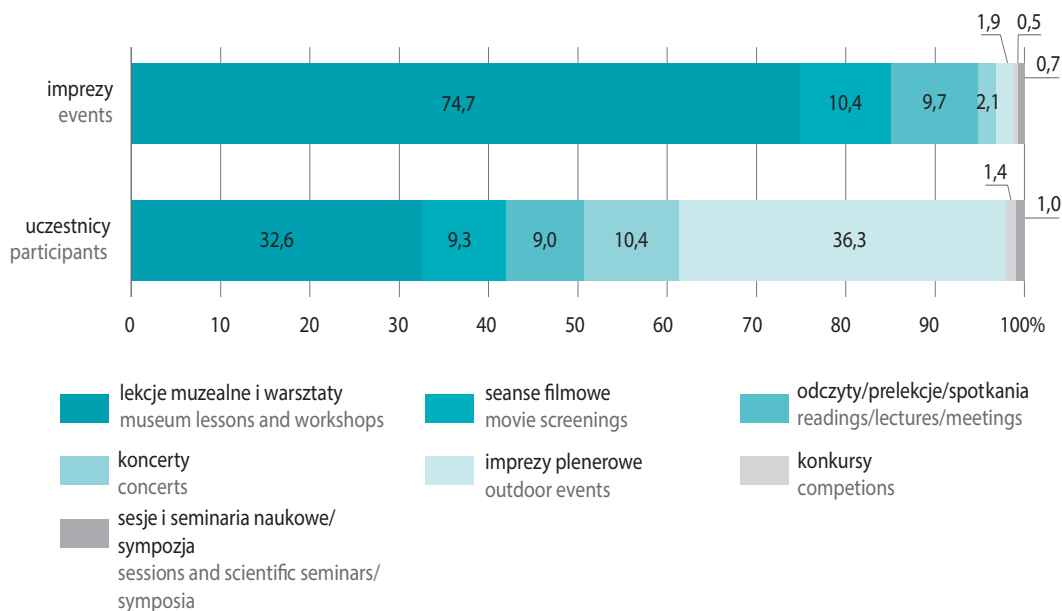
Muzea w ramach działalności ustawowej prowadzą działania wystawiennicze oraz upowszechniające wiedzę o zbiorach. W ramach tego obszaru muzea wykazały eksponowanie łącznie 2 698 wystaw stałych i dodatkowo zorganizowały 4 596 wystaw czasowych w kraju oraz 52 wystawy czasowe za granicą (najwięcej w Belgii, Litwie, Czechach oraz Słowacji) – analogiczne wartości dla 2022 r. wynosiły odpowiednio: 2 610 wystaw stałych, 4 412 wystaw czasowych w kraju i 79 za granicą.

Wykres 29. Wystawy stałe i czasowe organizowane przez muzea w 2023 r.
Chart 29. Permanent and temporary exhibitions organized by museums in 2023

88 Przez pracowników merytorycznych rozumie się osoby wykonujące prace w zakresie działalności podstawowej jednostki.

Wykres 30. Struktura działalności kulturalnej, naukowej i edukacyjnej muzeów i oddziałów muzealnych w 2023 r.
Chart 30. The structure of cultural, scientific and educational activities of museums and branches in 2023

Muzea, które wypełniły sprawozdanie w 2023 r. prowadziły także szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, naukową oraz popularyzatorską. Instytucje te przeprowadziły blisko 108 tys. lekcji muzealnych, w których uczestniczyło 2,2 mln osób (wartości te dla 2022 r. wynosiły odpowiednio 96 tys. i 2,0 mln). Muzea w swojej ofercie posiadały także seanse filmowe, koncerty, konkursy, odczyty, prelekcje, spotkania, imprezy plenerowe czy oprowadzania kuratorskie, udostępniając w 2023 r. blisko 47 tys. wydarzeń dla 4,8 mln uczestników. W 2023 r. zorganizowano w muzeach ponad tysiąc sesji, seminariów naukowych, sympozjów i konferencji.

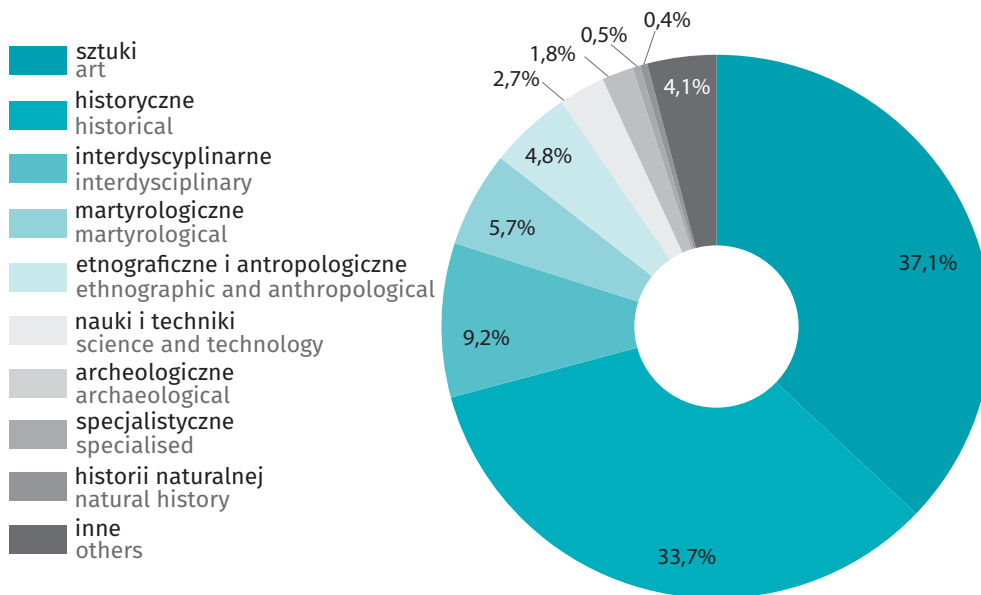
Muzea wydały również 1 219 tytułów książek w formie drukowanej, 344 dostępne przez Internet oraz 159 tytułów czasopism w formie drukowanej, a 106 tytułów czasopism było dostępnych przez Internet – analogiczne wartości dla 2022 r. wynosiły odpowiednio: 1 182 tytuły wydanych książek drukowanych, 438 dostępnych przez Internet oraz 131 tytułów czasopism drukowanych i 74 tytuły czasopism dostępnych przez Internet.

Muzea składające sprawozdanie udostępniły w 2023 r. łącznie 226 wystaw wirtualnych (które obejrzało 505 tys. osób) oraz blisko 3 tys. wydarzeń upowszechniających on-line – edukacyjnych, popularyzatorskich i naukowych – w których wzięło udział niemal 3,5 mln osób. Strony internetowe prowadzone przez muzea odwiedziło 50,3 mln osób rozumianych jako unikalni użytkownicy (wartość dla 2022 r. wynosiła 43,2 mln, a w 2021 r. - 37,6 mln).

W 2023 r. muzea wykazały frekwencję na poziomie 42,3 mln osób, z czego blisko 762 tys. osób zwiedzało instytucje w trakcie „Nocy Muzeów” (w 2022 r. liczba zwiedzających ogółem wyniosła 36,7 mln, z czego w trakcie „Nocy Muzeów” – 620 tys. osób). W ostatnim roku przed wprowadzeniem obostrzeń związanych z COVID-19, tj. w 2019 r., liczba zwiedzających ogółem wyniosła 40,2 mln, a liczba zwiedzających w ramach „Nocy muzeów” wyniosła 798,7 tys. – zatem frekwencja ogółem z 2023 r. przekroczyła poziom sprzed pandemii COVID-19.

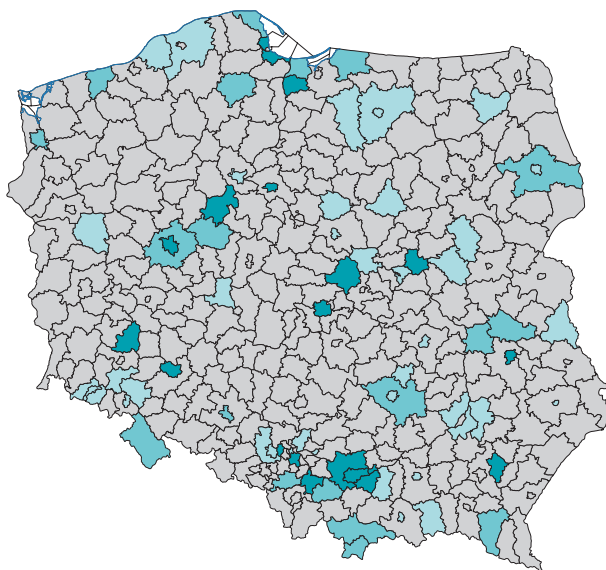
W zorganizowanych grupach wizytę odbyło 18,2% odwiedzających spośród wszystkich odwiedzających muzea w 2023 r., z kolei 30,2% wszystkich wizyt odbyło się w ramach wejść bezpłatnych (analogiczne dane dla 2022 roku wynosiły odpowiednio: 19,2% i 38,8%). Ponad 70% zwiedzających muzea w 2023 r. wybrało muzea sztuki lub historyczne, powyżej 9% muzea interdyscyplinarne, a blisko 6% muzea martyrologiczne. Największą liczbę odwiedzających przyciągnęły muzea z województwa mazowieckiego (33,5%). W następnej kolejności były to instytucje z województwa małopolskiego (25,8%), pomorskiego (8,4%) oraz dolnośląskiego (5,4%). Liczba zwiedzających w pozostałych województwach (liczona osobno dla każdego z województw) nie przekraczała 5% ogólnej wartości dla Polski.

Wykres 31. Zwiedzający muzea i wystawy muzealne według rodzajów muzeów w 2023 r.
 Chart 31. The structure of museums visitors in 2023

Mapa 19. Powiaty i miasta na prawach powiatu z piątej grupy kwintylowej zestawienia według liczby zwiedzających muzea i oddziały muzealne w 2023 r.

Map 19. Powiaty and cities with powiat status from the fifth quintile group of ranking by number of museum visitors in 2023

Pozycja w rankingu
 Ranking position

- górna połowa 10 grupy decylowej
upper half of 10th decyl group
- dolna połowa 10 grupy decylowej
lower half of 10th decyl group
- 9 grupa decylowa
9th decyl group
- poniżej 9 grupy decylowej
below 9th decyl group

Tabl. 35. Muzea według województw
Table 35. Museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Muzea i oddziały muzealne Museums and branches		Muzealia w tys. szt. Objects in thousands pieces	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe Temporary exhibitions		Zwiedzający muzea i wystawy muzealne w tys. Visitors of museums and branches in thousands		
		ogółem total	w tym oddziały of which branches			w kraju in the country	za granicą abroad	ogółem total	w tym w zorganizowanych grupach of which organised groups	w „Noc Muzeów” during the “Night of Museums”
POLSKA	2021	939	266	20 112,9	2 529	3 569	63	25 251,6	3 760,0	160,5
	2022	963	287	20 890,7	2 610	4 412	79	36 705,2	7 062,1	619,6
	2023	974	292	21 434,7	2 698	4 596	52	42 321,9	7 703,4	762,4
Dolnośląskie		72	16	3 147,8	199	362	6	2 294,8	484,8	86,6
Kujawsko-pomorskie		45	13	1 097,4	101	209	-	1 359,8	282,3	37,2
Lubelskie		56	15	1 327,3	103	265	1	1 408,6	472,0	22,0
Lubuskie		17	-	330,3	84	98	-	281,6	62,5	11,8
Łódzkie		46	11	961,7	160	289	-	1 318,8	163,1	41,0
Małopolskie		111	54	3 322,2	370	537	12	10 902,7	2 896,1	98,4
Mazowieckie		140	38	3 008,3	288	779	11	14 191,6	1 133,0	170,5
Opolskie		20	2	284,4	73	142	-	256,2	73,3	11,4
Podkarpackie		61	15	1 273,2	167	307	3	1 131,7	271,8	27,3
Podlaskie		25	9	425,9	122	119	3	352,0	119,8	22,4
Pomorskie		101	46	797,0	295	329	5	3 543,0	604,0	60,1
Śląskie		79	16	3 241,1	225	415	3	1 869,6	328,0	56,6
Świętokrzyskie		33	8	302,8	60	134	5	627,0	234,4	16,9
Warmińsko-mazurskie		35	8	264,5	128	127	3	825,0	154,9	16,4
Wielkopolskie		93	32	1 264,3	232	348	-	1 359,7	334,9	56,2
Zachodniopomorskie		40	9	386,5	91	136	-	599,8	88,5	27,6

7.3. Instytucje paramuzealne⁸⁹

7.3. Institutions related to museums

Instytucja paramuzealna to jednostka organizacyjna niebędąca muzeum, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz posiadającej charakter muzealny przyrody. Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums) instytucją paramuzealną może być: ogród zoologiczny (wszystkie jego formy, takie jak akwaria, oceanaria, terraria itp.), ogród botaniczny, rezerwat przyrody (udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, na ogół prezentujący również zestaw zbiorów lub opracowane wystawy tematyczne; w szczególności są to: grotty, jaskinie, akwenty, parki), pomniki historii (zabytki) lub inne jednostki – m.in. planetaria, miasteczka czy centra nauki i techniki, a także niebędące muzeum ekspozycje stałe, ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Do grupy instytucji paramuzealnych włączane są również podmioty, które prowadzą działalność typu muzealnego, lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu.

W 2023 r. zarejestrowano działalność 349 instytucji paramuzealnych, tyle samo co w 2022 r. (18 ogrodów zoologicznych, 37 ogrodów botanicznych oraz 294 pozostałych instytucji), z których 64,2% należało do sektora publicznego (65,3% w 2022 r.), a 35,8% do sektora prywatnego (34,7% w 2022 r.). W ramach sektora publicznego jednostki samorządowe stanowiły 56,3% (56,6% w 2022 r.), jednostki administracji rządowej – 1,8% (2,2% w 2022 r.), a pozostałe⁹⁰ (niesamorządowe) jednostki sektora publicznego – 41,9% (41,2% w 2022 r.).

Na sektor prywatny składały się: jednostki kościołów lub związków wyznaniowych - 23,2% (23,1% w 2022 r.), stowarzyszenia - 16,0% (18,2% w 2022 r.), instytucje paramuzealne prowadzone przez osoby fizyczne - 18,4% (17,4% w 2022 r.), fundacje - 12,8% (11,6% w 2022 r.), spółki - 15,2% (14,0% w 2022 r.) oraz pozostałe jednostki zaliczane do tego sektora - 14,4% (15,7% w 2022 r.).

W 2023 r. instytucje paramuzealne odwiedziło 20,8 mln osób (18,6 mln osób w 2022), w tym 17,5 mln (15,5 mln w 2022 r.) w sektorze publicznym i 3,3 mln (3,1 mln w 2022 r.) w sektorze prywatnym. Ogrody zoologiczne odwiedziło 7,9 mln osób (38,2% ogółu zwiedzających instytucje paramuzealne), ogrody botaniczne odwiedziło 4,2 mln osób (20,1%), a pozostałe instytucje paramuzealne 8,7 mln osób (41,7%).

W 2023 r. w instytucjach paramuzealnych zatrudnionych było 4,7 tys. osób (4,6 tys. w 2022 r.), spośród których 2,4 tys. to pracownicy merytoryczni (2,2 tys. w 2022 r.). Spośród ogółu zatrudnionych w instytucjach paramuzealnych w 2023 r. 82,1% pracowało w instytucjach paramuzealnych sektora publicznego (82,9% w 2022 r.).

Poszczególne województwa były w różnym stopniu nasycone instytucjami paramuzealnymi. Niemal połowa (162 podmioty; 46,4% (45,3% w 2022 r.)) była skupiona w czterech województwach: małopolskim, mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim. W województwie małopolskim zlokalizowanych było 15,8% (tak jak w 2022 r.) ogólnej liczby takich podmiotów, w mazowieckim – 10,9% (10,6% w 2022 r.), w dolnośląskim – 10,6% (9,7% w 2022 r.), a w wielkopolskim – 9,2% (bez zmian wobec 2022 r.). W 2023 r. przeciętnie na jedno województwo przypadały prawie 22 instytucje paramuzealne.

⁸⁹ Jednostki, które prowadzą działalność typu muzealnego lecz działają bez uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statutu bądź regulaminu zostały zaliczone do instytucji paramuzealnych.

⁹⁰ Wśród innych (niesamorządowych) jednostek sektora publicznego będących organizatorami jednostek paramuzealnych, znajdują się najczęściej uczelnie wyższe, parki narodowe oraz nadleśnictwa.

Tabl. 36. Instytucje paramuzealne według województw
Table 36. Institutions related to museums by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Instytucje paramuzealne ^a Institutions related to museums ^a	Okazy, eksponaty w tys. szt. ^a Specimens, objects in thousands pieces ^a	Wystawy stałe Permanent exhibitions	Wystawy czasowe ^b Temporary exhibitions ^b		Zwiedzający ^b w tys. Visitors ^b in thousands		
				razem total	w tym krajowe obce ^c of which domestic external ^c	ogółem grand total	w tym młodzież szkolna ^d of which school youth ^d	
POLSKA	2021	346	4 655,3	540	786	116	13 427,0	1 195,8
	2022	349	4 720,9	640	938	154	18 580,0	2 429,9
	2023	349	4 836,0	699	1 050	138	20 798,9	2 385,7
Dolnośląskie	37	478,9	64	113	13	3 926,7	286,6	
Kujawsko-pomorskie	20	44,4	43	59	22	883,7	247,5	
Lubelskie	13	37,8	9	30	5	400,0	29,6	
Lubuskie	5	3,8	4	4	-	125,5	3,6	
Łódzkie	17	140,7	31	65	2	1 994,1	214,5	
Małopolskie	55	2 715,3	76	142	9	1 428,2	200,8	
Mazowieckie	38	789,7	54	123	3	4 331,0	531,0	
Opolskie	6	13,4	12	24	7	296,0	44,9	
Podkarpackie	18	68,5	64	112	27	282,2	36,6	
Podlaskie	16	34,3	65	101	-	168,6	38,7	
Pomorskie	25	280,5	45	20	1	2 336,0	203,1	
Śląskie	25	79,7	34	54	12	1 766,1	187,4	
Świętokrzyskie	13	5,5	36	40	12	625,3	139,2	
Warmińsko-mazurskie	15	26,4	18	30	1	196,8	56,2	
Wielkopolskie	32	99,6	46	95	21	1 787,5	149,8	
Zachodniopomorskie	14	17,5	98	38	3	251,2	16,2	

a Stan w dniu 31 grudnia. b Bez zwiedzających wystawy zorganizowane za granicą. c Wypożyczone od innego podmiotu na terenie kraju. d Zwiedzający wystawy w zorganizowanych grupach.

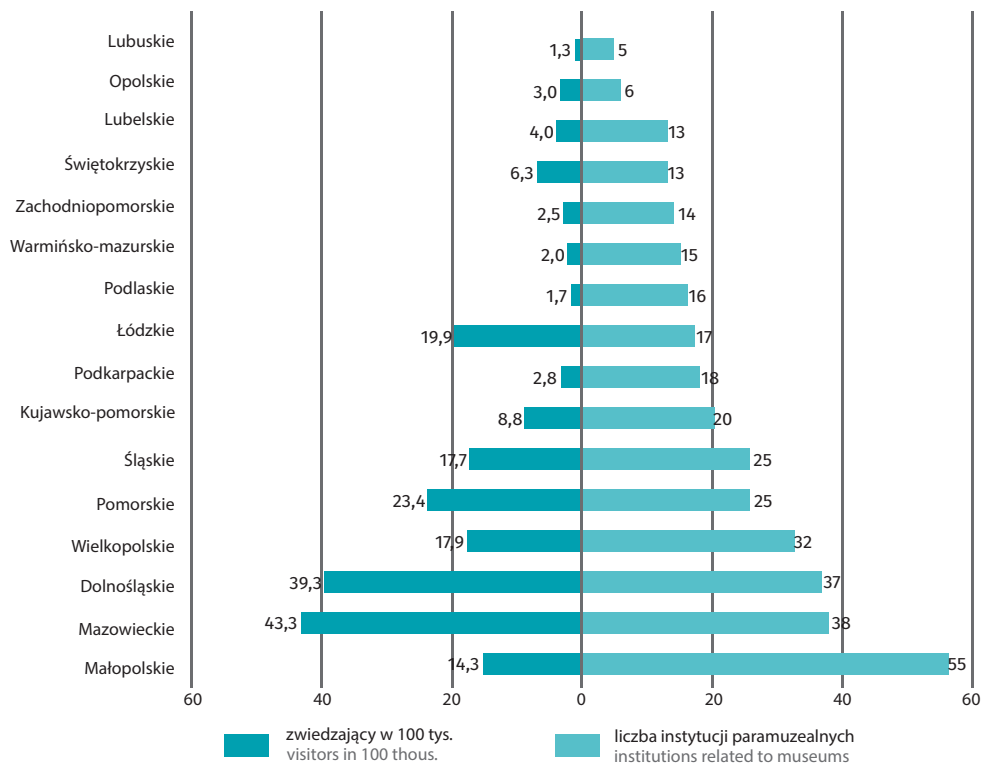
a As of 31 December. b Excluding visitors at exhibitions organised abroad. c Borrowed from another entity in the country. d Primary and secondary school students visiting museum in organised groups.

Instytucje paramuzealne znajdowały się w 149 powiatach lub miastach na prawach powiatu (spośród 380), przy czym w 85 powiatach (84 powiatach w 2022 r.) lub miastach na prawach powiatu odnotowano po jednej instytucji paramuzealnej.

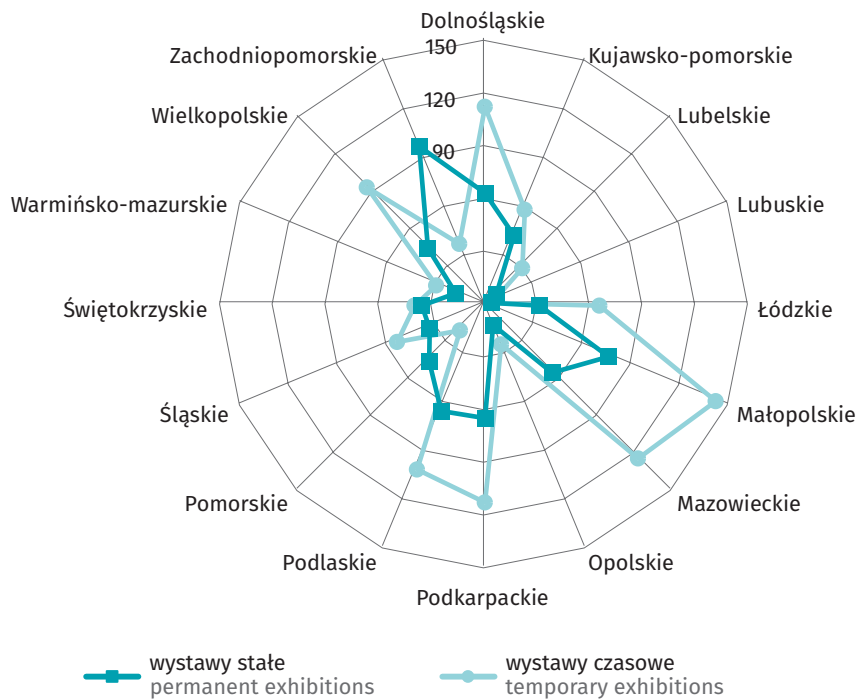
W 2023 r. na jedną instytucję paramuzealną przypadało przeciętnie 108 tys. mieszkańców Polski (bez zmian wobec 2022 r.). Na poziomie województw najniższą wartość wskaźnika (czyli największą gęstość tego typu instytucji) zarejestrowano w województwach: małopolskim (62,4 tys. osób), podlaskim (71,1 tys. osób) oraz dolnośląskim (77,8 tys. osób), natomiast najwyższą – w województwach lubuskim (195,0 tys. osób), śląskim (172,8 tys. osób) i opolskim (156,1 tys. osób).

W 2023 r. instytucje paramuzealne, podobnie jak muzea, prezentowały swoje zbiory w ramach 699 wystaw stałych (640 w 2022 r.) i 1 050 wystaw czasowych (938 w 2022 r.), ponadto zorganizowały 10 wystaw (16 w 2022 r.) za granicą. Zbiory tych instytucji (muzealia, okazy żywe w sztukach) liczyły 4 836,0 tys. eksponatów, w porównaniu 4 720,9 tys. w 2022 r. (bez okazów przyrody prezentowanych w ogrodach botanicznych).

Wykres 32. Instytucje paramuzealne i zwiedzający w 2023 r.
 Chart 32. Institutions related to museums and visitors in 2023

Wykres 33. Wystawy stałe i czasowe organizowane przez instytucje paramuzealne w 2023 r.
 Chart 33. Permanent and temporary exhibitions organized by institutions related to museums in 2023

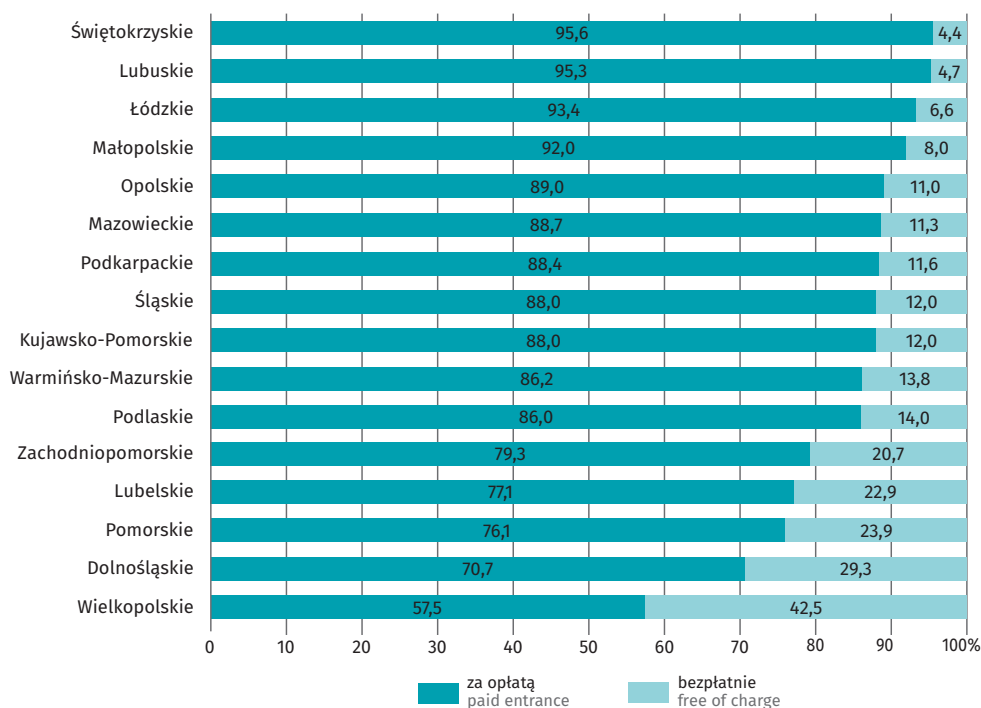

W 2023 r. odnotowano 20,8 mln (18,6 mln w 2022 r.) osób zwiedzających instytucje paramuzealne, w tym 2,4 mln młodzieży szkolnej w grupach zorganizowanych, co stanowiło 11,5% (13,1% w 2022 r.) wszystkich zwiedzających. Z możliwości zwiedzania bezpłatnie skorzystało 3,8 mln osób; 18,4% ogółu zwiedzających (odpowiednio 3,2 mln oraz 17,0% w 2022 r.). Z możliwości zwiedzania instytucji paramuzealnych w ramach „Nocy Muzeów” skorzystało 116,4 tys. osób (87,7 tys. w 2022 r.). Instytucje paramuzealne były stosunkowo licznie odwiedzane – przeciętna liczba zwiedzających na jedną instytucję w 2023 r. wyniosła 59,6 tys. (53,2 tys. w 2022 r.). Dla porównania: przeciętna liczba zwiedzających muzeum lub oddział muzealny w 2023 r. wyniosła 43,5 tys. (38,1 tys. w 2022 r.).

Ponad 60% zwiedzających instytucje paramuzealne przypadało na cztery województwa, które przyciągnęły największą liczbę odwiedzających – są to województwa: mazowieckie (20,8%), dolnośląskie (18,9%), pomorskie (11,2%) oraz łódzkie (9,6%). Znaczny udział liczby zwiedzających odnotowano również w województwach wielkopolskim, śląskim oraz małopolskim (odpowiednio: 8,6%; 8,5% i 6,9%). Przeciętnie na jedno województwo przypadało 1,3 mln zwiedzających instytucje paramuzealne.

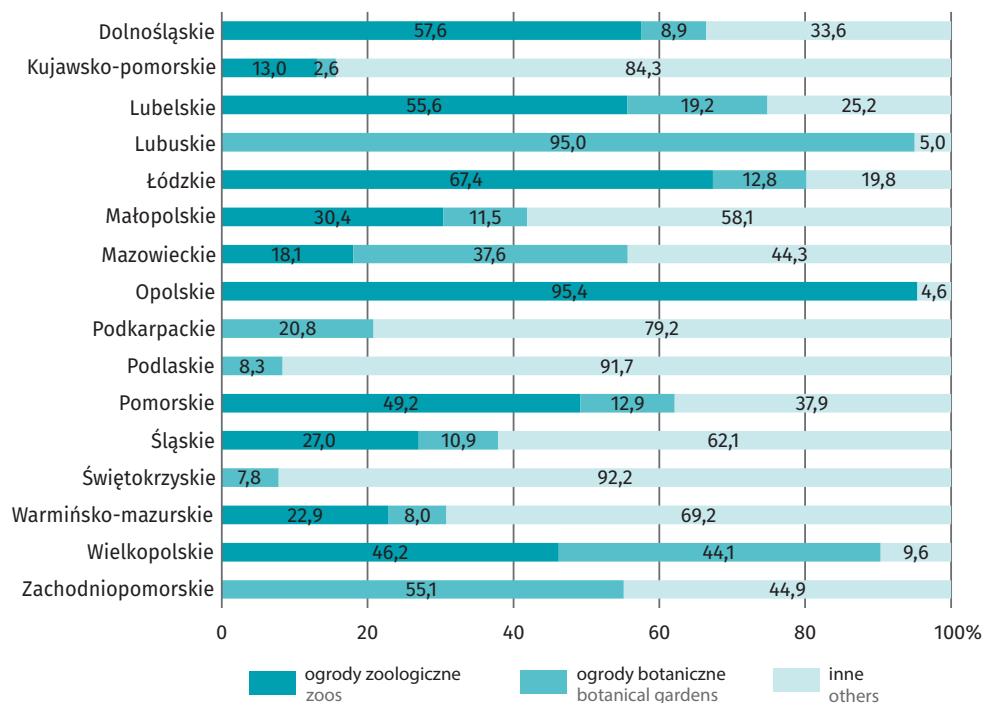
Wykres 34. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne według ponoszonych opłat w 2023 r.
Chart 34. The structure of visitors in institution related to museums according to payment in 2023

Dużym zainteresowaniem cieszyły się ogrody zoologiczne, które odwiedziło 7,9 mln osób (w 2022 r. – 7,8 mln; w 2021 r. – 6,3 mln). Najwięcej zwiedzających w ogrodach zoologicznych – 28,5% odnotowano w województwie dolnośląskim (2 ogrody; 2 260,6 tys. zwiedzających), następnie w łódzkim (dwa ogrody, z udziałem 16,9% i 1 343,2 tys. zwiedzających), oraz pomorskim (cztery ogrody z udziałem 14,5% i 1 148,6 tys. zwiedzających).

Spośród 18 ogrodów zoologicznych, które złożyły sprawozdanie za 2023 r., za najbardziej popularny można uznać ten zlokalizowany we Wrocławiu (1,7 mln zwiedzających), a na drugiej pozycji w Łodzi (1,2 mln zwiedzających). Ogród zoologiczny w Poznaniu odwiedziło 0,8 mln osób, w Gdańsku, Warszawie i Lubinie po około 0,6 mln.

Wykres 35. Struktura zwiedzających instytucje paramuzealne w 2023 r.
Chart 35. The structure of visitors in institution related to museums in 2023

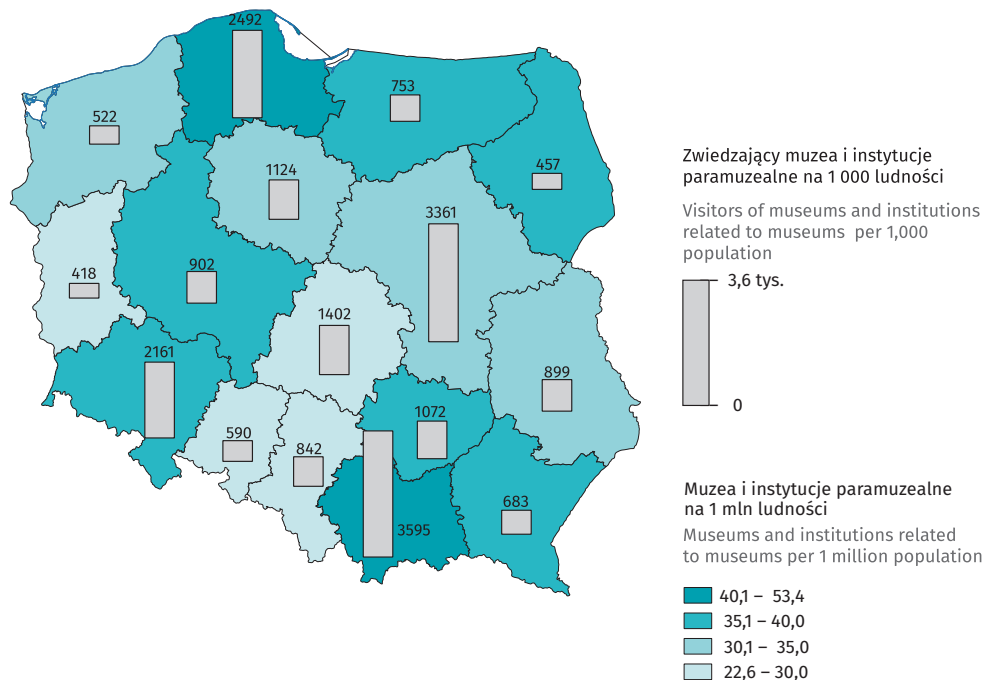
Ogrody botaniczne (37) odnotowały 4,2 mln zwiedzających (2,6 mln w 2022 r.), w tym na terenie województwa mazowieckiego zarejestrowano trzy ogrody z udziałem 39,0% i 1,63 mln zwiedzających wszystkie ogrody botaniczne; w dalszej kolejności uplasowały się województwa: wielkopolskie (sześć ogrodów z udziałem 18,9% i 0,79 mln zwiedzających) oraz dolnośląskie (pięć ogrodów z udziałem 8,3% i 0,35 mln zwiedzających).

Instytucje paramuzealne, podobnie do innych podmiotów kultury, prowadziły działalność edukacyjną i w 2023 r. zorganizowały łącznie 39,4 tys. imprez oświatowych (30,3 tys. w 2022 r.), w których uczestniczyło 2 198,0 tys. osób (1 901,6 tys. w 2022 r.). Najbardziej popularne były lekcje muzealne i warsztaty, których liczba zajęć wyniosła 25 196 czyli 64,0% ogółu przedsięwzięć organizowanych w ramach pozostałej działalności instytucji paramuzealnych (w 2022 r. było to 21 307 zajęć czyli 70,3% ogółu przedsięwzięć). Przeprowadzono również 159 konkursów (202 w 2022 r.), w których wzięło udział 20,1 tys. (w 2022 r. 30,0 tys.) uczestników. Organizowano również seminaria naukowe, sympozja i konferencje - 313 (191 w 2022 r.).

W ramach prowadzonej działalności wydawniczej jednostki paramuzealne wydały w 2023 r. 149 tytułów (125 w 2022 r.) w formie drukowanej (w tym 118 książek i 31 czasopism). Nakład wyniósł 133,7 tys. egzemplarzy (w tym 106,8 tys. książek i 26,9 tys. czasopism), w porównaniu z 110,7 tys. w 2022 r.

Przez Internet udostępniono 99 tytułów (102 tytuły w 2022 r.), w tym 67 tytułów książek i 32 czasopisma.

Mapa 20. Muzea i instytucje paramuzealne w 2023 r.
Map 20. Museums and institutions related to museums in 2023

W 2023 r. przeciętnie w Polsce na 1 mln mieszkańców przypadało 35,2 muzeów lub instytucji paramuzealnych. Wartości znacznie powyżej przeciętnej odnotowano w województwach pomorskim (53,4) i małopolskim (48,4). Najniższe wartości tego wskaźnika w 2023 r. zaobserwowano w województwach lubuskim (22,6) i śląskim (24,1).

Na każde 1 000 osób w Polsce przypadało przeciętnie 1 677 zwiedzających muzea lub instytucje paramuzealne – najwięcej w województwach: małopolskim (3 595), mazowieckim (3 361), pomorskim (2 492) i dolnośląskim (2 161). Najmniej zwiedzających muzea lub instytucje paramuzealne w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców odnotowano w województwach: lubuskim (418), podlaskim (457) i zachodniopomorskim (522).

7.4. Galerie sztuki

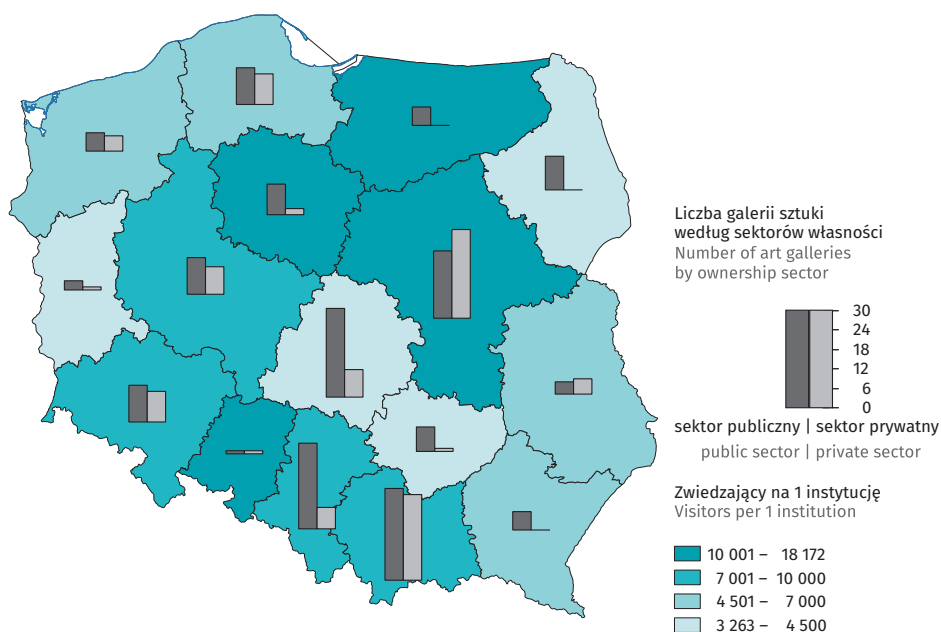
7.4. Art galleries

Galerie sztuki odgrywają znaczącą rolę w prezentacji współczesnych artystów oraz ich twórczości poprzez organizację wystaw i innych wydarzeń artystycznych.

W 2023 r. w Polsce działało 317 galerii sztuki prowadzących działalność wystawienniczą. Większość z nich należała do sektora publicznego (63,1%), w ramach którego dla 87,0% galerii organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego.

Najwięcej galerii sztuki miało swoją siedzibę w województwie małopolskim – 58 podmiotów, z których 40 działało w Krakowie. Uwzględniając liczbę działających galerii sztuki, wyróżniały się również województwa: mazowieckie (51), łódzkie (38) i śląskie (35). Najmniej galerii sztuki miało siedzibę w województwie opolskim (2).

Mapa 21. Galerie sztuki według sektorów własności oraz zwiedzający w 2023 r.
Map 21. Art galleries by ownership sectors and visitors in 2023

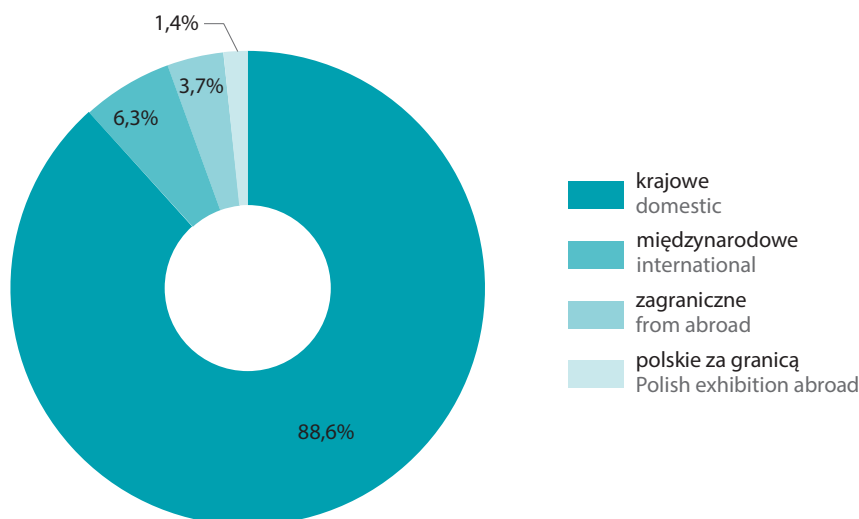
Ponad połowa galerii sztuki (59,6%), podobnie jak w 2022 r., funkcjonowała w obiektach przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, a 44,8% podmiotów posiadało ekspozycje przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Jednym z podstawowych zadań galerii działających w ramach sektora publicznego jest tworzenie kolekcji dzieł sztuki współczesnej oraz jej udostępnianie w formie wystaw. W 2023 r. galerie państwowe i samorządowe posiadały 1,1 mln zbiorów (o 3,3% więcej niż w 2022 r.), wśród których największą część stanowiło malarstwo (39,0%). Obiekty z kolekcji nowe media, grafika oraz fotografia tworzyły łącznie ponad połowę zbiorów własnych galerii (57,3%).

W 2023 r. galerie sektora publicznego posiadały 368,7 tys. zdigitalizowanych obiektów, z których większość (77,9%) była w posiadaniu galerii sztuki mających siedzibę w województwie mazowieckim. W 2023 r. pracom konserwatorskim poddano 7,7 tys. eksponatów i w tym zakresie dominowały podmioty z województwa mazowieckiego oraz podkarpackiego, które w sumie pracom konserwatorskim poddały 6,6 tys. eksponatów.

Ze względu na miejsce prezentacji wystaw, jak i kraj pochodzenia, wyszczególnia się wystawy odbywające się w Polsce: krajowe, zagraniczne (prezentacja sztuki obcej) i międzynarodowe (prezentacja sztuki obcej i polskiej) oraz polskie wystawy za granicą. W 2023 r. galerie sztuki zorganizowały w Polsce łącznie 3 731 wystaw (3 548 w 2022 r.), w tym 3 353 krajowe (3 186 w 2022 r.), 237 międzynarodowych (223 w 2022 r.) oraz 141 zagranicznych (139 w 2022 r.). Ponadto, polskie galerie sztuki zorganizowały 55 wystaw za granicą (59 w 2022 r.).

Wykres 36. Wystawy w galeriach sztuki w 2023 r.
Chart 36. Exhibitions in art galleries in 2023

Wystawy w Polsce zwiedziło 4,0 mln osób (o 34,9% więcej niż w 2022 r.), w tym 1,3 mln osób obejrzało wystawy plenerowe (o 53,7% więcej niż w 2022 r.). Wystawy w państwowych i samorządowych galeriach sztuki zwiedziło 3,7 mln osób, tj. 91,9% ogólnej liczby zwiedzających. Ponad połowa zwiedzających (54,6%) odwiedziła galerie sztuki w województwach małopolskim i mazowieckim.

Oprócz prezentacji dzieł sztuki współczesnej, galerie prowadziły także inne formy działalności kulturalnej, m.in. odczyty, seanse filmowe, koncerty, performance oraz zajęcia edukacyjne. W 2023 r. galerie sztuki zorganizowały łącznie 20,2 tys. tego typu przedsięwzięć, w których uczestniczyło 614,3 tys. osób (w 2022 r. 16,2 tys. przedsięwzięć i 482,5 tys. uczestników). Najbardziej popularne były zajęcia o charakterze edukacyjnym – w 2023 r. galerie sztuki zorganizowały 13,4 tys. warsztatów/lekcji, w których wzięło udział 227,0 tys. uczestników.

Oprócz działalności stacjonarnej, galerie sztuki prowadziły również swoją aktywność w formie on-line – w 2023 r. udostępniono 239 wirtualnych wystaw, które odwiedziło 1,1 mln osób (w 2022 r. 436 wystaw, 3,3 mln zwiedzających) oraz 177 imprez, w których wzięło udział 69,9 tys. uczestników (w 2022 r. 416 imprez, 386,5 tys. uczestników).

Działalność wydawnicza galerii sztuki skupiała się głównie na drukowaniu zaproszeń, katalogów, informatorów i folderów oraz plakatów informujących o odbywających się wydarzeniach. Całkowity nakład wszystkich drukowanych materiałów w 2023 r. wyniósł 790,8 tys. egzemplarzy.

Tabl. 37. Galerie sztuki według województw
Table 37. Art galleries by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Galerie sztuki (stan w dniu 31 grudnia) Art galleries (as of 31 December)	Wystawy ^a Exhibitions ^a	Ekspozycje ^a Expositions ^a	Zwiedzający w tys. Visitors in thousands	W tym zwie- dzający wysta- wy plenerowe Of which open-air exhi- bitions visitors
POLSKA	2021	313	3 054	3 170	3 444,8	1 823,0
	2022	310	3 548	3 682	2 967,9	852,9
	2023	317	3 731	3 880	4 004,7	1 311,1
Dolnośląskie		22	271	277	183,9	0,1
Kujawsko-pomorskie		12	158	193	136,8	14,4
Lubelskie		9	114	115	49,1	2,7
Lubuskie		4	52	52	32,0	16,0
Łódzkie		38	355	366	159,1	27,7
Małopolskie		58	551	565	1 207,2	691,6
Mazowieckie		51	566	580	980,3	240,3
Opolskie		2	60	60	139,3	117,2
Podkarpackie		6	97	99	42,3	11,3
Podlaskie		11	91	92	139,8	103,9
Pomorskie		22	254	261	185,6	31,7
Śląskie		35	405	430	341,4	30,3
Świętokrzyskie		9	94	105	35,0	1,3
Warmińsko-mazurskie		6	73	83	109,0	-
Wielkopolskie		21	365	376	196,0	12,6
Zachodniopomorskie		11	225	226	67,7	10,1

a W Polsce

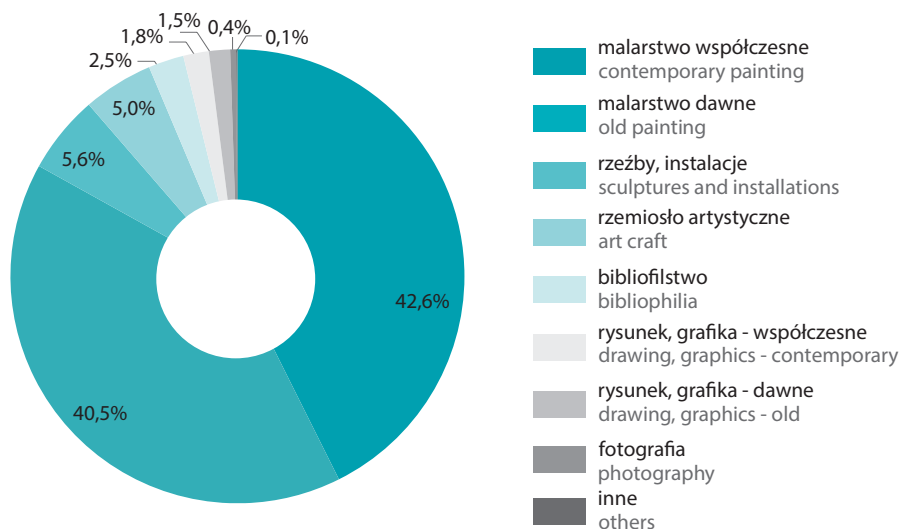
a In Poland

8. Rynek dzieł sztuki i antyków

8. Market of the works of art and antiques

Z informacji otrzymanych od 200 podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków (m.in. domów aukcyjnych, galerii sztuki i antykwiariatów) wynika, że 58,0% z nich zajmowało się wyłącznie sprzedażą dzieł sztuki i antyków, natomiast pozostałe prowadziły dodatkowo działalność wystawienniczą. W 2023 r. wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych wyniosła 567,7 mln zł i w porównaniu z 2022 r. zmniejszyła się o 12,8%.

Wykres 37. Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według rodzajów w 2023 r.
Chart 37. Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by type in 2023

Największą część łącznej kwoty ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków uzyskano z dziedziny malarstwa – 471,9 mln zł (tj. 83,1% łącznej kwoty sprzedaży), w tym malarstwa współczesnego – 242,1 mln zł (42,6% ogólnej kwoty sprzedaży), a malarstwa dawnego – 229,8 mln zł (40,5%). W porównaniu z 2022 r. odnotowano spadek sprzedaży dzieł sztuki z dziedziny malarstwa o 16,2%, przy czym sprzedaż dzieł malarstwa współczesnego wzrosła o 9,9%, a malarstwa dawnego zmniejszyła się o 33,0%. Największą kwotę ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków z kategorii malarstwa odnotowano w województwie mazowieckim – 379,7 mln zł (80,5% ogólnej kwoty sprzedaży malarstwa).

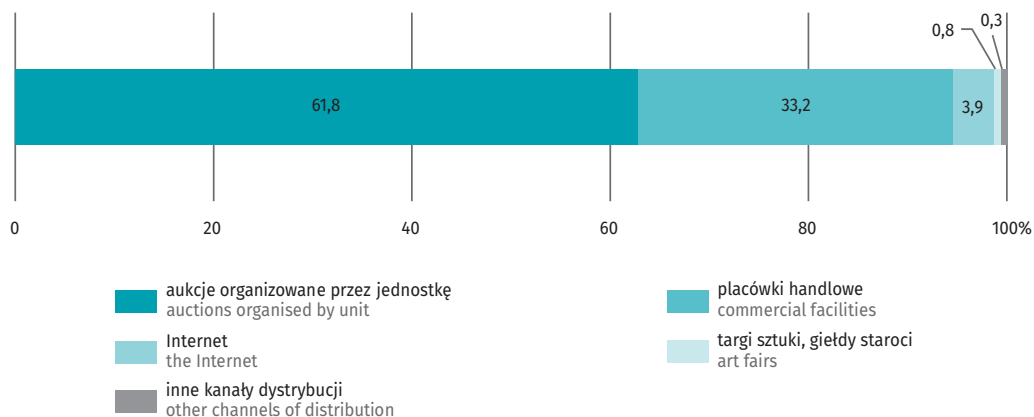
Najwięcej podmiotów na rynku dzieł sztuki i antyków prowadziło działalność w województwie mazowieckim – 52 (26,0% ogólnej liczby podmiotów), w tym 45 podmiotów zajmowało się sprzedażą dzieł sztuki i antyków w Warszawie. W województwie małopolskim funkcjonowało 39 podmiotów (19,5%), z których 35 prowadziło działalność w Krakowie. Podobnie jak w 2022 r., większość podmiotów (71,0%) zajmujących się sprzedażą dzieł sztuki i antyków miała swoje siedziby w stolicach województw.

W 2023 r. największą część łącznej kwoty ze sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez aukcje – 350,6 mln zł (w tym internetowe – 26,7 mln zł), co stanowiło 61,8% ogólnej wartości sprzedaży (w 2022 r. – 66,7%). W porównaniu z 2022 r. kwota sprzedaży dzieł sztuki i antyków poprzez aukcje ogółem zmniejszyła się o 19,2%, przy czym sprzedaż przez aukcje internetowe wzrosła o 64,1%.

Znaczącym kanałem dystrybucji pod względem łącznej wartości sprzedaży była sprzedaż w placówkach handlowych. Jej wartość wyniosła 188,8 mln zł (33,2% łącznej kwoty sprzedaży, 27,0% w 2022 r.), co w porównaniu z 2022 r. dało wzrost o 7,5%. Za pośrednictwem Internetu (sklepy internetowe, platformy sprzedażowe) sprzedano dzieła sztuki i antyki na łączną kwotę 21,9 mln zł (3,9% łącznej wartości sprzeda-

ży w 2023 r., 5,1% w 2022 r.), co w porównaniu z 2022 r. było kwotą mniejszą o 34,2%. Kwota sprzedaży na targach sztuki i giełdach staroci pozostała na podobnym poziomie jak w roku wcześniejszym – 4,3 mln zł (0,8% ogólnej kwoty sprzedaży w 2023 r., 0,7% w 2022 r.). Najmniejszą wartość sprzedaży dzieł sztuki i antyków podmioty uzyskały poprzez inne kanały dystrybucji – 2,1 mln zł (0,3% łącznej wartości sprzedaży w 2023 r., 0,5% w 2022 r.), co w porównaniu z 2022 r. było wartością mniejszą o 38,3%.

Wykres 38. Sprzedaż dzieł sztuki i antyków własnych oraz komisowych według kanałów dystrybucji w 2023 r.
Chart 38. Sales of works of art and antiques (own or on a commission basis) by distribution channels in 2023

Podmioty działające na rynku dzieł sztuki i antyków, oprócz sprzedaży, samodzielnie zajmowały się najczęściej organizacją wystaw (38,0% podmiotów), promocją artystów (35,0%) oraz wydawaniem książek, albumów, katalogów lub folderów (24,5%).

W 2023 r. 16 podmiotów działających na rynku dzieł sztuki i antyków wzięło aktywny udział w targach sztuki, z tego w targach krajowych – 15 podmiotów.

9. Kinematografia

9. Cinematography

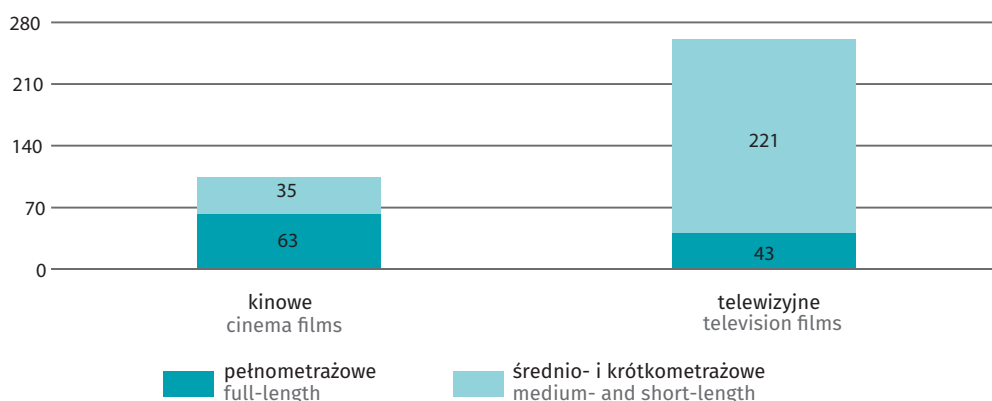
9.1. Produkcja filmowa

9.1. Film production

W 2023 r. w Polsce wyprodukowano⁹¹ 106 filmów pełnometrażowych oraz 256 średniometrażowych i krótkometrażowych przeznaczonych do prezentacji w kinach i telewizji (w 2022 r. odpowiednio: 112 i 255). Większość (59,4%) wyprodukowanych filmów pełnometrażowych stanowiły filmy kinowe, natomiast filmy średnio- i krótkometrażowe w większości (86,3%) miały charakter filmów telewizyjnych.

Wykres 39. Filmy wyprodukowane w 2023 r.

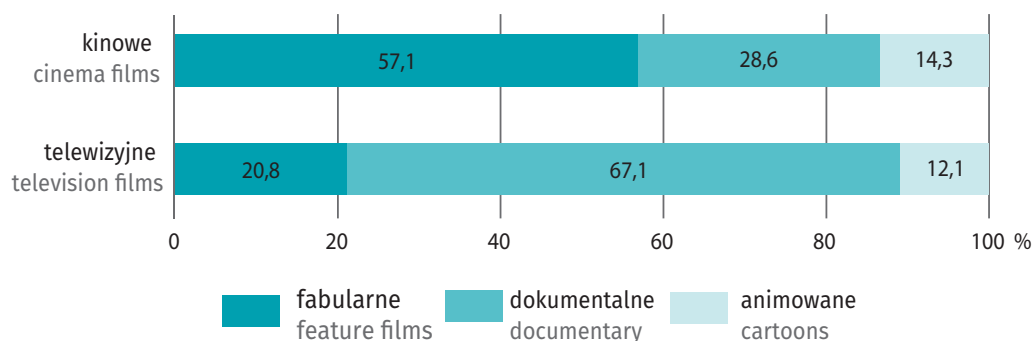
Chart 39. Films produced in 2023

Najczęściej produkowanym rodzajem filmów pełnometrażowych były filmy fabularne, które stanowiły 67,0% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów pełnometrażowych, natomiast wśród filmów średnio- i krótkometrażowych dominowały filmy dokumentalne (68,4% ogólnej liczby kinowych i telewizyjnych filmów średnio- i krótkometrażowych). W ujęciu rocznym liczba wyprodukowanych filmów pełnometrażowych fabularnych zmniejszyła się o 16,5% (z 85 do 71), z tego kinowych – o 14,5% (z 55 do 47), a telewizyjnych – o 20,0% (z 30 do 24). Liczba wyprodukowanych filmów dokumentalnych spadła o 1,9% (z 209 do 205), przy czym spadek ten dotyczył przede wszystkim filmów średnio- i krótkometrażowych (5,9%). Do prezentacji w telewizji wyprodukowano 177 filmów dokumentalnych, a w kinach – 28.

Wykres 40. Filmy wyprodukowane według rodzajów w 2023 r.

Chart 40. Films produced by type in 2023

⁹¹ Dane dotyczą produkcji zakończonej, tzn. filmów, dla których sporządzono kopię wzorcową.

Z ogólnej liczby filmów pełnometrażowych (kinowych i telewizyjnych) 30,2% wyprodukowano w koprodukcji międzynarodowej. W przypadku filmów średnio- i krótkometrażowych koprodukcja międzynarodowa miała charakter marginalny (3,1%).

W 2023 r. całościowy budżet przeznaczony na produkcję filmów kinowych i telewizyjnych, w porównaniu z poprzednim rokiem, wzrósł o 18,9% i wyniósł 812,1 mln zł. Największy udział w budżecie całkowitym stanowiły środki nadawców publicznych (26,7%). W przypadku filmów pełnometrażowych największą kwotę przeznaczono na produkcję fabularnych filmów kinowych (425,8 mln zł), a w przypadku średnio- i krótkometrażowych – dokumentalnych filmów telewizyjnych (38,1 mln zł).

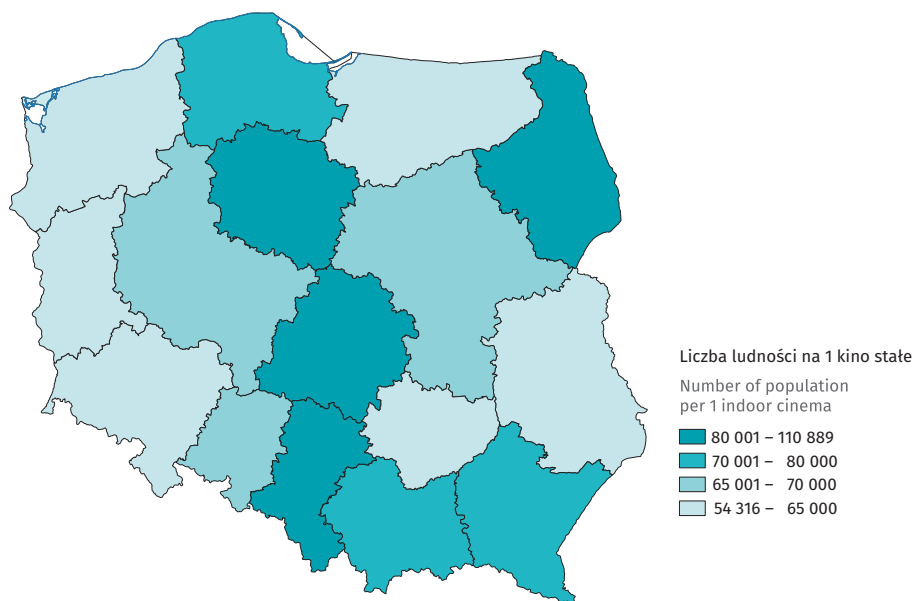
W 2023 r., wyprodukowano również 4,5 tys. odcinków w ramach 88 tytułów seriali telewizyjnych. Większość odcinków (86,3%) wyprodukowano w ramach seriali telewizyjnych o charakterze fabularnym. W porównaniu z 2022 r., budżet przeznaczony na produkcję seriali telewizyjnych wzrósł o 17,9% i wyniósł 868,6 mln zł.

9.2. Działalność kin

9.2. Activity of cinemas

Według stanu na koniec 2023 r. w Polsce działało 538 kin (535 kin stałych i 3 kina ruchome). Kina stałe posiadały 1,6 tys. sal projekcyjnych, wyposażonych w 298,2 tys. miejsc na widowni. W porównaniu z 2022 r. liczba sal projekcyjnych w kinach stałych zwiększyła się o 1,3%, a liczba miejsc na widowni wzrosła o 0,4%. W kinach stałych wyświetlono 2,1 mln seansów (analogicznie jak w 2022 r.), które obejrzało je 49,7 mln widzów (o 20,1% więcej niż w 2022 r.).

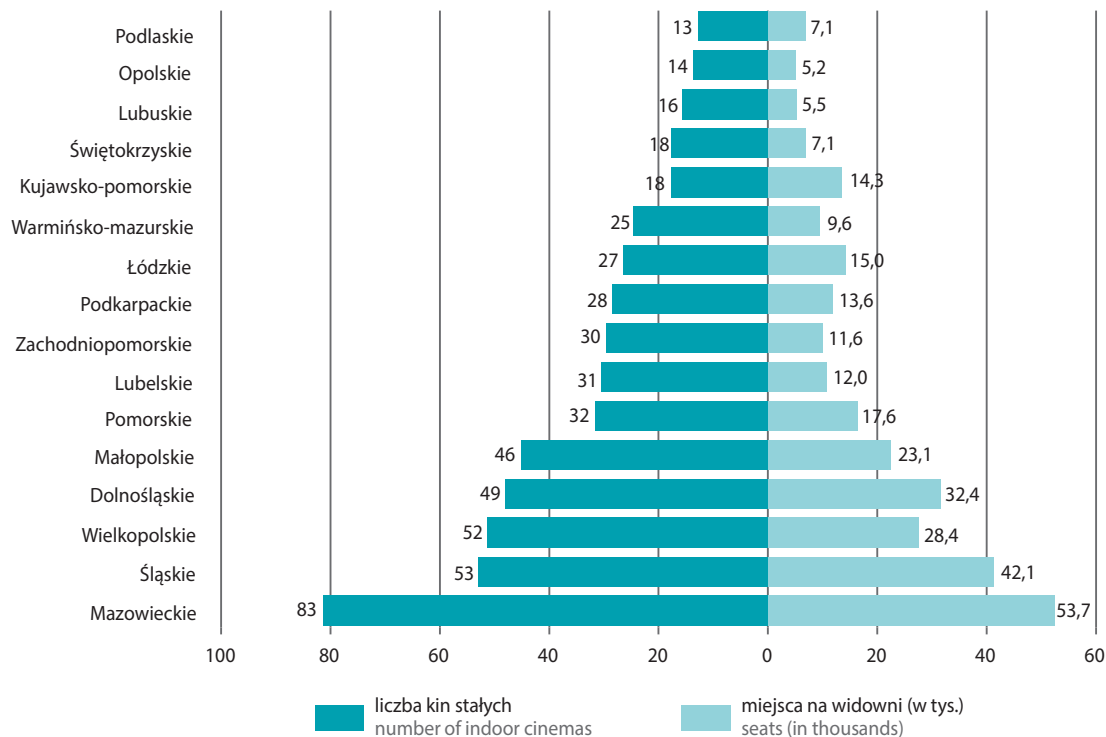
Mapa 22. Ludność na 1 kino stałe w 2023 r.
Map 22. Population per 1 indoor cinema in 2023

Właścicielami większości kin (63,0%) były podmioty należące do sektora publicznego, w ramach którego 97,3% kin było własnością samorządu terytorialnego. Pomimo tego, że kina prowadzone przez podmioty sektora prywatnego stanowiły mniejszość, to wyświetliły 87,8% wszystkich seansów kinowych i zgromadziły 85,8% ogólnej liczby widzów.

Przeważająca liczba kin stałych była zlokalizowana w miastach (96,3%). Pod względem liczby działających kin stałych zdecydowanie dominowało województwo mazowieckie (83). Najmniej kin stałych działało w województwie podlaskim (13).

Wykres 41. Kina stałe i miejsca na widowni w 2023 r.
Chart 41. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas in 2023

Wśród kin stałych najwięcej było placówek jednosalowych – 312 (58,3%). Minipleksy (kina posiadające od 3 do 7 sal) stanowiły 21,1% ogólnej liczby kin stałych, multipleksy (kina posiadające 8 lub więcej sal) – 11,6%, natomiast kina posiadające dwie sale projekcyjne – 9,0%. W multipleksach wyświetlono 49,6% wszystkich seansów, które obejrzało 49,8% ogólnej liczby widzów. W minipleksach wyświetlono 37,3% seansów, które obejrzało 35,7% widzów. Jeden multipleks dysponował średnio 2,0 tys. miejsc na widowni i wyświetlono w nim średnio 17,1 tys. seansów.

W 2023 r. 69,2% kin stałych posiadało jeden rodzaj aparatury projekcyjnej. Najbardziej popularna była aparatura cyfrowa w standardzie DCI, którą posiadało 58,7% kin stałych. Dwoma rodzajami aparatury projekcyjnej (analogowej 16 lub 35 mm i cyfrowej w standardzie DCI) dysponowało 19,4% kin stałych.

W 2023 r. 90,3% kin stałych posiadało obiekty przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych (87,8% w 2022 r.).

Wzrosła liczba kin umożliwiających widzom rezerwowanie biletów przez Internet: z 416 w 2022 r. do 425 w 2023 r. W przypadku kin stałych taką możliwość dawało 78,9% podmiotów.

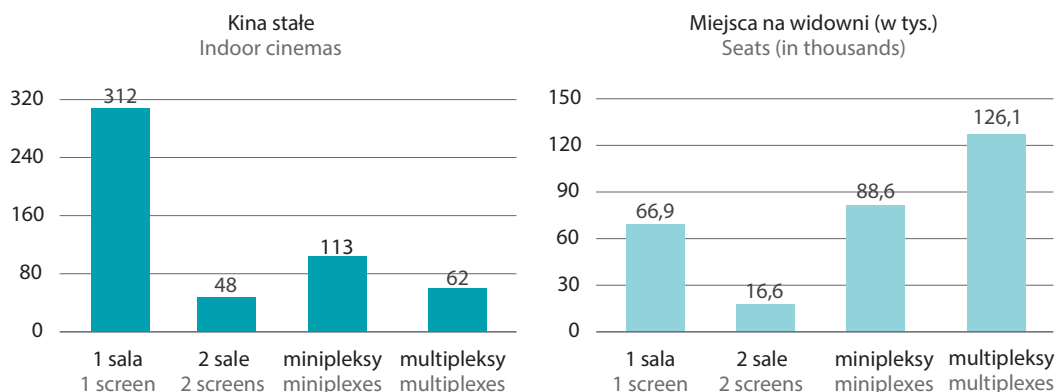
Z ogólnej liczby filmów wyświetlonych w kinach stałych 18,7% stanowiły filmy produkcji polskiej (21,1% w 2022 r.), które obejrzało 18,6% widzów (20,9% w 2022 r.). Największą część stanowiły filmy produkcji pozaeuropejskiej (64,7%), które obejrzało 67,6% ogólnej liczby widzów kin stałych.

Tabl. 38. Kina według województw
Table 38. Cinemas by voivodship

Wyszczególnienie Specification		Kina ^a Cinemas ^a	Miejsca na widowni ^{ab} Seats ^{ab}	Seanse ^c Screenings ^c	Widzowie ^c Audience ^c
			w tysiącach in thousands		
POLSKA	2021	525	294,3	1 356,5	27 492,6
	2022	536	296,9	2 132,3	41 516,2
	2023	538	298,2	2 132,5	49 863,1
Dolnośląskie		49	32,4	200,2	4 589,0
Kujawsko-pomorskie		18	14,3	110,5	2 317,1
Lubelskie		31	12,0	71,6	1 777,9
Lubuskie		16	5,5	38,5	1 055,0
Łódzkie		27	15,0	119,8	2 752,5
Małopolskie		46	23,1	173,3	4 598,0
Mazowieckie		84	53,7	397,0	9 558,7
Opolskie		15	5,2	38,7	840,8
Podkarpackie		28	13,6	81,5	1 996,2
Podlaskie		13	7,1	52,4	1 182,0
Pomorskie		32	17,6	134,2	3 585,5
Śląskie		53	42,1	341,3	6 355,7
Świętokrzyskie		18	7,1	43,5	979,6
Warmińsko-mazurskie		25	9,6	71,0	1 446,6
Wielkopolskie		53	28,4	187,8	4 855,5
Zachodniopomorskie		30	11,6	71,2	1 973,0

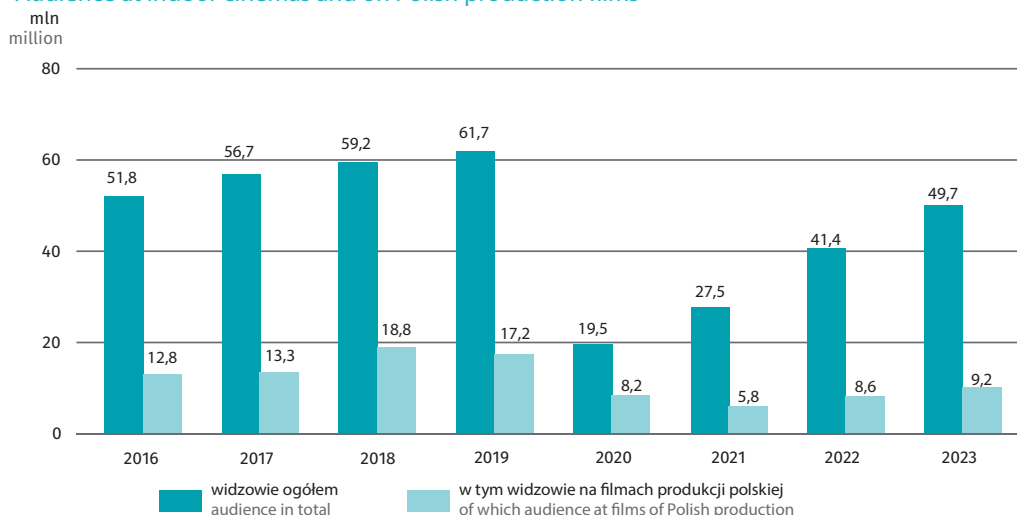
a Stan w dniu 31 grudnia. b W kinach stałych. c W ciągu roku.
a As of 31 December. b In indoor cinemas. c During the year.

Wykres 42. Kina stałe i miejsca na widowni według liczby sal projekcyjnych w 2023 r.
Chart 42. Indoor cinemas and seats in indoor cinemas by number of screens in 2023

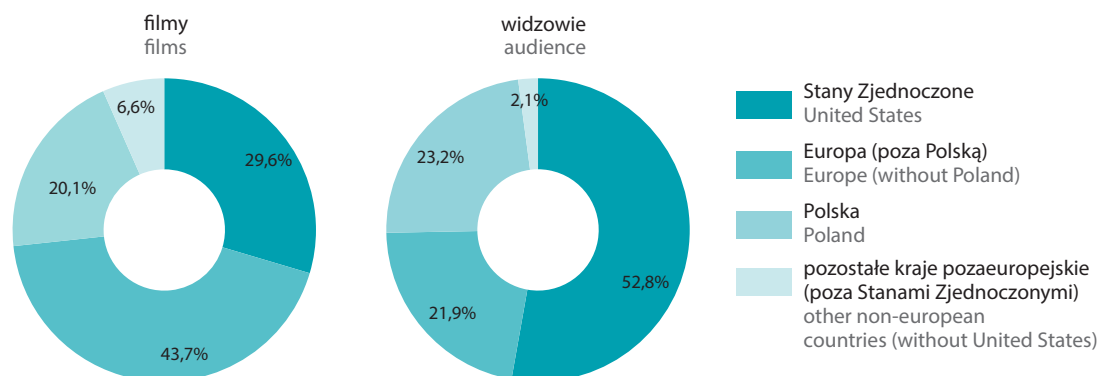

Wykres 43. Widzowie w kinach stałych oraz na filmach produkcji polskiej

Chart 43. Audience at indoor cinemas and on Polish production films

W 2023 r. do rozpowszechniania w kinach wprowadzono 334 premierowe filmy pełnometrażowe, które obejrzało 37,4 mln widzów. Największą część stanowiły filmy wyprodukowane w Stanach Zjednoczonych (99), które w ciągu roku obejrzało 19,7 mln osób.

Wykres 44. Filmy i widzowie na premierowych produkcjach pełnometrażowych według krajów produkcji w 2023 r.^a Chart 44. Films and audience at full-length films premiere screenings by country of production in 2023^a

^a W przypadku koprodukcji, film zaliczono do kraju pierwszego współproducenta.
^a In the case of co-production the film is linked to the country of the first producer.
 Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
 Source: data of Polish Film Institute.

Oprócz projekcji filmów, w 2023 r. kina zorganizowały również 5,8 tys. różnego rodzaju odczytów, prelekcji oraz spotkań, w których uczestniczyło 497,2 tys. osób (w 2022 r. odpowiednio 4,7 tys. i 343,7 tys.). Ponadto, kina zorganizowały także: imprezy muzyczne i koncerty (356 imprez i 106,4 tys. uczestników), imprezy plenerowe (424 imprezy i 93,2 tys. uczestników) oraz konkursy (437 imprez i 18,9 tys. uczestników).

Według stanu na koniec 2023 r. z ogólnej liczby kin działających w Polsce 244 należały do Sieci Kin Studyjnych⁹². Kina tworzące strukturę Sieci wspierane są finansowo i programowo przez Stowarzyszenie Kin Studyjnych.

⁹² <https://stowarzyszeniekinstudyjnych.pl/siec-kin/>

Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest rozpowszechnianie informacji o filmach, kształtowanie dobrych praktyk, współpraca z organizacjami i podmiotami działającymi na rzecz kina oraz działalność edukacyjna. Najwięcej kin należących do Sieci Kin Studyjnych zlokalizowanych było w województwie mazowieckim (44).

Tabl. 39. Kina należące do Sieci Kin Studyjnych według województw w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 39. Cinemas belonging to the Arthouse Cinemas Network by voivodship in 2023
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Kina studyjne Arthouse cinemas
POLSKA	244
Dolnośląskie	17
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	15
Lubuskie	5
Łódzkie	14
Małopolskie	21
Mazowieckie	44
Opolskie	9
Podkarpackie	13
Podlaskie	8
Pomorskie	12
Śląskie	19
Świętokrzyskie	7
Warmińsko-mazurskie	10
Wielkopolskie	28
Zachodniopomorskie	14

10. Środki komunikacji masowej

10. Means of mass communication

10.1. Działalność wydawnicza⁹³

10.1. Publishing activity⁹⁴

Na rynku wydawniczym książek i broszur w 2023 r. odnotowano wzrost liczby wydawanych tytułów. Liczba tytułów wydawnictw nieperiodycznych osiągnęła 33 893 tytułów i w stosunku do 2022 r. zwiększyła się o 4,6% (32 408 w 2022 r.). Zwiększyła się również, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba tytułów wydań pierwszych – 29 932 tj. o 1,8% (29 399 w 2022 r.), które stanowiły 88,3% wszystkich wydanych pozycji.

Tabl. 40. Produkcja wydawnicza książek i broszur wydań pierwszych i wznowień
Table 40. Publishing production of books and pamphlets, first and resumed editions

Tytuły Titles	2010	2015	2020	2022	2023
w odsetkach in percentage					
Ogółem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
wydania pierwsze first editions	86,3	91,3	91,0	90,7	88,3
wznowienia resumed	13,7	8,7	9,0	9,3	11,7

Rozpatrując strukturę wydawniczą według tematyki wydanych książek i broszur w ujęciu tytułowym, można wyróżnić trzy dominujące grupy wydawnictw: literaturę piękną (37,6%) wydawnictwa popularne (33,9%) oraz naukowe (17,7%), których łączny udział w ogólnej liczbie wydanych tytułów w 2023 r. stanowił 89,2% (tyle samo co w 2022 r.). Pozostałą część stanowiły podręczniki dla szkół wyższych, podręczniki szkolne oraz wydawnictwa zawodowe.

Tabl. 41. Tytuły książek i broszur według tematyki
Table 41. Titles of book and pamphlets by subject

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2022	2023
Wydawnictwa naukowe Scientific publications	11 291	10 573	7 474	6 850	6 000
Podręczniki dla szkół wyższych University coursebooks	1 724	864	871	884	1 006
Podręczniki szkolne School textbooks	1 345	1 188	889	799	816
Wydawnictwa popularne Popular-general publications	7 493	9 637	10 161	11 113	11 483
Wydawnictwa zawodowe Professional publications	1 496	2 263	1 953	1 814	1 831
Literatura piękna Belles-lettres	6 190	8 929	9 043	10 948	12 757
w tym dla dzieci of which for children	1 482	2 144	3 002	3 315	3 357

⁹³ Podrozdział opracowany w oparciu o dane Biblioteki Narodowej.

⁹⁴ The subsection was prepared based on data of National Library of Poland.

Tabl. 42. Tytuły książek i broszur według tematyki (w odsetkach)
Table 42. Titles of book and pamphlets by subject (in percentages)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2022	2023
Wydawnictwa naukowe Scientific publications	38,2	31,6	24,6	21,1	17,7
Podręczniki dla szkół wyższych University coursebooks	5,8	2,6	2,9	2,7	3,0
Podręczniki szkolne School textbooks	4,6	3,5	2,9	2,5	2,4
Wydawnictwa popularne Popular-general publications	25,4	28,8	33,4	34,3	33,9
Wydawnictwa zawodowe Professional publications	5,1	6,8	6,4	5,6	5,4
Literatura piękna Belles-lettres	21,0	26,7	29,8	33,8	37,6
w tym dla dzieci of which for children	5,0	6,4	9,9	10,2	9,9

W porównaniu z 2022 r. odnotowano wzrost liczby tytułów w większości grup tematycznych wydawnictw nieperiodycznych. Liczba wydanych tytułów wzrosła w przypadku: podręczników dla szkół wyższych – o 13,8% do 1 006, podręczników szkolnych – o 2,1% do 816, wydawnictw popularnych – o 3,3% do 11 483 i wydawnictw zawodowych – o 0,9% do 1 831. Literatura piękna zanotowała wzrost – o 16,5% do 12 757 (wzrost w kategorii literatury dla dorosłych – o 23,1% do 9 400 oraz wzrost w kategorii literatury dla dzieci – o 1,3% do 3 357). Spadek wystąpił w zakresie wydawnictw naukowych – o 12,4% do 6 000.

Według klasyfikacji tematycznej UNESCO najwięcej wydanych tytułów książek i broszur zaliczono do działu „Teksty literackie” – 12 757 tytułów, tj. 37,6% wszystkich wydanych w 2023 r. tytułów.

Tabl. 43. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 43. Books and pamphlets published by UNESCO classification division

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets	
Ogółem Total	2021	33 957	29 732	4 225
	2022	32 408	28 038	4 370
	2023	33 893	29 413	4 480
Dział ogólny Generalities	627	591	36	
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology	1 207	1 155	52	
Religia. Teologia Religion. Theology	2 257	1 980	277	
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics	663	629	34	
Polityka. Ekonomia Politics. Economics	1 345	1 278	67	
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance	1 678	1 588	90	
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science	148	140	8	
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.	1 313	1 188	125	

Tabl. 43. Książki i broszury wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 43. Books and pamphlets published by UNESCO classification division (cont.)

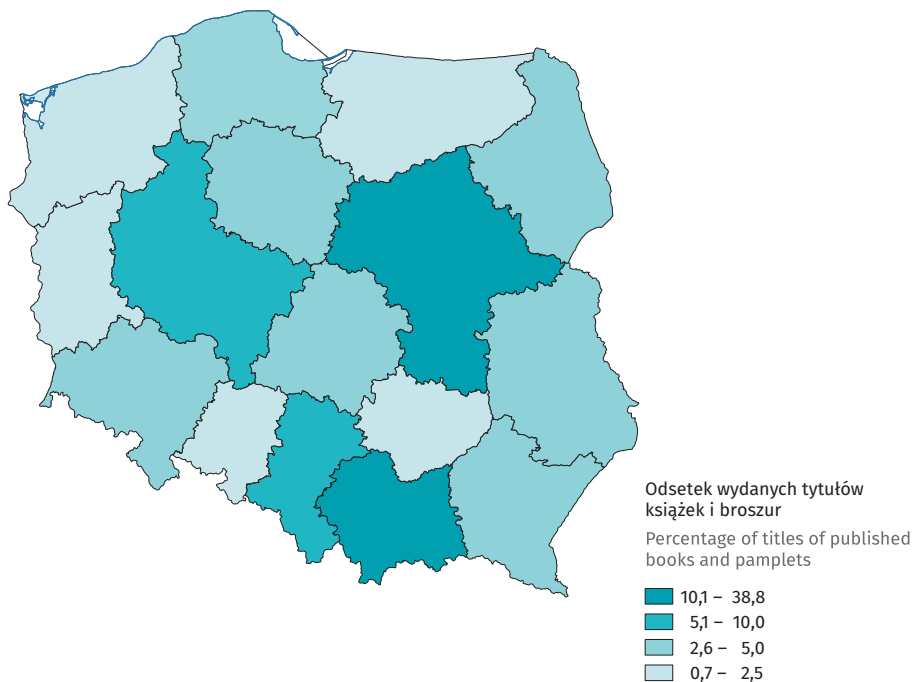
Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total	Książki Books	Broszury Pamphlets
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology	207	167	40
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics	538	499	39
Matematyka Mathematics	180	172	8
Nauki przyrodnicze Natural Sciences	799	657	142
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health	1 276	1 172	104
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts	1 244	1 139	105
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries	433	360	73
Gospodarstwo domowe Domestic science	268	255	13
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization	220	220	–
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture	432	389	43
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography	1 489	1 046	443
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	417	394	23
Gry i sport Games and sports	383	365	18
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	770	739	31
Teksty literackie Literary texts	12 757	10 383	2 374
Geografia Geography	939	778	161
Historia. Biografie History. Biography	2 303	2 129	174

Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydanych przez wydawców według miejsca wydania – w 2023 r. najbardziej aktywni w Polsce byli wydawcy z województw: mazowieckiego – 13 155 tytułów (38,8% ogółu), małopolskiego – 4 970 tytułów (14,7%), wielkopolskiego – 2 717 tytułów (8,0%) oraz śląskiego – 2 468 tytułów (7,3%); łącznie w tych 4 województwach wydano 68,8% ogółu tytułów wydawnictw nieperiodycznych (w 2022 r. – 68,4%). Liczba tytułów książek i broszur wydanych przez oficyny wydawnicze tylko w trzech miastach – w Warszawie, Krakowie i Poznaniu – stanowiła blisko połowę wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce – 53,4% ogółu wydanych tytułów książek i broszur (51,5% ogółu w 2022 r.).

W 2023 r. wydawano 45 tytułów gazet (47 tytułów w roku poprzednim), w tym 35 tytułów ukazywało się od 6 do 4 razy w tygodniu.

W 2023 r. zmniejszyła się liczba wydawanych w Polsce tytułów czasopism według działów klasyfikacji UNESCO – o 557 w stosunku do roku poprzedniego (z 6 112 w 2022 r. do 5 555 w 2023 r., tj. o 9,1%). Dominującą grupą tytułów wydawanych czasopism według działów ww. klasyfikacji były tytuły z działu „Socjologia. Statystyka” – 1 637 tytułów (29,5% wszystkich tytułów czasopism).

Mapa 23. Książki i broszury wydane w 2023 r.
Map 23. Books and pamphlets published in 2023

Tabl. 44. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO
Table 44. Magazines published by UNESCO classification divisions

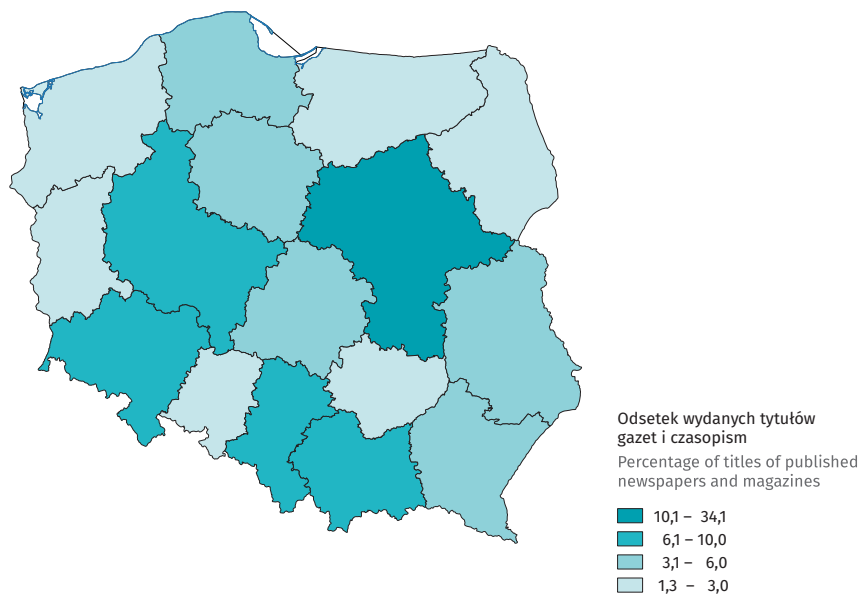
Działy klasyfikacji Divisions		Ogółem Total
Ogółem Total	2021	6 248
	2022	6 112
	2023	5 555
Dział ogólny Generalities		336
Filozofia. Psychologia Philosophy. Psychology		63
Religia. Teologia Religion. Theology		396
Socjologia. Statystyka Sociology. Statistics		1 637
Polityka. Ekonomia Politics. Economics		346
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia Law. Public administration. Social relief and welfare. Insurance		219
Sztuka i nauka wojskowa Military art and science		40
Szkolnictwo. Doksztalanie nauczycieli. Czas wolny. Education. Teacher training. Leisure.		213
Etnografia. Antropologia kultury Ethnography. Cultural Anthropology		74

Tabl. 44. Czasopisma wydane według działów klasyfikacji UNESCO (dok.)
Table 44. Magazines published by UNESCO classification divisions (cont.)

Działy klasyfikacji Divisions	Ogółem Total
Filologia. Języki. Philology. Languages. Linguistics	58
Matematyka Mathematics	22
Nauki przyrodnicze Natural Sciences	98
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne Medical sciences. Public health	386
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło Engineering. Technology. Industries. Trades and Crafts	373
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo Agriculture. Forestry. Stock-breeding. Hunting. Fisheries	176
Gospodarstwo domowe Domestic science	62
Zarządzanie. Administracja i organizacja Administration and organization	27
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura Physical planning. Town and country planning. Architecture	37
Sztuki plastyczne. Grafika. Fotografia Plastic and graphic arts. Photography	68
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino Music. Performing arts. Theatre. Film and cinema	153
Gry i sport Games and sports	301
Historia literatury i krytyka literacka History of literature and literary criticism	70
Teksty literackie Literary texts	32
Geografia Geography	77
Historia. Biografie History. Biography	291

Najwięcej tytułów gazet i czasopism w 2023 r. wydawano w województwie: mazowieckim – 1 892 tytuły (tj. 34,1% wszystkich wydanych tytułów tego rodzaju), w tym 1 607 w Warszawie, co stanowiło 84,9% gazet i czasopism wydanych w województwie mazowieckim, oraz w województwach: wielkopolskim – 557 tytułów (10,0%), małopolskim – 550 tytułów (9,9% ogółu), śląskim – 448 tytułów (8,1%) oraz dolnośląskim – 345 tytułów (6,2%).

Mapa 24. Czasopisma i gazety wydane w 2023 r.
Map 24. Newspapers and magazines published in 2023

Tabl. 45. Tytuły książek i broszur, gazet i czasopism wydanych w 2023 r. według województw
Table 45. Titles of books and pamphlets, newspapers and magazines published in 2023 by voivodship

Wyszczególnienie Specification	Tytuły Titles			
	książki i broszury books and pamphlets		gazety i czasopisma newspapers and magazines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percentage
POLSKA	33 893	100,0	5 555	100,0
Dolnośląskie	1 441	4,3	345	6,2
Kujawsko-pomorskie	922	2,7	210	3,8
Lubelskie	1 122	3,3	222	4,0
Lubuskie	245	0,7	108	1,9
Łódzkie	1 174	3,5	180	3,2
Małopolskie	4 970	14,7	550	9,9
Mazowieckie	13 155	38,8	1 892	34,1
Opolskie	236	0,7	91	1,6
Podkarpackie	896	2,6	226	4,1
Podlaskie	976	2,9	136	2,4
Pomorskie	1 683	5,0	240	4,3
Śląskie	2 468	7,3	448	8,1
Świętokrzyskie	713	2,1	105	1,9
Warmińsko-mazurskie	372	1,1	136	2,4
Wielkopolskie	2 717	8,0	557	10,0
Zachodniopomorskie	803	2,4	109	2,0

10.2. Radiofonia i telewizja

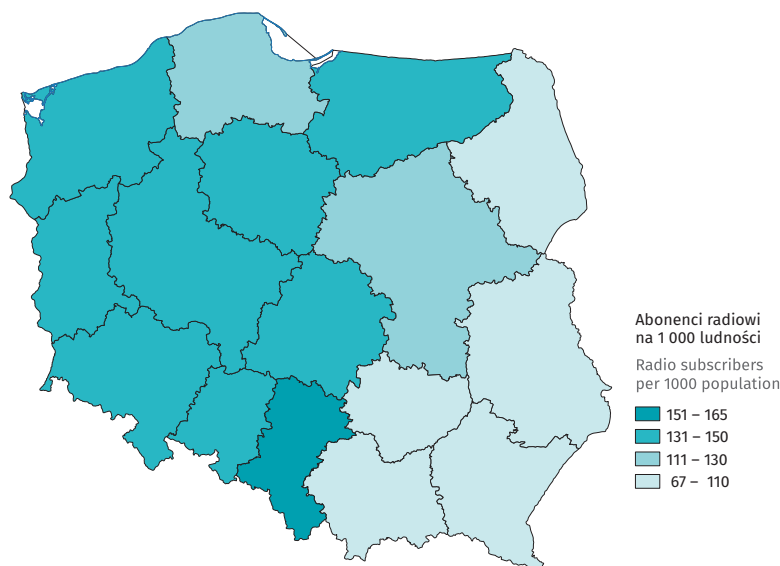
10.2. Radio and television

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. liczba abonentów radiowych wyniosła 4,8 mln, a telewizyjnych 4,5 mln. Wskaźnik liczby abonentów radiowych przypadających na 1 000 ludności wyniósł 127 osób, a telewizyjnych – 120 osób.

Najwięcej abonentów radiowych i telewizyjnych odnotowano w województwie śląskim (radiowych – 714,0 tys., telewizyjnych – 681,4 tys.), a najmniej w województwie świętokrzyskim (radiowych – 124,4 tys., telewizyjnych – 118,5 tys.). Najwyższy wskaźnik liczby abonentów przypadających na 1 000 ludności odnotowano w województwie śląskim (dla abonentów radiowych – 165, telewizyjnych – 158). Natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w województwie podkarpackim – na 1 000 ludności przypadało 67 abonentów radiowych i 63 abonentów telewizyjnych.

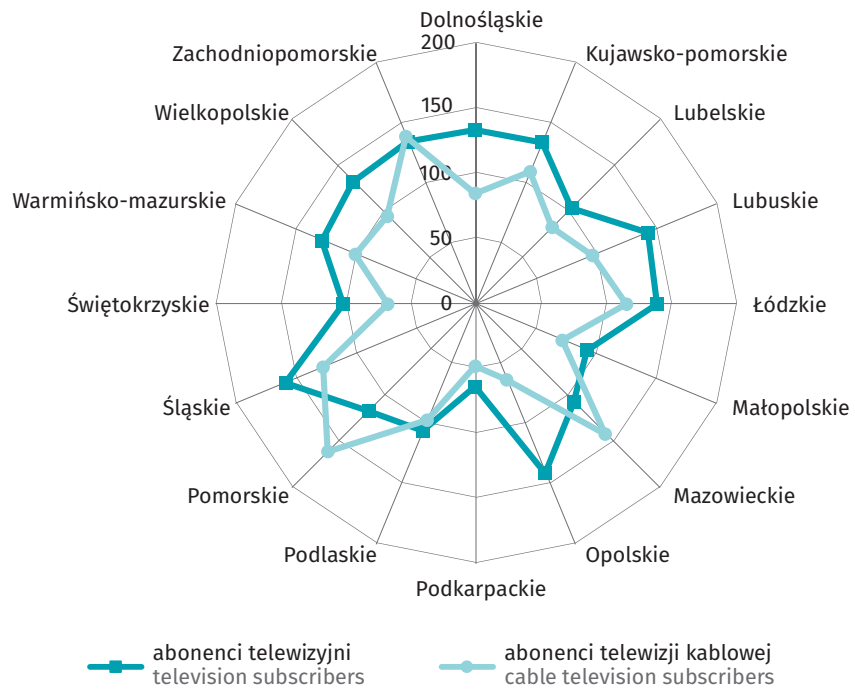
Wskaźnik liczby abonentów był wyższy w przypadku miast niż wsi. W miastach na 1 000 ludności przypadało 154 abonentów radiowych i 146 telewizyjnych, podczas gdy na wsi odpowiednio 86 i 83.

Mapa 25. Abonenci radiowi na 1 000 ludności w 2023 r.
Map 25. Radio subscribers per 1,000 population in 2023

W 2023 r. liczba abonentów telewizji kablowej wyniosła 4,0 mln i była większa o 64,5 tys. w porównaniu z 2022 r. Najwięcej abonentów odnotowano w województwie mazowieckim (777,5 tys.), a najmniej w województwie opolskim (58,8 tys.).

Wykres 45. Abonenci telewizyjni i telewizji kablowej na 1 000 ludności w 2023 r.
 Chart 45. Television and cable television subscribers per 1,000 population in 2023

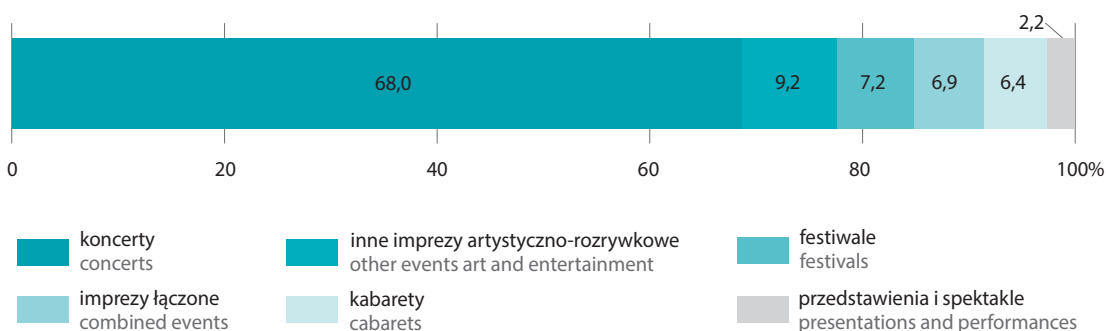
11. Imprezy masowe

11. Mass events

W 2023 r. odbyło się w Polsce 6,3 tys. imprez masowych, które zgromadziły 26,9 mln uczestników. W porównaniu z 2022 r., liczba zorganizowanych imprez masowych wzrosła o 20,3%, w tym artystyczno-rozrywkowych o 19,5%, a sportowych o 21,0%. W przeliczeniu na 1 000 ludności w imprezach masowych w 2023 r. wzięło udział 715 osób (609 w 2022 r.). W 2023 r. w jednej imprezie masowej uczestniczyło średnio 4,3 tys. osób (4,4 tys. uczestników w 2022 r.). Największą część z ogólnej liczby imprez masowych stanowiły imprezy zorganizowane przez osoby prawne 92,8%.

Najwięcej imprez masowych zorganizowano w województwie śląskim (907), a najmniej w województwie podlaskim (116). Również w województwie śląskim w imprezach masowych uczestniczyło najwięcej osób (4,6 mln), natomiast najmniej w województwie opolskim (395,0 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej osób uczestniczyło w imprezach masowych w województwie śląskim (1 067), a najmniej w województwie podlaskim (379). Przeważająca część, tj. 22,7 mln osób (84,2% ogólnej liczby uczestników) brało udział w imprezach masowych z płatnym wstępem (w 2022 r. – 19,7 mln, tj. 85,6 %).

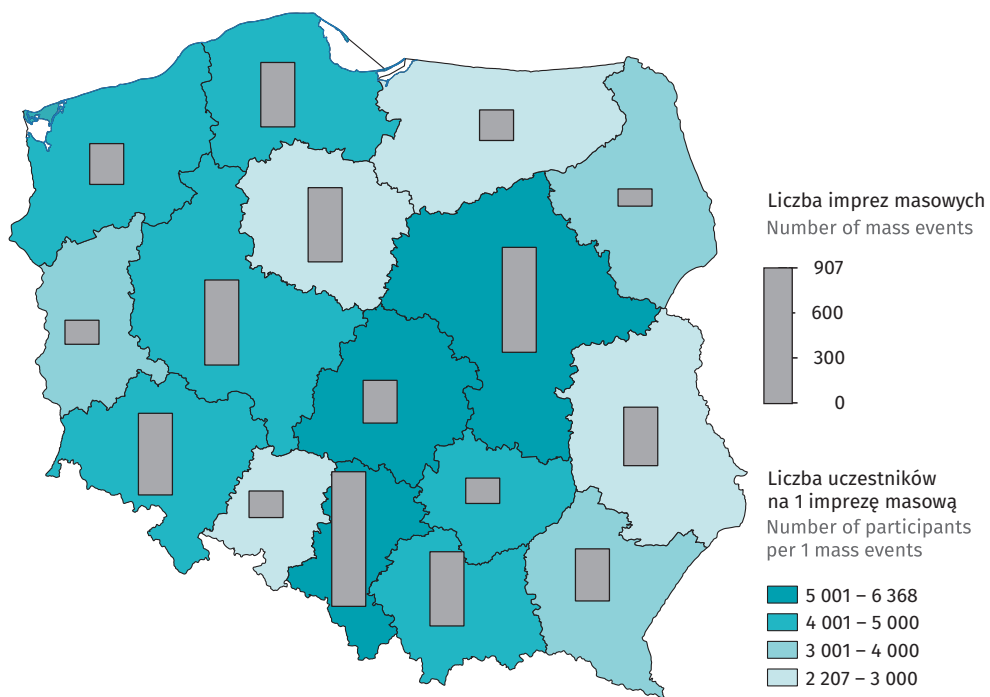
Wykres 46. Imprezy artystyczno-rozrywkowe w 2023 r.
Chart 46. Art and entertainment mass events in 2023

Liczba zorganizowanych imprez artystyczno-rozrywkowych zwiększyła się (z 2 418 w 2022 r. do 2 889 w 2023 r.). W 2023 r. imprezy artystyczno-rozrywkowe stanowiły 45,8% ogólnej liczby imprez masowych (46,1% w 2022 r.) i łącznie uczestniczyło w nich 10,3 mln osób (9,5 mln w 2022 r.). Najczęściej organizowane były koncerty (68,0% wszystkich imprez artystyczno-rozrywkowych). Najwięcej imprez artystyczno-rozrywkowych zorganizowano w województwie mazowieckim (384), natomiast najmniej w województwie opolskim (65). Średnio najwięcej uczestników w jednej imprezie artystyczno-rozrywkowej wzięło udział w województwie mazowieckim (5,3 tys. osób), natomiast najmniej w województwie lubelskim (1,5 tys. osób).

Imprezy sportowe stanowiły 54,2% ogólnej liczby imprez masowych (53,9% w 2022 r.). Liczba imprez sportowych zwiększyła się z 2,8 tys. w 2022 r. do 3,4 tys. w 2023 r. Analogicznie zwiększyła się również liczba osób uczestniczących w imprezach sportowych (z 13,5 mln osób w 2022 r. do 16,7 mln osób w 2023 r.). Najwięcej imprez sportowych zorganizowano w województwie śląskim (614), a najmniej w województwie podlaskim (43). Również największą liczbę uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie śląskim (3,2 mln osób), a najmniejszą w województwie warmińsko-mazurskim (98,8 tys.). W przeliczeniu na 1 000 ludności najwięcej uczestników imprez sportowych odnotowano w województwie śląskim (730), a najmniejszą w województwie warmińsko-mazurskim (72). Przeciętnie najwięcej uczestników w jednej imprezie sportowej wzięło udział w województwie mazowieckim (7,7 tys. osób), natomiast najmniej w województwie warmińsko-mazurskim (1,3 tys. osób). Większość imprez sportowych (82,3%) odbyła się w obiektach zamkniętych (79,0% w 2022 r.).

Mapa 26. Imprezy masowe i uczestnicy w 2023 r.
 Map 26. Mass events and participants in 2023

12. Szkolnictwo artystyczne

12. Art education

12.1. Szkoły artystyczne⁹⁵

12.1. Art schools⁹⁶

System oświaty w Polsce w zakresie szkolnictwa artystycznego obejmuje szkoły artystyczne I stopnia nie-dające uprawnień zawodowych oraz szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe.

Tabl. 46. Szkoły artystyczne według województw

Stan w dniu 30 września

Table 46. Art schools by voivodship

As of 30 September

Wyszczególnienie Specification		Szkoly artystyczne niedające uprawnień zawo- dowych Art schools not leading to professional certification			Szkoly artystyczne dające uprawnienia zawo- dowe General art schools leading to professional certification			Policealne szkoły artystycz- ne ^a Post-secondary art schools ^a		
		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students		szkoły schools	uczniowie students	
			razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females		razem total	w tym kobiety of whom females
Polska	2021/2022	458	62 126	39 254	249	25 035	18 494	16	874	715
	2022/2023	466	63 883	40 057	220	24 248	18 241	19	987	775
	2023/2024	465	65 789	41 526	224	24 258	18 643	12	775	615
	Dolnośląskie	29	4 352	2 764	13	1 267	939	1	46	31
	Kujawsko-pomorskie	24	3 486	2 200	13	1 299	1 036	-	-	-
	Lubelskie	21	3 079	1 939	13	1 211	907	1	107	85
	Lubuskie	16	2 060	1 320	6	573	469	-	-	-
	Łódzkie	25	3 999	2 553	21	1 580	1 239	-	-	-
	Małopolskie	65	10 729	6 717	24	3 040	2 204	-	-	-
	Mazowieckie	59	7 044	4 391	29	3 009	2 224	5	443	353
	Opolskie	16	2 139	1 334	5	801	649	-	-	-
	Podkarpackie	39	5 542	3 442	19	1 692	1 227	-	-	-
	Podlaskie	16	2 177	1 378	7	720	553	-	-	-
	Pomorskie	27	3 250	2 109	9	1 340	1 080	2	109	86
	Śląskie	35	6 105	3 811	33	4 222	3 388	1	22	19
	Świętokrzyskie	10	1 229	776	4	425	357	-	-	-
	Warmińsko-mazurskie	23	2 354	1 560	5	637	507	-	-	-
	Wielkopolskie	34	4 789	2 996	13	1 520	1 152	1	12	12
	Zachodniopomorskie	26	3 455	2 236	10	922	712	1	36	29

a W roku szkolnym 2023/2024 szkoły bibliotekarskie oraz animatorów kultury nie prowadziły działalności.

a In 2023/2024 school year school for librarians and for organisers of cultural activity did not operate.

⁹⁵ Źródło: dane z Systemu Informacji Oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.
⁹⁶ Source: data from the Education Information System, administered by The Ministry of National Education.

Do szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych zaliczamy: szkoły artystyczne ogólnokształcące I stopnia, realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej (8-letnie szkoły muzyczne) oraz szkoły muzyczne I stopnia, realizujące jedynie program kształcenia artystycznego (4-, 6-letnie szkoły muzyczne).

Do szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe zaliczamy: ogólnokształcące szkoły artystyczne oraz szkoły artystyczne kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym. Ogólnokształcące szkoły artystyczne obejmują: 6-letnie ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, 4-, 5-letnie licea sztuk plastycznych oraz 9-letnie ogólnokształcące szkoły baletowe. Do szkół artystycznych kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym zalicza się: szkoły muzyczne II stopnia (4-, 6-letnie szkoły kształcące wyłącznie w zakresie artystycznym oraz policealne szkoły muzyczne), szkoły sztuki cyrkowej, szkoły sztuki tańca, policealne szkoły plastyczne. Po ukończeniu szkoły oraz zdaniu egzaminu dyplomowego absolwent otrzymuje dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego.

W Polsce w roku szkolnym 2023/2024 działalność w zakresie edukacji artystycznej prowadziło ogółem 465 szkół artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych (466 szkół w roku szkolnym 2022/2023). W tym 410 szkół artystycznych realizowało wyłącznie program kształcenia artystycznego oraz 55 ogólnokształcących szkół artystycznych realizowało jednocześnie program szkoły podstawowej. Przeważającą część tych placówek (83,2%) stanowiły szkoły publiczne, 15,1% – szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, a 1,7% – szkoły niepubliczne. W wyżej wymienionych szkołach kształciło się łącznie 65,8 tys. uczniów, w tym 41,5 tys. dziewcząt. W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 16,2 tys. uczniów, w tym 10,5 tys. dziewcząt. Szkoły artystyczne I stopnia niedające uprawnień zawodowych ukończyło 7,8 tys. absolwentów, w tym 4,9 tys. dziewcząt z roku szkolnego 2022/2023.

W porównaniu z rokiem szkolnym 2022/2023 liczba uczniów w szkołach artystycznych I stopnia niedających uprawnień zawodowych wzrosła o 3,0% (z 63,9 tys. do 65,8 tys.), w tym dziewcząt o 3,7% (z 40,1 tys. do 41,5 tys.). Liczba uczniów rozpoczynających edukację w klasach pierwszych zwiększyła się o 1,5% (z 16,0 tys. do 16,2 tys. uczniów), w tym liczba dziewcząt wzrosła o 5,2% (z 10,0 tys. do 10,5 tys.).

W roku szkolnym 2023/2024 działalność artystyczną prowadziły ogółem 224 szkoły artystyczne II stopnia dające uprawnienia zawodowe (220 w roku szkolnym 2022/2023), w tym 117 szkół kształcących wyłącznie w zakresie artystycznym oraz 107 ogólnokształcących szkół artystycznych. Większość placówek stanowiły szkoły publiczne (80,8%), do których uczęszczało 88,5% uczniów. W szkołach artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe kształciło się łącznie 24,3 tys. uczniów, w tym 18,6 tys. (76,9%) kobiet. W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 5,4 tys. uczniów, w tym 4,3 tys. (79,5%) kobiet. W roku szkolnym 2022/2023 liczba absolwentów szkół artystycznych II stopnia dających uprawnienia zawodowe wyniosła 3,3 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety (72,0%).

Do systemu szkolnictwa artystycznego II stopnia zaliczamy również policealne szkoły artystyczne, których ukończenie umożliwia – po zdaniu egzaminu zawodowego – uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba policealnych szkół artystycznych oraz uczniów tych szkół zmniejszyła się. W roku szkolnym 2023/2024 w Polsce działalność prowadziło ogółem 12 policealnych szkół artystycznych (4 szkoły muzyczne i 8 szkół plastycznych) i w porównaniu z rokiem szkolnym 2022/2023 liczba szkół zmniejszyła się z 19 do 12. Zarządzana większość szkół policealnych (75,0%) zarządzana była przez podmioty sektora prywatnego. W policealnych szkołach artystycznych kształciło się 0,8 tys. uczniów (1,0 tys. uczniów w poprzednim roku szkolnym), w tym 0,6 tys. kobiet (0,8 tys. kobiet w roku szkolnym 2022/2023). W klasach pierwszych naukę rozpoczęło 0,4 tys. osób, wśród których większość stanowiły kobiety (80,9%). W porównaniu z rokiem szkolnym 2022/2023 zmniejszyła się liczba uczniów w klasach pierwszych o 24,8% (z 529 do 398 uczniów). Naukę w policealnych szkołach artystycznych ukończyły 302 osoby, w tym 81,8% kobiet.

Tabl. 47. Absolwenci szkół artystycznych
Table 47. Graduates of art schools

Wyszczególnienie Specification	2020/2021		2021/2022		2022/2023			
	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	ogółem grand total	w tym kobiety w % ogółem of whom females (in %)	2021/2022=100	
							ogółem grand total	w tym kobiety of whom females
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych Art schools not leading to professional certification	8 291	64,1	8 064	63,8	7 822	62,6	97,0	95,2
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certification	3 461	74,3	3 703	74,5	3 346	72,0	90,4	87,2
Policealne szkoły artystyczne Post - secondary art schools	284	75,5	277	84,1	302	81,8	109,0	106,0

W roku szkolnym 2023/2024 wśród uczniów i słuchaczy szkół artystycznych większość stanowiły kobiety. Ich udział w ogólnej liczbie uczniów szkół artystycznych niedających uprawnień zawodowych wyniósł 63,1%, w szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe – 76,9%, a wśród słuchaczy szkół policealnych – 79,4% (odpowiednio: 62,7%, 75,2% i 78,5% w roku szkolnym 2022/2023).

12.2. Szkolnictwo wyższe artystyczne⁹⁷

12.2. Higher artistic education⁹⁸

W roku akademickim 2023/2024 na kierunkach artystycznych, prowadzonych przez różne typy uczelni studiowało 40,6 tys. studentów, w tym 28,3 tys. kobiet (więcej niż w roku akademickim 2022/2023 odpowiednio 39,2 tys. i 27,0 tys.). Studiujący na kierunkach artystycznych stanowili 3,3% ogółu studiujących (w poprzednim roku akademickim 3,2%). W trybie stacjonarnym na kierunkach artystycznych studiowało 31,5 tys. studentów, w tym 70,3% stanowiły kobiety (w poprzednim roku akademickim odpowiednio 30,5 tys. i 69,4%), natomiast w trybie niestacjonarnym kształciło się 9,1 tys. studentów, w tym 67,7% kobiet (w poprzednim roku akademickim odpowiednio 8,8 tys. i 67,3%).

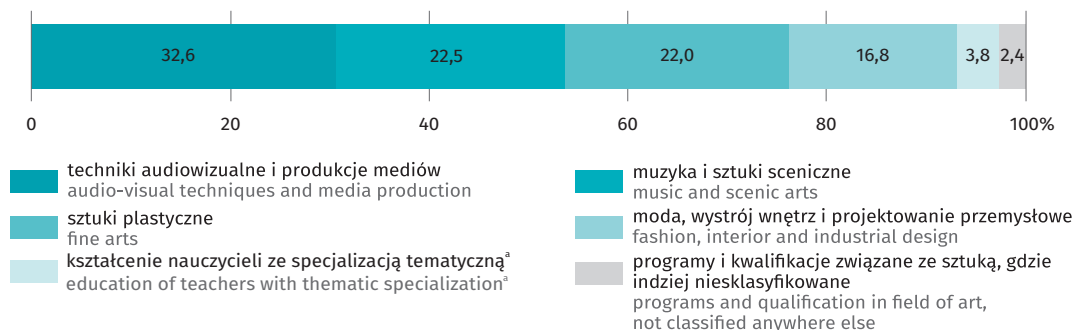
⁹⁷ Źródło: dane z Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on, administrowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

⁹⁸ Source: data from the Integrated System of Information on Science and Higher Education POL-on, administered by The Ministry of Science and Higher Education.

Wykres 47. Studenci kierunków artystycznych według typów kierunków (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2023/2024

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 47. Students (together with foreigners) of art fields by type of fields of study in 2023/2024 academic year
As of 31 December

^a W skład kierunku wchodzi: edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej oraz edukacja artystyczna.

^a The field of study includes: artistic education in the field of fine arts, artistic education in the field of musical art and artistic education.

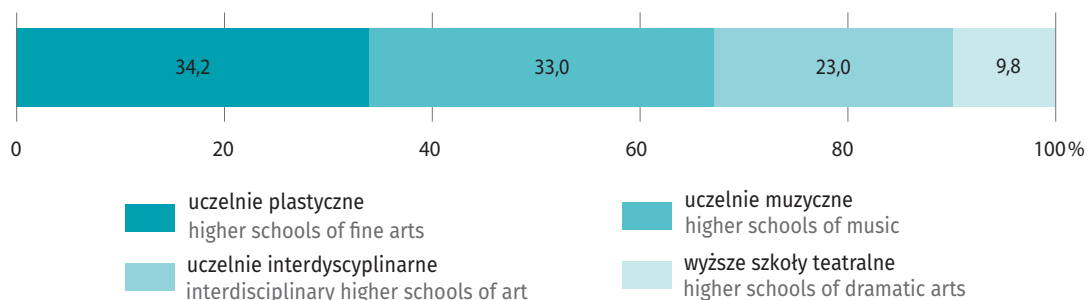
Studenci kształcili się na 117 kierunkach w 26 uczelniach artystycznych, w tym 19 publicznych uczelniach nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i 7 niepublicznych, zawodowych uczelniach artystycznych nadzorowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W roku akademickim 2023/2024 w publicznych i niepublicznych uczelniach artystycznych kształciło się 17,6 tys. studentów, w tym 12,0 tys. kobiet. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba studentów uczelni artystycznych wzrosła o 1,0% (tj. o 172 osoby). Studenci tego typu uczelni stanowili 1,4% ogółu studiujących w Polsce (tak samo jak w poprzednim roku akademickim), w tym 1,6% ogółu studiujących kobiet (mniej o 0,1 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim 2022/2023).

Wykres 48. Studenci publicznych uczelni artystycznych według typów uczelni w roku akademickim 2023/2024

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 48. Students of public higher schools of arts by type of school in 2023/2024 academic year
As of 31 December

Tabl. 48. Studenci uczelni artystycznych^a
Table 48. Students of higher schools of arts^a

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogó- łem Of whom females (in %)	Na studiach On studies			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2021/2022	17 133	67,2	14 897	66,7	2 236	70,4
	2022/2023	17 388	68,1	14 875	67,7	2 513	70,6
	2023/2024	17 560	68,4	15 056	68,1	2 504	70,2
w tym publiczne of which public	2021/2022	15 807	68,3	14 204	67,4	1 603	76,3
	2022/2023	15 583	68,9	13 964	68,0	1 619	76,6
	2023/2024	15 643	69,5	14 041	68,6	1 602	76,9
w tym niepubliczne of which non-public	2021/2022	1 326	54,3	693	53,2	633	55,5
	2022/2023	1 805	60,9	911	62,2	894	59,6
	2023/2024	1 917	59,6	1 015	60,6	902	58,4

a Łącznie z cudzoziemcami.
a Including foreigners.

Studia stacjonarne na uczelniach artystycznych wybrało 85,7% studentów. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba osób studiujących na studiach stacjonarnych wzrosła o 1,2% (tj. o 181 osób), w tym kobiet o 1,8% (wzrost o 181 osób). Odnotowano jednocześnie spadek ogólnej liczby studentów na studiach niestacjonarnych o 0,4%, w tym kobiet o 0,8% (spadek odpowiednio o 9 i 14 osób).

W publicznych uczelniach artystycznych ogółem studiowało 15,6 tys. osób (w tym 10,9 tys. kobiet), co stanowiło 89,1% ogółu studentów uczelni artystycznych (89,6% w roku akademickim 2022/2023). Studia stacjonarne wybrało 14,0 tys., tj. 89,8% studentów (wzrost o 0,6%, tj. o 77 osób) w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim.

Na pierwszym roku studiów studiowało 4,1 tys. osób, w tym 2,8 tys. kobiet (podobnie jak w roku akademickim 2022/2023, odpowiednio 4,0 tys. i 2,7 tys.).

W badanym okresie w uczelniach artystycznych studiowały 234 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 156 kobiet (w roku akademickim 2022/2023 odpowiednio 206 osób i 144 kobiety). Osoby niesłyszące i słabosłyszące, niewidome i słabowidzące oraz z dysfunkcją narządów ruchu stanowiły 33,3% ogółu studiujących osób z niepełnosprawnościami (w poprzednim roku akademickim było to 37,9%).

Tabl. 49. Absolwenci^a uczelni artystycznych
Table 49. Graduates^a from higher schools of arts

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety w % ogółem Of whom females (in %)	Z liczby ogółem absolwenci studiów Of total graduates			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)	razem total	w tym kobiety w % razem of whom females (in %)
Ogółem Grand total	2020/2021	4 579	66,7	3 990	66,8	589	66,2
	2021/2022	4 495	67,1	3 938	66,5	557	71,5
	2022/2023	4 595	68,1	3 971	67,5	624	71,6
w tym publiczne of which public	2020/2021	4 380	67,3	3 876	67,0	504	70,0
	2021/2022	4 209	67,5	3 778	66,8	431	73,1
	2022/2023	4 244	68,8	3 820	67,8	424	78,1
w tym niepubliczne of which non-public	2020/2021	199	53,3	114	60,5	85	43,5
	2021/2022	286	62,6	160	60,0	126	65,9
	2022/2023	351	59,3	151	60,9	200	58,0

a łącznie z cudzoziemcami.
a Including foreigners.

Z możliwości kształcenia w polskich uczelniach artystycznych skorzystało 1 247 cudzoziemców, w tym 828 kobiet. W roku akademickim 2023/2024 stanowili oni 7,1% ogółu studentów uczelni artystycznych. Liczba absolwentów cudzoziemców wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem z 286 do 289, w tym kobiet ze 174 do 193.

Z ogólnej liczby cudzoziemców studiujących w Polsce w uczelniach artystycznych, 149 studentów to osoby polskiego pochodzenia, w tym 120 kobiet (w roku akademickim 2022/2023 odpowiednio 176 i 140 osób). Studenci polskiego pochodzenia stanowili 11,9% ogółu cudzoziemców studiujących w uczelniach artystycznych (spadek o 15,3%, tj. 27 osób w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim).

Liczba absolwentów studiów magisterskich jednolitych, pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach artystycznych w publicznych i niepublicznych uczelniach różnych typów w roku akademickim 2022/2023 wyniosła 8,9 tys. osób, w tym 6,2 tys. kobiet (w roku akademickim 2021/2022 odpowiednio 8,5 tys. i 5,9 tys. osób), w tym na uczelniach artystycznych studia tego typu ukończyło 4,6 tys. osób, w tym 3,1 tys. kobiet (podobnie jak w roku poprzednim 4,5 tys. osób, w tym 3,0 tys. kobiet).

W roku akademickim 2023/2024 na studiach podyplomowych w zakresie artystycznym odnotowano 1,6 tys. słuchaczy, w tym 1,3 tys. kobiet (spadek o 9,6% i 9,5%, tj. odpowiednio o 168 i 140 osób w porównaniu z rokiem akademickim 2022/2023). Najwięcej studentów studiowało kierunki: sztuki plastyczne (403), techniki audiowizualne i produkcja mediów (303), moda, wystrój wnętrz i projektowanie przemysłowe (291) oraz muzyka i sztuki sceniczne (265). Studia podyplomowe w uczelniach publicznych różnych typów (nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego) wybrało 57,1% ogółu słuchaczy studiów podyplomowych na kierunkach artystycznych, w tym 55,1% kobiet. W przypadku tego typu uczelni największą popularnością wśród słuchaczy cieszyły się kierunki: sztuki plastyczne (288), techniki audiowizualne i produkcja mediów (228), muzyka i sztuki sceniczne (197) oraz moda, wystrój wnętrz i projektowanie przemysłowe (151).

Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 814 słuchaczy, w tym 661 kobiet. W porównaniu z rokiem akademickim 2022/2023 liczba słuchaczy na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne spadła odpowiednio o 12,0% (tj. 111 osób) dla

ogółu słuchaczy i 12,3% (tj. 93 osoby) dla kobiet. Na studiach podyplomowych prowadzonych przez uczelnie artystyczne kształciło się 77 cudzoziemców, w tym 45 kobiet (odpowiednio 56 i 35 osób w roku akademickim 2022/2023).

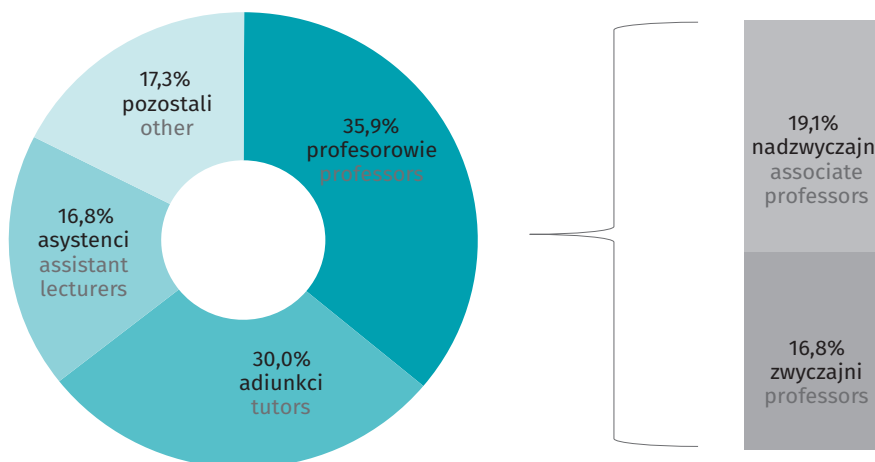
W roku akademickim 2023/2024 na kierunkach artystycznych prowadzonych przez różne typy uczelni kształciło się 70 doktorantów, w tym 36 kobiet (w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim spadek odpowiednio o 58,8% i 62,5%). Stypendia naukowe otrzymywało 141 osób, tj. 64,1% ogółu doktorantów na kierunkach artystycznych (w poprzednim roku akademickim 93,5%).

Ze względu na zmiany strukturalne w organizacji studiów doktoranckich polegające na wygaszaniu ich na rzecz uruchamianych szkół doktorskich, zauważalny jest wyraźny spadek uczestników tego typu studiów. W roku akademickim 2023/2024 na studiach doktoranckich⁹⁹ w uczelniach artystycznych nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego kształciło się 64 doktorantów, w tym 31 kobiet (w poprzednim roku było to 153 doktorantów, w tym 82 kobiety). Cudzoziemcy stanowili 3,1% ogółu uczestników tych studiów, wobec 5,2% w roku akademickim 2022/2023. Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 10,9% ogółu doktorantów. Stopień doktora uzyskały 93 osoby, w tym 54 kobiety (w poprzednim roku akademickim było to odpowiednio 129 osób, w tym 72 kobiety, co oznacza spadek odpowiednio o 27,9% i 25,0%)¹⁰⁰.

W szkołach doktorskich w dziedzinie sztuki studiowało 220 doktorantów, w tym 109 kobiet (wzrost o 2,3% i 4,8% osób w porównaniu z poprzednim rokiem akademickim). Cudzoziemcy stanowili 9,1% ogółu uczestników tego typu studiów, w tym kobiety 10,1% (odpowiednio 20 i 11 osób).

Wykres 49. Nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelniach artystycznych w roku akademickim 2023/2024 Stan w dniu 31 grudnia

Chart 49. Academic teachers employed in higher schools of arts in 2023/2024 academic year
As of 31 December

W roku akademickim 2023/2024 uczelnie artystyczne zatrudniały nauczycieli akademickich na 4,3 tys. etatach, w tym 1,9 tys. etatów zajmowały kobiety, co stanowiło 44,9% ogółu etatów nauczycieli akademickich w Polsce (podobnie jak w poprzednim roku akademickim).

⁹⁹ Studia doktoranckie, zwane również studiami III stopnia, prowadziły tylko publiczne uczelnie artystyczne, ale od 1 października 2019 r., zgodnie z Konstytucją dla Nauki, uruchomiono szkoły doktorskie, które zmieniły formalny tryb kształcenia nowych doktorantów, zastępując dotychczas istniejące studia doktoranckie tzw. szkołami doktorskimi. Nie zmieniło to jednak trybu prowadzenia studiów doktoranckich (na tzw. starych zasadach) uruchomionych przed rokiem akademickim 2019/2020. W związku z tym, do czasu wygaszenia kształcenia doktorantów na tzw. starych zasadach, będzie funkcjonował niejako podwójny system kształcenia doktorantów: na tzw. starych zasadach (studia doktoranckie) oraz na nowych zasadach w szkołach doktorskich.

¹⁰⁰ Dane za 2021/2022 wykazywane wg klasyfikacji ISCED.

13. Ekonomiczny wymiar kultury

13. Economic aspects of culture

13.1. Wyniki finansowe instytucji kultury

13.1. Financial results of cultural institutions

Podstawowym celem statutowym państwowych¹⁰¹ i samorządowych instytucji kultury jest prowadzenie działalności kulturalnej. Instytucje kultury osiągają przychody m.in. ze sprzedaży składników majątku ruchomego, przychodów z najmu i dzierżawy składników majątkowych, dotacji podmiotowych i celowych z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego, środków otrzymanych od osób fizycznych i prawnych oraz z innych źródeł.

Wśród 4 708 badanych instytucji przeważały podmioty małe o liczbie pracujących do 49 osób; podmioty o liczbie pracujących poniżej 10 osób stanowiły 58,4% (2 750 jednostek) ogólnej liczby jednostek, a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób – 34,2% (1 611), udział jednostek średnich o liczbie pracujących od 50 do 249 osób stanowił 6,8% (319), a jednostek dużych o liczbie pracujących 250 i więcej osób – 0,6% ogółu (28).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2023 r. w instytucjach kultury pracowało 87,1 tys. osób (86,5 tys. osób w 2022 r.), z czego 12,6% (10,9 tys. osób) w instytucjach państwowych oraz 87,4% (76,2 tys. osób) w samorządowych. Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób pracowało w instytucjach kultury prowadzących działalność twórczą związaną z kulturą i rozrywką – 55,6% ogólnej liczby pracujących.

Tabl. 50. Podstawowe dane o finansach instytucji kultury
Table 50. Basic data on the finances of cultural institutions

Wyszczególnienie Specification	2022	2023	2022=100
	w mln zł in PLN millions		
Aktywa (pasywa) Assets (liabilities)	23 334,9	26 117,0	111,9
Przychody ogółem Total revenues	12 476,3	14 632,6	117,3
Koszty ogółem Total costs	12 395,8	14 526,1	117,2
Wynik finansowy brutto Gross financial result	80,5	106,6	132,4
Wynik finansowy netto Net financial result	78,5	104,7	133,3

W 2023 r. wartość przychodów ogółem instytucji kultury wyniosła 14 632,6 mln zł i była o 17,3% wyższa w porównaniu z 2022 r. Najwyższe przychody ogółem odnotowano w instytucjach kultury o liczbie pracujących od 50 do 249 osób i wyniosły one 5 666,3 mln zł (38,7% ogólnej wartości przychodów). W przychodach ogółem największy udział miały dotacje do działalności podstawowej (74,7%), następnie przychody netto ze sprzedaży produktów (14,6%), pozostałe przychody operacyjne (9,4%), przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów (1,0%) oraz przychody finansowe (0,3%).

Przychody ogółem samorządowych instytucji kultury wyniosły 11 655,4 mln zł (79,7%), a państwowych 2 977,2 mln zł (20,3%). Prawie 27% wszystkich przychodów instytucji kultury stanowiły przychody ogółem podmiotów mających lokalizację w województwie mazowieckim.

Wartość otrzymanych przez instytucje kultury dotacji do działalności podstawowej zwiększyła się z 9 475,3 mln zł w 2022 r. do 10 927,3 mln zł w 2023 r. Najwięcej, tj. 77,9% dotacji do działalności podstawowej instytucji kultury otrzymały od jednostek samorządu terytorialnego (JST). Podmioty zajmujące się

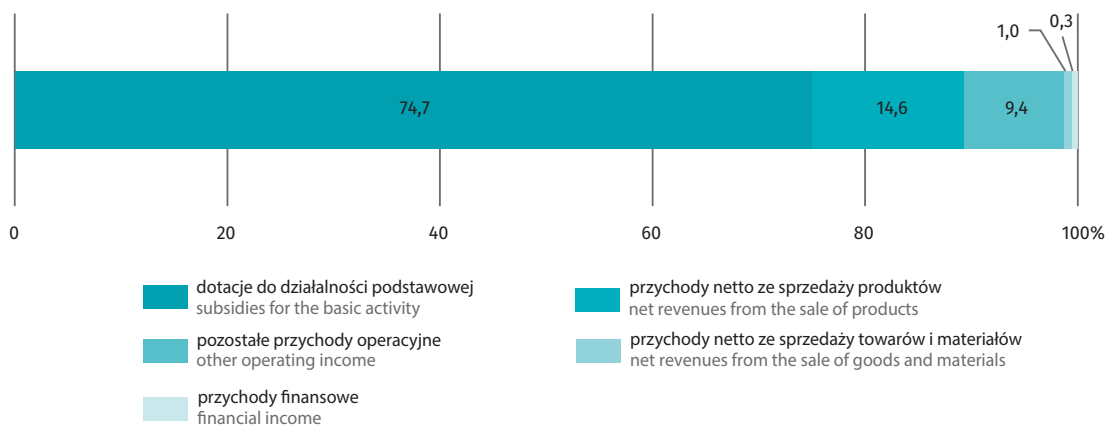
¹⁰¹ Podział na instytucje państwowe i samorządowe wynika z art. 8 i 9.1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194).

działalnością twórczą związaną z kulturą i rozrywką otrzymały najwięcej dotacji do działalności podstawowej (59,3%), w ramach których dotacje otrzymane od JST stanowiły 82,3% ogółu, a dotacje z budżetu państwa 16,8%.

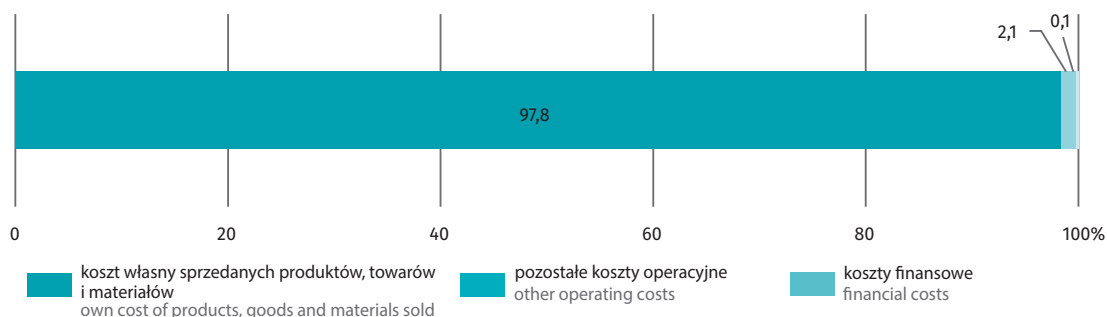
Najwięcej dotacji do działalności podstawowej w 2023 r. otrzymały instytucje kultury w województwie mazowieckim – 2 865,0 mln zł (26,2% ogólnej wartości).

Wykres 50. Przychody ogółem instytucji kultury w 2023 r.
Chart 50. Total revenues in cultural institutions in 2023

W 2023 r. koszty ogółem instytucji kultury wyniosły 14 526,1 mln zł i były o 17,2% wyższe niż w roku poprzednim. Największy udział miały koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów (97,8%). W strukturze rodzajowej kosztów działalności operacyjnej, m.in 48,2% stanowiły wynagrodzenia, a 20,6% usługi obce. Koszty instytucji kultury z województwa mazowieckiego stanowiły ponad 26% kosztów ogółem.

Wykres 51. Koszty ogółem instytucji kultury w 2023 r.
Chart 51. Total costs in cultural institutions in 2023

Największy udział w przychodach i kosztach ogółem odnotowały instytucje kultury, których działalność twórcza była związana z kulturą i rozrywką, tj. odpowiednio 8 750,9 mln zł (59,8% ogólnej wartości przychodów) oraz 8 706,9 mln zł (59,9% ogólnej wartości kosztów).

W 2023 r. wynik finansowy brutto instytucji kultury wyniósł 106,6 mln zł (80,5 mln zł w 2022 r.).

Zmniejszyły się obciążenia wyniku finansowego brutto z tytułu podatku dochodowego w porównaniu z 2022 r. o 3,5% i wyniosły 1,9 mln zł.

Wynik finansowy netto instytucji kultury wyniósł 104,7 mln zł (wobec 78,5 mln zł w 2022 r.). Z ogólnej liczby badanych instytucji kultury 41,7% osiągnęło zysk netto, a 40,5% zanotowało stratę netto.

Tabl. 51. Przychody ogółem i koszty ogółem według wybranych działów i klas PKD w 2023 r.
Table 51. Total revenues and total costs according to selected divisions and classes of PKD classification in 2023

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym Of which					
		działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką creative, arts and entertainment activities	w tym of which		działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą libraries, archives, museums and other cultural activities	w tym of which	
			działalność związana z wystawianiem przedstw artystycznych performing arts	działalność obiektów kulturalnych operation of arts facilities		działalność bibliotek i archiwów libraries and archives activities	działalność muzeów museums activities
Liczba instytucji kultury Number of cultural institutions	4 708	2 335	152	2 172	2 367	1 968	391
Przychody ogółem w mln zł Total revenues in PLN millions	14 632,6	8 750,9	2 681,6	5 901,9	5 637,5	2 337,8	3 207,1
w tym: of which:							
przychody netto ze sprzedaży produktów net revenues from the sale of products	2 143,1	1 464,0	543,1	897,1	558,7	29,5	520,3
dotacje do działalności podstawowej subsidies for the basic activity	10 927,3	6 481,1	1 920,7	4 426,2	4 352,6	2 154,2	2 127,4
w tym: of which:							
budżetu państwa state budget	2 291,6	1 087,2	461,0	600,6	1 130,1	197,8	874,1
jednostek samorządu terytorialnego local government units	8 510,1	5 333,6	1 451,5	3 776,9	3 170,5	1 943,4	1 215,9
Koszty ogółem w mln zł Total costs in PLN millions	14 526,1	8 706,9	2 666,5	5 873,0	5 580,5	2 341,8	3 150,1
w tym: of which:							
amortyzacja depreciation	1 007,6	481,6	163,6	313,0	502,1	153,6	344,2
zużycie materiałów i energii usage of materials and energy	1 374,1	833,2	159,3	666,3	523,0	241,4	275,7
usługi obce external services	2 914,6	1 918,7	385,5	1 476,4	923,0	264,8	639,7
wynagrodzenia remuneration	6 826,0	4 071,3	1 476,5	2 524,8	2 686,9	1 307,7	1 340,1
ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia social insurance and other benefits	1 359,5	782,1	284,9	485,4	564,5	273,8	282,4

Wartość aktywów (pasywów) razem badanych instytucji kultury wyniosła 26 117,0 mln zł i była wyższa o 11,9% w porównaniu z 2022 r. Połowa – 50,9% (13,3 mln zł) wszystkich aktywów, należała do jednostek o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (319 jednostek), 25,1% (6,6 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (1 611 jednostek), 20,0% (5,2 mln zł) należało do instytucji o liczbie pracujących 250 i więcej osób (28 jednostek), a 4,0% (1,0 mln zł) posiadały jednostki o liczbie pracujących poniżej 10 osób (2 750 jednostek).

Najwięcej aktywów (pasywów) razem odnotowano w bibliotekach, archiwach, muzeach oraz pozostałej działalności związanej z kulturą, tj. 15 881,1 mln zł (60,8% ogólnej wartości).

Aktywa trwałe instytucji kultury wyniosły 23 868,5 mln zł i były o 11,1% wyższe w relacji do poprzedniego roku. W ich strukturze największy udział miały rzeczowe aktywa trwałe (98,6%), w ramach których środki trwałe stanowiły 85,8%, a środki trwałe w budowie 13,6%.

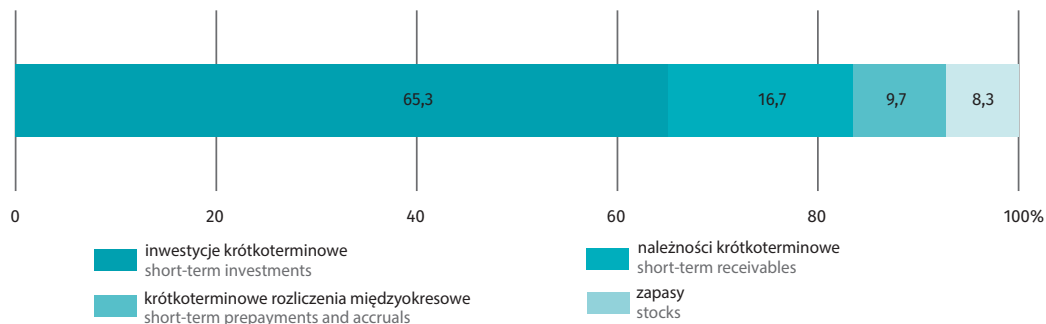
Aktywa obrotowe instytucji kultury wyniosły 2 248,5 mln zł i były wyższe o 22,1% w stosunku do stanu na koniec 2022 r. Inwestycje krótkoterminowe stanowiły 65,3% aktywów obrotowych.

Wykres 52. Aktywa obrotowe instytucji kultury w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 52. Current assets in cultural institutions in 2023

As of 31 December

Kapitały (fundusze) własne wyniosły 8 288,6 mln zł, co oznaczało wzrost o 9,9% w porównaniu ze stanem na koniec 2022 r. Kapitały (fundusze) własne stanowiły 31,7% pasywów. Udział zobowiązań i rezerw na zobowiązania w strukturze pasywów wyniósł 68,3%.

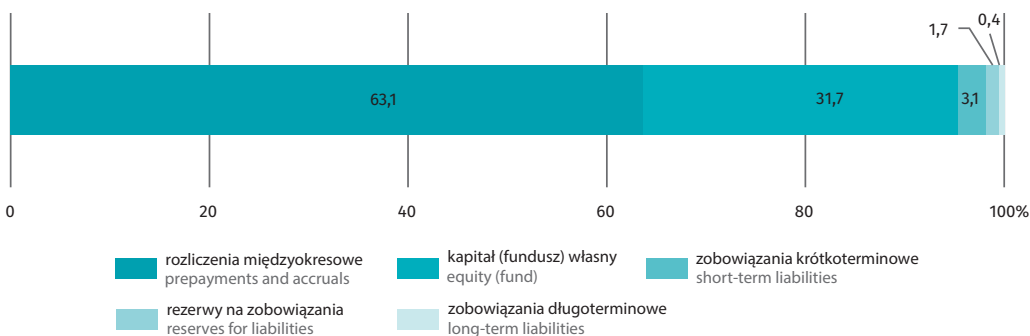
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania w instytucjach kultury wyniosły na koniec 2023 r. 17 828,5 mln zł (wzrost o 12,9% w stosunku do stanu na koniec 2022 r.). W ich strukturze rozliczenia międzyokresowe stanowiły 92,4%, zobowiązania krótkoterminowe 4,5%, rezerwy na zobowiązania 2,6%, a zobowiązania długoterminowe 0,5%.

Wykres 53. Pasywa instytucji kultury w 2023 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 53. Liabilities in cultural institutions in 2023

As of 31 December

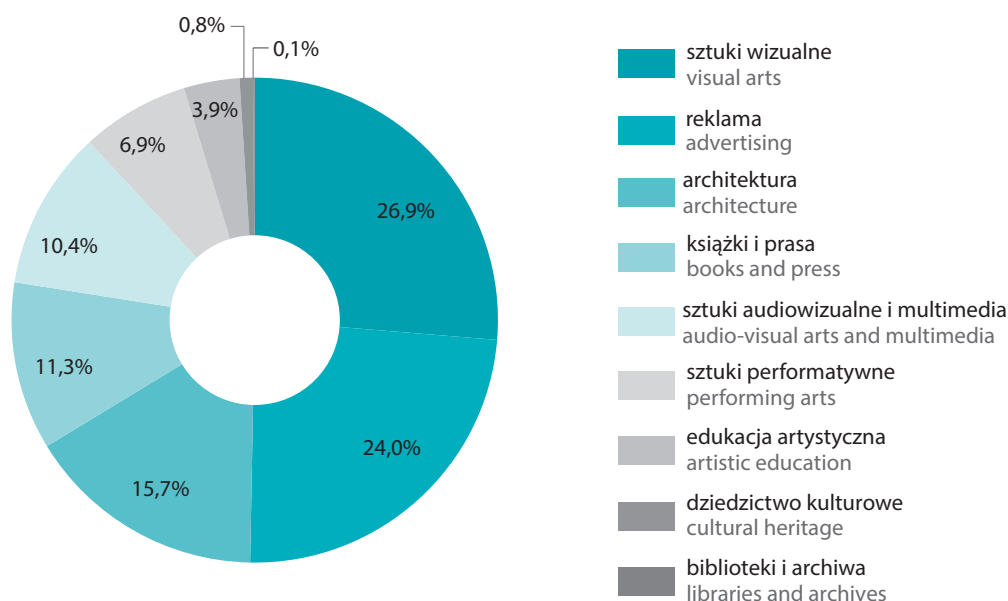

13.2. Przemysły kultury i kreatywne w 2022 r.

13.2. Culture and creative industries in 2022

W obszarze szeroko pojmowanej kultury, oprócz tradycyjnie rozumianych instytucji kultury (publicznych i działających nie dla zysku), funkcjonują także podmioty gospodarcze zajmujące się masową produkcją i sprzedażą dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych, które nazywamy przemysłami kultury i kreatywnymi. Przemysły kultury produkują dobra i usługi kulturalne oparte o prawo autorskie wykorzystując techniki przemysłowej produkcji. Są to przede wszystkim: przemysł wydawniczy, przemysł fonograficzny, telewizja, radio, przemysł filmowy, a także tworzenie gier komputerowych. Natomiast dla przemysłów kreatywnych, takich jak działania związane z projektowaniem i wzornictwem, architekturą, reklamą i tłumaczeniami, kultura jest inspiracją i kreatywnym wkładem przy produkcji dóbr i usług kreatywnych.

Wykres 54. Podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury w 2022 r.
Chart 54. Entities belonging to the cultural and creative industries by domains of culture in 2022

Tabl. 52. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2022 r.

Table 52. Cultural and creative industries according to cultural domains and the PKD classes in 2022

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Ogółem Total		130 143
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	Razem Total	1 082
	Działalność muzeów Museums activities	91.02 87
	Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych Operation of historical sites and buildings and similar visitor attractions	91.03 995
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	Działalność bibliotek i archiwów Libraries and archives activities	91.01 159

Tabl. 52. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2022 r. (cd.)

Table 52. Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2022 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total
Książki i prasa Books and press	Razem Total	13 470
	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of books in specialised stores	47.61 1 172
	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of newspapers and stationery in specialised stores	47.62 1 903
	Wydawanie książek Book publishing	58.11 1 856
	Wydawanie gazet Publishing of newspapers	58.13 331
	Wydawanie czasopism i pozostałych periodyków Publishing of journals and periodicals	58.14 759
	Działalność agencji informacyjnych News agency activities	63.91 394
	Działalność związana z tłumaczeniami Translation and interpretation activities	74.30 7 055
Sztuki wizualne Visual arts	Razem Total	34 993
	Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania Specialised design activities	74.10 17 924
	Działalność fotograficzna Photographic activities	74.20 12 534
	Artystyczna i literacka działalność twórcza Artistic creation activities	90.03 4 535
Sztuki performatywne Performing arts	Razem Total	8 969
	Produkcja instrumentów muzycznych Manufacture of musical instruments	32.20 269
	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych Performing arts activities	90.01 6 026
	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych Support activities to performing arts	90.02 2 387
	Działalność obiektów kulturalnych Operation of arts facilities	90.04 287

Tabl. 52. Przedsiębiorstwa zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych według dziedzin kultury i klas PKD 2007 w 2022 r. (dok.)

Table 52. Cultural and creative industries according to cultural domain and the PKD classes in 2022 (cont.)

Dziedzina kultury Cultural domain	Rodzaj prowadzonej działalności (PKD 2007) Kind of activity (PKD Rev.2)	Ogółem Total	
Sztuki audiowizualne i multimedia Audiovisual and multimedia arts	Razem Total	14 754	
	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach Retail sale of music and video recordings in specialised stores	47.63	119
	Działalność wydawnicza w zakresie gier komputerowych Publishing of computer games	58.21	929
	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme production activities	59.11	9 591
	Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi Motion picture, video and television programme post-production activities	59.12	1 828
	Działalność związana z dystrybucją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych Motion picture, video and television programme distribution activities	59.13	175
	Działalność związana z projekcją filmów Motion picture projection activities	59.14	144
	Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych Sound recording and music publishing activities	59.20	1 561
	Nadawanie programów radiofonicznych Radio broadcasting	60.10	128
	Nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych i abonamentowych Public and licence television programmes broadcasting	60.20	207
	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp. Rental of video tapes and CDs, DVDs etc.	77.22	72
Architektura Architecture	Działalność w zakresie architektury Architectural activities	71.11	20 469
Reklama Advertising	Działalność agencji reklamowych Advertising agencies activities	73.11	31 235
Edukacja artystyczna Artistic education	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej Out-of-school forms of cultural education	85.52	5 012

W 2022 r. po raz pierwszy od 2015 r. zanotowano spadek liczby podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Liczba podmiotów wyniosła 130,1 tys. – w porównaniu z 2021 r. spadła o 3,6%, tj. o 4,9 tys. podmiotów. Najwięcej podmiotów prowadziło działalność związaną z dziedziną *Sztuki wizualne* (26,9%), z czego ponad połowa (51,2%) prowadziła działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, a ponad jedna trzecia (35,8%) zajmowała się działalnością fotograficzną. Duży udział w strukturze podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych miały również dziedziny: *Reklama* (24,0%) i *Architektura* (15,7%).

Większość podmiotów zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (do 9 osób pracujących) – 99,1% ogółu podmiotów. Mikroprzedsiębiorstwa w obszarze kultury stanowiły 5,7% wszystkich mikroprzedsiębiorstw niefinansowych. Duże przedsiębiorstwa (powyżej 249 osób pracujących) funkcjonowały przede wszystkim w dziedzinach: *Książki i prasa*, *Sztuki audiowizualne i multimedia* oraz *Reklama* (stanowiły łącznie 90,2% ogólnej liczby dużych przedsiębiorstw). Te same dziedziny dominowały także wśród średnich przedsiębiorstw (79,8%). W formie małych przedsiębiorstw (10-49 pracujących) działalność prowadziły głównie podmioty zaklasyfikowane do dziedzin: *Reklama*, *Architektura* oraz *Książki i prasa* (71,8%).

Wraz ze spadkiem liczby podmiotów spadła też liczba pracujących ogółem i na koniec 2022 r. wyniosła ona 256,0 tys. osób (o 1,3 tys. mniej niż w 2021 r.). Równocześnie, przeciętne zatrudnienie wzrosło w tym czasie o 1,4 tys. etatów i wyniosło 101,6 tys. W przypadku mikroprzedsiębiorstw zanotowano spadki zarówno w przypadku pracujących, jak i przeciętnego zatrudnienia – odpowiednio o 2,3% i 7,6%. W małych przedsiębiorstwach liczba pracujących spadła o 0,7%, natomiast przeciętne zatrudnienie wzrosło o 2,1%. W pozostałych klasach wielkości przedsiębiorstw wzrosła zarówno liczba pracujących, jak i przeciętne zatrudnienie – w średnich odpowiednio o 0,5% i 2,4%, w dużych o 11,6% i 16,0%. Struktura pracujących w przedsiębiorstwach zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych kształtowała się inaczej niż struktura przeciętnego zatrudnienia – w mikroprzedsiębiorstwach pracowało 74,4% osób, natomiast udział przeciętnego zatrudnienia wyniósł 39,4%.

Zarówno w przedsiębiorstwach niefinansowych, jak i przemysłach kultury i kreatywnych, miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego wzrosło w porównaniu z 2021 r. (odpowiednio o 13,5% i 15,2%). W przemysłach kultury i kreatywnych miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego wyniosło 7 979 zł i w porównaniu z wcześniejszym rokiem było wyższe o 1 052 zł. Przeciętne wynagrodzenia wzrosły niezależnie od klas wielkości przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych, przy czym najwyższy wzrost zanotowano w przypadku mikroprzedsiębiorstw – o 23,8% (do 5 183 zł). W małych przedsiębiorstwach przeciętne wynagrodzenie wzrosło o 11,7%, w średnich – o 8,0%, a w dużych – o 6,5%. Najwyższe miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego odnotowano w dużych przedsiębiorstwach – 10 589 zł, co było kwotą dwa razy wyższą niż w przypadku mikroprzedsiębiorstw. Niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstw, w przemysłach kultury i kreatywnych miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego zatrudnionego było wyższe niż w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem – o 1 248 zł. W najliczniejszej grupie podmiotów, tj. w mikroprzedsiębiorstwach, różnica wyniosła 799 zł, w małych przedsiębiorstwach – 1 986 zł, w średnich – 2 666 zł, a w dużych – 2 822 zł.

Udział wynagrodzeń brutto w kosztach ogółem w przypadku przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 11,6% (7,9% w przedsiębiorstwach niefinansowych ogółem).

Tabl. 53. Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego (w zł) w 2022 r.
Table 53. Gross monthly wages and salaries per paid employee in 2022 (in PLN)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa niefinansowe Non-financial enterprises	Przemysły kultury i kreatywne Cultural and creative industries
Ogółem Total	6 731	7 979
mikroprzedsiębiorstwa micro-enterprises	4 384	5 183
małe przedsiębiorstwa small enterprises	6 315	8 301
średnie przedsiębiorstwa medium enterprises	7 228	9 894
duże przedsiębiorstwa large enterprises	7 767	10 589

Przedsiębiorstwa z grupy przemysłów kultury i kreatywnych wytworzyły wartość dodaną w wysokości 31,1 mld zł (o 5,7 mld zł więcej niż w 2021 r.), co stanowiło 1,6% wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe. Niemal połowę wartości dodanej dostarczyły mikroprzedsiębiorstwa – 14,0 mld zł. W przypadku dużych przedsiębiorstw było to 10,0 mld zł, a małych i średnich

– odpowiednio 3,2 mld zł i 4,0 mld zł. W przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo wartość dodana przemysłów kultury i kreatywnych ogółem była ponad 3 razy niższa niż wartość dodana przypadająca na jedno przedsiębiorstwo niefinansowe.

W 2022 r. średnio jedno przedsiębiorstwo zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych wytworzyło wartość dodaną w wysokości 239,3 tys. zł. Było to o 50,9 tys. zł więcej niż w roku poprzednim, za co odpowiadał m.in. wzrost wartości dodanej wytworzonej przez duże przedsiębiorstwa (średnio na jedno przedsiębiorstwo o 46,3 mln zł więcej niż w 2021 r.).

W 2022 r. podmioty zaliczane do przemysłów kultury i kreatywnych osiągnęły przychody ogółem w wysokości 99,7 mld zł, przy kosztach ogółem wynoszących 84,0 mld zł. Odnotowano więc, podobnie jak w latach poprzednich, nadwyżkę przychodów ogółem nad kosztami ogółem w wysokości 15,7 mld zł (o 2,4 mld zł większą niż w 2021 r.). Wskaźnik poziomu kosztów (relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem) dla przedsiębiorstw zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych wyniósł 84,2% (spadek o 1,1 p. proc. w stosunku do 2021 r.) i w porównaniu ze wskaźnikiem dla przedsiębiorstw niefinansowych był niższy o 7,5 p. proc. – działalność o charakterze kulturalnym i kreatywnym była więc mniej kosztochłonna. W przeliczeniu na jeden podmiot koszty ogółem w 2022 r. wynosiły średnio 645,3 tys. zł, a przychody ogółem – 766,0 tys. zł.

W 2022 r. sprzedano za granicę dobra kulturalne i kreatywne o wartości 16 515,5 mln zł (o 1 540,1 mln zł, tj. 8,5% mniej w porównaniu z 2021 r.). O 16,7% zmniejszył się także import dóbr kulturalnych i kreatywnych, osiągając kwotę 10 493,0 mln zł. Saldo obrotu zagranicznego było dodatnie i wyniosło 6 022,4 mln zł. Największą kwotę ze sprzedaży dóbr uzyskano w ramach dziedziny *Książki i prasa* (7 336,5 mln zł), najmniejszą natomiast w ramach dziedziny *Rękodzieło artystyczne* (0,6 mln zł). Z kolei najwyższą wartość importu odnotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (6 670,1 mln zł), a najniższą, analogicznie jak w przypadku eksportu, w dziedzinie *Rękodzieło artystyczne* (1,5 mln zł). W porównaniu z 2021 r. największy wzrost wartości eksportowanych dóbr kulturalnych i kreatywnych zaobserwowano w przypadku *Dziedzictwa kulturowego* (o 53,3%), natomiast w zakresie importu wartość obrotów wzrosła jedynie w ramach dziedziny *Sztuki wizualne* (o 19,0%).

Wartość usług kulturalnych i kreatywnych dostarczonych za granicę wyniosła 15 520,6 mln zł (o 2 665,3 mln zł więcej w porównaniu z 2021 r.), natomiast usług nabytych – 17 816,0 mln zł (o 3 531,7 mln zł więcej). Saldo obrotów było więc ujemne i wyniosło minus 2 295,4 mln zł. Dodatnie saldo obrotów usługami kulturalnymi i kreatywnymi zanotowano w przypadku trzech dziedzin: *Architektura* (180,6 mln zł), *Dziedzictwo kulturowe* (143,3 mln zł) i *Reklama* (138,9 mln zł). Najwyższą wartość zarówno eksportu, jak i importu odnotowano w dziedzinie *Reklama* – odpowiednio 12 577,8 mln zł (o 16,1% więcej niż w 2021 r.) oraz 12 438,9 mln zł (o 29,3% więcej niż w 2021 r.).

W strukturze handlu zagranicznego Polski udział eksportu, jak i importu zarówno dóbr kulturalnych i kreatywnych, jak i usług kulturalnych i kreatywnych był stosunkowo niewielki i w porównaniu z poprzednimi latami utrzymywał się na podobnym poziomie. Udział dóbr kulturalnych i kreatywnych w eksporcie dóbr w 2022 r. wyniósł 1,0%, natomiast w imporcie – 0,6% (spadek po 0,4 p. proc. w porównaniu z 2021 r.). Udział usług kulturalnych i kreatywnych w handlu usługami był nieco wyższy i wynosił odpowiednio 3,6% i 7,0% (spadek po 0,5 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku).

Odbiorcami polskich dóbr kulturalnych i kreatywnych były przede wszystkim kraje rozwinięte gospodarczo, szczególnie państwa należące do UE (89,8% wszystkich obrotów), w tym do strefy euro (75,3% wszystkich obrotów). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku importu dóbr, gdzie główne obroty były realizowane z krajami rozwiniętymi, choć w mniejszym stopniu z UE (51,1%), czy samą strefą euro (47,2%). W handlu usługami kulturalnymi i kreatywnymi większość usług była eksportowana i importowana do i z krajów rozwiniętych gospodarczo (odpowiednio 95,2% i 96,6%), z czego ponad połowa do i z krajów strefy euro.

Tabl. 54. Handel międzynarodowy dobrami i usługami kulturalnymi i kreatywnymi według dziedzin kultury w 2022 r. (mln zł)

Table 54. Foreign trade turnover in cultural and creative goods and services according to cultural domains in 2022 (PLN millions)

Wyszczególnienie Specification	Dobra kulturalne i kreatywne Cultural and creative goods			Usługi kulturalne i kreatywne Cultural and creative services		
	eksport export	import import	saldo balance	eksport export	import import	saldo balance
Ogółem Total	16 515,5	10 493,0	6 022,4	15 520,6	17 816,0	-2 295,4
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	88,6	224,1	-135,4	516,1	372,9	143,3
Książki i prasa Books and press	7 336,5	2 815,4	4 521,1	245,7	825,8	-580,1
Sztuki wizualne Visual arts	332,0	222,5	109,5	-	-	-
Architektura Architecture	1,2	3,1	-1,9	312,4	131,8	180,6
Sztuki performatywne Performing arts	218,8	336,1	-117,3	337,4	635,8	-298,4
Sztuki audiowizualne i multimedia Audio-visual and multimedia arts	6 796,0	6 670,1	125,9	1 531,1	3 410,8	-1 879,7
Reklama Advertising	1 741,8	220,2	1 521,6	12 577,8	12 438,9	138,9
Rękodzieło artystyczne Art craft	0,6	1,5	-0,9	-	-	-

13.3. Satelitarny rachunek kultury w 2019 r.

13.3. Culture satellite account for 2019

Satelitarny rachunek kultury pozwala na oszacowanie wkładu kultury w gospodarkę narodową. Obszar kultury obejmuje działalność samorządowych i państwowych instytucji kultury, organizacji pozarządowych działających w sferze kultury oraz firm zaliczanych do przemysłów kultury i kreatywnych. Dane na ten temat nie są bezpośrednio prezentowane w systemie rachunków narodowych, dlatego też satelitarne rachunki stanowią rozwinięcie lub modyfikację tablic i rachunków wprowadzonych przez Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 2010)¹⁰². Obszar kultury w schemacie podstawowym rachunków narodowych nie jest łatwy do wyodrębnienia. Polska Klasyfikacja Działalności (PKD 2007) wyszczególnia wprawdzie kulturę, ale grupuje ją łącznie z rekreacją i sportem w sekcji R *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*. Działalność kulturalna występuje jednak również w innych sekcjach gospodarki narodowej, ale w schemacie podstawowym rachunków nie jest włączana w obszar kultury (np. działalność wydawnicza z sekcji J *Informacja i komunikacja*). Satelitarny rachunek kultury modyfikuje dotychczasowe podejście, ujmując obszar kultury jako odrębną całość o znacznie rozszerzonej definicji w stosunku do jej dotychczasowego ujęcia w PKD.

¹⁰² ESA to międzynarodowy standard metodologiczny i rachunkowy wprowadzony rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r., opracowany w celu szczegółowego opisu gospodarki, jej składowych oraz relacji z innymi gospodarkami. W ramach tego standardu wyliczane i publikowane są kluczowe wskaźniki ekonomiczne, określające rozmiary produkcji takie jak Produkt Krajowy Brutto (PKB) czy wartość dodana brutto.

Satelitarny rachunek kultury koncentruje się na określeniu rzeczywistej, ekonomicznej roli kultury w gospodarce narodowej Polski poprzez przedstawienie udziału obszaru kultury oraz tworzących go dziedzin w Produkcie Krajowym Brutto (PKB). Pozwala zatem na udzielenie odpowiedzi na pytanie, na ile nakłady ponoszone na obszar kultury znajdują odzwierciedlenie w ekonomicznych efektach oddziaływania kultury, które dają się określić i statystycznie zmierzyć. Dzięki zastosowaniu identycznego schematu oraz pojęć, jak w rachunkach narodowych, satelitarny rachunek kultury można także porównać z dotychczasowym sposobem ujmowania kultury w rachunkach narodowych. Źródła danych wykorzystywane do wyliczenia głównych transakcji rachunku są obszerne i dostępne do celów analitycznych z pewnym opóźnieniem¹⁰³. Stąd niniejsze wyliczenia rachunku dotyczą 2019 r.

Udział obszaru kultury w gospodarce narodowej Polski najlepiej przybliżyła wartość dodana brutto¹⁰⁴ wygenerowana przez szeroko rozumiany obszar kultury w relacji do wartości dodanej brutto całej gospodarki. W 2019 r. wartość dodana brutto wytworzona przez obszar kultury wyniosła 57 238,6 mln zł (o 4 329,6 mln zł więcej niż w 2018 r.), co stanowiło 2,8% wartości dodanej brutto całej gospodarki. Wielkość ta nie zmieniła się w stosunku do wcześniejszego roku. Zasadniczo, odkąd liczony jest satelitarny rachunek kultury, odsetek wartości dodanej brutto kultury w wartości całej gospodarki nie ulega znaczącym zmianom i oscyluje wokół 3%.

Satelitarny rachunek kultury pozwala na przyjrzenie się obszarowi kultury także z perspektywy dziedzin kultury, które się na niego składają¹⁰⁵. Jeśli przyjrzymy się strukturze wartości dodanej brutto w obszarze kultury okaże się, że największy udział miały tu, tak jak w 2018 r., podmioty zaliczane do dziedziny *Reklama* (19,4% wartości dodanej obszaru kultury). Znaczący udział miały także *Sztuki audiowizualne i multimedia* (16,7%) oraz *Książki i prasa* (13,6%). Najmniejszy był udział dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,4%). W porównaniu z 2018 r. struktura wartości dodanej według dziedzin kultury nie uległa znaczącej zmianie. Nieznacznie spadł procentowy udział *Reklamy* (o 1,5 p. proc.), czy dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (spadek o 0,6 p. proc.), a wzrósł udział *Sztuk wizualnych* (o 1,4 p. proc.), *Architektury* (o 0,8 p. proc.) czy *Edukacji artystycznej* (o 0,6 p. proc.). Do obszaru *Reklama* zaliczamy działalność związaną z prowadzeniem kampanii reklamowej (tj. działalność agencji reklamowych) ujętą w klasie 73.11 PKD. W skład dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* wchodzi m.in. działalność podmiotów zarejestrowanych w dziale 59 PKD, produkujących filmy, nagrania wideo, programy telewizyjne, nagrania dźwiękowe i muzyczne. Do tej dziedziny należą także podmioty (zarejestrowane w dziale 60 PKD) zajmujące się nadawaniem programów radiofonicznych i telewizyjnych oraz podmioty zajmujące się działalnością wydawniczą w zakresie gier komputerowych (część działu 58 PKD). Dziedzina *Książki i prasa* reprezentowana jest w rachunku głównie przez podmioty z działu 58 PKD, zajmujące się wydawaniem książek i periodyków. Należą tutaj także podmioty, których działalność związana jest z tłumaczeniami oraz działalność agencji informacyjnych dostarczających informacje, zdjęcia i reportaże dla mediów (część działu 63 PKD), jak również podmioty zajmujące się sprzedażą książek czy gazet. Dziedzina *Zarządzanie i administracja kulturą* obejmuje przede wszystkim część podmiotów zarejestrowanych w dziale 84 PKD zajmujących się kierowaniem podstawowymi rodzajami działalności publicznej oraz związanej z kulturą, a także część podmiotów działu 94 PKD, w ramach którego rejestrowane są organizacje członkowskie. W satelitarnym rachunku kultury ujęte są tutaj m.in. dane Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków czy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

Porównanie obszaru kultury z pozostałymi sektorami gospodarki narodowej z uwzględnieniem klasyfikacji PKD¹⁰⁶ pokazuje rzeczywistą rolę obszaru kultury w gospodarce narodowej, a zatem wkład obszaru kultury w tworzenie PKB Polski. Podmioty działające w klasach PKD zaliczanych do obszaru kultury w 2019 r. wytworzyły nieco więcej (o 0,1 p. proc.) wartości dodanej niż podmioty zaliczane do sekcji D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, a także więcej (o 0,2 p. proc.) niż podmioty zaliczane do sekcji A grupującej podmioty sektora rolnictwo, leśnictwo,

103 Szczegółowe informacje na temat źródeł danych wykorzystywanych do obliczeń oraz przyjętych rozwiązań metodologicznych zawiera Raport z pracy metodologicznej 3.128 Satelitarny rachunek kultury, który dostępny jest na stronie internetowej GUS.

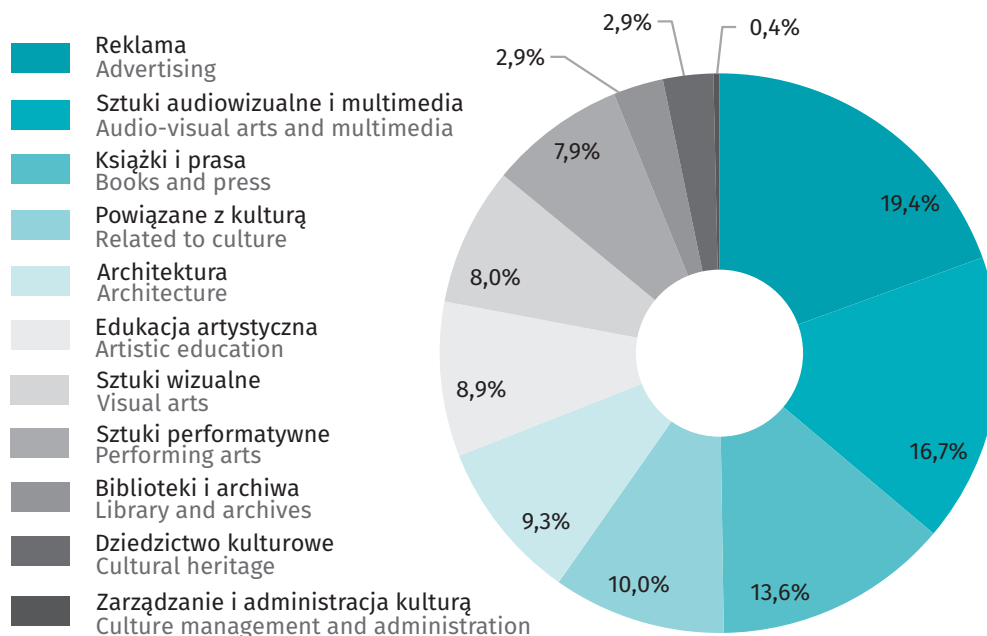
104 Wartość dodana brutto wypracowana przez obszar kultury stanowi wartość produktów wytworzonych przez podmioty należące do obszaru kultury, pomniejszoną o zużycie pośrednie, poniesione w związku z ich wytworzeniem.

105 Dziedziny kultury: *Dziedzictwo kulturowe, Biblioteki i archiwa, Książki i prasa, Sztuki wizualne, Sztuki performatywne, Sztuki audiowizualne i multimedia, Architektura, Reklama, Edukacja artystyczna, Zarządzania i administracja kulturą* oraz *Powiązane z kulturą*.

106 W celu prezentacji danych w układzie sekcji PKD konieczne było wyłączenie z niektórych sekcji gospodarki narodowej poszczególnych klas PKD, które zostały uwzględnione w wyliczeniach dla obszaru kultury. Obszar kultury obejmuje następujące klasy PKD: 18.11; 18.12; 18.20; 32.20; 47.61; 47.62; 47.63; 58.11; 58.13; 58.14; 58.21; 59.11; 59.12; 59.13; 59.14; 59.20; 60.10; 60.20; 63.91; 71.11; 73.11; 74.10; 74.20; 74.30; 77.22; 90.01; 90.02; 90.03; 90.04; 91.01; 91.02; 91.03 oraz w zakresie danych dotyczących sektora instytucji rządowych i samorządowych części klas: 84.11; 84.12; 84.25; 94.12, a w zakresie edukacji artystycznej części klas: 85.10; 85.20; 85.31; 85.32; 85.41; 85.42; 85.52; 85.59; 85.60.

łowiectwo i rybactwo, a także więcej (o 1,2 p. proc.) niż podmioty zaliczane do sekcji B – górnictwo i wydobywanie.

Wykres 55. Wartość dodana brutto obszaru kultury według dziedzin kultury w 2019 r.
Chart 55. Gross value added in the area of culture by cultural domains in 2019

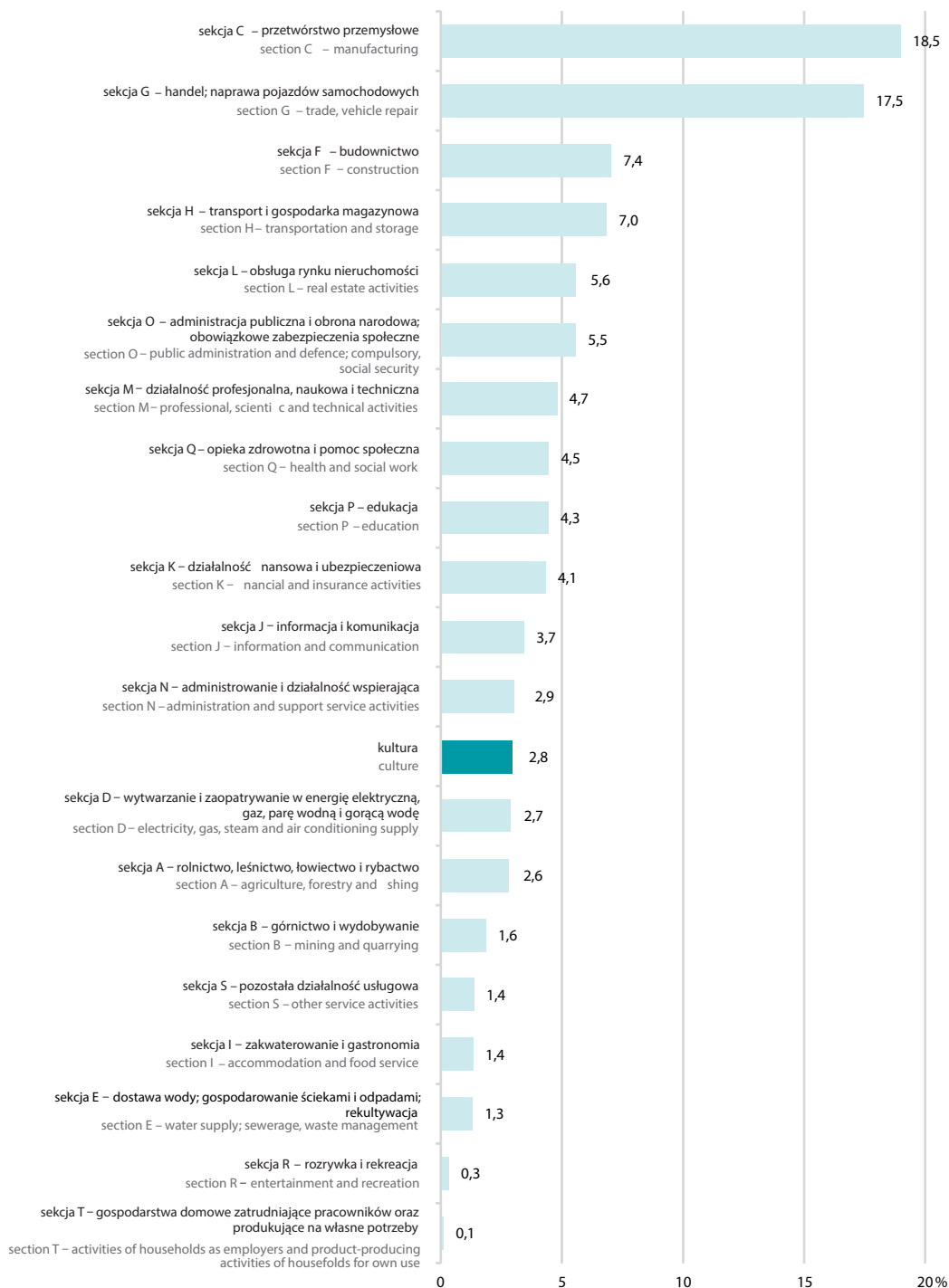
W 2019 r. wartość produkcji globalnej kultury wyniosła 130 710,5 mln zł, tj. o 5 862,8 mln zł więcej niż w 2018 r. Ponad ¾ tej wartości stanowiła produkcja czterech dziedzin: *Reklama* (34 429,3 mln zł, tj. 26,3% łącznej wielkości produkcji dla obszaru kultury), *Sztuki audiowizualne i multimedia* (19,3%), *Książki i prasa* (11,9%) oraz *Powiązane z kulturą* (11,5%). Najmniejszy wkład w produkcję globalną obszaru kultury miały podmioty z dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (0,4%).

Wartość zużycia pośredniego¹⁰⁷ wyniosła 73 471,9 mln zł (o 1 533,1 mln zł więcej niż w 2018 r.). Największą wartość zużycia zaobserwowano w przypadku dziedziny *Reklama* (23 309,5 mln zł). Kolejnymi dziedzinami, dla których wartość produktów i usług zużytych w procesie produkcji była znacząca były odpowiednio: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (15 626,0 mln zł) oraz *Powiązane z kulturą* (9 306,0 mln zł). Ostatnia dziedzina obejmuje przede wszystkim działalność podmiotów zarejestrowanych w dziale 18 PKD, związanych z drukowaniem oraz reprodukcją zapisanych nośników cyfrowych. W przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* odnotowano najmniejszą wartość zużycia pośredniego – 331,3 mln zł.

¹⁰⁷ Zużycie pośrednie obejmuje wartość wyrobów i usług zużytych jako nakłady w procesie produkcji, wyłączając środki trwałe, których zużycie jest rejestrowane jako amortyzacja środków trwałych.

Wykres 56. Udział obszaru kultury w tworzeniu wartości dodanej brutto na tle poszczególnych sekcji PKD 2007 w 2019 r.

Chart 56. Share of the culture area in generating gross value added as compared to sections of national economy in 2019 (according to PKD 2007)

W 2019 r. koszty związane z zatrudnieniem¹⁰⁸ w obszarze kultury wyniosły łącznie 24 051,2 mln zł. To wzrost o 8,3% (1 836,4 mln zł) w porównaniu z 2018 r. Zwiększenie to jest niemal identyczne jak wzrost wartości dodanej brutto (8,2%). Największe wartości kosztów zanotowano w dziedzinie *Reklama* (3 467,2 mln zł) i tylko nieznacznie mniej w dziedzinie *Książki i prasa* (3 299,4 mln zł). Najwyższy wzrost kosztów zaobserwowano w przypadku *Edukacji artystycznej* (13,8%) i nieco mniejszy w ramach dziedziny *Powiązane z kulturą* (11,8%). Dziedzina *Edukacja artystyczna* grupuje publiczne jak i prywatne podmioty, zarejestrowane w dziale 85 PKD, których przedmiotem działalności jest formalna edukacja artystyczna na wszystkich poziomach kształcenia, a także podmioty prowadzące różne formy pozaszkolnej edukacji artystycznej. Najniższą wartość w zakresie kosztów związanych z zatrudnieniem odnotowano w przypadku dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (232,1 mln zł), jedynej dziedziny, która odnotowała spadek kosztów związanych z zatrudnieniem (o 3,0%). Niską wartość odnotowano także w przypadku dziedziny *Sztuki wizualne* (697,4 mln zł), obejmującej podmioty zajmujące się artystyczną i literacką działalnością twórczą (część działu 90 PKD) oraz działalnością fotograficzną, a także w zakresie specjalistycznego projektowania (w ramach działu 74 PKD).

W 2019 r. nadwyżka operacyjna brutto¹⁰⁹ dla obszaru kultury wyniosła 32 715,1 mln zł (o 2 230,0 mln zł więcej niż w 2018 r.). Najwyższy wynik w tym zakresie osiągnęły podmioty z dziedziny *Reklama* (7 596,6 mln zł). Znaczące wyniki dotyczą także dziedzin: *Sztuki audiowizualne i multimedia* (6 041,0 mln zł) oraz *Książki i prasa* (4 458,1 mln zł). Najmniejsze wartości nadwyżki odnotowano dla dziedziny *Zarządzanie i administracja kulturą* (10,6 mln zł), dla której odnotowano także największe zmniejszenie nadwyżki w porównaniu z 2018 r. (o 9,0%). Spadek nadwyżki operacyjnej brutto w porównaniu z 2018 r. odnotowano także w przypadku *Dziedzictwa kulturowego* (o 7,0%) oraz dziedziny *Powiązane z kulturą* (o 4,6%). Dziedzina *Dziedzictwo kulturowe* grupuje muzea oraz podmioty prowadzące działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych. Największy wzrost nadwyżki w stosunku do 2018 r. odnotowano natomiast w ramach dziedziny *Sztuki wizualne* (36,0%). Istotny wzrost obserwowano także w przypadku *Architektury* (23,8%).

Dotacje związane z produkcją wyniosły w 2019 r. 311,9 mln zł. Najwyższe dotacje otrzymały podmioty z dziedziny *Edukacja artystyczna* (56,1% tj. 175,0 mln zł). Istotny udział w dotacjach miała także dziedzina *Powiązane z kulturą* (19,6% wszystkich dotacji dla producentów tj. 61,1 mln zł). Najmniejszą kwotę dotacji zaobserwowano w przypadku dziedzin: *Biblioteki i archiwa*. Udział trzech innych dziedzin: *Dziedzictwo kulturowe*, *Sztuki wizualne* i *Sztuki performatywne* był także niewielki i wyniósł poniżej 1% ogółu dotacji w obszarze kultury. Dziedzina *Sztuki performatywne* obejmuje dużą grupę podmiotów zarejestrowanych w dziale 90 PKD zajmujących się wystawianiem przedstawień artystycznych, wspomagających wystawianie przedstawień artystycznych oraz prowadzących działalność obiektów kulturalnych, a także część podmiotów działu 32 zajmujących się produkcją instrumentów muzycznych.

Wartość odnotowanych podatków związanych z produkcją w 2019 r. dla obszaru kultury wyniosła 784,2 mln zł. Podobnie jak w 2018 r. najwyższe podatki związane z produkcją odnotowano w przypadku podmiotów z dziedziny *Sztuki audiowizualne i multimedia* (48,9% wszystkich podatków od producentów z obszaru kultury, tj. 383,6 mln zł). Istotny udział w podatkach miały także podmioty z dziedziny *Sztuki performatywne* (12,2%, tj. 96,0 mln zł) oraz *Reklama* (9,7%, tj. 76,1 mln zł).

Akumulacja brutto¹¹⁰ w obszarze kultury osiągnęła wartość 5 629,8 mln zł (mniej o 965,2 mln zł niż w 2018 r.). Najwyższą wartość akumulacji (około połowy dla całego obszaru kultury) zanotowano ponownie w dziedzinie *Architektura* (3 221,0 mln zł, o 775,7 mln zł mniej niż w 2018 r.). Znaczącą akumulację brutto odnotowano także dla dziedziny *Sztuki performatywne* (1 529,5 mln zł).

W 2019 r. spożycie ogółem¹¹¹ w obszarze kultury wyniosło 54 127,3 mln zł (3,4% więcej, tj. 1 797,6 mln zł więcej niż w 2018 r.), z czego 69,7% dotyczyło gospodarstw domowych. W ich przypadku najwyższą wartość (59,7%) spożycia odnotowano w dziedzinie *Sztuki audiowizualne i multimedia* (22 509,1 mln zł). Na

108 Koszty te obejmują wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem oraz składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

109 Nadwyżka operacyjna brutto stanowi różnicę pomiędzy wartością dodaną brutto, a kosztami związanymi z zatrudnieniem i pozostałymi podatkami związanymi z produkcją pomniejszonymi o pozostałe dotacje związane z produkcją. Transakcja ta określa nadwyżkę powstającą w procesie produkcji przed uwzględnieniem dochodów z tytułu własności, a zatem wprost odpowiada dochodom uzyskanym z prowadzonej działalności gospodarczej.

110 Akumulacja brutto mierzy przyrost majątku, obejmującego nakłady na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości.

111 Spożycie obejmuje spożycie prywatne przez gospodarstwa domowe i instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, jak również spożycie przez instytucje rządowe i samorządowe w celu zaspokojenia indywidualnych i zbiorowych potrzeb.

spożycie to składają się przede wszystkim wydatki gospodarstw domowych na opłaty radiowe i telewizyjne, a także sprzęt do odbioru i nagrywania oraz odtwarzania dźwięku. W sektorze instytucji rządowych i samorządowych¹¹² (27,9% spożycia ogółem z obszaru kultury, o 14,6% więcej niż w 2018 r.) ponad połowa spożycia dotyczyła dziedziny *Sztuki performatywne* (8 050,3 mln zł). Wysokie spożycie odnotowano także dla *Edukacji artystycznej* (2 670,8 mln zł), a najmniejsze w dziedzinie *Sztuki wizualne* (106,1 mln zł). W sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych¹¹³, spożycie związane z obszarem kultury wyniosło 1 289,5 mln zł (spadek o 4,8%). Najwyższą wartość spożycia w tym sektorze odnotowano w dziedzinie *Sztuki performatywne* (393,8 mln zł), a najmniejszą w obszarze *Sztuki audiowizualne i multimedia* (3,7 mln zł).

Tabl. 55. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2019 r.
Table 55. Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2019

Wyszczególnienie Specification	Produkcja globalna Gross output	Zużycie pośrednie Intermediate consumption	Wartość dodana brutto Value added, gross	Koszty związane z zatrudnieniem Compensation of employees	Pozostałe podatki związane z produkcją Other taxes on production	Pozostałe dotacje związane z produkcją Other subsidies on production	Nadwyżka operacyjna brutto Operating surplus, gross
	w mln zł in PLN millions						
Ogółem Total	130 710,5	73 471,9	57 238,6	24 051,2	784,2	311,9	32 715,1
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	3 533,5	1 880,2	1 653,2	1 279,5	33,1	0,4	341,0
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	2 542,1	863,8	1 678,3	1 451,4	15,0	0,1	212,0
Książki i prasa Books and press	15 563,1	7 776,8	7 786,3	3 299,4	51,4	22,6	4 458,1
Sztuki wizualne Visual arts	7 793,2	3 191,6	4 601,7	697,4	21,6	2,0	3 884,6
Sztuki performatywne Performing arts	8 787,9	4 249,4	4 538,6	3 142,3	96,0	2,9	1 303,2
Sztuki audiowizualne i multimedia Audiovisual arts and multimedia	25 179,9	15 626,0	9 553,8	3 140,1	383,6	10,9	6 041,0
Architektura Architecture	9 232,8	3 925,9	5 306,9	1 061,7	24,5	5,7	4 226,4
Reklama Advertising	34 429,3	23 309,5	11 119,8	3 467,2	76,1	20,1	7 596,6
Edukacja artystyczna Artistic education	8 077,9	3 011,2	5 066,8	3 076,8	35,3	175,0	2 129,7
Powiązane z kulturą Related to culture	15 005,6	9 306,0	5 699,5	3 203,2	45,5	61,1	2 511,9
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	565,0	331,3	233,7	232,1	2,1	11,1	10,6

112 Spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje wartość wyrobów i usług wytworzonych przez ten sektor, a także wartość transferów socjalnych w naturze – w praktyce są to zatem w większości wydatki, jakie ponosi budżet państwa oraz samorzady w związku z dostarczaniem usług, jakie świadczą instytucje kultury oraz podmioty edukacji artystycznej.

113 Spożycie w sektorze instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych obejmuje sumę wartości wyrobów i usług wytworzonych przez ten sektor, a także wartość transferów socjalnych przekazanych nieodpłatnie gospodarstwom domowym.

Tabl. 55. Główne transakcje w satelitarnym rachunku kultury według dziedzin kultury w 2019 r. (dok.)
 Table 55. Main transactions in the satellite account of culture by cultural domains in 2019 (cont.)

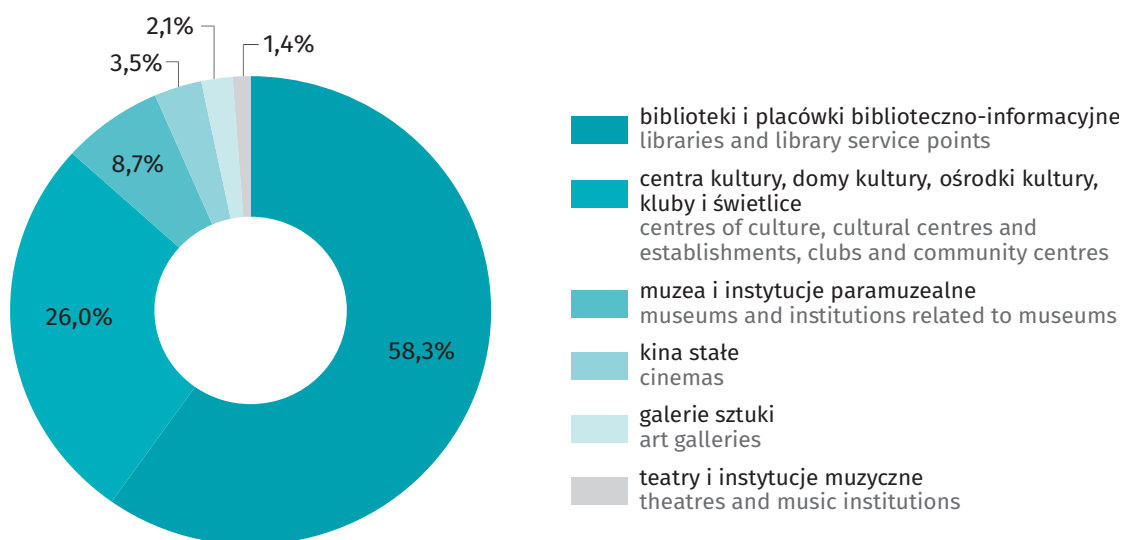
Wyszczególnienie Specification	Spożycie Final consumption expenditures			Akumulacja brutto Gross capital formation	Import towarów i usług Imports of goods and services	Eksport towarów i usług Exports of goods and services
	przez gospodarstwa domowe by households	przez instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych by non-profit institutions	przez instytucje rządowe i samorządowe by general government			
	w mln zł in PLN millions					
Ogółem Total	37 714,2	1 289,5	15 123,7	5 629,8	19 954,4	25 906,1
Dziedzictwo kulturowe Cultural heritage	724,9	331,4	158,6	-1,7	244,2	408,0
Biblioteki i archiwa Libraries and archives	-	117,1	805,6	-0,5	-	-
Książki i prasa Books and press	5 753,7	26,9	1 240,3	263,1	2 642,5	6 640,3
Sztuki wizualne Visual arts	4 103,3	59,9	106,1	6,2	58,7	29,9
Sztuki performatywne Performing arts	3 218,6	393,8	8 050,3	1 529,5	778,7	253,5
Sztuki audiowizualne i multimedia Audiovisual arts and multimedia	22 509,1	3,7	1 765,6	589,8	9 941,9	7 621,8
Architektura Architecture	-	-	248,1	3 221,0	129,4	231,3
Reklama Advertising	-	-	-	0,7	6 110,9	10 580,6
Edukacja artystyczna Artistic education	877,8	204,5	2 670,8	-0,2	-	-
Powiązane z kulturą Related to culture	526,7	4,6	-	21,1	48,1	140,7
Zarządzanie i administracja kulturą Culture management and administration	-	147,6	78,2	0,8	-	-

14. Rozkład terytorialny podmiotów działających w obszarze kultury

14. Territorial dissemination of entities conducting activity in the field of culture

W 2023 r. w Polsce działało 15,2 tys. podmiotów prowadzących działalność w obszarze kultury. Biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne stanowiły ponad połowę (58,3%) ogólnej liczby podmiotów, a centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice – ponad 1/4 (26,0%).

Wykres 57. Rodzaje podmiotów działających w obszarze kultury w 2023 r.
Chart 57. Types of entities operating in the field of culture in 2023

Prawie 1/3 wszystkich podmiotów działających w obszarze kultury była zlokalizowana w trzech województwach: mazowieckim, małopolskim i śląskim. Spośród ogólnej liczby podmiotów, 12,3% było zlokalizowanych w województwie mazowieckim, 10,6% w małopolskim, a 9,5% w śląskim. Najmniej podmiotów działających w obszarze kultury działało w województwie lubuskim (2,4% – 369 podmiotów).

Województwo mazowieckie wyróżniało się w większości przypadków pod względem ilości poszczególnych rodzajów podmiotów kultury. W tym województwie działało 19,8% wszystkich teatrów i instytucji muzycznych (41 podmiotów), 15,5% ogółu kin stałych (83 podmioty), 13,6% wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (1 206 podmiotów) oraz 13,5% ogółu muzeów i instytucji paramuzealnych (178 podmiotów). Natomiast województwo małopolskie miało najwięcej galerii sztuki (18,3% – 58 podmiotów) oraz centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic (10,9% – 431 podmiotów).

Tabl. 56. Podmioty działające w obszarze kultury według województw w 2023 r.
Table 56. Entities operating in the field of culture by voivodship in 2023

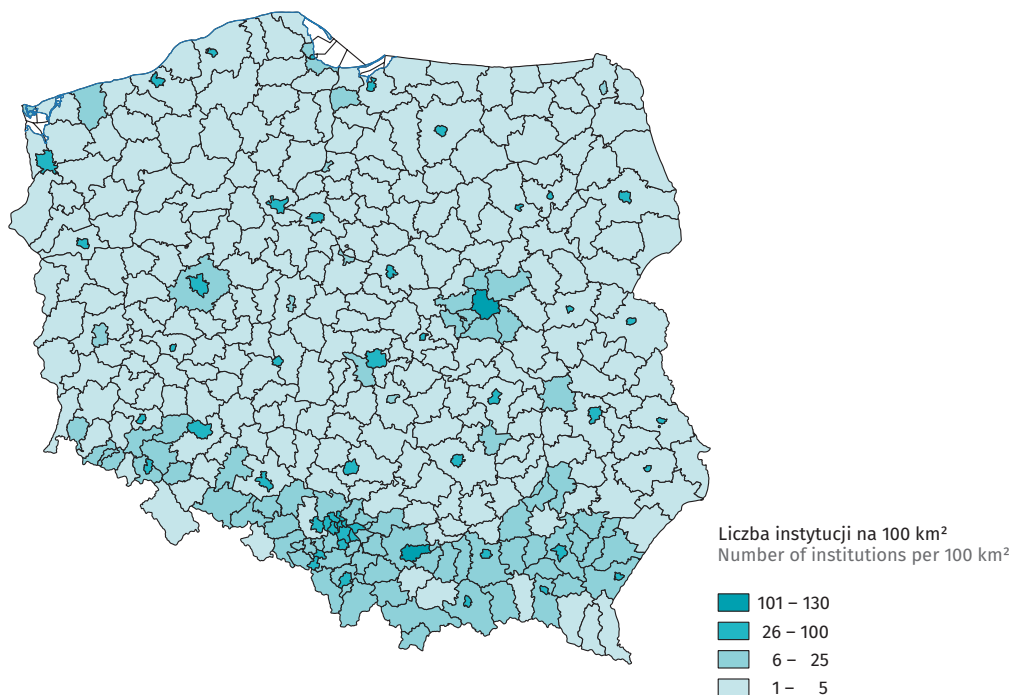
Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Na 10 000 ludności Per 10 000 population	Na 100 km ² Per 100 km ²
POLSKA	15 219	4	5
Dolnośląskie	1 155	4	6
Kujawsko-pomorskie	731	4	4
Lubelskie	989	5	4
Lubuskie	369	4	3
Łódzkie	856	4	5
Małopolskie	1 611	5	11
Mazowieckie	1 868	3	5
Opolskie	567	6	6
Podkarpackie	1 168	6	7
Podlaskie	510	4	3
Pomorskie	849	4	4
Śląskie	1 451	3	12
Świętokrzyskie	469	4	4
Warmińsko-mazurskie	571	4	2
Wielkopolskie	1 258	4	4
Zachodniopomorskie	797	5	3

W miastach na prawach powiatu znajdowało się najwięcej podmiotów prowadzących działalność w zakresie kultury w przeliczeniu na 10 km² – średnio 5 podmiotów. Najwyższy wskaźnik ponownie odnotowano w Warszawie (13 podmiotów na 10 km²), a niewiele mniejszy wskaźnik był w Krakowie (12) oraz Lublinie i Zamościu (po 9).

W 2023 r. na jeden podmiot działający w obszarze kultury przypadało średnio 2,5 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten nie zmienił się w stosunku do roku ubiegłego. Najwyższą wartość zanotowano w województwach mazowieckim i śląskim (po 3,0 tys. osób), natomiast najniższą w województwie opolskim (1,7 tys. osób).

W Warszawie działało najwięcej kin stałych oraz teatrów dramatycznych i lalkowych (odpowiednio 38 oraz 24), nieco mniej w Krakowie (11 kin stałych i 16 teatrów dramatycznych i lalkowych). Również w Poznaniu znajdowało się 11 kin stałych. W 24 miastach w Polsce, takich jak Bydgoszcz, Częstochowa, Gdańsk, Gorzów Wielkopolski, Jelenia Góra, Kalisz, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Łódź, Łomża, Olsztyn, Opole, Poznań, Rzeszów, Słupsk, Szczecin, Wałbrzych, Warszawa, Wrocław, Zabrze i Zielona Góra funkcjonowała jedna filharmonia. Dodatkowo, Filharmonia Podlaska jest częścią Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki w Białymstoku.

Mapa 27. Przestrzenne zróżnicowanie liczby podmiotów działających w obszarze kultury w 2023 r.
Map 27. Spatial differences in number of entities operating in the field of culture in 2023

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
1	Duszniki Zdrój – młyn papierniczy Paper mill in Duszniki Zdrój	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1282)
2	Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pw. Ducha Świętego zwany Kościołem Pokoju The Evangelical-Augsburg Church of the Holy Spirit called the Church of Peace in Jawor	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 673)
3	Kotlina Jeleniogórska – pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej (11 zespołów): zespół pałacowo-parkowy w Bukowcu, zespół pałacowo-parkowy „Paulinum” w Jeleniej Górze, zespół pałacowo-parkowy Schaffgotschów w Cieplicach (Jelenia Góra), zespół pałacowo-parkowy w Karpnikach, willa „Dębowy Dwór” z parkiem w Karpnikach, zespół pałacowo-parkowy w Ciszycy (Kowary), zespół pałacowo-parkowy w Łomnicy, zespół pałacowo-parkowy w Mysłakowicach, zespół pałacowo-parkowy w Stanisławowie Górnym, zespół pałacowo-parkowy w Wojanowie, zespół pałacowo-gospodarczy w Wojanowie-Bobrowie Jeleniogórska Valley – castles and landscape parks (11 complexes)	dolnośląskie	20.09.2011 (Dz. U. Nr 217, poz. 1283)
4	Krzyszów – zespół dawnego opactwa cystersów The complex of former Cistercian abbey in Krzyszów	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1057)
5	Legnickie Pole – pobenedyktynski zespół klasztorny The complex of former Benedictine monastery in Legnickie Pole	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1056)
6	Srebrna Góra – Twierdza Srebrnogórska, nowożytna warownia górska z XVIII wieku Fortress of Srebrna Góra	dolnośląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1058)
7	Strzegom – kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła Strzegom – the church of St. Apostles Peter and Paul	dolnośląskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1241)
8	Świdnica – katedra pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława Męczennika Cathedral of St. Stanislaus the Bishop and Martyr and St. Wenceslas the Martyr in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 655)
9	Świdnica – zespół kościoła ewangelicko-augsburskiego pw. Świętej Trójcy zwanego Kościołem Pokoju The complex of the Evangelical-Augsburg's Church of the Holy Trinity called the Church of Peace in Świdnica	dolnośląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 672)
10	Trzebnica – zespół dawnego opactwa cysterek The complex of former Cistercian abbey in Trzebnica	dolnośląskie	04.07.2014 (Dz. U. poz. 957)
11	Wrocław – zespół historycznego centrum Historical Centre of Wrocław	dolnośląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 425)
12	Wrocław – Hala Stulecia The Centennial Hall in Wrocław	dolnośląskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 570)
13	Biskupin – rezerwat archeologiczny Archaeological reserve in Biskupin	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 412)
14	Chełmno – stare miasto Chełmno – the Old Town	kujawsko-pomorskie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 568)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
15	Ciechocinek – zespół tężni i warzelni soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym A group of graduation towers and salt works with spa parks in Ciechocinek	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2276)
16	Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły The complex of historic granaries, along with a panoramic view of the Vistula river in Grudziądz	kujawsko-pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2271)
17	Lubostroń - zespół pałacowo-parkowy Palace in a palace and park complex in Lubostroń	kujawsko-pomorskie	15.11.2023 (Dz. U. poz. 2507)
18	Strzelno – zespół dawnego klasztoru Norbertanek The former Norbertine Monastery complex in Strzelno	kujawsko-pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 981)
19	Toruń – Stare i Nowe Miasto Toruń – the Old and New Town	kujawsko-pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 422)
20	Włocławek – katedra pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Cathedral of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Włocławek	kujawsko-pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2421)
21	Janów Podlaski – stadnina koni The Janów Podlaski Stud	lubelskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2250)
22	Kazimierz Dolny Kazimierz Dolny	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 417)
23	Kozłówka – zespół pałacowo-parkowy Palace and park complex in Kozłówka	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 573)
24	Lublin – historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny Lublin – the historical complex of town	lubelskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 574)
25	Puławy – zespół pałacowo-parkowy Puławy - palace and park complex	lubelskie	31.05.2021 (Dz. U. poz. 1019)
26	Zamość – historyczny zespół miasta w zasięgu obwarowań XIX wieku Historical Centre of Zamość	lubelskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 426)
27	Gościkowo-Paradyż – pocysterski zespół klasztorny Former Cistercian abbey complex in Gościkowo-Paradyż	lubuskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2256)
28	Kłępsk – kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny Church of the Visitation of the Blessed Virgin Mary in Kłępsk	lubuskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 688)
29	Łęknica – Park Mużakowski, park w stylu krajobrazowym Muskaer Park in Łęknica	lubuskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1059)
30	Żagań – poaugustiański zespół klasztorny The complex of former Augustinian monastery in Żagań	lubuskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54, poz. 280)
31	Łowicz – Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary (formerly Primate's Collegiate) in Łowicz	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1239)
32	Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego Łódź – multicultural landscape of the industrial city	łódzkie	16.02.2015 (Dz. U. poz. 315)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
33	Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny The palace garden and the sentimental and romantic garden in Nieborów and Arkadia	łódzkie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2274)
34	Sulejów – zespół opactwa cystersów The complex of Cistercian Abbey in Sulejów	łódzkie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1242)
35	Tum – zespół archikolegiaty pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Aleksego Tum – archicollegiate of Blessed Virgin Mary and Saint Alexis	łódzkie	04.04.2022 (Dz. U. poz. 808)
36	Bochnia – kopalnia soli The Bochnia Salt Mine	małopolskie	26.09.2000 (Dz. U. Nr 83, poz. 938)
37	Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego The Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park in Kalwaria Zebrzydowska	małopolskie	30.10.2000 (Dz. U. Nr 98, poz. 1062)
38	Kraków – historyczny zespół miasta Kraków – the historical complex of town	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 418)
39	Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem The Kościusko Mound with surroundings in Kraków	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2267)
40	Kraków – zespół architektoniczny i urbanistyczny dzielnicy Nowa Huta Kraków architectural and urban complex of the Nowa Huta	małopolskie	30.01.2023 (Dz. U. poz. 222)
41	Kraków - zespół opactwa cystersów w Mogiła Cistercian abbey in Mogiła	małopolskie	05.09.2023 (Dz. U. poz. 1867)
42	Nowy Wiśnicz – zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Nowy Wiśnicz	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 841)
43	Orawka – kościół pw. św. Jana Chrzciciela Orawka – the church of St. John the Baptist	małopolskie	08.04.2021 (Dz. U. poz. 719)
44	Raławice – teren historycznej Bitwy Raławickiej Historical battle area in Raławice	małopolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1060)
45	Staniątki – opactwo św. Wojciecha Mniszek Benedyktynek St. Wojciech abbey of Benedictine nuns in Staniątki	małopolskie	20.04.2020 (Dz. U. poz. 840)
46	Stary Sącz – zespół staromiejski wraz z klasztorem Sióstr Klarisek The old-town complex with the monastery of the Poor Clares in Stary Sącz	małopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2415)
47	Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła The Parish Church of St. Michael the Archangel in Szalowa	małopolskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2251)
48	Tyniec – zespół opactwa benedyktynów Benedictine abbey complex in Tyniec	małopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 667)
49	Wieliczka – kopalnia soli The Wieliczka Salt Mine	małopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 424)
50	Czerwińsk nad Wisłą – dawne opactwo Kanoników Regularnych Czerwińsk nad Wisłą – the former abbey of Canons Regular	mazowieckie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 767)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
51	Płock – Wzgórze Tumskie Płock – Tumskie Hill	mazowieckie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1003)
52	Pułtusk – kolegiata pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny The collegiate church of the Annunciation of the Blessed Virgin Mary in Pułtusk	mazowieckie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2462)
53	Sulejówek – Milusin, zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego Sulejówek - Milusin, the house of Marshal Józef Piłsudski	mazowieckie	13.08.2020 (Dz. U. poz. 1418)
54	Warszawa – historyczny zespół miasta z Traktem Królewskim i Wilanowem Warszawa – historical complex of Town with King's Route and Wilanów	mazowieckie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 423)
55	Warszawa – Zespół Stacji Filtrów Williama Lindleya William Lindley's Filter Station Complex in Warszawa	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 12, poz. 64)
56	Warszawa – zespół zabytkowych cmentarzy wyznaniowych na Powązkach w Warszawie: rzymskokatolicki Cmentarz Powązkowski, zwany Starymi Powązkami; Cmentarz Żydowski; Cmentarz Ewangelicko-Augsburski; Cmentarz Ewangelicko-Reformowany; Muzułmański Cmentarz Kaukaski; Muzułmański Cmentarz Tatarski The complex of historic religious cemeteries in Powązki in Warszawa: Roman Catholic Powązki Cemetery, called Stare Powązki; Jewish Cemetery; Lutheran Cemetery; Evangelic-Reformed Cemetery; Caucasian Muslim cemetery; Tatar Muslim Cemetery	mazowieckie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 956)
57	Żyrardów – XIX-wieczna Osada Fabryczna XIX century factory village in Żyrardów	mazowieckie	04.01.2012 (Dz. U. Nr 11, poz. 59)
58	Radom – zespół klasztorny Bernardynów Bernardyn's monastery complex in Radom	mazowieckie	15.03.2022 (Dz. U. poz. 632)
59	Warszawa – gmach dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Warsaw - The building of the former Ministry of Religious Denominations and Public Education	mazowieckie	28.06.2022 (Dz. U. poz. 1367)
60	Brzeg – Zamek Piastów Śląskich z renesansową bramą i kaplicą zamkową pw. św. Jadwigi – nekropolią Piastów The Silesian Piasts' Castle with a Renaissance gatehouse and a chateau chapel of St. Jadwiga – the necropolis of the Piasts dynasty in Brzeg	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 71)
61	Góra Św. Anny – komponowany krajobraz kulturowo-przyrodniczy Culture-natural landscape on Góra Św. Anny	opolskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1061)
62	Nysa – zespół kościoła farnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Dziewicy I Męczennicy Parish church complex of St. James Older the Apostle and St. Agnes – Virgin and Martyr – in Nysa	opolskie	28.02.2011 (Dz. U. Nr 54 poz. 279)
63	Olesno – kościół odpustowy pw. św. Anny The fair church of St. Anna in Olesno	opolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2420)
64	Ozimek – żelazny łańcuchowy most wiszący na rzece Mała Panew The chain bridge hanging over the Mała Panew River in Ozimek	opolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 675)
65	Paczków – zespół staromiejski ze średniowiecznym systemem fortyfikacji Paczków – Old Town complex with its medieval fortification system	opolskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1240)

Aneks 1

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
67	Małujowice – kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła Małujowice - Church of the Saint Jacob	opolskie	14.11.2022 (Dz. U. poz. 2390)
68	Bóbrka – najstarsza kopalnia ropy naftowej The oldest oil mine in Bóbrka	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 75)
69	Krasiczyn – zespół zamkowo-parkowy The Renaissance-mannerist castle and park in Krasiczyn	podkarpackie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 988)
70	Leżajsk – zespół klasztorny oo. Bernardynów The Benedictine monastery complex in Leżajsk	podkarpackie	13.04.2005 (Dz. U. Nr 64, poz. 569)
71	Łańcut – zespół zamkowo-parkowy Łańcut – the castle and park complex	podkarpackie	25.08.2005 (Dz. U. Nr 167, poz. 1402)
72	Przemyśl – Twierdza Przemyśl Przemyśl Fortress in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 159)
73	Przemyśl – zespół staromiejski The old-town complex in Przemyśl	podkarpackie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2419)
74	Radruż – zespół cerkiewny Orthodox church complex in Radruż	podkarpackie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2253)
75	Białystok – zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha The church complex of Christ the King and St. Roch in Białystok	podlaskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 86)
76	Bohoniki i Kruszyniany – meczety i mizary Bohoniki and Kruszyniany – Mosques and Mizars	podlaskie	22.10.2012 (Dz. U. poz. 1275)
77	Kanał Augustowski Augustowski Canal	podlaskie	25.04.2007 (Dz. U. Nr 86, poz. 572)
78	Supraśl – klasztor męski Zwiastowania NMP Supraśl, The Monastery of the Annunciation to the Blessed Virgin Mary	podlaskie	26.01.2023 (Dz. U. poz. 224)
79	Tykocin – historyczny zespół miasta Tykocin – the historical complex of the city	podlaskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 768)
80	Gdańsk – miasto w zasięgu obwarowań z XVII wieku Historical town in Gdańsk	pomorskie	08.09.1994 (Dz. U. Nr 50, poz. 415)
81	Gdańsk – pole bitwy na Westerplatte Battle field on Westerplatte in Gdańsk	pomorskie	22.08.2003 (M.P. Nr 148, poz. 1448)
82	Gdańsk-Oliwa – zespół pocystersko-katedralny The Post-Cistercian Complex in Gdansk-Oliwa	pomorskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2277)
83	Gdańsk – Twierdza Wisłoujście Wisłoujście Fortress in Gdańsk	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 1008)
84	Gdańsk – Stocznia Gdańska, miejsce narodzin Solidarności Gdańsk Shipyard, place of birth of Solidarity in Gdańsk	pomorskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2506)
85	Gdynia – historyczny układ urbanistyczny śródmieścia Gdynia – historical urban planning layout of the city centre	pomorskie	23.02.2015 (Dz. U. poz. 356)
86	Kwidzyn – zespół katedralno-zamkowy Cathedral and castle complex in Kwidzyn	pomorskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 930)
87	Malbork – zespół zamku krzyżackiego The complex of the Castle of the Teutonic Order in Malbork	pomorskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 420)
88	Pelplin – zespół pocystersko-katedralny Post-cistercian cathedral complex in Pelplin	pomorskie	23.04.2014 (Dz. U. poz. 614)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
89	Częstochowa – Jasna Góra, zespół klasztoru oo. Paulinów The Pauline monastery on Jasna Góra in Częstochowa	śląskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 413)
90	Gliwice – radiostacja Radiostation in Gliwice	śląskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 654)
91	Katowice – Gmach Województwa i Sejmu Śląskiego oraz zespół katedralny Katowice – building of Śląskie Voivodship and Parliament and the cathedral complex	śląskie	20.10.2012 (Dz. U. poz. 1243) (wpis uchylony) 23.11.2017 (Dz. U. poz. 2252)
92	Katowice – osiedle robotnicze Nikiszowiec Workers' housing estate Nikiszowiec in Katowice	śląskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 101)
93	Pszczyna - zespół zamkowo-parkowy Pszczyna – castle and park complex	śląskie	19.04.2021 (Dz. U. poz. 769)
94	Tarnowskie Góry – podziemia zabytkowej kopalni rud srebrnoniowych oraz sztolni „Czarnego Pstrąga” The Tarnowskie Góry silver mine	śląskie	14.04.2004 (Dz. U. Nr 102, poz. 1062)
95	Zabrze - zespół zabytkowych kopalni węgla kamiennego The complex of historic coal mines in Zabrze	śląskie	14.07.2020 (Dz. U. poz. 1288)
96	Kielce – dawny pałac biskupów i katedra The former Palace of the Kraków Bishops and the cathedral in Kielce	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2275)
97	Krzemionki k. Ostrowca Świętokrzyskiego – kopalnie krzemienia z okresu neolitu The flint mines from the Neolithic Age in Krzemionki near Ostrowiec Świętokrzyski	świętokrzyskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 419)
98	Oblęgorek – pałacyk Henryka Sienkiewicza wraz z zabytkowym parkiem i aleją lipową The palace of Henryk Sienkiewicz and the historic park with the lime alley in Oblęgorek	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 73)
99	Rytwiany – pokamedulski zespół klasztorny Pustelnia Złotego Lasu Golden Forest Hermitage in Rytwiany – post-Camaldolese monastery complex	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2413)
100	Opatów – zespół kolegiaty pod wezwaniem św. Marcina Biskupa Opatów – Collegiate Church Complex of St Martin the Bishop	świętokrzyskie	02.02.2023 (Dz. U. poz. 234)
101	Sandomierz – historyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy The landscape and architectural historical complex in Sandomierz	świętokrzyskie	22.11.2017 (Dz. U. poz. 2273)
102	Święty Krzyż – pobenedyktyński zespół klasztorny oraz przedchrześcijańskie obwałowania kamienne na Łysej Górze Holy Cross – post-Benedictine monastery complex and pre-Christian stone embankment on the Łysa Góra	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 663)
103	Ujazd – ruiny zamku Krzyżtopór The ruins of Krzyżtopór castle in Ujazd	świętokrzyskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 943)
104	Wąchock – zespół opactwa cystersów The Cistercian abbey complex in Wąchock	świętokrzyskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 674)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (cd.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
105	Wiślica – zespół kolegiaty pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny wraz z reliktrami kościoła pw. św. Mikołaja oraz grodzisko The collegiate church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary together with the relics of the church of St. Nicholas and the fortified settlement in Wiślica	świętokrzyskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2418)
106	Frombork – zespół katedralny The Cathedral complex of Frombork	warmińsko-mazurskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 414)
107	Grunwald – pole bitwy Historical battle area in Grunwald	warmińsko-mazurskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1235)
108	Kanał Elbląski Elbląski Canal	warmińsko-mazurskie	14.01.2011 (Dz. U. Nr 20, poz. 100)
109	Lidzbark Warmiński – zamek biskupów warmińskich Castle of the Bishops of Warmia in Lidzbark Warmiński	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 944)
110	Olsztyn – zamek kapituły warmińskiej Olsztyn – Castle of the Warmian Chapter	warmińsko-mazurskie	08.09.2023 (Dz. U. poz. 1967)
111	Święta Lipka – sanktuarium pielgrzymkowe Saint Lipka – pilgrimage sanctuary	warmińsko-mazurskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 961)
112	Stoczek Klasztorny – Sanktuarium Matki Pokoju Lady of Peace Sanctuary	warmińsko-mazurskie	19.12.2022 (Dz. U. poz. 2764)
113	Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy The palace and park complex in Dobrzyca	wielkopolskie	10.12.2018 (Dz. U. poz. 2493)
114	Gniezno – katedra pw. Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha The Cathedral Basilica of the Assumption of the Blessed Virgin Mary and St. Adalbert in Gniezno	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 416)
115	Gostyń – Głogówko – zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri The monastery complex of the Congregation of the Oratory of St. Filippo de Neri	wielkopolskie	26.02.2008 (Dz. U. Nr 52, poz. 306)
116	Koszuty – zespół dworsko-parkowy The mansion and park complex in Koszuty	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 977)
117	Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli The castle and park complex in Kórnik with the parish church – necropolis of owners	wielkopolskie	15.06.2011 (Dz. U. Nr 143, poz. 836)
118	Ląd – zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą The complex of former Cistercian abbey in Ląd on Warta river	wielkopolskie	17.06.2009 (Dz. U. Nr 104, poz. 861)
119	Lubiń – zespół opactwa benedyktynów The complex of Benedictine abbey in Lubiń	wielkopolskie	09.12.2009 (Dz. U. Nr 214, poz. 1659)
120	Ostrów Lednicki – wyspa Ostrów Lednicki („Lednica Holm”)	wielkopolskie	08.09.1994 (M.P. Nr 50, poz. 421)
121	Poznań – historyczny zespół miasta Poznań – historical complex of Town	wielkopolskie	28.11.2008 (Dz. U. Nr 219, poz. 1401)
122	Rogalin – zespół pałacowo-parkowy z obszarem dawnego majątku ziemskiego Palace and park complex with an area of a former estate in Rogalin	wielkopolskie	20.04.2018 (Dz. U. poz. 929 ze zm.)

Obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (dok.)

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

List of monuments regarded as Historic Monuments by the decision of the President of the Republic of Poland (cont.)

As of 31 December 2023

Lp. No.	Obiekt Object	Województwo Voivodship	Rozporządzenie Prezydenta RP Regulation of the President RP
123	Rydzyzna – założenie rezydencjonalno-urbanistyczne Rydzyzna – assumption of residential and urban planning	wielkopolskie	15.03.2017 (Dz. U. poz. 662)
124	Kamień Pomorski – zespół katedralny The Cathedral complex in Kamień Pomorski	zachodniopomorskie	25.08.2005 (Dz. U. Nr 167, poz. 1401)
125	Kołbacz – założenie dawnego klasztoru cystersów The assumption of the former Cistercian monastery in Kołbacz	zachodniopomorskie	03.07.2014 (Dz. U. poz. 955)
126	Stargard – zespół kościoła pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta The Church of the Blessed Virgin Mary Queen of the World complex and the medieval city walls in Stargard	zachodniopomorskie	17.09.2010 (Dz. U. Nr 184, poz. 1236)

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.
Source: National Institute of Cultural Heritage.

Wpisy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO

Polish entries on the UNESCO World Heritage List

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
1	dolnośląskie	Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy (wpis z 2001 r.) The Churches of Peace in Jawor and Świdnica	Kościół Pokoju pw. Ducha Świętego w Jaworze The Churches of Peace in the invocation of the Holy Spirit in Jawor Kościół Pokoju pw. Trójcy Świętej w Świdnicy The Churches of Peace in the invocation of the Holy Trinity in Świdnica.
2	dolnośląskie	Hala Stulecia we Wrocławiu (wpis z 2006 r.) Centennial Hall in Wrocław	
3	kujawsko-pomorskie	Miasto średniowieczne w Toruniu (wpis z 1997 r.) Medieval section of Toruń	
4	lubelskie	Stare miasto w Zamościu (wpis z 1992 r.) Old Town in Zamość	
5	lubuskie	Park Mużakowski/Muskauer Park (wpis z 2004 r.) Muskauer Park/Park Mużakowski	
6	małopolskie	Historyczne centrum Krakowa (wpis z 1978 r.) The historical centre of Kraków	
7	małopolskie	Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni (wpis z 1978, rozszerzenie wpisu 2013 r.) Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines	
8	małopolskie	Auschwitz-Birkenau – Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) (wpis z 1979 r.) Auschwitz-Birkenau – German Nazi Concentration and Extermination Camp (1940-1945)	
9	małopolskie	Kalwaria Zebrzydowska: manierystyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy (wpis z 1999 r.) Kalwaria Zebrzydowska: the Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park	
10	małopolskie podkarpackie	Kościoły drewniane południowej Małopolski (wpis z 2003 r.) Wooden churches of the Southern Lesser-Poland region	kościół pw. św. Michała Archanioła w Binarowej Church of St. Michael the Archangel in Binarowa kościół pw. Wszystkich Świętych w Bliznem Church of All Saints in Blizne kościół pw. św. Michała Archanioła w Dębnie Podhalańskim Church of St. Michael the Archangel in Dębno Podhalańskie kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Haczowie Church of Assumption of the Virgin Mary in Haczów kościół pw. św. Leonarda w Lipnicy Murowanej Church of St. Leonard in Lipnica Murowana kościół pw. św. Filipa i św. Jakuba w Sękowej Church of St. Philip and St. Jacob in Sękowa
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Brunary Wyżne – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Brunary Wyżne Chotyniec – Cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy Tserkva of the Nativity of the Mother of God in Chotyniec

Obiekty polskie na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO (dok.)

Polish objects on the UNESCO World Heritage List (cont.)

Lp. No.	Województwo Voivodship	Miejsca Światowego Dziedzictwa World Heritage sites	Wyszczególnienie Specification
11	małopolskie podkarpackie	Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (wpis z 2013 r.) Wooden Tserkvas of the Carpathian Region in Poland and Ukraine	Kwiaton – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Kwiaton Owczary – Cerkiew Opieki Bogurodzicy Tserkva of the Protection of the Mother of God in Owczary Powroźnik – Cerkiew pw. św. Jakuba Młodszego Apostoła Tserkva of James, son of Alphaeus in Powroźnik Radruż – Cerkiew pw. św. Paraskiewy Tserkva of St. Paraskeva in Radruż Smolnik – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Smolnik Turzańsk – Cerkiew pw. św. Michała Archanioła Tserkva of St. Michael the Archangel in Turzańsk
12	mazowieckie	Historyczne centrum Warszawy (wpis z 1980 r.) Historic Centre of Warsaw	
13	podlaskie	Puszcza Białowieska (wpis z 1979, 1992 i 2014 r.) Białowieża Forest	
14	pomorskie	Zamek krzyżacki w Malborku (wpis z 1997 r.) Castle of the Teutonic Order in Malbork	
15	śląskie	Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach (wpis z 2017 r.) Tarnowskie Góry Lead-Silver-Zinc Mine and its Underground Water Management System	
16	świętokrzyskie	Krzemionkowski region pradziejowego górnictwa krzemienia pasiastego (wpis z 2019 r.) Krzemionki Prehistoric Striped Flint Mining Region	
17	podkarpackie	Pradawne i pierwotne lasy bukowe w Karpatach i innych regionach Europy (wpis polskiego komponentu z 2011 r.) Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe	

Puszcza Białowieska, Park Mużakowski i Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat to przykłady miejsc dziedzictwa ponadnarodowego; obiekty te obecnie rozdzielone są granicami państwowymi - ujęte jako całość w ramach wpisów transgranicznych – jako polsko-białoruskie, polsko-niemieckie i polsko-ukraińskie.

The Białowieża Forest, Mużakowski Park and wooden tserkvas of the Carpathian Region are examples of transnational heritage sites; these sites are currently separated by national borders - included as a whole in transboundary entries - as Polish-Belarusian, Polish-German and Polish-Ukrainian.

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Source: National Institute of Cultural Heritage.

Polskie obiekty na Światowej Liście Programu UNESCO Pamięć Świata

Stan w dniu 31 grudnia 2023 r.

Polish documentary heritage included in the World Register of the UNESCO Memory of the World Programme

As of 31 December 2023

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification	Rok wpisu Year
1	De revolutionibus autograf dzieła Mikołaja Kopernika, w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	1999
2	Autografy Fryderyka Chopina, w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie i Towarzystwa im. Fryderyka Chopina (obecnie w Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina) w Warszawie	1999
3	Archiwum Ringelbluma (podziemne archiwum getta warszawskiego), w zbiorach Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie	1999
4	Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2003
5	Tablice 21 Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980, w zbiorach Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku wraz z kolekcją dokumentacji pod nazwą „Narodziny Solidarności”, przechowywaną w Ośrodku KARTA w Warszawie	2003
6	Kodeks supraski (wpisano wspólny ze Słowenią i Rosją), polski fragment w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie	2007
7	Archiwum Komisji Edukacji Narodowej, zachowane części zespołu archiwalnego w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Fundacji Książąt Czartoryskich przy Muzeum Narodowym w Krakowie- Biblioteki Książąt Czartoryskich w Krakowie	2007
8	Archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Instytut Literacki "Kultura" z siedzibą w Maisons-Laffitte	2009
9	Archiwum Radziwiłłów i Księgozbiór Nieświeski (wpis wspólny Białorusi, Finlandii, Litwy, Polski, Rosji i Ukrainy), część polska w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2009
10	Archiwum Biura Odbudowy Stolicy, w zasobie Archiwum Państwowego w Warszawie	2011
11	Traktaty pokojowe zawarte od II poł. XV do końca XVIII w. między Rzeczpospolitą i Imperium Osmańskim, w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2013
12	Zbiory z XIX w. Towarzystwa Historyczno-Literackiego, Biblioteki Polskiej w Paryżu i Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu, w zbiorach Stowarzyszenia Biblioteki Polskiej w Paryżu	2013
13	Księga Henrykowska, w zasobie Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu	2015
14	Akta Braci Czeskich, główna część w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu, pozostała w zbiorach Biblioteki Kórnickiej i Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu	2015
15	Akt Unii Lubelskiej (wpis wspólny Białorusi, Litwy, Łotwy, Polski i Ukrainy), w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie	2017
16	Akta wywiadu radiowego z okresu Bitwy Warszawskiej 1920 r., w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego	2017
17	Raport Jürgena Stroopa dotyczący Holokaustu, w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej	2017
18	Dokumenty nt. historii Hanzy – wspólna nominacja belgijsko-duńsko-estońsko-łotewsko-niemiecko-polska dokumentów istotnych dla długiej historii związku kupców i miast, sięgającego od Flandrii po Nowogród i norweskiego Bergen po Kraków, który odegrał istotną rolę jako przestrzeń wymiany gospodarczej i kulturowej w północnej Europie. Wpisanych zostało 17 wybranych dokumentów o szczególnym znaczeniu dla dziejów Hanzy. Polską część wpisu stanowi księga cła funtowego, z lat najpewniej 1369-1371, przechowywana w Archiwum Państwowym w Toruniu. Należy ona do najwcześniejszych dokumentów do historii handlu w tej części Europy.	2023

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata
National List of UNESCO Memory of the World Programme

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2021 2021 edition	
1	Przywilej chełmiński z 1 października 1251 r. - Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Dokument Przemysła II z 15 sierpnia 1295 r. - Archiwum Diecezjalne w Pelplinie
3	Średniowieczne rotulusy z klasztoru premonstratensów na Ołbinie we Wrocławiu (1257, 1305-1370) - Archiwum Państwowe we Wrocławiu
4	Dokument króla Kazimierza Wielkiego dla biskupa ormiańskiego Grzegorza we Lwowie z 4 lutego 1367 r. - Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
5	Teki Górskiego – Biblioteka Narodowa w Warszawie
6	Trybunał Koronny Lubelski (1579-1811) - Archiwum Państwowe w Lublinie
7	Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca (1581-1944) - Archiwum Państwowe w Lublinie
8	Mapa Księstwa Pszczyńskiego z 1636 r. - Archiwum Państwowe w Katowicach
9	5 unikatowych egzemplarzy dzieł Jana Heweliusza (1647-1690) - Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska
10	Rękopiśmienny atlas Mappy Hrabstwa Bialskiego z 1781 r. - Towarzystwo Naukowe Płockie
11	Kolekcja utworów Fryderyka Chopina z lat 30. i 40. XIX w. - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
12	Rękopis Ballady Juliusza Słowackiego (ok. 1834-1838) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
13	Rękopiśmienna spuścizna Juliusza Słowackiego (1835-1865) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
14	Kolekcja płyt gramofonowych Polskiego Radia z września 1939 r. - Archiwum Polskiego Radia S. A.
15	Rękopis zbioru wierszy Krzysztofa Kamila Baczyńskiego pt. „W żalu najczystszy”, 1942 - Biblioteka Narodowa w Warszawie
Edycja 2018 2018 edition	
1	Henryk Sienkiewicz” Trylogia”. Autografy powieści: „Ogniem i mieczem”, „Potop”, „Pan Wołodyjowski” (1882-1888) - Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
2	Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury - Archiwum Akt Nowych w Warszawie
3	Dokumenty Powstania Wielkopolskiego (1918-1919) - Archiwum Państwowe w Poznaniu, Muzeum Historii Miasta Poznania, Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu
4	Film „Polonia Restituta” z 1928 r. - Narodowe Archiwum Cyfrowe i FilMOTEKA Narodowa - Instytut Audiowizualny
5	Polska jednostka monetarna – Złoty. Zespół monet, ich prób oraz wzorów banknotów ([1919] 1924) – 28 lutego 1919 r. - Narodowy Bank Polski
6	Józef Pawlikowski, „Czy Polacy wybić się mogą na niepodległość?” – pierwodruk z 1800 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Stefan Żeromski, „Przedwiośnie” – rękopis oprawny, autograf (ok. 1921–1924) - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Towarzystwo Naukowe Krakowskie jako korzenie Polskiej Akademii Umiejętności 1815-1872-1918 – zespół dokumentów - Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie
9	Uchwała połączonych Izb Sejmowych w sprawie wprowadzenia kokardy narodowej z 7 lutego 1831 r. – Towarzystwo Historyczno-Literackie, Biblioteka Polska w Paryżu
10	Afisz „Rada Regencyjna do Narodu Polskiego!” z 11 listopada 1918 r. - Biblioteka Narodowa w Warszawie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (cd.)
National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2018 2018 edition	
11	Zespół akt Naczelny Komitet Narodowy (1914-1920) – Archiwum Narodowe w Krakowie
12	Dokumentacja Polskiej Organizacji Wojskowej (1914-1920) – Wojskowe Biuro Historyczne Centralne Archiwum Wojskowe
13	Akta Wydziału Narodowego Polskiego (1917-1918) – Muzeum Polskie w Ameryce, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze
14	Akta Adiutantury Generalnej Naczelnego Wodza (1918-1922) – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce
15	Atlas, mapa i rękopisy Eugeniusza Romera związane z jego działalnością w procesie kształtowania granic Polski (1916-1920) – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
16	Traktat pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą, podpisany w Rydze 18 marca 1921 r. - Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
17	Akt pamiętkowy objęcia Górnego Śląska przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej podpisany 16 lipca 1922 roku w Katowicach – Archiwum Państwowe w Katowica
18	Plakaty z okresu wojny polsko-bolszewickiej (1919-1920) autorstwa wybitnych artystów (m.in. Edmund Bartłomiejczyk, Bogdan Nowakowski, Edmund John, Kamil Mackiewicz, Stanisław Sawiczewski, Felicjan Szczyński Kowarski - Muzeum Plakatu w Wilanowie Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie
19	Dokumenty związane z budową portu w Gdyni (1921-1927): ustawa z 23 września 1922 r. o budowie portu w Gdyni - Archiwum Akt Nowych i Muzeum Miasta Gdyni
20	Projekt dekretu o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego, ogłoszonego w Dzienniku Praw Państwa Polskiego z 6 grudnia 1918 r. – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
21	Depesze poselstwa RP w Bernie z lat 1940-1945 - Archiwum Akt Nowych w Warszawie
Edycja 2016 2016 edition	
1	Akt erekcyjny Związku Pruskiego – Archiwum Państwowe w Toruniu
2	Statut Łaskiego z 1506 r. – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
3	Proces o Morskie Oko 1902 r. – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
4	Dokument Zbiluta z 1153 r. – Archiwum Państwowe w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
5	Akt unii krewskiej - Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej
6	Mszał Zakonu Krzyżackiego z Biblioteki Mariackiej w Gdańsku - Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk
7	Rocznik świętokrzyski dawny - Biblioteka Narodowa w Warszawie
8	Andrzeja Frycza Modrzewskiego „O poprawie Rzeczypospolitej” - Biblioteka Jagiellońska Uniwersytetu Jagiellońskiego
9	Kazimierza Stronczyńskiego „Opisy i widoki zabytków starożytności w Królestwie Polskim” - Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
10	Testament polityczny księcia Adama Jerzego Czartoryskiego z 14 lipca 1861 r. - Fundacja Książąt Czartoryskich w Krakowie
11	Archiwum Towarzystwa Naukowego Warszawskiego - Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

Krajowa Lista Programu UNESCO Pamięć Świata (dok.)
National List of UNESCO Memory of the World Programme (cont.)

Lp. No.	Wyszczególnienie Specification
Edycja 2014 2014 edition	
1	Konstytucja 3 maja 1791 (Ustawa Rządowa) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
2	Złoty kodeks gnieźnieński z II poł. XI w. (Codex Aureus Gnesnensis) – Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie
3	Kronika Galla Anonima z XII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
4	Dokument lokacyjny miasta Krakowa z 5 czerwca 1257 r. - Archiwum Narodowe w Krakowie
5	„Banderia Prutenorum” autorstwa Jana Długosza z 1448 r. – Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
6	Kazania świętokrzyskie z II poł. XIII w. – Biblioteka Narodowa w Warszawie
7	Opis żup bocheńskich i wielickich z 1518 r. (Brevis et accurata regiminis ac status zupparum Vieliciensium et Bochnensium sub annum Christi 1518 descriptio) – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
8	Białoruski Tristan z XVI-XVII w. – Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu
9	Autograf „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza (1832-1834) – Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu
10	Akta Organizacji Narodowej Powstania Styczniowego (1863-1864) – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
11	Memoriał Ignacego Jana Paderewskiego do prezydenta Stanów Zjednoczonych Woodrowa Wilsona z 17 stycznia 1917 roku – Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Aneks 5

Wydarzenia wspierane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r.
 Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023

Lp. No.	Instytucja Institution	Rodzaj wydarzenia Specification	Miejsce Location
1	Miejskie Centrum Kultury w Boguchwale	Orszak Trzech Króli	Boguchwała, pow. rzeszowski, województwo podkarpackie
2	Gmina Łyse	„Niedziela Palmowa” w Łysych	Łyse, pow. ostrołęcki, województwo mazowieckie
3	Muzeum Wsi Opolskiej	XXXII Wojewódzki Konkurs Plastyki Obrzędowej „Opolskie Kroszonki i Pisanki 2023”	Opole, pow. opolski, województwo dolnośląskie
4	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie	„Dzień Sołtysa”	Minikowo, pow. nakielski, województwo kujawsko-pomorskie
5	Łódzki Dom Kultury	Ogólnopolski Konkurs Tańca Ludowego im. Jacka Lewandowskiego „5 minut dla oberka”	Łódź, województwo łódzkie
6	Ośrodek Kultury w Jastrowiu	„Bukowińskie Spotkania”	Jastrowie, pow. złotowski, województwo wielkopolskie
7	Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna Gminy Słupsk w Głobinie	Festiwal Twórczości Ludowej Etnobaltica	Głobino, pow. słupski, województwo pomorskie
8	Centrum Spotkania Kultur w Lublinie	57. Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu	Kazimierz Dolny, pow. puławski, województwo lubelskie
9	Stowarzyszenie Twórców Ludowych	57. Targi Sztuki Ludowej w Kazimierzu	Kazimierz Dolny, pow. puławski, województwo lubelskie
10	Regionalne Centrum Animacji Kultury z siedzibą w Zielonej Górze	Międzynarodowy Festiwal Folkloru „Oblicza tradycji”	Zielona Góra, województwo lubuskie
11	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Plecionkarzy i Wikliniarzy z siedzibą w Nowym Tomyszu	V Światowy Festiwal Plecionkarstwa	Nowy Tomyśl, pow. nowotomyski, województwo wielkopolskie
12	Podlaski Instytut Kultury	Gala Jubileuszowa 70-lecia Zespołu Pieśni i Tańca „Kurpie Zielone”	Białystok, województwo podlaskie
13	Regionalny Ośrodek Kultury w Łomży	Ogólnopolski Konkurs Zespołów Kurpiowskich w Nowogrodzie	Nowogród, pow. łomżyński, województwo podlaskie
14	Gminny Ośrodek Kultury, Promocji i Informacji Turystycznej i Biblioteką Publiczną z siedzibą w Istebnej	XXVIII Festyn Istebniański	Istebna, pow. cieszyński, województwo śląskie
15	Zjednoczenie Łemków w Gorlicach	Łemkowska Watra	Zdynia, pow. gorlicki, województwo małopolskie
16	Zakopiańskie Centrum Kultury	54. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem	Zakopane, pow. tatrzański, województwo małopolskie
17	Regionalne Centrum Kultury Kurpiowskiej im. ks. Władysława Skierkowskiego w Myszyńcu	Miodobranie Kurpiowskie	Myszyniec, pow. ostrołęcki, województwo mazowieckie

Wydarzenia wspierane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r. (cd.)

Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023 (cont.)

Lp. No.	Instytucja Institution	Rodzaj wydarzenia Specification	Miejsce Location
18	Bukowińskie Centrum Kultury „Dom Ludowy”	Festiwal Folkloru Polskiego, 57. Sabalowe Bajania	Bukowina Tatrzańska, pow. tatrzański, województwo małopolskie
19	Sandomierskie Centrum Kultury	Sandomierskie Wianki Flisackie	Sandomierz, pow. sandomierski, województwo świętokrzyskie
20	Tarnogrodzki Ośrodek Kultury	Ogólnopolski Sejmik Teatrów Wsi Polskiej	Tarnogród, pow. biłgorajski, województwo lubelskie
21	Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie	Spotkania Cymbalistów	Rzeszów, województwo podkarpackie
22	Miejskie Centrum Kultury w Ciechocinku	49. Spotkania z Folklorem Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej	Ciechocinek, pow. toruński, województwo kujawsko-pomorskie
23	Małopolskie Centrum Kultury SOKÓŁ	Święto Dzieci Gór	Nowy Sącz, pow. nowosądecki, województwo małopolskie
24	Miejska Biblioteka Publiczna w Makowie Podhalańskim	Tydzień Kultury Beskidzkiej, Maków Podhalański	Maków Podhalański, pow. suski, województwo małopolskie
25	Oświęcimskie Centrum Kultury	Tydzień Kultury Beskidzkiej, Oświęcim	Oświęcim, pow. oświęcimski, województwo małopolskie
26	Miejski Ośrodek Kultury Promocji i Informacji im. Jana Więzika w Szczyrku	Tydzień Kultury Beskidzkiej, Szczyrk	Szczyrk, pow. bielski, województwo śląskie
27	Wiślańskie Centrum Kultury	Tydzień Kultury Beskidzkiej, Wisła	Wisła, pow. cieszyński, województwo śląskie
28	Miejskie Centrum Kultury	Tydzień Kultury Beskidzkiej, Żywiec	Żywiec, pow. żywiecki, województwo śląskie
29	Centrum Kultury Kurpiowskiej w Kadzidle	Wesele Kurpiowskie	Kadzidło, pow. ostrołęcki, województwo mazowieckie
30	Centrum Kultury Czempień	Wielkopolski Turniej Dudziarzy	Czempień, pow. kościański, województwo wielkopolskie
31	Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu	Spotkania ze smakami tradycji i regionów	Toruń, województwo kujawsko-pomorskie
32	Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”	XIX Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie	Rzeszów, województwo podkarpackie
33	Stowarzyszenie Instytut Dziedzictwa	Cudowna moc bukietów	Podstolice, pow. wielicki, województwo małopolskie
34	Stowarzyszenie Polskie Seminarium Etnomuzykologiczne	Seminarium Etnomuzykologiczne	Warszawa, województwo mazowieckie

Aneks 5

Wydarzenia wspierane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r. (cd.)

Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023 (cont.)

Lp. No.	Instytucja Institution	Rodzaj wydarzenia Specification	Miejsce Location
35	Stowarzyszenie Muzyków Ludowych w Zbąszyniu	Festiwal Dud Polskich	Zbąszyń, pow. nowotomyski, województwo wielkopolskie
36	Gmina Płoniawy - Bramura	„Festyn rodzinny połączony z Piknikiem z Produktem Polskim”	Płoniawy-Bramura, pow. makowski, województwo mazowieckie
37	Gminne Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna	Jubileusz 50-lecia powstania Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Konopnickiej	Konopnica, pow. wieluński, województwo łódzkie
38	Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Szkoły Podchorążych Piechoty w Komorowie	Piknik z Produktem Polskim w Lubiejewie	Stare Lubiejewo, pow. ostrowski, województwo mazowieckie
39	Gminny Ośrodek Kultury w Łopienniku Górnym	IX Międzynarodowy Festiwal Ludowy „Łączy Nas Kultura”	Łopiennik Nadrzeczny, pow. krasnostawski, województwo lubelskie
40	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury Żelechów	Piknik z Produktem Polskim	Żelechów, pow. garwoliński, województwo mazowieckie
41	Fundacja im. Władysława Stanisława Reymonta z siedzibą w Lipcach Reymontowskich	Jubileusz 25-lecia działalności Fundacji im. Władysława St. Reymonta	Lipce Reymontowskie, pow. skierniewicki, województwo łódzkie
42	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalnych „Sądeczanin”	Festiwal Lachów i Górali Europy i Karpat	Piwiczna-Zdrój, pow. nowosądecki, województwo małopolskie
43	Gmina Boguty Pianki	Dożynki powiatowo-gminne Boguty Pianki	Boguty-Pianki, pow. ostrowski, województwo mazowieckie
44	Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego „Zamojszczyzna”	Senioriady Zamojskie	Susiec, pow. tomaszowski, województwo lubelskie
45	KGW Piaskowe Babki	Wydarzenie kulturalne popularyzujące kulturę ludową „Biesiada na 102”	Ćmielów, pow. ostrowiecki, województwo świętokrzyskie
46	GCK i BP w Lubochni	Lubocheński Tydzień Kultury Ludowej	Lubochnia, pow. tomaszowski, województwo łódzkie
47	Gmina Osieck	Festiwal Folklorystyczny	Osieck, pow. otwocki, województwo mazowieckie
48	Beskidzki Związek Pszczelarzy Bartnik	Festiwal Miodowych Tradycji Śląskich	Żywiec, pow. żywiecki, województwo śląskie
49	Gmina Nowa Słupia	Dni Rudek	Rudki, pow. kielecki, województwo świętokrzyskie
50	Ośrodek Promocji Gminy Węgierska Górka	I Regionalne Dni Ciśca	Cisiec, pow. żywiecki, województwo śląskie

Wydarzenia wspierane przez Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r. (dok.)
 Events supported by the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023 (cont.)

Lp. No.	Instytucja Institution	Rodzaj wydarzenia Specification	Miejsce Location
52	GOK Leżajsk	Akcja przygotowania degustacji potraw regionalnych podczas „Beatyfikacji Rodziny Ulmów”	Markowa/Wysoka, pow. łańcucki, województwo podkarpackie
53	KGW w Lubieszewie „Słoneczny Poranek”	Wielka Biesiada Pokoleniowa	Lubieszewo, pow. nowodworski, województwo pomorskie
54	GCK w Polichnie	Jubileusz 25-lecia Męskiego Zespołu Śpiewaczego „Majdaniacy”	Polichna, pow. kraśnicki, województwo lubelskie
55	Gminna Biblioteka Publiczna w Górznie	Uroczyste otwarcie Muzeum Regionalnego w Górznie	Górzno, pow. garwoliński, województwo mazowieckie
56	Biblioteka Publiczna w Bytoniu	Tradycja ludowa – Wesele kujawskie	Bytoń, pow. radziejowski, województwo kujawsko-pomorskie
57	OSP Sarnowa Góra	Jubileusz 58-lecia OSP Sarnowa Góra wraz z Potańcówką	Sarnowa Góra, pow. ciechanowski, województwomazowieckie
58	Fundacja Polski Instytut Rozwoju Rodziny	Wigilia na ludowo w Karlusinie	Karlusin, pow. sokołowski, województwo mazowieckie
59	Fundacja Polski Instytut Rozwoju Rodziny	Wigilia na ludowo w Korczewie	Korczew, pow. siedlecki, województwo mazowieckie
60	Fundacja Polski Instytut Rozwoju Rodziny	Wigilia na ludowo w Starachowicach	Starachowice, pow. starachowicki, województwo świętokrzyskie
61	Towarzystwo Kurpiowskie „Strzelec”	XXXII Zjazd Towarzystwa Kurpiowskiego „Strzelec”	Czarnia, pow. ostrołęcki, województwo mazowieckie
62	Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych „Solidarność”	Uroczystości z okazji 149. rocznicy urodzin Wincentego Witosa	Wierzchosławice, pow. tarnowski, województwo małopolskie

Aneks 6

Patronaty honorowe Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r.
 Honorary patronage of the National National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023

Lp. No.	Patronaty honorowe Honorary patronage
1	Fundacja Iskry Tradycji, XXXI Ogólnopolskie Spotkanie Skrzypków Ludowych Maj-danówka
2	Muzeum Częstochowskie z siedzibą w Częstochowie, VIII Konkurs Sztuki Ludowej "Stworzone by cieszyć. Rzeźby i zabawki"
3	Gmina Węgorzyno, XXII Lato z Węgorzem 2023
4	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, III Festiwal Kultury Lasowiackiej 2023
5	Parafia pw. Św. Trójcy w Mikstacie, Uroczystości opustowe ku czci św. Rocha z obrzędem błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie
6	MDK Rzeszów, II Lasowiacki Festiwal Rzemiosła w Stalowej Woli
7	MDK Rzeszów, IV Lasowiacki Festiwal Pierogów w Stalowej Woli
8	Przedszkole Małych Odkrywców w Piaskach, Międzynarodowy projekt edukacyjny baju, baj,
9	Biblioteka Kultury w Iłowie, Święto Parku Dworskiego
10	Stowarzyszenie Anthill w Lublinie, Wesele Krzczonowskie
11	Urząd gminy Tczów, Dożynki gminne Tczów
12	Zespół Tańca Ludowego „Pruszkowiacy”, 45-lecie Pruszkowiaków
13	Carrefour Polska, Smakuj Lokalnie
14	Stowarzyszenie Zakręceni, Wąsewo, Wykopki Sołeckie
15	Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji z siedzibą w Chmielnie, 52. Konkurs Recytatorski Literatury Kaszubskiej „Rodno Mowa w Chmielnie”
16	Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Konferencja naukowa „Z sandomierskiej Puszczy. Znaki przeszłości – narracja i konteksty”
17	Związek Młodzieży Wiejskiej, Gala Jubileuszowa 95-lecia utworzenia Związku Młodzieży RP „Wici” połączonej z konferencją naukową na temat ruchu młodowiejskiego
18	Stowarzyszenie Heligonki pod Kickami, VI Konkurs Heligonistów Województwa Małopolskiego im. Aleksandry Szurmiak-Bugackiej
19	Fundacja Iskry Tradycji, Miejskie Centrum Kultury w Boguchwale i Gmina Świlcza, III Podkarpackie Kolędowanie w Boguchwale
20	Muzeum Miejskie w Suchej Beskidzkiej, Jarmark Bożonarodzeniowy oraz Wystawa „Od Adwentu do Zapustów”

Kapele uczestniczące w projekcie „Zjechaliśmy kapelą” w 2023 r.
 Folk bands participating in a project „Zjechaliśmy kapelą” in 2023

Lp. No.	Kapela Folk band	Miejscowość Location	Województwo Voivodship
1	Kapela Trzy Czwarte	Ełk	warmińsko-mazurskie
2	Kapela Kanka Franka	Białystok	podlaskie
3	Urzeczeni	Warszawa	mazowieckie
4	Męski Zespół Śpiewaczy „Majdaniacy”	Lublin	lubelskie
5	ZPiT „Zamojszczyzna”	Zamość	lubelskie
6	Męska Grupa Śpiewacza „Uszwianie”	Tarnów	małopolskie
7	ZPiT „Morawica”	Kielce	świętokrzyskie
8	ZPiT „Zamojszczyzna”	Zamość	lubelskie
9	Kapela Dzikiego Sadu	Łomża	podlaskie
10	Zespół Folklorystyczny „Kujowioki”	Toruń	kujawsko-pomorskie
11	Zespół „Kaszubki” z Chwaszczyna	Gdańsk	pomorskie
12	Kapela po Zagonach	Poznań	wielkopolskie
13	Zespół „Białodunajkanie”	Biały Dunajec	małopolskie
14	Zespół Śpiewaczy Jarka z Kowali Oleckich	Kowale Oleckie	podlaskie
15	Chłopcy z Nowoszysek	Suwałki	podlaskie
16	Kapela „Cacani”	Nowy Sącz	małopolskie
17	Zespół Śpiewaczy „Rutka” z Goleniowa	Szczecin	zachodniopomorskie
18	Regionalny Zespół „Ondraszek”	Katowice	śląskie
19	Zespół „Kurpianka” z Kadzidła	Ostrołęka	mazowieckie
20	„Burczybas” z Gniewu	Starogard Gdański	pomorskie
21	ZPiT „Podlasie”	Biała Podlaska	lubelskie
22	Kapela spod Kowala	Włocławek	kujawsko-pomorskie
23	Kapela „Juhasi”	Bielsko-Biała	śląskie
24	Jan Nowotka	Ciechanów	mazowieckie
25	Zespół Muz. Obrzed. „Pakoszowianie”	Krosno	podkarpackie
26	Zespół „Smarzewianie”	Tomaszów Mazowiecki	łódzkie
27	Zespół „Zakukała Kukułeczka”	Skierniewice	łódzkie
28	Kapela „Mała Charta”	Przemysł	podkarpackie
29	Zespół Górali Czadeckich „Jastrowiaczy”	Piła	wielkopolskie
30	Kapela Chełmińska	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie
31	Łemkowski ZPiT „Kyczera”	Legnica	dolnośląskie
32	Kapela z Majdanu	Kolbuszowa	podkarpackie
33	Harcerski ZPiT „Dzieci Płocka”	Płock	mazowieckie
34	Zespół Tańca Ludowego „Swojacy”	Koszalin	zachodniopomorskie
35	Kapela ZPiT „Ziemia Chełmska”	Chełm	lubelskie
36	Kapela „Szymonik”	Częstochowa	śląskie
37	Zespół „Silesia”	Opole	opolskie
38	Zespół „Strefień”	Sandomierz	świętokrzyskie
39	ZPiT „Hanka”	Kąty Wrocławskie	dolnośląskie
40	„Michalove”	Słupsk	pomorskie
41	Zespół „Pastuszkowi Grocze”	Zielona Góra	lubuskie
42	Zespół Regionalny „Nowe Lotko”	Leszno	wielkopolskie
43	Regionalny Zespół Ludowy „Karniewiaczy”	Warszawa/Rynek	mazowieckie
44	Zespół Marii Siwiec	Radom	mazowieckie
45	Zespół Regionalny „Solny Gościńiec”	Kraków	małopolskie

Projekty zrealizowane przez Biura Regionalne Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r.

Projects implemented by Regional Offices of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023

Lp. No.	Wydarzenia Events	Miejscowość/powiat Location/powiat	Województwo Voivodship
1	Ostatki na ludowo	Toruń	kujawsko-pomorskie
2	Grudziądzki Jarmark Wielkanocny	Grudziądz (pow. grudziądzki)	kujawsko-pomorskie
3	IV Krajowe Dni Pola (sfera kultury ludowej)	Sielinko (pow. nowotomyski)	kujawsko-pomorskie
4	Kujawiaki w Osiecinach	Osiecin (pow. rodzajeowski)	kujawsko-pomorskie
5	Warsztaty rękodzielnicze dla KGW	Kolno (pow. chełmiński), Warząchewka (pow. włocławski), Sośno (pow. sępoleński), Przymuszewo (pow. tucholski)	kujawsko-pomorskie
6	Współorganizacja Konkursu „O Kujawski Wianek”	Włocławek (pow. włocławski)	kujawsko-pomorskie
7	Spotkania z twórcami ludowymi w szkołach rolniczych	Samostrzel (pow. nakelski), Bielice (pow. mogileński), Sypniewo (pow. sępoleński), Nadróż (pow. rypiński)	kujawsko-pomorskie
8	Andrzejkki w Bielicach	Bielice (pow. mogileński)	kujawsko-pomorskie
9	II Golubsko-Dobrzyński Jarmark Bożonarodzeniowy		kujawsko-pomorskie
10	Ostatki Kurpiowskie w Czarni i Ostrowi Mazowieckiej	Czarnia (pow. ostrołęcki)	kujawsko-pomorskie
11	Kurpiowski Kiermasz Wielkanocny	Pułtusk (pow. pułtusi)	mazowieckie
12	Współorganizacja Niedzieli Palmowej w Łysych	Łyse (pow. ostrołęcki)	mazowieckie
13	Współorganizacja Wesela Kurpiowskiego	Kadzidło (pow. ostrołęcki)	mazowieckie
14	Współorganizacja Miodobrania Kurpiowskiego	Muszyniec (pow. ostrołęcki)	mazowieckie
15	Nadbużański Festiwal Kultury Kurpiowskiej	Brok (pow. ostrowski)	mazowieckie
16	Współorganizacja wydarzenia „Kurpie z Puszczy Białej”	Pniewo (pow. pułtusi)	mazowieckie
17	Spotkania z muzyką Aleksandra Bobowskiego	Dybki (pow. ostrowski)	mazowieckie
18	Andrzejkowa potańcówka z muzyką kurpiowską	Drwały (pow. pułtusi)	mazowieckie
19	Kurpiowski Kiermasz Bożonarodzeniowy	Pułtusk (pow. pułtusi)	mazowieckie
20	Warsztaty młodych muzyków ludowych z Kurpi	Nowogród (pow. łomżyński)	podlaskie
21	Wiosenne warsztaty o tematyce obrzędowej	Łodygowice (pow. żywiecki)	śląskie
22	Nuta idzie po Beskidzie	Szczyrk (pow. bielski)	śląskie
23	Wiślańskie Wianki	Wisła (pow. cieszyński)	śląskie
24	Na świątynię Jona – tradycje świętojańskie w Beskidzkiej Trójwi	Koniaków (pow. cieszyński)	śląskie
25	Przegląd potraw regionalnych „Kulinarne Dziedzictwo”	Porąbka (pow. bielski)	śląskie
26	Potańcówka przy dudach	Cięcina (pow. żywiecki)	śląskie
27	Przegląd potraw regionalnych „Próbowacka Jodła Beskidzkiego”	Gilowice (pow. żywiecki)	śląskie
28	Górska Strefa Dziecka	Szczyrk (pow. bielski)	śląskie
29	Dzień folkloru dziecięcego	Żywiec (pow. żywiecki)	śląskie
30	Zabawa taneczna z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi	Łodygowice (pow. żywiecki)	śląskie

Projekty zrealizowane przez Biura Regionalne Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi w 2023 r. (dok.)

Projects implemented by Regional Offices of the National Institute of Culture and Rural Heritage in 2023 (cont.)

Lp. No.	Wydarzenia Events	Miejscowość/powiat Location/powiat	Województwo Voivodship
31.	Jesienne spotkania z beskidzką kulturą	Wisła (pow. cieszyński)	śląskie
32.	Górska potańcówka andrzejkowa z NIKiDW	Brzuśnik (pow. żywiecki)	śląskie
33.	Beskidzki Jarmark Bożonarodzeniowy	Szczyrk (pow. bielski)	śląskie
34.	Świąteczny koncert kolęd i pastorałek	Istebna (pow. cieszyński)	śląskie
35.	Zimowe warsztaty o tematyce obrzędowej	Łodygowice (pow. żywiecki)	śląskie
36.	Ostatki na ludowo	Koniecpol (pow. częstochowski)	śląskie
37.	Jarmark Wielkanocny „Pod palmami Ziemi Częstochowskiej”	Popów (pow. kłobucki)	śląskie
38.	Potańcówka Majówka z NIKiDW	Mykanów (pow. częstochowski)	śląskie
39.	XXXII Krajowa Wystawa Rolnicza	Częstochowa	śląskie
40.	2. edycja Konkursu „Bajać na ludowo”	Częstochowa	śląskie
41.	Potańcówka patriotyczna z NIKiDW	Staropole (pow. częstochowski)	śląskie
42.	Warsztaty dla KGW z twórcami ludowymi	Kłomnice (pow. częstochowski), Koszęcin (pow. lubliniecki), Koziegłowy (pow. myszkowski)	śląskie
43.	Koncert ludowych pieśni adwentowych z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi	Krzepice (pow. kłobucki)	śląskie
44.	Jarmark Bożonarodzeniowy	Koniecpol (pow. częstochowski)	śląskie
45.	Potańcówka w Iwierzycach	Iwierzyce (pow. ropczyce-sędziszów)	podkarpackie

Aneks 9

Muzea o najwyższej frekwencji w 2023 r.
 Museums of the highest attendance in 2023

Lp. No.	Muzeum Museum	Zwiedzający Visitors
1	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie ^{ab}	4 966 988
2	Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	2 603 821
3	Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki ^a	2 588 728
4	Zamek Królewski w Warszawie - Muzeum	1 975 710
5	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	1 676 345
6	Muzeum Narodowe w Krakowie ^a	1 550 693
7	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	1 537 215
8	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa ^a	1 321 595
9	Muzeum Narodowe w Warszawie ^a	972 147
10	Muzeum Narodowe we Wrocławiu ^a	788 593
11	Muzeum Zamkowe w Malborku ^a	760 912
12	Muzeum Niepodległości ^a	643 567
13	Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku	532 245
14	Muzeum Okręgowe w Toruniu	531 716
15	Muzeum Powstania Warszawskiego	485 260
16	Muzeum Gdańska ^a	484 672
17	Muzeum Narodowe w Poznaniu ^a	472 146
18	Muzeum Historii Żydów Polskich Polin	465 245
19	Muzeum Śląskie w Katowicach ^a	437 579
20	Muzeum Historyczne w Lubinie	437 302
21	Muzeum Narodowe w Lublinie ^a	417 229
22	Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku ^a	353 667
23	Muzeum Sztuki w Łodzi ^a	326 580
24	Muzeum - Zamek w Łańcucie	321 359
25	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze	304 969
26	Muzeum Zamoyskich w Kozłowie	256 905
27	Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy	251 341
28	Muzeum Warszawy ^a	249 109
29	Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie	226 551
30	Muzeum Archeologiczne w Biskupinie	217 265

a łącznie z oddziałem/oddziałami. b Dane częściowo szacunkowe.
 a Including branch/branches. b Data partly estimated.

Filmy o najwyższej frekwencji nowowprowadzone na ekrany kin w Polsce w 2023 r.
 Movies newly introduced in the cinemas in Poland in 2023 with the highest attendance

Lp. No.	Tytuł polski Polish title	Kraj produkcji Country of production	Data premiery Date of premiere	Widzowie Attendance
1	Barbie	USA/Wlk. Brytania	21.07.2023	2 804 235
2	Kot w butach. Ostatnie życzenie	USA	06.01.2023	2 156 913
3	Chłopi	Polska	13.10.2023	1 771 952
4	Między nami żywiołami	USA	14.07.2023	968 321
5	Wonka	USA/Wlk. Brytania/ Kanada	14.12.2023	876 993
6	Asteriks i obeliks: imperium smoka	Francja	10.02.2023	797 451
7	Strażnicy galaktyki: volume 3	USA/Nowa Zelandia/ Francja/Kanada	05.05.2023	773 299
8	Miraculous: biedronka i czarny kot. Film	Francja	07.07.2023	767 563
9	Zielona granica	Polska/USA/Czechy/ Francja/Belgia/Niemcy/ Turcja	22.09.2023	764 608
10	Indiana Jones i artefakt przeznaczenia	USA	30.06.2023	740 818
11	O psie, który jeździł koleją	Polska	25.08.2023	730 994
12	Uwierz w mikołaja	Polska	10.11.2023	690 003
13	Teściowie 2	Polska	15.09.2023	628 631
14	Napoleon	Wlk. Brytania/USA	24.11.2023	591 595
15	Mała syrenka	USA	26.05.2023	586 103
16	Zakonnica II	USA	08.09.2023	573 287
17	John Wick 4	USA/Niemcy	24.03.2023	530 724
18	Igrzyska śmierci: ballada ptaków i węży	USA/Kanada	17.11.2023	498 148
19	Mumie	Hiszpania/USA	20.01.2023	492 458
20	Mavka i strażnicy lasu	Ukraina	04.08.2023	483 665

Źródło: dane Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.
 Source: Polish Film Institute.

Europejskie stolicy kultury

European Capitals of Culture

Rok Year	Miasto (państwo) City (country)
1985	Ateny (Grecja)
1986	Florencja (Włochy)
1987	Amsterdam (Holandia)
1988	Berlin Zachodni (Berlin Zachodni)
1989	Paryż (Francja)
1990	Glasgow (Wielka Brytania)
1991	Dublin (Irlandia)
1992	Madryt (Hiszpania)
1993	Antwerpia (Belgia)
1994	Lizbona (Portugalia)
1995	Luksemburg (Luksemburg)
1996	Kopenhaga (Dania)
1997	Saloniki (Grecja)
1998	Sztokholm (Szwecja)
1999	Weimar (Niemcy)
2000	Reykjavík (Islandia), Bergen (Norwegia), Helsinki (Finlandia), Bruksela (Belgia), Praga (Czechy), Kraków (Polska), Santiago de Compostela (Hiszpania), Awinion (Francja), Bolonia (Włochy)
2001	Rotterdam (Holandia), Porto (Portugalia)
2002	Brugia (Belgia), Salamanka (Hiszpania)
2003	Graz (Austria)
2004	Genua (Włochy)
2005	Cork (Irlandia)
2006	Patras (Grecja)
2007	Luksemburg (Luksemburg), Sybin (Rumunia)
2008	Liverpool (Wielka Brytania), Stavanger (Norwegia)
2009	Wilno (Litwa), Linz (Austria)
2010	Essen/Zagłębie Ruhry (Niemcy), Pecz (Węgry), Stambuł (Turcja)
2011	Turku (Finlandia), Tallinn (Estonia)
2012	Guimarães (Portugalia), Maribor (Słowenia)
2013	Marsylia-Prowansja (Francja), Koszyce (Słowacja)
2014	Umeå (Szwecja), Ryga (Łotwa)
2015	Mons (Belgia), Pilzno (Czechy)
2016	Wrocław (Polska), San Sebastián (Hiszpania)
2017	Aarhus (Dania), Pafos (Cypr)
2018	Leeuwarden (Holandia), Valetta (Malta)
2019	Matera (Włochy), Płowdiw (Bułgaria)
2020	Rijeka (Chorwacja), Galway (Irlandia)
2021	Z powodu pandemii koronawirusa Nowy Sad (Serbia) przeniesiono na rok 2022, a Timisoara (Rumunia) i Eleusis (Grecja) na 2023
2022	Kowno (Litwa), Esch-sur-Alzette (Luksemburg), Nowy Sad (Serbia; przeniesione z 2021)
2023	Veszprém (Węgry), Timișoara (Rumunia), Eleusis (Grecja)
2024	Tartu (Estonia), Bad Ischl (Austria), Bodø (Norwegia)

Uwagi metodologiczne¹¹⁴

Badania statystyczne dotyczące działalności podmiotów w obszarze kultury realizowane przez Główny Urząd Statystyczny, których wyniki prezentowane są w niniejszej publikacji, prowadzone są metodą pełną.

Informacje według województw oraz wybrane dane w układzie miasto-wieś podano zgodnie z siedzibą jednostki sprawozdawczej. Dane dla teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, ze względu na charakter ich działalności są prezentowane według siedziby i województw, w których odbyły się przedstawienia (koncerty). Wybrane dane przedstawiono także według regionów, podregionów i powiatów.

Miary względne odnoszące się do liczby ludności, dotyczące stanu opisywanych zmiennych (np. liczby miejsc na widowni, księgozbioru bibliotek) ustalono przy wykorzystaniu danych demograficznych według stanu w dniu 31 grudnia, a dla zjawisk trwających pewien okres, np. rok (m.in. wypożyczenia zbiorów, widzowie teatralni i kinowi, zwiedzający muzea, uczestnicy imprez, działalność wydawnicza) – według stanu ludności w dniu 30 czerwca.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego na kulturę

Dane o wydatkach publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego opracowano zgodnie z klasyfikacją dochodów i wydatków publicznych, wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r.¹¹⁵

Przez **wydatki publiczne** rozumie się wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw) łącznie, po wyeliminowaniu transferów z budżetu państwa do jednostek samorządowych oraz między tymi jednostkami.

Wydatki bieżące budżetu państwa i budżetów samorządów terytorialnych, prezentowane w niniejszym opracowaniu, to wydatki ogółem pomniejszone o wydatki majątkowe. „Wydatki bieżące jednostek budżetowych obejmują: 1) wynagrodzenia i uposażenia osób zatrudnionych w państwowych jednostkach budżetowych oraz składki naliczane od tych wynagrodzeń i uposażeń; 2) zakupy towarów i usług; 3) koszty utrzymania oraz inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych i realizacją ich statutowych zadań; 4) koszty zadań zleconych do realizacji jednostkom zaliczanym i niezaliczanym do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem organizacji pozarządowych.”¹¹⁶

Wydatki na kulturę w gospodarstwach domowych

Dane dotyczące przeciętnych wydatków gospodarstw domowych, a także o ich wyposażeniu w przedmioty trwałego użytkowania, pochodzą z reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych¹¹⁷. Badanie to służy do analizy warunków życia ludności, oceny wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji materialnej gospodarstw domowych. W opracowaniu stosowana jest obowiązująca od 2013 r. „Klasyfikacja przychodów i rozchodów do badania budżetów gospodarstw domowych opracowanej na postawie klasyfikacji spożycia indywidualnego według celu eCOICOP”¹¹⁸

W badaniu budżetów gospodarstw domowych, wśród kilkunastu podstawowych grup rozchodów, wyodrębnia się grupę wydatków związanych z kulturą i rekreacją. W skład tej grupy wchodzi wydatki na

¹¹⁴ Szczegółowy opis metodologii badań z zakresu kultury znajduje się w zeszycie metodologicznym dostępnym na stronie GUS: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultury,2,2.html>

¹¹⁵ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz.U. 2022 r. poz. 513 z późn. zm.).

¹¹⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2023 r. poz. 1641 z późn. zm.).

¹¹⁷ Szczegółowy opis metodologii badania budżetów gospodarstw domowych (m.in. doboru próby) zamieszczany jest corocznie w publikacji GUS „Budżety gospodarstw domowych...”.

¹¹⁸ COICOP/HBS/HICP/PPP, Zeszyt 2 (GUS, Warszawa 2013).

aktywność typowo kulturalną, rekreacyjną oraz łącznie na aktywność kulturalno-rekreacyjną, z których nie można wydzielić dwóch rozłącznych podgrup obejmujących tylko jeden rodzaj aktywności. Z tego powodu wydatki „na kulturę ogółem”, liczone wraz z tymi wydatkami na rekreację, których nie można wyodrębnić, mogą być zawyżone.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że dane za 2021-2023 rok zostały obliczone na podstawie wyników Badań budżetów gospodarstw domowych w oparciu o nową, wprowadzoną od 2023 r. metodę uogólniania wyników, uwzględniającą dodatkowo strukturę ludności według wieku i płci, w związku z czym nie są one wprost porównywalne z analogicznymi danymi za lata wcześniejsze. Szersza informacja dotycząca ww. metody uogólniania wyników jest dostępna pod adresem: <https://stat.gov.pl/aktualnosci/informacja-na-temat-aktualizacji-sposobu-uogolniania-wynikow-w-badaniu-budzetow-gospodarstw-domowych,527,1.html>

Ochrona zabytków i dziedzictwo kulturowe

Rejestr zabytków jest podstawową, a jednocześnie najstarszą formą ochrony zabytków. Został utworzony na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz.U. z 1928 r. Nr 76, poz. 675). Obecnie rejestr ten prowadzony jest na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022, poz.840 z późn. zm.)
- rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz.U z 2021 poz. 56 z późn. zm.).

Informacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID) dotyczące dziedzictwa kulturowego gromadzone są corocznie również na podstawie:

- dokumentu: Kryteria i procedury uznawania obiektu za Pomnik Historii, przyjętego w 2005 r. przez Radę Ochrony Zabytków,
- zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 maja 2024 r. (poz. 68) zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa,
- zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 maja 2024 r. (poz. 67) zmieniające zarządzenie w sprawie połączenia państwowych instytucji kultury: Narodowego Instytutu Dziedzictwa i Narodowego Instytutu Konserwacji Zabytków oraz utworzenia państwowej instytucji kultury – Narodowego Instytutu Dziedzictwa,
- zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 maja 2024 r. (poz. 59) w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa,
- konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego z 1972 roku (Dz. U. z 1976 nr 32, poz. 190),
- konwencji w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku (Dz. U. z 2011 nr 172, poz. 1018).

Obejmują one (w nawiasie znajduje się początek daty gromadzenia danych):

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.)
- zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.)
- ruchome zabytki techniki wpisane do rejestru zabytków (od 1962 r.)
- zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków (od 1928 r.)
- obiekty uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii (od 1994 r.)
- dane o obiektach odnowionych i zaadaptowanych do innych celów, zgłoszonych do konkursu Zabytek Zadbane przez właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych według przyjętych kategorii (od 1975 r.)
- reprezentatywna lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości (od 2018 r.)

- Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2014 r.)
- Krajowy rejestr dobrych praktyk w ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego (od 2018 r.).

Archiwa państwowe

Dane dotyczące archiwów państwowych są gromadzone poprzez sprawozdania z działalności archiwów państwowych. Sprawozdania te stanowią także źródło danych na potrzeby badania 1.28.05 „Działalność archiwalna”. Zakresem podmiotowym badania objęte są archiwa państwowe podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych. Dane są przekazywane raz w roku do Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Celem badania jest dostarczenie informacji dotyczących udokumentowania stanu zasobu archiwalnego zgromadzonego w archiwach państwowych, z uwzględnieniem zasobu archiwalnego narastającego w państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych. Badaniu podlegają: zasób archiwalny, wykorzystanie i popularyzacja zasobu archiwów państwowych, kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego, wykonywanie kopii materiałów archiwalnych, baza lokalowa archiwów państwowych, przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej, zatrudnienie w archiwach państwowych.

Biblioteki

Informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie – począwszy od 2011 r. – przy pomocy jednego, wspólnego sprawozdania GUS o symbolu K-03 dla różnych typów bibliotek: publicznych, pedagogicznych oraz ich filii, naukowych, bibliotek zakładów pracy (fachowych/zakładowych, fachowo-beletrystycznych, ośrodków informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej) i bibliotek towarzystw naukowych. Sprawozdaniem objęte są również:

- biblioteki publiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. w domach i ośrodkach kultury lub w ośrodkach sportu i rekreacji,
- biblioteki pedagogiczne, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze innych instytucji, np. placówek doskonalenia nauczycieli, zespołu placówek oświatowych, działające w strukturze innej placówki oświatowej,
- biblioteki uczelni, niestanowiące samodzielnych jednostek organizacyjnych, funkcjonujące w strukturze bibliotek głównych.

Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach¹¹⁹.

Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Informacje dotyczące działalności centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic pozyskiwane są z wykorzystaniem sprawozdania GUS o symbolu K-07. Zbierane są m.in. informacje ogólne o jednostce (organizator jednostki, rodzaj jednostki, użytkowane budynki/lokale, kategoria i rodzaj budynku/lokalu, powierzchnia budynku/lokalu, przystosowanie budynku/lokalu do potrzeb osób niepełnosprawnych, dane dotyczące posiadania sal widowiskowych wraz z liczbą miejsc, prowadzenia pracowni specjalistycznych oraz współpracy z innymi podmiotami).

Do imprez organizowanych przez jednostki zalicza się imprezy kulturalne zorganizowane w roku sprawozdawczym, dostępne dla publiczności i dla stałych uczestników kół, klubów, pracowni itp.

Filie sporządzają odrębne sprawozdanie ze swojej działalności z pominięciem działu o pracujących.

Teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe

Informacje o sieci i działalności teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych, pochodzą z rocznego badania prowadzonego przez GUS na sprawozdaniu o symbolu K-01. W ogólnej liczbie teatrów i instytucji muzycznych (teatry, filharmonie, orkiestry, chóry, zespoły pieśni i tańca) uwzględniono jednostki wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjnym i ekonomiczno-finansowym, prowadzące jednorodną działalność sceniczną, niezależnie od liczby posiadanych scen. Ponadto w ogólnej liczbie teatrów i in-

¹¹⁹ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393).

stytucji muzycznych (jeżeli wyraźnie tego nie zaznaczono) ujęto zarówno podmioty posiadające własny zespół artystyczny, jak i podmioty, które takiego zespołu nie posiadają.

Do liczby teatrów i instytucji muzycznych nie zaliczono przedsiębiorstw (agencji) organizujących imprezy o charakterze teatralnym i muzycznym, dane natomiast obejmują ich działalność – włącza się je do liczby scen, miejsc na widowni w stałej sali, przedstawień i koncertów oraz widzów i słuchaczy.

Własny zespół artystyczny to zespół teatru (instytucji muzycznej) złożony z zatrudnionych na stałych etatach artystów, z których dobiera się obsadę do wszystkich pozycji repertuarowych prezentowanych przez instytucję.

Przez scenę rozumie się wydzieloną organizacyjnie stałą salę widowiskową w instytucji artystycznej, w której prowadzona jest stała działalność, zazwyczaj w oparciu o odrębny zespół lub koncepcję programową. Do liczby scen wlicza się także stałe zespoły niebędące jednostką organizacyjną instytucji widowiskowej lub stałe zespoły objazdowe.

Liczba miejsc w teatrach i instytucjach muzycznych odnosi się do miejsc na widowni we własnych lub wynajętych stałych salach widowiskowych. W przypadku organizowania widowni na potrzeby konkretnego spektaklu, podaje się średnią liczbę miejsc przygotowanych dla widzów w ciągu roku. Niektóre teatry i instytucje muzyczne nie rozporządzają własną salą widowiskową, a korzystają z sali innej instytucji. Miejsca na widowni w stałej sali liczone są tylko raz przez właściciela lub głównego gestora, niezależnie od liczby korzystających z niej instytucji.

Informacje w podziale według województw dotyczą wszystkich przedstawień i koncertów, które odbyły się na terenie danego województwa, wykonane przez teatry, instytucje muzyczne i rozrywkowe własne, jak również występy gościnne teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych z innych województw. W informacjach podanych w podziale według siedziby wykazano wszystkie przedstawienia i koncerty zorganizowane przez instytucje prowadzące działalność widowiskową według ich województw macierzystych, niezależnie od miejsca realizacji działalności scenicznej.

Dane o zespołach pieśni i tańca dotyczą ludowych, zawodowych zespołów pieśni i tańca: Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego i Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny, których organem prowadzącym są samorządy województw oraz Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego, którego organizatorem jest minister właściwy do spraw obrony narodowej.

Muzea i instytucje paramuzealne

Muzea i oddziały muzealne, których podstawowym zadaniem jako instytucji kultury jest gromadzenie i upowszechnianie dóbr kultury sporządzają roczne sprawozdanie GUS o symbolu K-02. Począwszy od danych za 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea, które działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 r. poz. 385). Przy pomocy sprawozdania K-02 zbierane są również informacje o tzw. instytucjach paramuzealnych, do których zalicza się¹²⁰:

- ogrody zoologiczne (także akwaria, terraria, w których hodowane są niewielkie gady i płazy oraz wiwaria, będące połączeniem akwariów z terrariami),
- ogrody botaniczne,
- inne jednostki obejmujące m.in. planetaria, centra nauki i techniki, a także niebędące muzeami ekspozycje stałe ukazujące osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

¹²⁰ Zgodnie z rekomendowaną przez UNESCO klasyfikacją Międzynarodowej Rady ds. Muzeów (ICOM – International Council of Museums).

W zależności od sektora prezentowane w niniejszej publikacji dane obejmują:

1. w sektorze publicznym:
  - a. podmioty utworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych,
  - b. podmioty samorządowe, utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego,
2. w sektorze prywatnym – muzea, których właścicielami są:
  - a. stowarzyszenia,
  - b. fundacje,
  - c. spółki,
  - d. jednostki organizacyjne kościołów lub związków wyznaniowych,
  - e. osoby fizyczne i inne.

Organizatorami większości muzeów w sektorze publicznym są jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym. Jednostki posiadające więcej niż jednego organizatora wskazują organizatora wiodącego (organizator wiodący to organizator, w rejestrze którego znajduje się muzeum).

Galerie sztuki

Dane o działalności wystawienniczej prowadzonej przez galerie uzyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-05. Badanie obejmuje jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest organizowanie wystaw.

Wśród galerii wyodrębniono działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii. Nie uwzględnia się tu galerii, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej.

Rynek dzieł sztuki i antyków

Informacje o wybranych aspektach funkcjonowania rynku dzieł sztuki i antyków pozyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-10, realizowanego realizowanego przez GUS od 2014 r. Sprawozdawczością objęte są jednostki, które prowadzą działalność gospodarczą związaną ze sprzedażą dzieł sztuki lub antyków własnych oraz komisowych. W szczególności są to domy aukcyjne, galerie sztuki, antykwariaty oraz galerie autorskie.

Kina

Informacje dotyczące działalności kin pochodzą z rocznego badania prowadzonego przez GUS na sprawozdaniu o symbolu K-08. Dane dotyczące kin według okresu ich działalności, obejmują także kina, które w ciągu roku sprawozdawczego zostały zlikwidowane lub zawiesiły swoją działalność. Dane dotyczące liczby kin ruchomych według województw prezentowane są według siedziby jednostki, natomiast w przypadku seansów i widzów dane wykazywane są w tych województwach, na terenie których miały miejsce projekcje filmów. Działalność w zakresie kinematografii reguluje ustawa o kinematografii¹²¹.

Dane o pełnometrażowych filmach fabularnych nowowprowadzanych na ekrany kin podano na podstawie informacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zebranych przy pomocy systemu służącemu raportowaniu danych z kin do Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej - boxoffice.gov.pl. Zakres i rodzaj przekazywanych przez podmioty prowadzące kina informacji określa art. 19a Ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. z 2023 r. poz. 130), a sposób przekazania opisany jest w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 stycznia 2020 r. w sprawie przekazywania danych Polskiemu Instytutowi Sztuki Filmowej przez podmioty prowadzące kino. Sprawozdanie obejmuje m.in. dane o liczbie widzów nowowprowadzonych filmów.

¹²¹ Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (Dz.U. 2023 r. poz. 130).

Wydawnictwa

Dane do działu o wydawnictwach są opracowywane na podstawie nadsyłanych do Biblioteki Narodowej tzw. egzemplarzach obowiązkowych poszczególnych wydawnictw opublikowanych w kraju.

Abonenci radiowi i telewizyjni

Tablice o abonentach radiowych i telewizyjnych opracowano na podstawie danych Dyrekcji Generalnej Poczty Polskiej, natomiast dane o abonentach telewizji kablowej – według informacji Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Dotyczą osób i instytucji, które uiściły opłaty abonamentowe uprawniające do korzystania z urządzeń odbiorczych radiofonii bezprzewodowej oraz odbiorczych urządzeń telewizyjnych. Dane dotyczą także osób korzystających z prawa do bezpłatnego korzystania z urządzeń odbiorczych. Abonent jest liczony tylko raz bez względu na liczbę użytkowanych odbiorników. W przypadku instytucji (z wyjątkiem podmiotów prowadzących działalność leczniczą, sanatoriów, żłobków, publicznych i niepublicznych jednostek objętych systemem oświaty i uczelni oraz domów pomocy społecznej), obowiązuje rejestracja wszystkich posiadanych odbiorników radiowych i telewizyjnych i wysokość opłaty abonamentowej zależy od ich liczby. Instytucje obowiązane są również uiszczać opłaty abonamentowe za posiadanie odbiorników radiowych i telewizyjnych w samochodach¹²².

Imprezy masowe

Dane o organizacji imprez masowych uzyskiwane są na podstawie rocznego sprawozdania o symbolu K-09, realizowanego przez GUS od 2011 r. Sprawozdanie sporządzają urzędy miast i gmin właściwe ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej. Działalność w zakresie imprez masowych reguluje ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych¹²³.

Szkolnictwo artystyczne

Źródłem prezentowanych danych dotyczących szkół artystycznych jest System Informacji Oświatowej¹²⁴ administrowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, natomiast danych dotyczących szkolnictwa wyższego artystycznego jest Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

System kształcenia artystycznego w Polsce tworzą publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne, wśród których można wyróżnić te o charakterze ogólnokształcącym lub kształcące wyłącznie w zakresie przedmiotów artystycznych. Kształcenie artystyczne można kontynuować w ramach instytucji szkolnictwa wyższego (uczelni artystycznych).

Działalność szkół artystycznych regulują przepisy ustawy Prawo oświatowe¹²⁵, natomiast w zakresie szkół wyższych – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹²⁶.

Dane o uczniach podane są według stanu na początek roku szkolnego, dane o absolwentach szkół dotyczą końca poprzedniego roku szkolnego. Dane o studentach dotyczą osób wpisanych do ewidencji studentów w uczelniach, włącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich. Dane o studentach pierwszego roku studiów dotyczą studentów studiów jednolitych magisterskich oraz pierwszego stopnia (studiów zawodowych) inżynierskich i licencjackich.

Dane o absolwentach uczelni dotyczą osób, które uzyskały dyplomy stwierdzające ukończenie studiów wyższych. Absolwenci wykazani są według stanu z poprzedniego roku akademickiego.

Do prezentacji studentów i absolwentów według grup i podgrup kierunków studiów wykorzystano opracowaną w oparciu o Międzynarodową Standardową Klasyfikację Edukacji (ISCED 2011)¹²⁷ klasyfikację kierunków kształcenia i szkoleń z 2013 r.¹²⁸

122 Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz.U. 2020 r. poz. 1689).

123 Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2023 r. poz. 616).

124 Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz.U. 2024 r. poz. 152 z późn. zm.).

125 Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).

126 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

127 International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

128 ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Wyniki finansowe instytucji kultury

Informacje o wynikach finansowych instytucji kultury, przekazywane są na rocznym sprawozdaniu o symbolu F-02/dk realizowanym przez GUS. Sprawozdaniem objęte są państwowe i samorządowe instytucje kultury mające osobowość prawną, prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD do działu 59, 90, 91. Dane dotyczące wyników finansowych instytucji kultury (bilansu oraz rachunku zysków i strat) wykazywane są zgodnie z zasadami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U.

2021 r. poz. 217 z późn. zm.). Formularz został dostosowany do wzoru zawartego w załączniku nr 1 do wyżej wymienionej ustawy. Podziału środków trwałych i nakładów na ich budowę, zakup lub ulepszenie (w tym również nakładów na budowy rozpoczęte, a niezakończone) na grupy i rodzaje, jednostki dokonują zgodnie z Klasyfikacją Środków Trwałych wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz. U. 2016 r. poz. 1864).

Przemysły kultury i kreatywne

Dane dotyczące działalności finansowej oraz zatrudnienia i wynagrodzenia zostały opracowane w oparciu o dane pochodzące z badania stałego GUS 1.61.05 Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw realizowanego na formularzach sprawozdawczych: SP Roczna ankieta przedsiębiorstwa oraz SP-3 Sprawozdanie o działalności gospodarczej przedsiębiorstw. Zakres podmiotowy badania działalności gospodarczej przedsiębiorstw obejmuje spółki osobowe, spółki kapitałowe, spółki cywilne prowadzące działalność w oparciu o umowę zawartą na podstawie Kodeksu cywilnego, spółki przewidziane w przepisach innych ustaw niż Kodeks spółek handlowych i Kodeks cywilny lub formy prawne, do których stosuje się przepisy o spółkach, oddziały zagranicznych przedsiębiorców, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie, państwowe jednostki organizacyjne, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty badawcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Dane dotyczące eksportu i importu dóbr i usług kulturalnych i kreatywnych pochodzą z badań GUS: 1.51.01 Realizacja eksportu i importu w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami spoza UE (niebędącymi członkami UE) oraz 1.51.07 Realizacja przywozu i wywozu towarów w wyrażeniu ilościowo-wartościowym z krajami UE. Zakres podmiotowy badań stanowią podmioty dokonujące wymiany towarów z krajami spoza UE, których rodzaj i ilość wskazują na przeznaczenie do działalności gospodarczej. W przypadku wymiany handlowej z krajami UE, podmioty, których obroty z państwami członkowskimi UE przekroczyły statystyczny próg podstawowy oraz te, które w bieżącym roku sprawozdawczym przekroczą ten próg.

Dane o obrocie usługami kulturalnymi i kreatywnymi pochodzą z badania 1.51.09 Międzynarodowy handel usługami, realizowanego na formularzu DNU-R Roczne sprawozdanie o międzynarodowej wymianie usług. Zakres podmiotowy badania stanowią podmioty gospodarki narodowej, rezydenci, którzy uczestniczą w międzynarodowym obrocie usługami (nabycie lub dostarczenie usług), w tym również jednostki sektora finansów publicznych.

Satelitarny rachunek kultury

Dane dotyczące produkcji globalnej, zużycia pośredniego, wartości dodanej brutto pochodzą z wtórnego wykorzystania wyników badań: m.in.: Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług (przepływów produktowych), Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw, Badanie finansów instytucji kultury, Budżety jednostek samorządu terytorialnego, Rachunki narodowe niefinansowe według sektorów i podsektorów instytucjonalnych oraz Dochody i wydatki budżetu państwa, a także Stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe. Pomocniczo wykorzystuje się także wyniki innych badań jak Szkolnictwo wyższe i jego finanse, Oświata i wychowanie. W wyliczeniu danych dotyczących eksportu i importu towarów i usług kulturalnych stosowane są wtórne dane z badań: Realizacja międzynarodowego handlu towarami w wyrażeniu ilościowo-wartościowym i Międzynarodowy handel usługami. W wyliczeniach spożycia wykorzystuje się wyniki badań: Budżety gospodarstw domowych i Spożycie indywidualne w gospodarstwach domowych, a obliczenia akumulacji dokonuje się z wykorzystaniem wyników badań: Środki trwałe w gospodarce narodowej oraz Nakłady na środki trwałe.

Methodological notes¹²⁹

Statistical surveys on the activities of entities in the field of culture carried out by the Statistics Poland, the results of which are presented in this publication, are conducted using the full method.

Information by voivodships and selected data by urban-rural areas were provided according to the locality of each reporting unit. Data for theatres, music and entertainment institutions, due to the nature of their activities, are presented by locality and by voivodship, where concerts (performances) took place. Selected data are also presented by regions, subregions and powiats.

Relative measures relating to the population, referring to the variables described (e.g. the number of seats in the audience, library collection) were established using demographic data as of December 31, while for phenomena lasting a certain period, e.g. for a year (i.a. loans of books, theatre and cinema audience, museum visitors, event participants, publishing activities) – on the basis of the population as of June 30.

Due to rounding of data, the sums of components in some cases may differ slightly from the “total” values.

Public expenditure on culture

Data on public expenditure on culture and protection of national heritage was prepared in accordance with the Classification of Public Income and Expenditure, introduced by the Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010¹³⁰.

Public expenditure is understood as expenditure of the state budget and budgets of local government units (gminas, cities with powiat status, powiats and voivodships) jointly, after eliminating transfers from the state budget to local government units and between these units.

Current expenditure of the state budget and budgets of local government units, presented in this study, are total expenditure less property expenditure. „Current expenditure of budgetary units include: 1) salaries and wages of persons employed in state budgetary units and fees calculated on these wages and salaries; 2) purchases of goods and services; 3) maintenance costs and other expenses related to the functioning of budgetary units and the implementation of their statutory tasks; 4) costs of tasks commissioned for implementation to units included and not included in the public finance sector, with the exception of non-governmental organisations.¹³¹

Households’ expenses on culture

Data on average household expenditure, as well as on their equipment with durable goods, come from a representative household budgets survey¹³². This survey is used to analyse the living conditions of population, assess the impact of various factors on the shaping of the level and diversification of households’ material situation. The study uses the „Classification of revenues and expenditure for the household budgets survey, developed on the basis of the Classification of Individual Consumption by Purpose eCOICOP”.¹³³

In the study of household budgets, the group of expenses related to culture and recreation is distinguished among a dozen or so basic groups of expenditures. This group includes expenditure on typically cultural and recreational activities as well as on activities which are both cultural and recreational, from

129 A detailed description of the methodology of research in the field of culture can be found in the methodological notebook available on the website of the Statistics Poland <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/zeszyty-metodologiczne/statystyka-kultura,2,1.html>

130 Regulation of the Minister of Finance of March 2, 2010 on the detailed classification of income, expenses, income and expenses as well as funds from foreign sources (Journal of Laws of 2022, item 513)

131 Act of 27 August 2009 on Public Finances (Journal of Laws of 2023, item 1641)

132 A detailed description of the methodology (including sampling) for the Survey on Household Budgets is published annually as part of the Statistics Poland publication, entitled “Household Budgets...”

133 COICOP/HBS/HICP/PPP, Issue 2 (Statistics Poland, Warszawa 2013).

which it is impossible to separate two separate subgroups covering only one type of activity. For this reason, expenditure on „culture in general”, including those for recreation that cannot be identified separately, may be overstated.

Additionally, it should be noted that the data for 2021 - 2023 were calculated on the basis of the results of the Household Budget Survey which are based on the new method of generalising the results introduced from 2023, that additionally takes into account the population structure by age and gender. Therefore the data are not directly comparable with analogous data for previous years. More information regarding the above-mentioned methods of generalising the results is available at: <https://stat.gov.pl/aktualnosci/informacja-na-temat-aktualizacji-sposobu-uogolniania-wynikow-w-badaniu-budzetow-gospodarstw-domowych,527,1.html>

Protection of monuments and cultural heritage

The register of monuments is the basic and oldest form of monument protection. It was established on the basis of the regulation of the Minister of Religious Denominations and Public Education of July 17, 1928 on keeping a register of monuments (Journal of Laws of 1928, No. 76, item 675). Currently, this register is kept pursuant to the provisions of:

- Act of July 23, 2003 on the protection and care of monuments (Journal of Laws of 2003, No. 162, item 1568, as amended),
- regulation of the Minister of Culture and National Heritage of May 26, 2011 on keeping a register of monuments, national, provincial and municipal records of monuments and a national list of monuments stolen or exported abroad illegally (consolidated text: Journal of Laws of 2021, item 56, as amended).

Information from the National Institute of Cultural Heritage regarding cultural heritage is also collected annually on the basis of:

- document: Criteria and procedures for recognising an object as a Historical Monument, adopted in 2005 by the Council for the Protection of Monuments
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 31, 2024 (item 68) amending the ordinance on granting statute to the National Institute of Cultural Heritage
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 31, 2024 (item 67) amending the ordinance on the merger of state cultural institutions: the National Institute of Cultural Heritage and the National Institute for the Conservation of Monuments and the establishment of a state cultural institution - the National Institute of Cultural Heritage
- ordinance of the Minister of Culture and National Heritage of May 17, 2024 (item 59) on granting statute to the National Institute of Cultural Heritage
- Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of 1972 (Journal of Laws of 1976, No. 32, item 190)
- the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Journal of Laws of 2011, No. 172, item 1018).

They include (in brackets there is the start of the data collection date):

- immovable monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- movable monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- movable technical monuments entered in the register of monuments (from 1962)
- archaeological monuments entered in the register of monuments (from 1928)
- objects recognised by the President of the Republic of Poland as Historical Monuments (since 2005);
- data on objects renovated and adapted for other purposes, submitted to the Neighbourhood Monument competition by the owners and managers of historic buildings according to the adopted

- categories (since 1975);
- representative list of the intangible cultural heritage of mankind (from 2018)
- national list of intangible cultural heritage (from 2014)
- national register of good practices for the protection of intangible cultural heritage (from 2018).

Archival activities

Data on state archives is collected through reports on the activities of state archives. These reports are also a source of data for the study on 1.28.05 „Archive activities“. The subjective scope of the study covers state archives subordinate to the Director of State Archives Head Office. The data is transferred once a year to the State Archives Head Office. The aim of the study is to provide information on documenting the state of the archival resource collected in state archives, taking into account the archival resource accumulating in state and local government organisational units. The research covers: archival resource, use and popularisation of the resource of state archives, shaping the national archival resource, making copies of archival materials, office base of state archives, storage of non-archival documentation, employment in state archives.

Libraries

Information on libraries is collected on a yearly basis - starting from 2011 - with the help of one, joint report with the symbol K-03 for various types of libraries: public, pedagogical and their branches, scientific, libraries of institutions and establishments (specialised/factory, specialised-fiction and scientific, technical and economic information centres) as well as libraries of scientific societies. The report also covers:

- public libraries that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of other institutions, e.g. in cultural centres and centres of culture or in sports and recreation centres,
- pedagogical libraries that do not constitute independent organisational units, operating within the structure of other institutions, e.g. teacher training institutions, a complex of educational institutions, operating within the structure of another educational institution,
- libraries of higher education institutions that do not constitute independent organisational units, functioning within the structure of the main libraries.

The principles of operation of the nationwide library network and individual types of libraries are regulated by the provisions of the Act of 27 June 1997 on libraries¹³⁴.

Centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres

Information on the activities of centres of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres is obtained with the use of the report with the symbol K-07. Statistics Poland collects among others general information about the unit (organiser of the unit, type of unit, buildings/premises used, category and type of building/premises, area of the building/premises, adaptation of the building/premises to the needs of the disabled, data on the possession of auditoriums with the number of seats, running specialist studios and cooperation with other entities.

Events organised by units include cultural events organised in the reporting year, available to the public and for regular participants of clubs, sections, workshops, etc.

Branches prepare a separate report on their activities, excluding the section on employees.

Theatres, music and entertainment institutions

Information on the network and activities of theatres, music and entertainment institutions comes from the annual survey conducted by Statistics Poland on the K-01 report. The number of theatres and musi-

¹³⁴ Act of 27 June 1997 on libraries (Journal of Laws of 2022, item 2393).

cal institutions (theatres, philharmonics, orchestras, choirs, song and dance ensembles) includes legally, organisationally, economically and financially separated units, conducting homogeneous stage activity, regardless of the number of stages owned. Moreover, the total number of theatres and music institutions (unless explicitly stated) includes both entities with their own artistic team and entities that do not have such a team.

The number of theatres and music institutions does not include enterprises (agencies) organising theatrical and musical events. The data, however, covers their activities - they are included in the number of stages, seats in the permanent hall, performances and concerts, as well as audience.

Own artistic group is a theatre (music institution) group composed of permanently employed artists from whom the cast is selected for all repertoire items presented by the institution.

A stage is understood as an organisationally separated, permanent auditorium in an artistic institution where permanent activities are conducted, usually based on a separate group or program concept. The number of stages also includes permanent groups that are not an organisational unit of a performing arts institution or permanent touring groups.

The number of seats in theatres and music institutions refers to seats in the audience in own or rented permanent auditoriums. In the case of organising an audience for a specific performance, the average number of seats prepared for audience per year is provided. Some theatres and music institutions do not have their own auditorium, but use the hall of another institution. Seats in the auditorium in a permanent hall are counted only once by the owner or main administrator, regardless of the number of institutions using it.

The information broken down by voivodship concerns all performances and concerts that took place in a given voivodship, performed by theatres, music and entertainment institutions, as well as guest performances by theatres, music and entertainment institutions from other voivodships. The information broken down by location includes all performances and concerts organised by institutions conducting performing arts activities according to their home voivodships, regardless of the location of the performing arts activities.

Data on song and dance groups concern folk, professional song and dance groups: the Tadeusz Sygietyński State Folk Song and Dance Ensemble „Mazowsze” as well as the Stanisław Hadyna Song and Dance Ensemble „Śląsk”, for which leading bodies are voivodship governments, and the Representative Artistic Ensemble of the Polish Army, organised by the minister responsible for national defence.

Museums and museum branches

Museums and museum branches whose primary task is to collect and disseminate cultural goods prepare an annual report with the symbol K-02. Starting from the data for 2020, statistics of museums cover only museums that operate on the basis of a statute or regulations agreed with the minister competent for culture and protection of national heritage, in accordance with Art. 6 of the Act of November 21, 1996 on museums (Journal of Laws of 2022, item 385). With the K-02 report, information is also collected about the network of institutions supplementing the offer of museums and art galleries the so-called “institutions related to museum”, which include¹³⁵:

- zoological gardens (also aquaria, terraria in which small reptiles and amphibians are kept, and vivaria, which are a combination of aquaria and terraria),
- botanical gardens,
- other units including, inter alia, planetariums, science and technology centres, as well as permanent non-museum exhibitions showing achievements, discoveries and curiosities in the field of history, archaeology, culture, nature, technology, etc.

¹³⁵ In accordance with the UNESCO-recommended classification of the International Council for Museums (ICOM).

Depending on the sector, the data presented in this publication includes:

1. in the public sector:
  - a) national museums, established by ministers and heads of central offices,
  - b) local government museums, established by local government units,
2. in the private sector - museums owned by:
  - a) associations,
  - b) foundations,
  - c) companies,
  - d) organisational units of churches or religious associations,
  - e) natural persons and others.

Most museums in the public sector are organised by local government units at the gmina level. Units with more than one organiser indicate the leading organiser (the leading organiser is the organiser in which register the museum is recorded).

Art galleries

Data on exhibition activities conducted by art galleries are obtained on the basis of the annual report with the symbol K-05. The survey covers units whose primary (or one of the main) activity is the organisation of exhibitions.

Among the galleries, the activities of state and local government galleries as well as other art galleries were distinguished. The data does not include art galleries, which are museum branches, or units that deal with the trade of works of art without carrying out an exhibition activity.

Market of the works of art and antiques

Information on selected aspects of the functioning of the market of works of art and antiques is obtained on the basis of the annual report with the symbol K-10, which is carried out since 2014 by Statistics Poland. The survey covers the units that conduct business activities related to the sale of their own works of art or antiques and sale of works of art or antiques on commission. In particular, these are auction houses, art galleries, antique shops and author's galleries.

Cinemas

Reporting on the activity of cinemas is carried out by the Statistics Poland on a report with the symbol K-08. Data on cinemas by period of operation also includes cinemas that were closed or suspended their operations during the reporting year. Data on the number of mobile cinemas by voivodship are presented according to the location of the unit, while in the case of screenings and audience, data are presented in those voivodships where the screenings of films took place. Activities in the field of cinematography are regulated by the Cinematography Act¹³⁶.

Data on full-length feature films newly released on cinema screens are based on information from Ministry of Culture and National Heritage collected with the use of a system for reporting data from cinemas to Polish Film Institute - boxoffice.gov.pl. The scope and type of information provided by entities operating cinemas are specified in Art. 19a of the Act of June 30, 2005 on cinematography (Journal of Laws 2005 No. 132 item 1111), and the method of transmission is described in the Regulation of Minister of Culture and National Heritage of January 31, 2020 on the transfer of data to Polish Film Institute by entities operating the cinema. The report covers, inter alia, data on the audience size of newly introduced films.

¹³⁶ Act of 30 June 2005 on Cinematography (Journal of Laws of 2023, item 130).

Publishing activity

The data for the publishing activity section is compiled on the basis of the so-called obligatory copies of individual publications published in the country that are sent to the National Library.

Subscribers of radio and television

Tables on radio and TV subscriber were prepared on the basis of data from Polish Post Directorate, while data on cable TV subscribers – on the basis of information from Office of Electronic Communications. They apply to people and institutions that have paid subscription fees entitling them to use wireless radio receiving devices and TV receiving devices. The data also applies to people exercising the right to use receiving devices free of charge. The subscriber is counted only once, regardless of the number of receivers used. In the case of institutions (with the exception of entities conducting medical activity, sanatoriums, nurseries, public and non-public units covered by the education system and universities, and social welfare homes), all radio and TV sets are registered and the amount of the subscription fee depends on their number. Institutions are also obliged to pay subscription fees for having radio and TV sets in cars¹³⁷.

Mass Events

Data on the organisation of mass events are obtained on the basis of the annual report with the symbol K-09, which is prepared by Statistics Poland since 2011. The report is prepared by city councils and municipal offices according to the place where the mass event took place. The activity in the field of mass events is regulated by the Act on Mass Events Security¹³⁸.

Artistic education

The sources of the presented data on art schools and higher education institutions are the Information System of Education¹³⁹ administered by the Ministry of Education and Science and data on higher education of art are the Integrated Information System on Science and Higher Education POL-on administered by the Ministry of Science and Higher Education.

The art education system in Poland consists of public and non-public art schools, including general education schools or schools educating only in artistic subjects. Artistic education can be continued within higher education institutions.

The activities of art schools are regulated by the provisions of the Education Law¹⁴⁰ while in the field of higher education institutions - the Law on Higher Education and Science¹⁴¹.

Data on students are provided as of the beginning of the school year, while data on school graduates refer to the end of the previous school year. Data on students concern persons entered in the register of students at higher education institutions, including students after their last year of study without a diploma examination and taking dean's leaves. Data on first-year students concern students of uniform Master's studies and first-cycle (professional) engineering and bachelor's studies.

Data on higher education institutions graduates concern people who obtained diplomas confirming completion of higher education. Data on graduates is provided as of the previous academic year.

The 2013 classification of education and training courses based on the International Standard Classification of Education (ISCED 2011)¹⁴² was used to present students and graduates by groups and subgroups of fields of study¹⁴³.

---

137 Act of 21 April 2005 on Subscription fees (Journal of Laws of 2005, item 1689).

138 Act of 20 March 2009 on Mass Events Security (Journal of Laws of 2023, item 616).

139 Act of 15 April 2011 on Information System of Education (Journal of Laws of 2024, item 154, as amended).

140 Act of December 14, 2016 Education Law (Journal of Laws of 2024, item 737, as amended.)

141 Act of July 20, 2018 Law on Higher Education and Science (Journal of Laws of 2023, item 742, as amended).

142 International Standard Classification of Education ISCED 2011. UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2012.

143 ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013). UNESCO Institute for Statistics, Montreal 2014.

Financial results of cultural institutions

Information on the financial results of cultural institutions is provided on the annual report with the symbol F-02/dk carried out by Statistics Poland. The report covers state and local government cultural institutions with legal personality, conducting business activities classified according to PKD to sections 59, 90 and 91. Data on the financial results of cultural institutions (balance sheet and profit and loss account) are disclosed in accordance with the provisions of the Act of September 29, 1994 on Accounting (Journal of Laws of 2023, item 120, as amended). The report has been adapted to the model report included in Annex 1 to the above-mentioned Act. The division of fixed assets and investment outlays on construction, purchase or improvement (including outlays on constructions started but not completed) into groups and types, are made by units in accordance with the Classification of Fixed Assets introduced by the Regulation of the Council of Ministers of October 3, 2016 on the Classification of Fixed Assets (Journal of Laws of 2016, item 1864).

Cultural and creative industries

Data on the financial activity as well as employment and gross wages and salaries were prepared on the basis of data from the Statistics Poland constant survey 1.61.05 Annual survey of economic activity of enterprises carried out on reports: SP Annual enterprise survey and SP-3 Report on economic activity of enterprises. The subjective scope of the research of business activities of enterprises includes partnerships, capital companies, civil partnerships operating according to agreement concluded on the basis of the Civil Code, other companies provided for in provisions different than the Commercial Companies Code and the Civil Code or legal forms to which apply the provisions on companies, branches of foreign entrepreneurs, state-owned enterprises, cooperatives, state organisational units, research and development units, research institutes and natural persons conducting business activity.

Data on exports and imports of cultural and creative goods and services come from the research: 1.51.01 Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members) and 1.51.07 Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries. The subjective scope of the research consists of entities exchanging goods with non-EU countries, the type and quantity of which indicate their intended use for business, and in the case of trade with EU countries, entities which turnover with EU Member States exceeded the statistical basic threshold and those that exceed this threshold in the current reporting year.

Data on the turnover of cultural and creative services come from the study 1.51.09 International trade in services, carried out on the DNU-R report Annual report on the international exchange of services. The subjective scope of the research includes entities of the national economy, residents who participate in the international trade in services (purchase or delivery of services), including public finance sector entities.

Satellite account of culture

Data on output, intermediate consumption and gross value added come from the secondary use of research results, i.a.: Supply and use account of goods and services (product flows), Annual survey of economic activity of enterprises, Research on financial results of cultural institutions, Budgets of local government units, National non-financial accounts by institutional sectors and subsectors and State budget income and expenditure, as well as Associations, foundations, economic and professional self-government and social religious units. The results of other research, such as Higher education and its finances, Education and upbringing, are also used as auxiliary sources. In the calculation of data on the export and import of cultural goods and services, secondary research data are used: Performance of exports and imports in quantitative and value terms with non-EU countries (non-EU members) and Performance of import and export of goods in quantitative and value terms with EU countries and International trade in services. The consumption calculations are based on the results of the research: Household budgets and Individual consumption in households, and the gross capital formation is calculated with the use of the research results: Fixed assets in the national economy and Outlays on fixed assets.